

Incipit liber Ambrosij episcopi
Exameron. id est de sex dierum
operibus in principio mundi.

T Antiquae opinionis
assumpisse homines.
ut aliqui eorum tria
principia constituerent
omnium. deum.
et exemplar. et materiam. sicut Plato.
discipulusque eius. et ea incorrupta
et increata. ac sine initio esse asse-
uerarent. deumque non tanquam creatorem
materie. sed tanquam artificem ad exem-
plar. hoc est ad praeceam intendente.
fecisse mundum de materia quam vo-
cant plenam. que gignendi causas rebus
omnibus dedisse asseratur. ipsum
quoque mundum incorruptum. nec
creatum. aut factum estimarent. Alii
quoque ut Aristoteles. cum suis di-
sputandum putavit. duo principia
poneret. materiam. et speciem. et ter-
cium cum his. quod operatorum dicitur.
aut si suppeteret competenter effi-
cere quod ad ordinandum putasset. Quod
igitur tam inconueniens quam ut eter-
nitatem operis. cum dei omnipotentis con-
iungeret eternitate. vel ipsum opus
deum esse diceret. ut celum et terram
et mare dominis persequerentur honori-
bus. Ex quo factum est. ut partes
mundi deos esse crederet. quamvis
de ipso mundo non mediocriter inter
eos questio sit. Nam Pythagoras
unum mundum asserit. alii innumera-
biles dicunt esse mundos. ut scrip-

sit Democritus. cui plurimum de
philosophiae auctoritatis vetustas de-
tulit. Ipsum quoque mundum semper
fuisse et fore Aristoteles usurpat
dicere. Contra autem Plato. non fuisse
semper. et semper fore praesumit asserue-
re. Plurimum vero nec fuisse semper.
nec semper fore. scriptis suis testifi-
catur. Inter has dissensiones eorum.
que potest esse veri estimatio. cum
alii mundum ipsum deum esse dicant.
quod ei mens divina ut putant. inesse
videatur. Alii partes eius. alii utrumque.
quod figura sit deorum. nec qui nume-
rus. nec quod locus. aut vita. aut au-
ra possit comprehendere. si quidem mundi
estimatio volubilem. rotundum.
ardentem quibus divina incitatum moti-
bus sine sensu. deum conueniat in-
telligi. qui alieno. non suo motu
feratur. Unde domino spiritu prouidentem
sanctus Moyses hos hominum errores
fore. et iam forte cepisse in exor-
dio sermonis sui sic ait. In prin-
cipio. creauit deus celum et terram.

Incipium rerum autorem mundi.
creationem materie comp-
rehendes. ut deum cognosceres an
incipium mundi esse. vel ipsum esse in-
cium vniuersorum. sicut in euange-
lio dei filius. dicentibus. tu quis es.
respondit Incipium. quod et loquor vobis.
et ipsum dedisse gignendis rebus
incipium. et ipsum esse creatorem mundi.
non praeceam quada[m] duce imitatore
materie. ex qua non ad arbitrium
suum. sed ad speciem appositam. sua

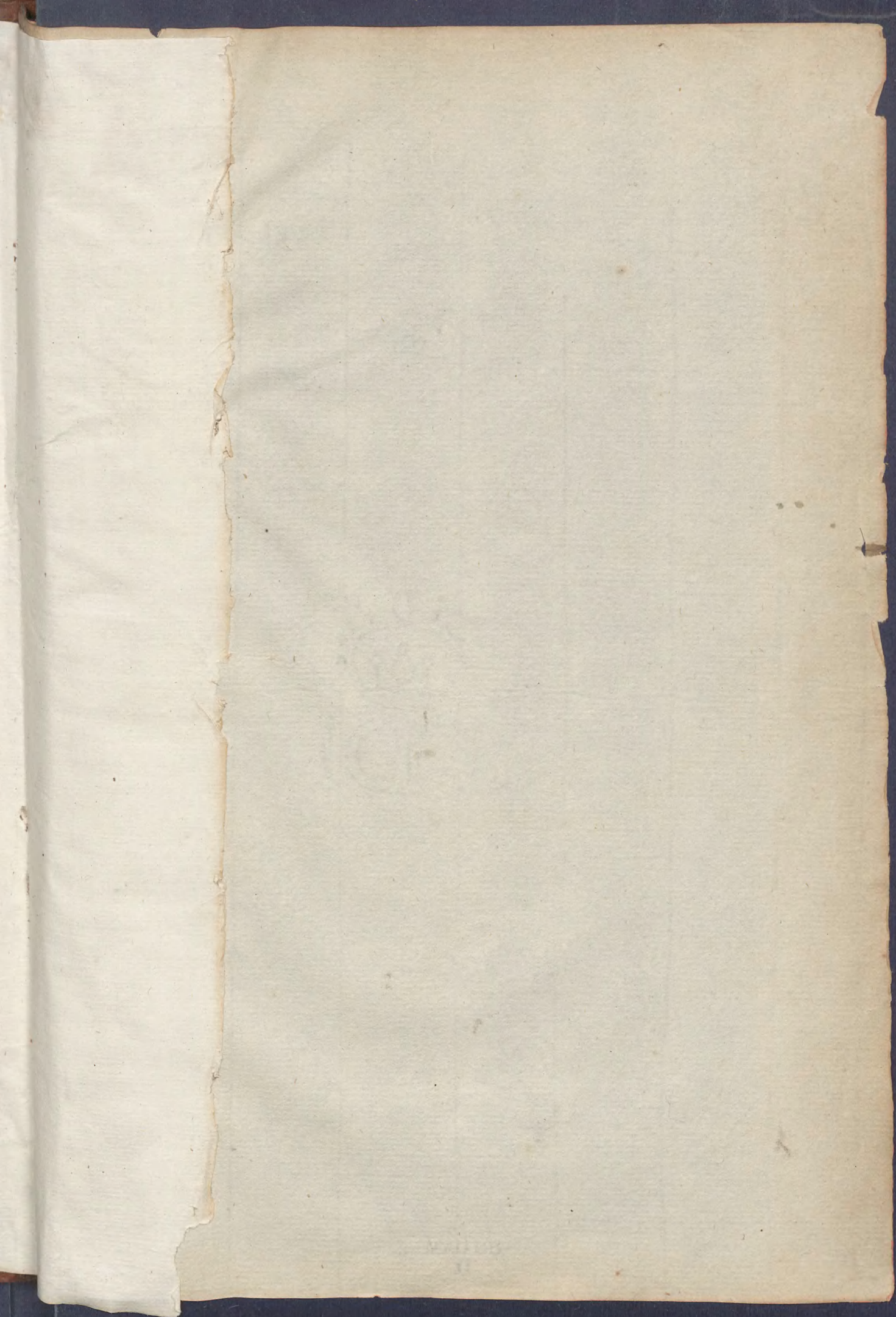

Z KSIĘGOZBIORU dra ZBIGNIEWA RAU (1974-2020)

Dar Krystyny i Mieczysława Rau

Inc. 407

1234305 (N)

BU UAM
2020^D 17

Incipit liber Ambrosij episcopi
pi. Exameron. id est de sex dierum
operibus in principio mundi.

Antiquae opinionis
assumpisse homines.
ut aliqui eorum tria
principia constituerent
omnium. deum.
et exemplar. et materiam. sicut Plato.
discipulusque eius. et ea incorrupta
et increata. ac sine initio esse asse-
ueraret. deumque non tanquam creatorem
materie. sed tanquam artificem ad exem-
plar. hoc est ad perfectam intendente.
fecisse mundum de materia quam vo-
cant plenam. que gignendi causas rebus
omnibus dedisse asseratur. ipsum
quoque mundum incorruptum. nec
creatum. aut factum estimarent. Alii
quoque ut Aristoteles. cum suis di-
sputando putavit. duo principia
poneret. materiam. et speciem. et ter-
cium cum his. quod operatorum dicitur.
cui suppetere competenter effi-
cere quod adoriundum putasset. Quid
igitur tam inconueniens quam ut eter-
nitate operis. cum dei omnipotentis con-
iungeret eternitate. vel ipsum opus
deum esse diceret. ut celum et terram
et mare dominis persequerentur honori-
bus. Ex quo factum est. ut partes
mundi deos esse crederet. quamuis
de ipso mundo non mediocriter in-
eos questio sit. Nam Pythagoras
unum mundum asserit. alii innuera-
biles dicunt esse mundos. ut scrip-

sit Democritus. cui plurimum de
physicis auctoritatis vetustas de-
tulit. Ipsum quoque mundum semper
fuisse et fore Aristoteles usurpat
dicere. Contra autem Plato. non fuisse
semper. et semper fore presumit asserue-
re. Plurimum vero nec fuisse semper.
nec semper fore. scriptis suis testifi-
catur. Inter has dissensiones eorum.
que potest esse veri estimatio. cum
alii mundum ipsum deum esse dicant.
quod ei mens divina ut putant. inesse
videatur. Alii partes eius. alii utrumque.
quod figura sit deorum. nec qui nume-
rus. nec quod locus. aut vita. aut au-
ra possit comprehendere. siquidem mundi
estimatio volubilem. rotundum.
ardentem quibusdam imitatum moti-
bus sine sensu. deum conueniat in-
telligi. qui alieno. non suo motu
feratur. Unde domino spiritu prouidentem
sanctus Moyses hos hominum errores
fore. et iam forte cepisse. in exor-
dio sermonis sui sic ait. In princi-
pio. creauit deus celum et terram.

Incipit rerum auctorem mundi.
creationem materie comp-
rehendes. ut deum cognosceres an-
ticipum mundi esse. vel ipsum esse in-
cium vniuersorum. sicut in euange-
lio dei filius. dicentibus. tu quis es.
respondit Incipit. quod et loquor vobis.
et ipsum dedisse gignendis rebus
incipit. et ipsum esse creatorem mundi.
non perfectam quodam duce imitatore
materie. ex qua non ad arbitrium
suum. sed ad speciem appositam. sua

^{quoque}
opera formaret. **P**ulchre q̄ ait.
in principio fecit. vt incomprehensi-
bilem celeritatē operis exp̄meret
cum effectū prius opatōis imple-
te q̄ indicium cepte explicuisset.
Quis hoc dicat aduertere dēmus.
Moyſes utiq; ille eruditus in oī
ſapientia egip̄ciōz quem de flumi-
ne collectū filia pharaonis vt fi-
lium dilexit. et ſub hīs regalib;
ſultum omnib; ſecularis prudētie
disciplinis informai atq; inſtrui
deſiderauit. **Q**ui cū de aqua nomē
acceperit. non putauit tñ diſcedū
q̄ ex aqua coſtarēt omnia. vt tha-
les dixit. **E**t cū eſſet in aula educa-
tus regia maluit tñ pro amore iu-
ſticie ſubire exilium voluntarium
q̄ in tyrannidis ſaſtigio peccati p-
functionem delicijs acq̄rere. **D**e-
miq; priuſq; ad populi liberandi
munus vocareſ. naturali eq̄tatis
ſtudio puocatus. accipiente inui-
riam de popul arbo ſuis vltus. in-
iurie ſeſe dedit. voluptatiq; eri-
puit. atq; omnes regie domus de-
clinās tumultus in ſecretū ethio-
pie ſe cōtulit. ibiq; a ceteris nego-
cijs remotus. totū dīne cognitōi
animū intēdit. vt gloriā dei vide-
ret facie ad facie. **C**ui teſtificatur
ſcriptura. qz nemo surrexit apli?
ap̄ba in iſrahel ſicut moyſes. qui
ſciuit dñm facie ad faciem. non in
viſione. neq; in ſōno. ſ; os ad os
cū ſūmo deo locutus. **N**eq; i ſpē
neq; p emigmata. ſed p ſpicua p-

ſentie dīne dignatōne donatus.
Hic itaq; moyſes aperuit os ſuū
et effudit que in eo dñs loq̄batur
ſcōm q̄ ei dixerat cū eum ad pha-
raonez dirigeret. **V**ade et ego ape-
riam os tuum et inſtrua quid de-
beas loqui. **E**tē ſi qd de populo
dimittēdo diceret. a deo acceperat.
quātomagis qd de celo loq̄retur.
Demiq; non in pſuaſione hūane
ſapiētie. nec in philoſophie ſimu-
latorijs diſputatōib;. ſ; in oñſio-
ne ſpūs et v̄tutis tanq̄ teſtis dīni
operis auſus eſt dicere. **I**n p̄ci-
pio fecit deus celū et terram. **N**on
ille vt athomozū concuſſione mū-
bus coiret. ſerum atq; oclū ex-
pectauit negociū. neq; diſcipu-
lum quendam materie quam cō-
teplando mundū poſſet efficere. ſ;
auctore deū exprimendū putauit.
Aduerſit enī vir plenus prudētie
q̄ viſibiliū atq; inuiſibiliū origi-
nes ſbſtanciarū et cās reruz mens
ſola dīna cōtineat. non vt philo-
ſophi diſputāt validiorem atho-
mozū cōplexionē pſeuerantie iugis
preſtare cauſam. et indicauit q̄
telam arānee texerent. qui ſic mi-
nuta et inſbſtātiua principia celo
ac terris darent. que vt fortuito
cōiungerētur. ita fortuito ac temē-
diſſoluerētur. niſi in ſui gubna-
tois dīna v̄tute coſtarēt. **N**ec im-
merito gubernatore nesciunt qui
non nouerunt deum per quem om-
nia reguntur et gubernantur.

Ex. 17. 12

ostendit

ſuper laudibus

Deut. 34. 10

ſomne o

toris

ſpecie

Sequamur ergo eum qui auctorem nouit a gubernatorem nec
vānis obducamur opinionibus. **I**n principio inquit. quod bonus ordo
ut illud primum assereret quod ne
gare consueuerunt. et cognoscerent
principium esse mundi. ne sine prin
cipio mundum esse homines arbi
trarentur. **V**nde et **D**avid cum de
celo et terra et mari loqueretur ait
Omnia in sapientia fecisti. Dedit
ergo principium mundo. dedit etiam
creature informem materiam. ne in
creatur et diuine consortis substantie
crederemus. **E**t pulchre addidit.
fecit. ne mora in faciendo fuisse esti
maretur. ut vel sic intelligerent ho
mines. quod incompatibilis operator
esset. qui tantum opus breui exi
guoque momento sue operationis
absolueret. ut voluntatis effectus
sensu temporis perueniret. **N**emo ope
rante vidit. sed agnouit opatum
Ubi igitur mora. cum legas. quod
ipse dixit et facta sunt. ipse manda
uit et creata sunt. **N**ec artis igitur
usus nec virtutis expedit. qui mo
mento sue voluntatis maiestatem
tante operationis impleuit. ut ea que
non erant esse faceret tam veloci
ter. ut neque voluntas operationi per
curreret. nec operatio voluntati. **M**i
raris opus. quis operator. qui prin
cipium tanto operi dederit. quis tam
cito fecerit. **S**ubiecit statim di
cens. quod deus fecit celum et terram.
Audisti auctorem. dubitare non de

bes. **H**ic est in quo benedixit **M**el
chisedech **A**braham premissum multa
rum gentium. dicens. **B**enedictus
Abraham deo summo. qui fecit ce
lum et terram. **E**t credidit abraham
et ait. **E**x tendo manu meam ad deum
sumum. qui fecit celum et terram. **V**i
des quod hoc homo non inuenit. sed
deus annuntiavit. **D**eus est ei mel
chisedech. qui est rex pacis et iusticie
nec initium nec finem dierum ha
bens. **N**on mirum ergo si deus qui
est sine initio. initium omnibus dedit.
ut que non erant esse inciperent.
Non mirum si deus qui omnia vir
tute sua continet. et incomprehensibili
maiestate vniuersa complectitur.
fecit hec que videtur. cum etiam
illa fecerit que non videtur. **I**n
uisibilia autem potiora esse his que
videtur quis neget. cum ea que vi
dentur temporalia sint. eterna autem que
non videtur. **Q**uis dubitet quod de
us hec fecerit. qui per prophetam suum
locutus ait. **Q**uis mensus est
manu aquam. et celum palmo. et vni
uersam terram clausa manu. **Q**uis
statuit montes in libra. et rupes
in statera. et nemora in iugo. **Q**uis
cognouit sensum domini. aut quis consilia
rius eius fuit. vel quis instruxit eum.
De quo etiam alibi legimus. quod te
net circuitum terre. et terram velut
nihilum fecit. **E**t **J**eremias ait. **D**omi
nus qui non fecerunt celum et terram. peribunt
a terra. et de sub celo isto. **D**ominus qui
fecit terram in virtute sua et correxit

Gen. 14. 19-22

Ps. 40. 12-14

X. 11-14

divina

orbem in sapientia sua. et in sua prudentia extendit celum et multitudinem aque in celo Et addidit Infatuatus est homo a sapientia sua. Qui enim corruptibilia mundi sequitur et ex his putat quod domine possit naturam comprehendere veritatem. quomodo non infatuatus veritate disputatois astutia. Cuius ergo tot oracula audias quibus testificatur deus quod fecerit mundum. noli eum sine principio esse credere. quia quasi spera mundus esse dicatur. ut principium eius nullum videatur extare. et cum intonat quasi in circuitu omnia commouentur. ut unde incipiat ubi desinat. non facile comprehendas. quia circuitus principium sensu colligere impossibile habetur. Neque enim sperare potest initium reperiri. vel unde ceperit globus lineae. vel ubi desinat menstrua lune defectio. Neque vero si ipse non comprehendas id circulo non cepit. aut neque quod desinet. Si ipse circuitum vel attramento vel grafio ducas. vel centro exprimas. unde ceperis a ubi desieris. interuallo interposito. non facile vel oculis colligis. vel mente repetis. et tamen et cepisse. et desuisse. et ipse tibi testis est. Nam et si sensum subterfugit. veritatem non subruit. Que autem initium habent et finem habent. Et quibus finis datur. initium datum esse constat. Finem autem mundi futurum ipse saluator in euangelio suo docet dicens. Preterit enim figura huius mundi Et celum et terra

1. Cor. VII. 31

-ra

peribunt. Et infra. Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem seculi. Quomodo ergo coeternum deo mundum asserunt. et creatori omnium sociant. atque equalem esse disputant creaturam corpusque materiale mundi. inuisibili illi atque inaccessibili nature domine coniungendum putant. cum persertim secundum suam sententiam non possint negare. Quoniam cuius partes corruptio et mutabilitati subiaceat. huius necesse est universitatem huiusmodi passionibus quibus proprie portiones eius sunt obnoxie subiacere. Principium igitur esse docet qui dicit. In principio fecit deus celum et terram. Principium autem ad tempus refertur aut ad numerum. ad fundamentum. quomodo in edificanda domo. initium fundamentum est. Principium quoque etiam conversionis et depravationis dici posse. scripturarum cognoscimus auctoritate. Est principium artis ars ipsa. ex qua artificum diversorum. deinceps cepit operatio. Est etiam principium bonorum operum finis optimus. ut misericordie principium est deo placere quod facias. Etenim ad referendum tribus subsidium maxime provocamur. Est etiam virtus divina que hac exprimitur appellatio. Ad tempus refertur si vel dicere. In tempore fecit deus celum et terram. id est in exordio mundi quando fieri cepit. sic ait sapientia. Cum paret celum. cum illo erat. Ad numerum autem si referas. ita ducit ut accipias. In primis fecit

Mat. XXVIII

Petr. 8. 27

111
deus celum et terram. deinde colles
regionis. fines inhabitabiles.

Vel sic. Ante reliquas creaturas
diem. noctem. ligna fructifera ani-
mantium genera diuersa. celum et
terram fecit. Si vero ad fundamentum
referas principium. terre fundamenta

Prov. 8. 29 esse legisti. dicente sapientia. Quoniam

fortia faciebat fundamenta terre:
eram penes illum componens. Est
etiam bone principium discipline.

- 1. 7

Sicut est illud. Initium sapientie
timor domini. Quoniam qui timet dominum de-
clinat errorem. et ad virtutis semi-
tam: vias suas dirigit. Nisi enim
quis timeat dominum: non poterit renun-
ciare peccato. Quod etiam eque de illo

- occato

Ex. XII. 2

possumus accipere. Mensis hic: ini-
cium mensium erit vobis. Quauis autem
et de tempore istud accipias. quod de pas-
cha domini loquebatur. quod veris initio
celebrat. In hoc ergo principio

mensium: celum et terram fecit. quod inde
mundi capi oportebat exordium.
ubi erat optima omnibus verna tem-
peries. Unde et annus mundi imas-
ginez expressit nascentis. ut post
hibernas glacies atque hiemales
caligines: serenior solito verno tem-
poris splendor eluceat. Dedit ergo
formam futuris annorum curricula.

mundi primus exortus ut ea lege
annorum vires surgeret. atque initio
cuiusque anni produceret terra no-
ua seminum germina. quo primo
dominus deus dixerat. Germinet terra
herbam seminis. seminans semine iuxta

Gen. I. 12

genus. et secundum similitudinem. et li-
gnum fructifera faciens fructum.

Et statim produxit terra herbam
seminis. et lignum fructifera. In quo
nobis et moderatois perpetue diuina
providentia. et celeritas terre germi-
nantis. ad estimatorem verne suf-
fragatur etatis. Nam et si quamvis
tempore. et deo iubere promptum fuit. et
terre obedire nature. ut inter hi-
bernas glacies et hiemales prui-
nas. celestis imperii motu. germi-
nans terra fetum produceret. non erat
tamen dispositio eterne. rigido

stricta gelu. in vires subito fru-
ctus laxare arua. atque horretibus
pruinis. florulenta miscere. Ergo

ut ostenderet scriptura veris tempora
in constitutione mundi. ait. Mensis
hic vobis initium mensium primus est

sten-

Ex. XII. 2

vobis in mensibus anni. primum men-
sem vernum tempus appellans. De-
cebat enim principium anni. princi-
pium esse generatois. et ipsam ge-
neratoem mollioribus auris foueri

enim

Necque ei posset tenera re exordia
asperioris labore tolerare frigo-
ris. aut torretis estus iniuria su-
stinere. Simul illud advertere li-
cet. quod iure concurrunt ut eo tempore vi-

deatur in hanc generatoem atque
in hos usus ingressus tributus.
quo tempore ex hac generatoem. in
generatoem legitimus est transitus.

Siquidem verno tempore filii israel egip-
tum reliquerunt. et per mare transierunt.
baptisati in nube et in mari. ut

a. iij.

apls dt. et eo tpe dñi q̄tānis ihu
xpi pasca celebrat. **H**oc est aiaz
tñhit. avitjs advtutes. a passio
nib? carnis ad grāz sobrietateqz
mētis. a malicie neq̄cieqz fermēto
ad v̄itatē et sinceritatē regeneratō
nis. Itaqz dñs. **M**ētis h̄ vob̄ iniciū
mētū. p̄mus ē vob̄ in mētibz ām̄
Dēlinq̄t ei et deserit q̄ abluif illū
itelligibilē pharaonē p̄cipē isti?
mūdi dicēs. **A**brenūcio tibi dyab
bole et angel̄ tuis et operib? tuis
et imperijs tuis. nec iam seruiet ei
vel terrenis huius corporis passi
onibus. aut demersa omni malicia
vice plūbi. bonis operibus. dexte
ra leuaqz munitus inoffenso h̄?
seculi freta studeat vestigio trāhīre.
In libro q̄z qui inscribitur de nu
meris ait scriptura Iniciū natio
num amalech. et semen eius per
bit. Et vtiqz non omniū nationū
prim? est amalech. sed qz per in
terptatōem amalech rex accipit
iniquorū. iniqui aut gentes sūt.
Vide ne p̄ncipē mūdi huius acci
pere debeam? Qui imperat natōi
bus voluntatē suā facientibz ci
uīs semen perbit. Semen aut e?
impij et infideles sunt. q̄bus ait
dñs. Vos exprē dyabolo estis.
Est etiā iniciū mīsticiū. vt est illd
Ego sū prim? et nouissim? iniciū
et finis. Et illud in euāgelio p̄ci
pue q̄ interrogatus dñs q̄s esset
rēdit Iniciū qd et loq̄ vob̄ Qui

vere et fm̄ dīnitatē iniciū ē omniū
qz nemo an̄ ip̄sū. et finis. qz nēo
vltra ip̄sū. Et fm̄ euāgelii. Iniciū
um est viarū dñi in opa ei? vt p
ip̄sū disceret lōim gen? vias dñi
seq̄ et opari opa dei. In hoc ergo
p̄ncipio. i. in xpo fecit deus celū et
terrā. qz p ip̄sū oia facta sūt. et si
ne ip̄o factū est nihil. Qd factū
est in ip̄o vita est. qz in ip̄o cōstāt
oia. et ipse p̄mogenitus ois crea
ture. siue qz an̄ omnē creaturā. si
ue qz scūs. qz p̄mogeniti facti sūt
vt p̄mogenitus isrl. non qz ante
ōnes. s̄ qz factior ceteris. Scūs
aut dñs sup omnē creaturā et fm̄
corpis susceptōem. qz solus sine
p̄dō. solus sine vanitate Ois aut
creaturā s̄biecta vanitati ē. Possu
mus etiā intelligere. In p̄ncipio
fecit deus celū et terrā. i. an̄ tēpus
Sicut iniciū vie nondū via et in
ciū domus nondū dom? Demiqz
aliij dixerūt. in cephaleo q̄si in ca
pite. q̄ significat in breui et in exi
guo mom̄to sūma opatōis iplēta
Sūt ergo et qui p̄ncipiū non p
tpe accipiāt. s̄ an̄ tps. vt cepha
leo. vel caput Vt dicam? latine.
q̄si sūmā opis qz rerū visibiliū sū
ma. celū et terra est. q̄ non solū ad
mūdi h̄? spectare videtur ornatū
s̄ etiā ad iniciū rerū visibiliū. et
qdā argum̄tū eorū q̄ nondū vi
detur. vt est illud p̄phetiū. Celi
enarrāt. et c. Qd secut? ap̄ls alijs
verb̄ in eadē sentētia clusit dicēs

Rom. 1. 20

quia inuisibilia eius p ea q̄ facta
sūt intelliguntur. **A**uctorē em̄ an
geloz et dñationū et ptatūz. facile
intelligimus eū qui mōto in
perij sui. hāc tantaz pulcritudinē
mūdi. ex nihilo fecit eē que n̄ erat
et nō de extantibz. aut rebz. a cau
fis. donauit h̄re s̄bstantiam. **E**st
ergo h̄ mūdus dñe specimen op
eratois. qz dum opus videt pre
fertur opator. **N**āqz vt istaz ar
tūz. alie sūt actuose. q̄ sunt in cor
poris motu. a sono vocis cessauit
motus a sonus. nihil sup̄fuit nec
remāsit. sp̄cātibz. vel audietibz
Alie theoretiq̄ q̄ vigore mētis ex
erceant. alie h̄mōi vt cessante pi
na mētis opatois q̄z officio ope
ris munus appareat. vt edifica
tio atqz textura q̄ etiam tacēte ar
tificē. pitam eius ondant. vt ope
ratori opis sui testimoniuū suffra
getur. **S**ilr. etiāz h̄ mūdus dñe
maiestatis insignē est vt per ip̄m
sapiētia dñi manifestet. **Q**ue vi
dens p̄p̄a fil̄ ad inuisibilia oculos
mētis attollēs. ait. **Q**uā mag
nificata sūt opa tua dñe. omnia
in sapia fecisti. **N**ec ociose vtqz
factū legimus. qz gētilēs plerqz
q̄ coeternū deo mundū volūt esse.
q̄si adūbratōem v̄tutis dñe asse
runt. etiā sua sponte s̄b̄sistere. **E**t
quāuis cām eius deū esse fateant
causa tñ factū. volunt non ex volū
tate et dispositōe sua. s̄ ita vt cau
sa vmbre corpus est. **A**dheret ei

vmbra corpori. et fulgōr lumini.
natuāli magis societate q̄ volūta
te arbitrea. **P**ulcre ergo ait moy
ses. qz fecit deus celū et terrā. non
dixit qz subeē fecit. nō dixit quia
cām mūdo vt eēt p̄buit. s̄ fecit q̄si
bonus qd̄ foret vtile. q̄si sapiens
qd̄ optimū iudicabat. q̄si oipotēs
qd̄ amplissimū preuidebat. **Q**uo
aut̄ q̄si vmbra eē poterat. vbi cor
pus nō erat. cū incorporei dñi. cor
porea adūbratō esse non possit.
Quo etiā incorporei luminis splē
dor possit esse corporeus. s̄ si q̄ris
splendore dñi. filius est imago dñi
inuisibil̄. **Q**ual̄ ergo deus. talis
est imago. **I**nuisibil̄ deus. etiam
imago inuisibil̄. **E**st em̄ splēdor
glorie paterne. atqz eius imago
s̄b̄stantie. **I**n principio inq̄t fecit
deus celū et terrā. **E**t factus ē ergo
mūdus. et cepit esse q̄ nō erat. **V**er
bum aut̄ dñi in p̄ncipio erat et erat
semp. **S**ed etiā angeli dñatōes
et ptates. et si aliqui ceperūt. erant
tñ iam qñ hic mundus est factus
Oia nāqz creata et cōdita sūt. visi
bilia et inuisibilia. siue sedes. siue
dñatōes. siue p̄ncipatus. siue pos
testates. **O**ia inq̄t p̄ ip̄m et in ip̄so
creata sūt. **Q**uid est in ip̄m crea
ta. qz ipse est heres p̄ris. eo q̄ a
p̄re in ip̄m trāierit hereditas. **S**i
aut̄ pater dicit. p̄sce a me et dabo
tibi gētes hereditatē tuā. que tñ
hereditas a p̄re trāiuit in filium.
et in p̄re reuertit a filio. **E**gregie
a. iij

habere

huiusmodi

Similiter

Simul

R. 103. 24

Ps. 11. 8

itaqz apl's a hoc loco filium dixit
 auctore omniuz a maiestate sua
 continente omnia. Et ad romanos
 de pre ait. **Q**m ex ipso a p ipm a
 in ipso sunt oia. Ex ipo principiū
 a origo substantie vniuersoz. i. ex
 volūate eius a ptate. Omnia em
 ex volūate eius ceperūt. qz vnus
 de pater. ex quo oia. Etem tanq
 ex suo fecit. qui vnde voluit fecit.
Per ipm continuatō finis in ipsum
 Ex ipo ergo materia. p ipm opa
 tio que ligauit atqz astruxit vni
 uersa in ipm. qz a qd diu vult oia
 eius vtute manet atqz consistūt. a
 finis eoz in dei voluntate recurrit
 a eius arbitrio resoluūt. In pri
 cipio itaqz tps celuz a terrā deus
 fecit. Tēpus em ab hoc mūdo. nō
 ante mundū. Dies autē. tps por
 tio est. non pncipiū. Et qd loīs
 serie possum? astruē q pmo diez
 fecerit dñs a noctē. que sūt vices
 tēporū. a secūdo die firmamētuz fe
 cerit. quo discreuit aquā que sub
 celo est. a aquā que sup celum. tñ
 satis est ad pntem assertōnem q
 in pncipio celū fecerit. vnde pro
 gatiua generatōis a cā. a terram
 fecerit. i. qua est generatōis suba
 In hīs em. quatuor illa elemēta
 creata sūt. ex qbus generātur oia
 ista que mūdi sūt. Elemēta autē
 qtuor. aer. ignis. aqua. a terra. q
 in oibus sibi mixta sūt. Siquide
 a in terra ignē reperies. q ex lapi
 dibus a ferro frequēter exatit.

a in celo cū sit ignitus. a micans
 fulgētibus stellis solus. aqua eē
 possit intelligi. q vel supra celū est
 vel de illo supiori loco in terrā lar
 go frequēter pmbre demittitur.
 Que pluribz colligere possum?
 si qd ad edificatōem ecclie ista p
 ficere viderem? Sed qz hīs oc
 cupari infructuosū negociū est.
 ad illa magis animū intendam?
 in qbus vite sit pfectus eterne.
 De qlitate igit a de substantia celi
 satis est ea p mēre q in psalē scri
 pturis reperim? qui mediocrib?
 a vfitatis sermonibz qlitatem na
 ture celestis expressit. dicēs q fir
 mauit celū sicut fumū. subtilē
 eius naturā. nec solidā declarāe cu
 piens. Ad spēm quoqz eius abū
 dat. qd ipse de celi firmamēto locu
 tus est. qz fecit deus celū sicut ca
 merā. q intra celi ambitū vniuer
 sa claudātur. que vel in mari ge
 rūtur a terris. Qd filii significas
 tur cū legitur qz sic pellē celū dñs
 extendit. Extēditur em vel quasi
 pellis. ad tabernaculū ptectōis
 habitatōisqz sanctorū. Vel quasi
 liber. vt plurimoz scribātur no
 mina. qui xpi grām fide a deuotō
 ne meruerunt. qbus dī. Gaudete
 qz nomina vestra scripta sūt in ce
 lo. De terre qz vel qlitate vel pos
 tione tractare. nihil proderit. ad
 spēm futuri. cū satis sit ad sciām
 qd scripturā dīnaz seies comp
 hēdit. qz suspēdit terrā in nihilo.

lectio

stantia

57.6

40.22

34

Luc. X. 20

scientiam

Quid nob̄ discutere. utrū in aere
p̄deat an sup̄ aquā. ut inde nasca
tur cōtrouersia. Quō aeris natu
ra tenuis et mollior molem possit
sustentare terrenā. Aut quō si su
per aquas nō demergat in aquā
grauis terrarū ruina. Aut quō ei
maris vnda non cedat. et in late
ra eius sese loco suo mota diffun
dat. Multi etiā in medio aeris
terrā esse dixerūt. et mole sua im
mobilem manere. q̄ equali motu
hinc atq; inde ex omni p̄te p̄pen
deat. De quo satis putamus dem̄
a dñō. ad Job seruum suum. qm̄
locutus per nubē ait. **V**bi eras qm̄
ponebā fundamēta terre. **I**ndica
mibi si hēs sciētiam. **Q**uis posuit
mensurā eius. si nosti. aut q̄s est
qui sup̄induxit mēsuras sup̄ eam
aut sup̄ quid arculi eius confixi
sunt. **E**t infra. **C**onclufi mare por
tis. et dixi. **V**sq; huc venies. et nō
trāsbis. sed in te cōminuent flus
tus tui. **N**ōne euidenter ondit de
omnia maiestate sua cōsistere. in
numero et pondere atq; mensura.
Neq; em̄ creatura legem tribuit
sed accepit. et seruat acceptā. **N**ō
ergo q̄ in medio sit terra q̄i equa
lance suspendit. sed qz maiestas
dñi volūtatis sue eam lege cōstrin
git. ut supra instabile atq; mane
stabilis pseueret. **S**icut **D**auid
quoq; ap̄ha testatur dicens. **F**un
dauit terrā sup̄ fundamēta eius.
non inclinabit in seculum seculi.

Non utiq; s̄ quasi timō artifex
deus. sed qm̄ oipotēs p̄dicat. qui
non cētro quodā terrā sed p̄cepti
sui suspēderit fūdāmētō. nec eam
inclinari patiat. **N**on ergo men
surā centri. s̄ indicij dñi accipere
demus. qz non artis mēsurā est. s̄
ptātis. mēsurā iusticie. mēsurā cos
gnitiōis. qz omnia non tanq̄ im
mensa p̄tereant eius sciam. s̄ cog
nitōm̄ eius tanq̄ dimēsa subiace
ant. **N**eq; em̄ cum legimus. **E**go
cōfirmavi colūnas eius. vere colū
nis. eam s̄mixaz possum? estima
re. sed ea v̄tute que suffulciat s̄s
stantiam terre. atq; sustineat. **D**e
niq; qm̄ in ptāte dñi sit terre cons
titutio. etiā hinc collige qm̄ scri
ptum est. qui aspiciat terras et facit
eam tremere. **E**t alibi. **A**dhuc se
mel. et ego cōcutio terrā. **N**on ers
go libramētis suis immobil̄ ma
net. sed frequēter dei nutu et arbi
trio cōmouet. sicut **J**ob dicit. qz
dñs amouet eam a fūdamentis.
colūne autem eius exagitātur. **E**t
alibi. **N**uda inferna in cōspectu
eius. et non est morti inuolucrū.
Extenēs boream pro inibilo. sus
spondēs terram in inibilo. alli
gans aquā in nubibz suis. **C**olū
ne celi euolauerūt. et expauerunt
ab increpatione eius. v̄tute mī
tigauit mare. disciplina strauit ce
lum. claustra autē celi timent euz.
Voluntate igitur dei immobilis
manet. et instat in seculum terra.

1.4 scdm Ecclesiaste sententiā. et volū-
 untate dei mouetur et nutat. **N**ō
 ergo fundamētis suis mixta sub-
 sistit. nec fulcris suis stabilis pse-
 uerat. sed dñs statuit eam. et fir-
 mamento voluntatis sue cōtinet.
 qz in manu eius omnes fines ter-
 re. Et hec fidei simplicitas argu-
 mentis omnibus antecellit. **C**la-
 māt alij qd ideo nūq̄ decidat ter-
 ra. quia scdm naturā in medio re-
 gionem posideat suam eo qd necesse
 sit eaz manere in regione suā. nec
 in ptem inclinari alteraz. quando
 contra naturam non cōmouetur.
 sed scdm naturam p̄dicent artifi-
 cis dñi et opatoris etermi excellē-
 tiam. **Q**uis em̄ artificū non ab
 illo accepit. aut quis dedit mulie-
 ribus texture sapientiaz. aut vas-
 rioris disciplinā. **E**go tamen q̄
 pfundū maiestatis eius et artis
 excellentiā non queo cōphende-
 re. non disputatorijs me libramē-
 tis cōmitto atqz mensuris. s̄ om-
 nia reposita in eius existimo pote-
 state. qd voluntas eius fundamē-
 tum sit vniuersorū. et ppter eum
 mundus hic adhuc maneat. **Q**d
 apostolice quoqz licet astruē au-
 dōritatis exemplo. **S**criptū est
 em̄. quia vānitati creatura sub-
 iecta est. non spōte. sed ppter eū
 qui subiecit in spe liberabitur aut
 et ipa creatura a seruitute corrup-
 tionis auz grā dñe remuneratōis
 adfulsent. De natura at̄ et q̄litate

substantie celi. quid enumerē ea
 que disputatōibz suis p̄bi texere-
 runt. cum alij compositū celum. ex
 quatuor elementis asserant. **A**lij
 q̄ntam quandā naturā noui cor-
 poris ad cōstitutōem eius indu-
 cant. atqz assignent. et aereū esse
 corpus. cui neqz ignis admixtus
 sit. neqz aqua neqz terra. qd h̄mōi
 elementa suū quēdam habeant
 cursum. atqz vsum et motū natūe
 vt ḡuora demergant. et in p̄nu-
 feratur. vacua et leuia in supiora
 se subrigant. est em̄ p̄prie cuiqz
 motus. in spere autē circuitu ista
 cōfundi. et vñm sui cursus amitte-
 re. qm̄ sp̄era in orbem suū volu-
 tur. et supiora inferioribz. supiori-
 bus qz inferiora imitant. **Q**uorū
 aut scdm naturam motus imitati
 sunt. horum necario ferūt imitari
 solere. q̄litates sb̄stanciāz suāz.
Quid igitur defendimus etherēū
 corpus esse. ne videat corruptōem
 obnoxii. **Q**d ei compositū ex cor-
 ruptibilibz elementis est. necesse est
 resolui. nam h̄c ip̄o qd diuerse
 eadē sint elemēta nature simplice
 et inuolabile motū. h̄re non p̄nt
 cum se diuersus elementorū mo-
 tus impugnet. vnus em̄ motus
 omnibus aptus esse non p̄t ele-
 mentis et distatibus cōuenire. nā
 qui leuibz accommodus ē fit inco-
 modus ḡuoribz elemētis. **I**taqz
 qm̄ ad supiora celi motus est. nec-
 cessarius terrenis ḡuatur. qm̄ ad

inferiora decursus expetit igne
us vigor ille violenter attrahitur
Etenim contra nature sue vsu deorsum
cogitur. Omne autem quod in con-
trarium cogitur. non nature seruies
sed necessitati dato soluitur. et in ea
scinditur. ex quibus videtur esse com-
positum. in suam quoque regionem sin-
gulis recurreribus. Nec igitur alij
considerantes stabile esse non posse
ethereum corpus celi stellarumque ar-
bitrati sunt. quintam quandam natu-
ram corporis introducetes. quod diu-
turnam celi putaret mensuram esse
substantiam. Sed non ista opinio
apostolice potuit obuiare sententie.
quam divina quoque domini ihesu christi ma-
iestas dei nostri in euangelio approba-
uit. Dixit enim david. Principio ter-
ram tu fundasti domine. et opera manuum
tuarum sunt celi. Ipsi peribunt.
tu autem permanes et omnia sicut ve-
stimentum veterascent. et tanquam ami-
ctum mutabis ea. et mutabuntur.
tu vero ipse es. et anni tui non defi-
cient. Quod adeo probauit in euangeli-
o dominus. ut diceret. Celum et terra
peribunt. mea autem verba non
peribunt. Nihil igitur agunt qui
propter celi asserendam perpetuitatem
quintum corpus ethereum introduce-
dum putarunt. cum eam videant dissi-
miliem ceteris adiunctam membri
vnius portum labem corporis ma-
gis afferre consueuisse. Simul il-
lud aduerte. quia apostolus david
terram priori loco nominauit. et postea

celum credidit opus esse domini decla-
randum. Quando enim dixit. et facta
sunt. nihil interest. quod prius ex-
ponas. cum simul utrumque sit factum.
ne hec saltem prerogatiua celi diuine
videatur adiudicata substantie. ut pro-
moueant creature privilegio potior
est. Itaque illos suis relinquant
contentionibus quod mutuis disputationibus
se refellunt. nobis autem satis est ad sa-
lutem. non disputationum controuersia
sed preceptorum veritas. nec argumen-
tationis astucia. sed fides mentis. ut sci-
amus creatori potius quam creaturæ
qui est benedictus in secula. C. VI

De terra.

Bonus artifex prius fun-
damentum posuit. postea
fundamento posito edifica-
tione membra distinguit. adiungit et
ornamentum. Posito igitur fundamē-
to terre et confirmata celi substantia.
duo enim ista sunt velut cardines re-
rum. subtexuit Terra autem erat inui-
sibilis et incomposita. Quid est erat?
nisi ne forte in infinitum. et sine prin-
cipio extendat opinionem suam. et di-
cat. ecce materia. id est. plenam sicut philo-
sophi dicunt etiam secundum scripturam diuinam
non habuit initium. Verum hoc dice-
tibus respondebis quod scriptum est Erat
autem chaos opus terre. Et de eo
quod iubal dominus est hoc scriptum. Sic
erat pater qui demonstrauit psal-
terium et citharam. Et homo erat
in aushthidi regione. cui nomen
erat Job. Desinant ergo de verbo

questionē mouere. cum p̄sertim p̄
misit moyses. qz deus fecit terrā.
Erat ergo ex quo facta est. nam si
fine p̄ncipio eam dicūt esse. iā nō
solum deum. sed etiam plen fine
p̄ncipio dicentes. desiniant vbi
nam erat. Si in loco. ergo etiam
locus fine p̄ncipio astituit in quo
erat materia rez. que p̄ncipiū n̄
habebat. Qd si absurdū videtur
de loco credere. videte ne forte. vo-
latilem terrā debeamus estimare.
que non h̄ns fūdamentū alaz re-
migijs suspēdebatur. **V**nde ergo ei
alas sumemus. nisi forte huc de-
ruemus p̄phetiā sermonis inter-
p̄tationē. **A** pennis terre p̄digia
audiuimus. **E**t illud **V**e terre na-
uiū penne. Sed si sic accipiam?
i quo aere volitabat terra. Sine
aere em̄ volare non poterat. si aer
adhuc esse non poterat. qz n̄ erat
fine rez materia. elemētōz facta
distinctō. cum ip̄a adhuc elemēta
facta nō essent. **V**bi ergo erat ma-
teria ista alaz suffulta remigijs.
In aere non erat. quia aer est cor-
pus mundi.

Corpus autē esse aerem docet
lectio. qz emissā sagitta in
locū in quē iaculat. intēdit. **I**ndē-
sus aer in seipm̄ resolutus ē. **V**bi
ergo erat plen. nisi forte dicatur.
quasā demētī intētiōne qz in dō
erat. **E**rgo deus id est inuisibilis na-
ture. atqz inuiolabilis qui lucē ha-
bitat inaccessibilē incōp̄hensibilē

et purissimus spūs. locus erat ma-
terie mūdialis. et erat in deo mūdi
porcō. cum de hoc mūdo n̄ sit mens
seruuloz eius. sicut h̄emus scr p̄-
tum. de hoc mūdo non sit. sicut et
ego non sum de mundo. **Q**uēad-
modū ergo inuisibilia. visibilibz
et ei qui ordinē ac decorē donauit
omnibz. incōp̄sita copulabātur.
nisi forte qz dixit. terra autē erat
inuisibilis. inuisibilē eam per sub-
stantiā credant. et non ideo quia
aquis opta. visibilis corporeis oca-
lis esse non poterat. quēadmodū
pleraqz in p̄fundo aquaz sita. vi-
sum oculoz acēqz p̄tereant. **N**ō
em̄ deo aliqd inuisibile. sed crea-
tura mundi. creaturē vtiqz estima-
tione cēsetur. **I**nuisibilis etiā ter-
ra qz nondū lux que illuminaret
mūdū. nondū sol. **P**ostea enim
luminaria facta sūt celi. **Q**z si so-
lis radius plerūqz etiā aquis op-
ta illuminat. et p̄fundo mersa splē-
dore luminis sui p̄dit. quis du-
bitet deo ea que in p̄fundo sunt.
inuisibilia cē non posse. nisi forte
sic accipiamus inuisibilē terram.
qz nondū verbo dei et p̄tētiōe vi-
sitabatur. que hominē non habebat.
p̄pter quem dominus respice-
ret in terrā. **S**icut scriptū ē. **D**ñs
respexit sup filios hominū. si est
intelligens aut req̄rens deum. **E**t
alibi dicit. **D**e celo iaculatū est iu-
dicū. terra tremuit et quieuit. **E**t
merito inuisibilis. quia incōp̄sita

habens

Eze. 24. 16

18. 1

Sap. V. 12

Job. 17. 14

2 Cor. 12. 1

Ps. 13. 2

75. 9

que figuram et spem congruentem
adhuc non acceperat. a proprio co-
ditore Et fortasse dicat. Cur enim
deus sicut dixit et facta sunt. non si-
ornatus congruos rebus assurgē-
tibus donavit elementis. quasi non
potuit celum insignitū stellis sibi-
to ut creatū est resurgere. et floris-
bus ac fructibus terra vestiri. Pos-
tuit utique. sed ideo primo facta. po-
stea composita declaratur. ne vere
increata et sine principio crederetur
si species rerum velut ingeneratae ab
initio. non postea addite videren-
tur. Incomposita terra legitur. et
huiusmodi a philosophis eternitatis
quibus deus privilegiis honoratur.
Quid diceret si ab initio et pul-
chritudo vernasset. Demersa aqua
describitur. velut quidam principiorum
fuorum addita naufragio. et adhuc
a nonnullis facta non creditur.
Quid si decorē primogenitū ven-
dicaret. Accedit illud. quod imitato-
res nos sui deus esse voluit. ut pri-
mo faciamus aliqua. postea venu-
stemus. ne dum simul utrumque
adorimur. neutrum possimus im-
plere. Fides autem nostra quodam
gradu crescit. Ideo primus deus fe-
cit. postea venustavit. ut eundem
credamus ornasse qui fecerit. et fe-
cisse qui ornauerit. ne alterum pute-
mus ornasse. alterum creavisse. sed
eundem utrumque esse opatum. ut pri-
mo faceret. postea adponeret. ne al-
terum altero desse crederet. Hōs i

euangelio huius rei evidens testi-
monium. Nam suscitaturus laza-
rum dominus iussit ut iudei remo-
uerent lapidē de sepulcro. ut mors-
tuum videntes. postea resuscitatum
crederent. Deinde vocavit lazarus
et resurrexit. et ligatis manibus et
pedibus exiit foras. Nonne pos-
terat removere lapidem qui pote-
rat mortuum resuscitare. Et qui po-
tuit defuncto vitam reddere. non
potuit nexus solvere vinculorum.
Cui vinculis pedibus gressum des-
dit. huic non potuit ruptis vin-
culis incessum reddere. Sed utique
aduertimus. quod voluit primo de-
monstrare mortuum ut oculis suis
crederent. deinde resuscitare. tercio
iubere. ut ipsi soluerent vincula fu-
neris. ut inter ista fides infunderetur
infidelibus. et per gradus
quosdam credulitas nasceretur.
Fecit ergo primum deus celum et
terram. et ea tamen non quasi per-
petua. sed quasi corruptibilis crea-
ture confirmationi voluit subiacere.
Unde in psalmo libro legitur.
Tollite in celum oculos vestros et
aspicite in terram deorsum. quia ce-
lum ut fumus solidatum est. terra
autem ut vestimentum veterascet.
Nec terra est que ante erat inco-
posita. Nondum enim erant maria
suo fine distincta. et isovago flu-
ctu et profundo gurgite terra inun-
dabat. Confideat quia etiam nunc plau-
strum vligine terra inhorre consuevit

nec patiens est vomeris vbi infusus terris humor exundat. **E**rat ergo incōposita vtpote sollertis agricolae iarata culturis. qz adhuc deerat cultor. **E**rat incōposita. qz nuda gignentium. nec thoris herborosa riparum. nec opaca nemoribus. nec leta segetibus. nec vmbrosa fupcilijs montium. nec odora floribus. nec grata vineis. **M**erito incōposita. que ornatibus indigebat. cui deerat virtutum ferta gemantium. **O**stendere enim voluit deus. qz nec mundus ipse habet gratiam. nisi eum vario cultu operator ornasset. Celum ipsum intertextum nubibus. horrore oculi. metustiam animis excitare consuevit. **T**erra pmbribus madefacta fastidio est. **M**aria pcellis turbata. quos nos inuoluunt metus. **P**ulcherrima est rex spiritus. **S**ed quod si esset sine lumine. quid sine temperie. quod sine aquarum congregatio. quibus ante diuersa poli huius habebantur exordia. **T**olle solem terris. tolle celo stellarum globos. omnia tenebris imhorrescunt. **S**ic erant antequam dominus lumen huic mundo infunderet. et ideo scriptura ait.

u. 2

Quia tenebre erant super faciem abyssi.

Tenebre erant. qz splendor deerat lucis. **T**enebre erant. qz aer ipse tenebrosus est. **A**qua ipsa sub nubibus tenebrosa est. qz tenebrosa aqua in nubibus aeris. **E**rant ergo tenebre super abyssos

aquarum. **N**on enim malas intelligendum arbitror potestates. qz dominus earum maliciam creauerit. cum utique non substantial. sed accidentalis sit malicia que a nature bonitate deflexerit. **I**taque in constitutione mundi. opinio malicie inter sequestretur. ne domine operatoris et pulcherrime creature. ea que decolora sunt. admiscere videamur. maxime cum sequitur.

Et spiritus dei ferebatur super aquas.

u. 2

Quem etiam aliqui per aerem accipiunt. aliqui per spiritum quem spiramus. et carpimus aure huius vitalis spiritus. **N**os tamen cum sanctorum et fidelium sententia congruentes spiritum sanctum accipimus. ut in constitutione mundi operatoris eternitatis eluceat. **P**remisso enim. qz in principio fecit deus celum et terram. id est in christo fecit deus. vel filius dei deus fecit. vel per filium deus fecit. quia omnia per ipsum facta sunt. et sine ipso factum est nihil. supererat plenitudo operationis in spiritu. **S**icut scriptum est. **V**erbo domini celi firmati sunt. et spiritus oris eius omnis virtus eorum. **I**taque quemadmodum in psalmo docemur operatoris verbi. quod est verbum dei. et de virtute quam dedit spiritus sanctus. **I**ta hoc prophetia resultat oraculum. qz deus dixit et deus fecit. **S**piritus quoque dei ferebatur super aquas. **O**rnando enim polo celi germinaturis terris. **P**ulchre spiritus superferebatur. qz per ipsum habet aut nouorum

B. 32. 6

ptium semina germinare. scōm
q̄ dixit p̄ph̄a. **E**mitte sp̄m tuum
et creabūtur. et renouabis faciem
terre. **D**emq; firus qui viciñ? be
breo est. et sermone consonat. in
plenisq; et congruit. sic habet. **E**t spi
ritus dei fouebat aquas. id ē viui
ficabat. vt in nouas cogeret cre
aturas. et fotu suo animaret ad
vitā. **N**am etiā sp̄m sc̄m legimus
creatore dīcēte **J**ob **S**p̄s d̄m?
qui fecit me. **S**ūe ergo sp̄s sc̄s
sup̄ferebat super aquas tenebre
cōtrariarū virtutū sup̄ eas non ēē
poterāt. vbi locū sibi tāta grā ven
dicabat. **S**ūe vt quidāz volunt
aerē accipiant. r̄ndēant. qua rōne
sp̄m dei dixerit. cū satis fuerit sp̄m
nūcupare. **H**ij ergo volūt a dño
deo nr̄o quatiōr. **P**rimū. elemēta
generata. celum. terrā. mare. aerē.
eo q̄ cause rerū. ignis. et aer. ter
ra. et aq̄ sint. ex q̄bus mūdi sp̄s
constat et forma. **V**bi ergo tēbre
neq̄ciarū sp̄ualiūz locū habere po
tuerunt. cū anguste huius decorē
figure mūdi indueret. **N**unq̄
maliciā deus simul creauit. **S**ed
ea ex nob̄ orta. non a creatore om
nium deo cōdita. morū leuitate ge
neratur. non vllam creature h̄is
p̄rogatiuā. nec auctoritatez sub
stātie natural̄is mutabilitatis sue
vitium. et errore p̄laphōmis. **E**t
dicari hanc deus vult de animis
singulorū. **Q**uō eam ip̄e genera
ret. cum clamet p̄ph̄a. **D**efinite a

malis v̄ris et p̄cipue sc̄s dauid.
Define a malo et fac bonū. **Q**uō
ergo ei iniū a dño damus? **H**ec
opinio feralis. eorū qui p̄tur
bandā eccl̄iam putauerūt. **H**inc
marciōmis. hinc valētini. hinc pe
stes ille manicheorū. funesta san
ctorum mentibz tēptauerūt infer
re cōtagia. **Q**uid nob̄ ip̄o lumine
vite tenebras mortis inq̄rimus?
Scriptura dīna salutē suggerit.
vite odorē flagrat. vt suauitatē le
gens capias. non p̄cipij disc̄e
men incurras. **S**implīter lege
o homo. non tibi n̄pe foueā prau?
interpret̄ effodias. **S**implex ser
mo est. q̄ fecit deus celū et terrā.
Fecit q̄d non erat. non q̄d erat. **E**t
erat terra inuisibilis. **E**x quo facta
est erat. et erat inuisibil̄. q̄ exun
dabat aqua et operiebat eam. **E**t
erant super eam tenebre sup̄fuse.
q̄ nondū erat lumen diei. nondū
solis radiū. q̄ solet et sub aquas
latētia declarare. **Q**uid ergo di
cunt q̄ deus creauerit malū cum
ex contrariis et aduersis nequaq̄
sibi aduersa generētur. **N**ec em̄
vita mortem generat. nec lux tene
bras. **N**on enim sicut mutabili
tates affectuum. ita etiā gene
rationum p̄gressiones sunt. **I**lle
ex contrariis in contraria. propo
siti deflectione vertuntur. **I**ste
non ex contrariis in aduersa de
flectuntur. **S**ed ex eiusdem ge
neris. vel auctoribus. vel causis

creature in similitudinē sui refe-
runtur auctoris. Quid igitur dici-
mus? Si enim neq; sine principio ē.
q̄si increata. neq; a deo facta. unde
de habet naturā maliciā? Nā ma-
la in hoc mūdo esse. nullus sapiēs
denegauit. cū sit tam frequens in
hoc seculo lapsus ad mortē. Sed
ex hīs que iam diximus possu-
mus colligere. q̄ non est vna sū-
stantia. sed mētis atq; animi de-
prauatō a tramite virtutis deuia
que incuriosoz animis frequen-
ter obrepit. Non igitur ab extra-
neis est nob. q̄ a nobis ipsis ma-
ius periculū. Intus est aduersari-
us. intus auctor erroris. itus in q̄
clausus in nobis metipis Proposi-
tum tuum speculari. habitū tue
mentis explora. exaubias obtēde
aduersus mentis tue cogitatōes.
et animi cupiditates. Tuīpe tibi
causa es improbitatis. tuīpe dux
flagitioz tuoz. atq; inuentor cri-
minū. Quid alienam naturā ar-
cellis ad excusatōnem tuoz lap-
sum? Vtinā teīpe nō impelleres.
vtinā non p̄cipitares. vtinā non
inuolueres. aut studiis immoder-
ationibz. aut indignatōe. aut ci-
piditatibus. que nos innoxos ve-
lut q̄busdā retibus tenent Et cer-
te in nob est moderari studio. co-
hibere iracundiā. colere cupidit-
ates. In nob est etiā indulgere
luxurie. adolere libidines. inflā-
mare iracundiā. vel inflāmantē

aurem accommodare. eleuari ma-
gis in supbiam. effundi in seuidi-
am. q̄ reprimi hūilitate. diligere
mansuetudinē. Quid naturā ac-
cusas o homo? Habet illa velut ī-
pedimenta quedā. senectutē et in-
firmitatē. Sed senectus ipsa in
bonis moribz dulciōr. in concilijs
utiliōr. ad cōstanciā sbeunde mor-
tis paratiōr. ad reprimēdas libi-
dines fortiōr. Infirmitas quoq;
corpois sobrietas mentis est. Vñ
ait ap̄ls. Cum infirmor tūc pos-
tens sum. Itaq; non in virtutibz
sed in infirmitatibz gloriabatur
Responsū quoq; dñum refulsit
oraculo salutarī. q̄ virtus in in-
firmitate consumatur. Illā cauē-
da que ex nostra volūtate p̄deūt.
delicta iuuentutis et irrationabiles
passiones corporis Quoz igitur
nos sumus dñi hōz p̄ncipia extri-
secus nō requiramus. nec deruemus
malos. s; agnoscamus ea q̄ p̄pe
nostra sunt. Quid enim possumus
facere si nolumus? Quis electō
nem mali nobis potius demus q̄
alijs ascribere. Ideo etiā in iudi-
cijs istis voluntarios reos non ex-
necitate cōpulsos culpa stringit.
pena cōdenat. Neq; em si per fu-
rorem aliq; innocentē pemerit.
obnoxius fit morti. quin etiā di-
uine ipsius legis oraculo. si quis
per imprudētiā intulerit necem.
accipit impunitatis spem. refu-
giū facultatem. vt possit euadere.

Hoc igitur de eo qđ ppe malū videtur dictū sit. Mala em̄ non sūt nisi que crimine mentē implicāt. ⁊ consciam ligant. Ceterū pauperem. ignobilitatē. egritudinem. mortē. nemo sapiens mala dixerit nec in malorū sorte numerauerit. qz nec cōtraria istis. in bonis habentur maximis. quorū alia nob̄ ex natura. alia ex comoditate accidere videtur. Non ociose nob̄ excursus iste pcessit. vt pbaremus tenebras ⁊ abissum simplr accipendas. Erant autem tenebre de vmbatōne celi. qz omne corpus vmbra facit qua adumbrat. vel si mitima vel inferiora. ⁊ ea maxie. que operire atqz includere videt. Includit autē celi polus. qz celus sicut camera extēditur. quēadmodum supra demonstrauimus. Non ergo pncipalis erat tenebrosa substantia. sed quasi vmbra secuta ē corpus mundi caligo tenebrarū. Itaqz dñe pceptōnis momento mundus assurgens intra se includit vmbra. vt si quis in cāpi meridiano quem sol meridianus illuminet locū aliquē repente obsepiat. ⁊ densis ramorū frondibz tegat. non quo splēdidior foris species loci eius effulgeat. sed hoc horretū desup̄ scena gurgustii eius intus obscurū sit. Aut vnde antruz clausū vndiqz hmoi locū vocarūt nisi qđ atro inhorrescat situ. atqz offusione tenebrarū. Iste ergo te

nebre sup̄ aquarū abissos erant. nam abissum multitudinē ⁊ p̄fūdum aquarū dīc. lectio nos euangelij docet. vbi rogabant saluatorem demonia ne iuberet illis vt in abissum irent. sed qui docēbat volūntates demoniorū non esse faciendas pcepit illis vt irēt in porcos. Porci autē in stagnū aquarū se se p̄cipitauerūt vt qđ recusabant demonia non euaderēt. sed digno p̄cipicio demergerētur. Erat ergo hec mūdi incōposita species ⁊ forma. Et spūs inq̄t dei sup̄ferebat super aquas.

Et dixit deus. fiat lux. ⁊ facta ē lux.

Merito pmissus est spūs dei. vbi dīna incipere habebat opatio. Fiat inq̄t lux. Vñ vox dei in scriptura dīna debuit inclūde nisi a lumine. Vnde mundi ornatu nisi a luce exordiu sumeret. Frustra em̄ esset si non videretur. Erat quidē deus ip̄e in lumine qz lucē habitat inaccessibilē. ⁊ erat lumen vox. qđ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum. Sed eam lucē fieri voluit qđ oculi corporalibz comprehendere. qz si quis architectus edificiū aliquō dignū habitaculo p̄fissimilias struere desiderat. anteq̄ fundamēta ponat vnde lucē ei infundat explorat. ⁊ ea prima est grā. que si desit. tota domus. deformi horret incultu. Lux est que reliqs domi cōmendat ornatus. Fiat inq̄t lux

Plena vox luminis. non dispositio-
 tionis apparatus significat. h̄ opo-
 rationis resplendet effectus. Nature
 opifex lucē locutus est. et creauit
 Sermo dei volūtas est. opus dei
 natura est. lucē creauit. tēbras il-
 luminauit. ¶ Et dixit deus fiat
 lux. et facta est lux. Non ideo dixit
 vt seq̄retur opatio. h̄ dicto absol-
 uit negociū. Vnde pulcre dauitis
 cū illud Dixit et facta sūt. qz dcm̄
 impleuit effc̄is. Auctor ergo lucis
 deus. Locis aut̄ et cā tenebrarū mū-
 dus est. Sed bonus auctor ita lu-
 cez dilexit. vt mundū ipm̄ infuso
 aperiret lumine. atqz eius sp̄em re-
 mustaret. Resplenduit igit̄ sb̄ito
 aer. et expauerūt tenebre. Noua
 luminis claritate repressit eas. et
 q̄si in abissos dimerfit. repete per
 vniuersa mūdi fulgor lucis infu-
 sus. Pulcre itaqz et p̄e dixit. Et
 facta est lux. Sicut em̄ cito lux ce-
 luz. terras. maria illuminat. et mo-
 mēto t̄pis sine vlla cōphensione.
 reiectis surgētis dici splendore re-
 gionibz. nr̄o se ar̄ cūfundit aspe-
 ctū. ita ortus eius cito debuit ex-
 plicari. Quid miramur. si deus lo-
 cutus est lucē. et caligātī mūdo li-
 mē enīciuit. qm̄ si q̄s inter aquas
 merfus. oleū ore misert. clariora
 fac̄ ea que p̄fundi tegebātur oc-
 cultis. Dixit deus. non vt p̄ vocis
 organa q̄daz sonus s̄m̄onis exi-
 ret. nec vt lingue motus celeste for-
 maret alloq̄um. atqz aere istum

q̄dam verborū strēpitus verbera-
 ret. sed vt volūtatē sue cogitatō-
 nem p̄deret opatōis p̄fectus Et
 discreuit inter lucē et tenebras

Et vidit deus lucē qz bona est

Dixit. et sonū vocis nullus aū-
 diuit. discreuit. et opatōis
 molimina nemo cōphendit. vidit.
 et oculorū eius intentōem nullus
 aspexit. Et vidit inq̄t deus lucem
 qz bona est Nec qd̄ ignorabat vi-
 dit. nec id qd̄ nesciebat ante aut
 non viderat comprobauit. sed bo-
 rurū operū p̄p̄riū est. vt externo cō-
 mendatore non egeat. sed grām
 suam cum videntur ipsa testent̄.
 Plus est qd̄ p̄batur aspectu. q̄
 quod laudatur sermone. Suo ei
 vtitur testimonio. nō alieno suffra-
 gio. Qd̄ si apud nos oculis iudi-
 cium emittitur q̄bus simul et gra-
 tia venustatis et rerū mensura cō-
 phenditur. quātomagis deus oia
 que p̄bat videt. et que videt p̄bat
 s̄m̄ qd̄ scriptū est Quia oculi dñi
 sup̄ iustos. Lucis natura h̄mōi ē.
 vt non in nūero. non in mēsurā. n̄
 in pondere vt alia. sed oīs eius in
 asp̄cū grācia sit Proprijs itaqz s̄
 mōibz naturā lucis exp̄ssit. q̄ vidē-
 to cōplacet. qm̄ ipsa vidēdi officīū
 s̄bministrat Nec inēito tm̄ sibi p̄-
 dicatōrē potuit inueniē. a q̄ iure p̄-
 mia laudat. qm̄ ip̄a fec̄ vt etiā ce-
 tera mūdi mēbra diḡ sint laudibz

Vidit ergo deus lucē. et vultu suo illuminauit. Et vidit. quia bona ē. Non ex parte dei iudiciū. sed generale ē. Itaque non in splendore tantum sed in omni utilitate gratia lucis probatur. Unde et discretio fit inter lucē et tenebras. ut sit separata natura lucis atque tenebrarum. nihil videatur inter se habere confusum. Et vocauit deus diem lucē. et tenebras vocauit noctē. ut in nomine ipso diem noctēque distingueret. Aduertimus? itaque quod lucis ortus antequam solis diem videatur aperire. Principia diei noctis exitum claudunt. finisque temporis et statutus limes. noctis et diei videtur esse prescriptus. Die sol clarificat. lux facit. frequenter celum nubibus textitur. ut sol tegatur. nec ullus radius eius appareat. lux tamen die demonstrat tenebras abscondit.

6.4 Et factus est vespere et mane dies unus.

Interpretatur **H**Verum aliqui cur prius vespere. postea mane. scriptura memorauerit. ne forte noctē prius quam diem significare videatur. nec aduertit. primo quod promiserit dies dici. Et vocauit deus diem lucem. et tenebras vocauit noctē. Deinde quod vespere finis diei sit. et mane finis noctis. Ergo ut progatiuam et primatus naturae diei daret. prius finem diei significauit. post quem secutura nox esset. Deinde postea finem noctis adiunxit. Eo autem utique

noctem diei scriptura preferre non potuit. ut et diei et noctis tempore diei appellatione concluderetur. et tanquam principalis auctoritate nominis edicere. Et hanc scripturam esse consuetudinem ut potiori appellationem deputet. frequentibus exemplis probamus. Si quidem et Jacob dixit. Dies vite mee pusilli et mali. Et iterum Omnes dies vite mee. Et dauid. *Gen. 47.9* *P. 69. 10* Po fuit dies annorum meorum. non dixit et noctes. Unde aduertimus ea quae nunc in specie historie traduntur. vim statuisse legis in posterum. Principium ergo diei vox dei est. Fiat lux. Et facta est lux. Finis diei vespere est. Jam sequens dies ex noctis fine succedit. Sententia autem dei euidenter. quia dies primo vocauit lucem. et secundo vocauit tenebras noctem. Preclare etiam vnum. non primum dixit diem. nam secuturo secundo et tertio die. et deinceps reliquis. primum potuit dicere. et hoc ordinis videbatur. Sed legem statuit ut. xxiiij. hore diurne atque nocturne. diei tantum nomine diffiniantur. ut sic diceret. viginti quatuor horarum mensura vnius diei tempus est. Sicut enim virorum generatio computatur et intelligitur etiam feminarum. quia nectuntur secunda prioribus. ita etiam dies numerantur et noctes estimantur adiuncte. Sicut igitur circuitus unus. ita unus dies. Nam plerique etiam ebdomadam unam. unumque diem. quod in se quod in unum redeat diem.

b. ij

et quasi seipsum in se recurrit. Est autem
 et circuitus figurarum a se incipere.
 et in se reuerti. Unde et seculum unum
 inter dum scriptura dicit. Nam et si
 alijs locis secula appellat. videtur
 magis diuersitates statuum publi-
 corum vel negotiorum significare.
 quam seculorum successiones aliquas diffi-
 nire. quia magnus dies domini et precla-
 rus. Et alibi. Ut quid vobis querere
 diem domini? Et hic tenebre et non lux.
 Manifestum est enim quod male con-
 scijs et indignis dies ille tenebro-
 sus sit. quo fulgebit innocentia.
 et mens noxia cruciabitur. Ceterum
 quod sine interpolacione nocturni et suc-
 cessione tenebrarum dies perpetuus
 ille remuneracionis eterne futurus
 sit scriptura nos docet. Pulcre au-
 tem vicem utriusque unum dicitur
 diem matutino eum fine conclu-
 fit. ut et a luce incipere diem doce-
 ret. et in lucem desinere. Non enim
 est integrum tempus diei et noctis
 nisi fuerit expletum. Unde et nos
 semper quasi in die honeste ambu-
 lemus. et abiciamus opera tenebra-
 rum. Noctem enim ad quietem cor-
 poris datam esse cognoscimus. non
 ad munus alicuius et operis fun-
 ctionem. que somno et obliuione
 transcurrit. Non sit in nobis com-
 messatio ebrietatis. cubile impu-
 dicie. Non dicamus. tenebre et
 parietes operunt nos. Et quis scit
 si videbit altissimus? Sed sit in
 nobis amor lucis. cura honestatis.

et tanquam in die ambulantes. opera no-
 stra coram deo lucere cupiamus. cui
 est honor. laus. gloria. et perpetua. cum
 domino nostro ihesu christo. et spiritu sancto. a secu-
 lo. et nunc. et semper. et in omnia se-
 cula seculorum. Amen.

Explicit de die primo. Incipit
 de die secundo.

Item primum. vel potius
 unum. maneat enim ei pro-
 phetia finis progati-
 ua. ut potuimus? absoluimus? in qua
 conditum celum. terra creata. aqua-
 rum exundantia circumfusae aere.
 discretiones factam lucis atque tene-
 brarum. dei omnipotentis et domini nostri ihesu
 christi. spiritus quoque sancti operacione cognouimus.
 Quis ergo non miretur
 dissimilibus membris. disparatum
 in unum corpus assurgere. et
 insolubili concordie. caritatisque
 lege. in societate et conexione sui.
 tanta distantia conuenire. ut que di-
 screta natura sunt. in unitatis et pa-
 cis vinculum velut indiuidua com-
 pacionenectantur? Aut quis hoc vi-
 dens. possibilitate rationis. infirmo
 ingenio rimetur. que omnia vis divina
 incomprehensibilis humanis mentibus. et
 ineffabilis sermonibus nostris. volunta-
 tis sue auctoritate conexuit? Fecit
 igitur deus celum et terram. et ea quasi aus-
 ctor esse precepit. non tanquam figure in-
 uentor. sed tanquam operator naturae. Nam
 quo sibi conueniunt operatoria impassi-
 bilis dei virtus. et passibilis materie

natura. tanq̃ altera ab altera qđ
indiguerint mutuantes. Nam si
increata materia videt̃ ergo dō
creande potestas materie defuisse
q̃ ab ea operationi subiacētia mu
tuatus. Si vero incōposita. mirū
admodū. coeternā deo materiam
decorem sibi non potuisse conferre
que substantiā non a creatore ac
ceperit. sed sine tēpore ip̃a posse
derit. Plus ergo inuenit opator
cūmū q̃ contulit. Inuenit ma
teriam in qua possit operari. cōtu
lit autē figurā que decorē inuētis
rebus afferret. Vnde excipiēdus
a ceteris tanq̃ dies vnus. non cō
ferendus cum ceteris. tanq̃ dies
primus est. vnde fundamēta rerū
omniū posita. q̃ cause esse ceperūt
quibus mundi huiusq̃ vniuerse
visibilis creature fulta substācia
est. Quare ad secundi diei mirā
da opera sermo nob̃ prodeat. q̃rū
eminētia. non scđm tractatus no
stri possibilitatē. sed scđm scrip
toris veritatē ad laudē referenda
est creatoris. Vos igitur queso.
vt naturaliter estimare que dic
mus pbabiliter ac simplici men
te q̃ sedulo ingenio pensare dig
nemini. nō scđm philosophie tra
ditiones q̃ inanem seductionem
suasoria verisimilia colligentes.
sed scđm regulam veritatis q̃ ora
culis dñi sermonis exprimitur.
q̃ cōtēplatione tante maiestatis
fidelium pectoribus infunditur

quā scriptū est. **C**onfirma me in
verbis tuis. **N**arrauerūt mibi in
iusti exercitatōes. sed non vt lex
tua domine. **O**mnia precepta tua
veritas. **N**on ergo scđm elemen
torum naturas sed scđm cristum
qui omnia quecunq̃ voluit fecit.
habundans plenitudine diuini
tatis sue **C**onsideremus que facta
sunt. nature possibilitatē interro
gemus. **N**eq̃ enim in euangelio
cum leprosi curaret. cecis visu res
funderet populus qui aderat q̃ spe
ctabat. illa. medicine ordinem re
cognouit. sed potestatem domini
miratus. dedit vt scriptū est lau
dem deo. **N**eq̃ scđm numeros egi
ptiorum q̃ concursus siderū men
surasq̃ elementorū. extendit ma
num suam **M**oses vt diuideretur
mare rubrum. sed dñe impe
rio potestatis obtempauit. Vnde
q̃ ip̃e ait. **D**extera manus tua do
mine glorificata est in virtute.
Dextera manus tua domine con
fregit inimicos. **I**llo igitur scta
plebs eleua mentem tuam q̃ totū
animū tuum deo confer. **N**on sic
deus videt quēadmodū homo. de
us in corde. homo in facie. **N**ec sic
igitur homo videt quēadmodum
deus. **A**udis q̃ deus vidit q̃ lau
dauit. **N**oli igitur tuis oculis esti
mare q̃ facta sūt. opinionibusq̃
colligere. sed que deus vidit q̃ p
bauit. ea tu retractāda nō putes.

Et dixit deus Fiat firmamentū
in medio aquarū et sit discernens
inter aquā et aquā et factū est sic

A **V**bi verba dei. Fiat dicit iu-
bentis est. non estimantis.
Imperat nature. non possibilitas
ti obtemperat. non mensuras col-
ligit. non pondus examinat. Glo-
rificata est in virtute dextera ma-
nus tua domine ihesu. Voluntas
eius mensura rerum est. sermo e-
ius finis est operis. Fiat inquit fir-
mamentum inter medium aquarū
Firmum est omne quod statuit
deus. Et satis pulchre premissit.
Fiat firmamentū antequā subice-
ret. inter medium aquarū ut tu
prius crederes firmamentū ex p-
cepto dei factum. quod de aquarū p-
flua qualitate dubitares. Si na-
turam elementorū consideres. quō
inter aquas solidatus est firmas-
mentum. Ille pfluunt. istud con-
stringitur. Ille currunt. hoc ma-
net. Et sit inquit discernens inter
aquam. Sed aqua confundere. nō
discernere solet. Quō iubet quod
scit secundum elementorū rationem esse
contrariū. Sed cum sermo eius
ortus nature sit. iure usurpat da-
re legem nature qui originem de-
dit. Sed prius consideremus quod
sit firmamentū. utrum ipsum sit.
quod in superioribus celum appel-
lauit. an aliud. Et si duo celi. an
plures. Nam sunt qui unum celū

esse dicant. nec alterius celi facien-
di. cum esset una ple. ut ipsi aiunt
potuisse substantiam suppetere.
quoniam cum omnis superiore celo eēt
expēsa. nihil reliquū fuit quod ad edi-
ficationem secūdi celi et terciū pifice-
ret. Alij vero innumeros celos vlti-
mos esse asserūt. quos irribet
fui. Non enim nobis cum illis maior
quod cum suis pugna est. qui geome-
triciis numeris et necessitatibus con-
tendunt pbare. quod aliud celū eē
non possit. nec pati naturā. ut aut
secundū aut terciū sit. nec opato-
ris virtutē pdoneā. ut multos ce-
los faceret. Et quos nō hāc eorū artifi-
cem faciendā irrideat. Qui cum ex
vna atque eadez causa plura eiusde
generis ab hominibus fieri posse non
abnuat de deo dubitat. ut plures
celos facere potuerit. de quo scriptū
est. Dominus autem celos fecit. Omnia
quāque voluit fecit. Quis enim dif-
ficile ei cui velle fecisse est. Fluitat
igitur illis impossibilitatis ratio
cum de deo disputant auerere dica-
tur. quia impossibile tibi nihil ē.
Itaque nos. non solum secundum
sed etiam terciū esse celum negare
non possumus. cum apostolus raptū se
ad terciū celum scriptorū suorum
testificatione confirmet. David etiam
celos celorū in illo laudatū dñm
constituit choro. quem imitantes
plures septem stellarum et solis et lu-
ne globorū consonū motum intro-
duxerunt. quorū orbibus vel poti⁹

globis connexa memorāt omnia.
quos sibi innexos et velut inser-
tos versari retro. et contrario cete-
ris motu ferri arbitrat eo quod im-
pulsu et motu ipsorum orbium dulces
quendam et plenam suauitatis atque
artis et gratissimam modulaminis so-
num reddi. quoniam scissus aer tam arti-
fici motu et acuta cum gratissimo tempera-
te ita varios equibilis concentus effi-
ciat. ut omnem supergrediat musici
carmis suauitatem. **Huius rei si fi-**
dem gratias atque expetas. sensu nobis et
auditu hesitat. **Nam si** quamuis quo-
tāto motu orbium creparetur. illi
celestis orbis cui affixos ferunt stel-
larum cursus qui sine intermissione
voluntur. citatiorē habeat uersio-
nem atque acutum sonum excitet. hoc autem
lūaris gratissimum. non audiret a nobis
cum leuiores audire soleamus. **Fide**
ergo eius disputationis si testimonio
nostro et auditus munus exigamus. per
bani referunt obscuruisse aures
nāras. et hebetiorē nobis sensum audien-
di factum propter illam a principio nostre
generationis concepti sonitus consue-
tudinē. **Et exemplum afferunt** eo quod mi-
lus fluuiorum maximus eo videlicet
loco ubi se ex altissimis montibus
in abdita perfluunt illa precipitat. ma-
gnitudinis fragoris sui aures acco-
larum obstruat. ut audiendi munus
carere dicatur. **Sed facile his ipa-**
randet veritas. **Nam** qui tonitrua au-
dimus nubium ratione generata
tantorum orbium uersiones quam maiore

utique motu ferri estimatur. si ita
vehementiores sonitus excitaret.
non audiremus. **Addunt** preterea
ideo sonum hunc non puenire ad
terras. ne capti homines per sua
uitatem eius atque dulcedinem que-
celerrimus ille celorum efficit mo-
tus ab orientibus partibus. usque
in occasum. propria negocia atque
opera derelinquerent. et omnia hic
ociosa remanerent. quodam huma-
ne ad celestes sonos mentis ex-
cessu. **Sed** ea que sunt aliena ab
studio nostro et a diuine lectionis
serie his qui foris sunt relinqua-
mus. **Nos** inbereamus scriptura-
rum celestium magisterio. **Proposi-**
tum igitur nobis est. quia dixit
deus. fiat firmamentum in medio
aque. et sit discernens inter aquam
et aquam. et hinc tractatur. utrum
hoc firmamentum appellet quod an-
te iam fecit. de quo scriptum est.
In principio fecit deus celum et ter-
ram. **Nec fallit.** quod aliqui ita ante
nos acceperint. eo quod supra creatum
auctore deo et conditum celum scrip-
tura expresserit. hic expositioem
operis creationisque diffundit. ubi
quasi summa operis breuiter com-
prehensa sit. hic operationis qua-
litas per ipsas concurrentium rerum
digesta sit species. **Sed** mouet
nos. quia et nomen aliud signifi-
catur et species solidior. et causa dis-
cernitur. et persona cooperatio ad-
iungitur. **Sic enim scriptum est.**

Et disceruit deus inter mediū
aque. que erat sub firmamēto. et
inter mediū aque que erat super
firmamētū.

E

aqua

Et primo volunt illi de-
struere qđ frequenti scri-
pturarum lectione inolis-
tum et expressum est mentibus.
quia aq sup celos esse non possint
dicentes rotundum esse orbem il-
lum celi. cuius in medio terra sit.
et in illo circuitu aquar stare non
posse. qđ necesse est. defluat et labat-
ur de superioribus ad inferiora decur-
sus est. Quō em aqua sup orbem
stare ut aiunt pōt. cum orbis ipse
voluat. Nec est illa versutia dia-
lectice. Da mihi unde tibi rñdeam
Qđ si nō detur. nullū verbū refes-
retur. Petūt sibi cōcedi axem celi
torqri motu cō cōto. orbē aut terre
eē immobilē. ut astruat aq̄s sup
celos eē non posse. qđ oēs eas vol-
uēdo se axis effunderet. Quasi ve-
ro ut concedā illis qđ postulāt et
p̄m eorū opimōes illis rñdeaz. ne-
gaē n̄ possint in illa altitudine et p-
fūdo. et lōgitudine eē et latitudine
quā nemo p̄t cōphendere. nisi is q̄
implet in oēm plenitudinē dei.
ut ap̄ls ait. Quis em facile pōt eē
dñi opis estiātor. Est ergo latitudo
in ipsa celi altitudine. Sūt
etiā ut de hijs dicamus que scire
possumus. pleraq; edificia. foris

rotunda. intus quadrata. et for-
is quadrata. et intus rotunda.
quibus superiora plana sunt. in
quibus aqua herere soleat. Que
tamen ideo dicimus. ut aduertāt
opimōes suas. opimōibz veri-
fioribus reuincā posse. et defināt
tantū opus dei hūane opatōis et
nrē possibilitatis cōtēplatōe metis-
ri. Nos aut scripturarū seriē et or-
dinē seqmur. et op? cōtēplatōe esti-
mam? auctoris. qđ dcm fit. et q̄s
dixerit. et cui dixerit. Fiat in q̄t fir-
mamētū in medio aq. et sit discer-
nens inter aq̄s. Audio firmamētū
fieri p̄ceptū. quo diuideret aqua
et ab inferiore supior discerneret.
Quid h̄ manifestius? Qui iussit
discerni aquam interiecto medio
firmamēto puidit quēadmodū
diuisa atq; discreta manē possit.
Sermo dei v̄tus nature ē. et diu-
siturmitatis suba. q̄adulq; velit ea
manere q̄ statuit. sicut scriptū est
Statuit ea in seculū seculi. p̄cep-
tum posuit et non p̄teribit. Et ut
scias. qđ de istis aq̄s dixit. q̄s tu
negas in superioribus posse celis eē.
audi superiora. Laudate euz celi ce-
lorū. et aque oēs q̄ sup celos sunt
laudēt nomen dñi. Nōne q̄si adū-
sati tibi dixit. qm̄ ip̄e dixit et facta
sūt. ip̄e mādauit et creata sūt. Sta-
tuit ea in seculū seculi. p̄ceptū pos-
uit et non p̄teribit. An non vidēs
tibi auctor p̄done? qui legez suo
operi daret. De? est q̄ dicit. uene-

p. 148. b

-4.5

rabil' naturā. inestimabil' mag-
nitudine. inēsus. in remuneratōi-
bus. incōprehensibil' in opib'. **C**on-
altitudine sapie quis inuestigāe
facilis? **N**te dicit filio. idēz d't bra-
chio suo. d't v'tuti sue. d't sapie sue
d't iusticie. et facit fili? q'si potēs. fa-
cit q'si v'tus dei. facit q'si sapia dei. fa-
cit q'si iusticia d'ina. **C**ū hec audis
q'd miraris. si sup' firmamētū celi
potuit tante maiestatis opatione
vnda suspēdis? **D**e alijs h' collige
de his q' viderunt oculi h'um. quō
ad iudeoz transitū si rōem q'ris se
vnda diuiseit. **N**ō solet hoc eē na-
ture. vt aq' se discernat ab aq' et i
p'fūto interfusioe aquaz terre se
paret. **D**elauerūt inq't fluct? et fir-
mamēti specie cursū suū insolito
fine frenarūt. **N**ōne potuit etiā
aliter hebreuz pplm liberare? **S**ed
tibi voluit oñdere vt eo spectaculo
etiā illa q' non vidisti estiāres esse
credēda. **J**ordanis q'z reflexo am-
ne in suū fontē reuertit. **V**erere
aquā cum labit. inusitatū. rursū
rediē in sup'iora sine v'llo repagu-
lo impossib'ile h'etur. **S**ed q'd im-
possibile ei q' dedit posse q'bus vo-
luit. dedit posse infirmatib' vt in-
firm? dicat. oia possum in eo qui
me cōfirmat. **D**icāt certe. quēadmo-
dū aer cogat i nubē. vtz pluuia
nubib' generetur. an sine nubib'
colligat. **V**idemus plerūq' exire
nubes de mōtib'. q'ro vtrū de ter-
ris ascēdat aq'. an ea q' sup' celos

est largo imbre descēdat. **S**i ascē-
dit. vtiq' cōtra naturā est. vt ascē-
dat in sup'iora. q' grauior ē et porte-
tur aere. cū aer subtilior sit. aut si
cū orb' toti? motu rapit' aqua.
sicut imo orbe rapitur. ita summo
orbe diffunditur. **S**i fundi vt vo-
lunt non desinit. vtiq' non desi-
nit rapi. quia sicut axis celi semp
mouetur. ita aqua semper hauri-
tur. **S**i descendit. manet ergo iu-
giter super celos que habet vnde
descendat. **D**einde quid obstat. si
confiteātur. quia aqua sup' celos
suspensa sit? **N**am quo verbo di-
cunt terram in medio eē suspensā
et immob'ilem manere. cum vtiq'
grauior sit q' aqua. ea ratioe p'nt
dicere. non precipitari aquam or-
bis illius celestis cōuersione que
sup' celos ē. **S**icut ei terra inanis
suspenditur. vel pondere librato
vndiq' immobilis p'seuerat. ita et
aqua. aut grauiorib'. aut equis
cum terra ponderib' examinatur.
Ideoq' non facile sup'fundit ma-
re terris. nisi cum iubetur exire.
Deinde cum ipsi dicant volui or-
bem celi. stellis ardentibus reful-
gentem. non mediūna p'uidencia
nec cāro prospexit. vt intra orbem
celi et supra orbem redūdaret aq'.
que illius feruentis axis in cōdia
temparet. **P**ropterea quia exun-
dat ignis et feruet. etiāz aq' exun-
dauit i terris. ne assurgētis sol et
stellaz micantiū ardor exurēt. ac

tenera rex exordia insolitus va-
por lederet. **Q**uanti fontes fluuij
lacus irrigat terras quia eas iter-
nus quidam ignis vaporat. **V**nde
em aut arbores germinaret. aut
frumeta vel sata pruperet. vel orta
coqrent. nisi ea qz interior ignis
animaret. **Q**ui etiam de saxis fre-
queter excutit. et de ipo sepe du ce-
ditur ligno exilit. **E**rgo sicut ne-
cessario ignis creat vt ordinata
et dispesata pmaneat. celiqz clem-
tia teperet aquaz rigore. ita etiaz
aquaz redudantia. non supflua-
ne alterz altero cofumeret. qz nisi
couenies vtriusqz mesura sit sicut
ignis aqua exsiccat ita et aqua re-
stringit igne. **I**deoqz podere et me-
sura examinavit vniuersa. nume-
rata em ei sut. et stillicidia pluui-
rum. sicut in libro **J**ob legimus
sciens vel reru facile defectu fore.
vel solitudinem vniuersitatis. si ex-
supetur alterz ab altero. **I**ta vtri-
usqz tempauit dispedia. vt neqz
plus ignis excoqret. neqz exsupa-
ret aqua qz imminutio fieret vtri-
usqz moderata. que et supfluum de-
tralxeret. et necarium reseruaret.
Itaqz cum tanta de terris erupant
maximoz fluentia ammuiz. nilus
effuso. egiptu stagnas flumine.
danubius de occidentalibus parti-
bus barbaroz. atqz romanos in-
tersecas ppos donec poto ipe co-
datur. renus de iugo alpiuz vsqz
in oceani pfunda. cursus suos

diriges. romani memoradus ad-
uersus feras getes murus iperij.
padus maimitoz comeatu. pti-
licis sbidij. fidus iuctor. roda-
nus. rapido cotus cursu. tprlxi
eqris freta scindit. in quo no me-
diocre fert nauigantiu piculum.
du inter se maris fluctus et amp-
nis flueta decertant. iteqz de septe-
trionali pte euyis caucaseis moti-
bus fufus. cu pluribus alijs. in euri-
num se precipitat ma. **P**rolixu est
singulor psequi fluuior noia. q
vel in nostruz mare deriuatur. vel
exmanuntur oceano. **C**um tanta
igit vbertas agruz sit. tn pleruqz
terra meridiane plage toref ar-
doribus. atqz estu soluta. fatiscit in
puluerem. misera di agricolae labore
asupto vt frequeter ad potu sicca-
tis puteis ardo gurgite. sbiduz
vitale deficiat. **E**t erit quidez qn di-
cat abisso. destit eris. et oes flumi-
os siccabo. sicut p psala futurz an-
nunciavit. **S**ed etia priusq ille
dies adueniat dmo pscitus arbi-
trio. non minimu et inter se ipa ele-
mento znatura discermit. **C**rebro
itaqz aut inundatoibus mudus is-
quatitur. a minio estu et aridita-
te vexat. **N**oli igitur incredibile
opinari aquaz multitudinem. si re-
spice ad vim caloris. et incredul?
n eris multu esse qd ignis absor-
bet. **Q**d vel ex illo nob det ee ma-
nifestu. cum medici vasa qda an-
gusta ore plamora desup. intus

concaua. leui lucerne. cōcepto luie
affigūt corpō. quēadmodū calor
ille omnē in se rapiat humorem.
Quis igitur dubitet. q̄ igitus
ether. ⁊ magno feruens vapore
inflāmaret atq; exureret oīa. nisi
lege q̄dam sui cōhiberet auctoris
vt nec flumina nec lacus nec ip̄a
maria vīm ē? possent restringere
Et ideo desup aqua impetu q̄daz
descēdes in tātos plerūq; pmbres
rūpitur. vt fluia. lacus. repēte re
pleātur. ip̄a maria exundēt. **V**n
⁊ frequēter solē videm? madidū
atq; rotantē in quo euīdes dat in
diciū. q̄ alimentū sibi aquarū ad
tēperiem sui hūperit. **T**ū aut ill
est impugnāde veritatis studiū.
vt solē ip̄sū negent calide nature
eē. eo q̄ albus sit. nō rubicūdus.
ā rutilus in specie ignis. ⁊ iō aiūt
q̄ nec igitus naturā sit. ⁊ si q̄d
h̄z caloris. ferf ex nimio motu cō
uerfiois accidere. **Q**d ideo dicēdū
putāt. vt nihil videat hūoris cō
sumē. q̄ calorē quo hūor vel mis
mūf vel plerūq; exhaurit. nō h̄z
naturale. **S**z nihil agūt. cū ista
sponūt. q̄ nihil interest. vtrū ex
natuā calores q̄s h̄eat. an ex passi
one. ā aliq̄ ex cā. q̄ ignis oīs cōfi
ptor hūoris est. vel h̄mōi materie.
quā flāma cōfuevit exurere. **N**am
siue ex lignis haud quāq̄ semus
stulatis sed inter se collisis ignis
excussus excipiat folijs. ⁊ iam flā
ma adolet ac si de igne accēdas fa

cem. siue de flāme luie. lumē accē
das. eadē spēs ⁊ natura est luīs.
ac si illō. nō natural ignis adoles
uerit. s̄ quē accēdes cā generaueit
Vel h̄nc saltē cōtēplent solis ca
lores. q̄ diuersa ei deus constituit
curfus sui. loca ⁊ tēpora. ne si sem
per in h̄is demoraretur locis. co
tidiano ea vapore exureret. **M**a
re ip̄sum ideo ferunt ip̄sī tam salsā
⁊ amarā aquam habere q̄ ea que
fluuijs in freta influāt. calore ab
sumātur. tantūq; vapore diurno
consumi. quantū cotidie ex diuer
fis fluuiorū curfibo inuebat. **Q**d
ex solis quada; diiudicatōe fieri
phibetur. qui q̄d purū ac leue est
sibi rapit. q̄d graue atq; terrenū
relinq̄t. ex quo remanet falsū illō
atq; aridum. q̄d sine vsu ⁊ suau
tate potandi sit. **S**ed reuertamur
ad p̄positum. **F**iat firmamens
tum inter mediū aque. **N**ō mo
ueat sicut iam dixi. q̄ sup̄a celū
ait h̄ firmamētū. qui ⁊ dauid di
cit. **C**eli enarrant gloriā dei. ⁊ ope
ra manū eius annūciat firma
mentum. **H**oc est. **M**undi opus
cum videtur. suūz laudat auctore
Invisibil enim maiestas eius p̄
ea que videtur agnoscit. **E**t videt
mibi nomē celorū cōe esse. q̄ plu
rimos celos scripture testificant.
nomen aut speciale. firmamentū
Si q̄daz ⁊ h̄ ita h̄z. **E**t vocauit
de? firmamētū celū. vt videat sup̄
generaliter dixisse. **I**n principio

celum factum. ut ois celestis crea-
ture fabricā comprehenderet. h̄ aut
sp̄ale firmam̄ti huius exterioris
soliditatē qđ d̄r celi firmamentū.
hymno sicut legimus in p̄mo p̄phetico.

Dan. 3. 36 **B**nd̄cis es dñe in firmam̄to ce-
li. nā celū qđ vranos grece. d̄r la-
tine. qz īpressa stellaz lumina ve-
lut signa h̄eat. celatū appellat. si-
cut argentū qđ q̄si stellis eminē-
tibus refulget. celatum dicimus.

Vranos at̄ apotuvranu d̄r quod
videt. qz lucidius ē tanq̄ visibil̄
girotantiliast goben. Igit̄ orb̄ t̄re
q̄ obscurior ē vranos nūcupatur.

u. 20 **V**n̄ puto q̄ illō d̄m̄. Volatilia ce-
li q̄ volatilia circa firmamentū ce-
li. eo q̄ potestates que in illo sūt
visibili loco. spectent hec omnia.
q̄ subiecta suis h̄eant cōspectibz
Demqz clausuz celum dictum est
helie t̄pibz. qñ achab q̄ iezabel
p̄fidia regnabat. cū ppl̄s regali
sacrilegio deseruiret. eo q̄ n̄eo ad
celos oculos erigebat. nemo eius
auctorez venerabat. sed ligna q̄
lapides adorabāt. **V**n̄ hoc colligi-
mus qz q̄ in maledictōibz populi

Lev. 26. 19 isrl̄ dixit deus. **E**rit tibi celū. sup̄
caput tuū ereū. q̄ terra tua ferrea
qñ p̄eciū p̄fidie luens ppl̄s iudeo-
rū intēperie celi q̄ terre infecūdita-
te multat. **D**e celo em̄ cā fertilita-

Deut. 33. 13 tis. **D**emqz q̄ moyses b̄ndictōes
tribz **J**oseph. a finibz celi q̄ rore.
abissi fontū deorsū. et sc̄dm̄ horā.
a solis cursu et a cōuenientibz mē-

sibus. et a vertice montū. et colli-
um eternorū dedit. eo q̄ modera-
tione celesti. terraz fecūditas nu-
triatur. **F**erreū ergo celū qđ nul-
lum exsudat humore. quādo nul-
lis exclusus nubibz p̄mber rūpit.

Est etiā ferreū celum. s̄b obscurus
aer. pressus atqz nebulosus. colo-
re ferrugineo. quādo rigore frigo-
ris stringitur terra. tūc veluti sus-
per caput nostrū humor suspēsus
videtur et p̄ momenta imminere.

Plerūqz etiā glacialibz v̄etoz fla-
tibus rigentes aque solidantur
in niuem. et rupto aere. nix fūdit.

Neqz em̄ firmamentū hoc p̄t sine
aliquo rumpi fragore. idō et fir-
mamentū d̄r q̄ non sit inualidū
nec remissum. **V**n̄ et de tonitribz
que cōcepto intra sinū nubū spū
cū se velēnter erupturus eliserit.

magn magno cōcrepāt sonitu ait scrip-
tura. firmās tonitrua. **A** firmā-
te ergo firmamentū est nūcupa-
tum. vel qđ dīna virtute firma-
tum sit. sicut scriptura nos docēs
dicit. **L**audate eū in firmamento

v̄tutis eius. **N**ec p̄terit retulisse
aliqs celos celoz ad intelligibi-
les virtutes. firmam̄tū ad opa-
torias. et iō laudat̄ celos vel enar-
rare gloriā dei. annūciare firmam̄-
tum. sed non quasi spūalia. s̄ q̄si
opera mūdi enarrāt. quēasmodū
supra diximus. **A**lij qz purifica-
torias v̄tutes interpretati sūt aq̄s
q̄ sup̄ celos sūt. **A**ccepimus s̄ q̄si

ad tractatus decore. nobis tamen
non alienū videt atq; absurdū.
si aq; veras ppter illā causā quā
dixim? intelligam? *¶* Nā q; ros q;
gelu q; frigus q; estus. scdm ymnū
pphetici. benedicūt dñm. bñdicūt
q; terra. Et illas nō ad intelligibi
les naturās referim? sed ad veri
tatē. Laudāt ecā dracones dñm.
q; natura eorū q; spēs cū vidē nō
minimūz vel decoris effundit. vel
in esse rōis oñdit.

¶ Vidit deus q; bonum est.

¶ Aut filius qd vult pater.
laudat pater qd facit fili?.
Nihil in illo nature degeneris in
uenitur. cuius opus a paterna nō
degenerat volūtate. Vidit utiq; nō
oculis corpaliū intēdit. sed defi
niūt plenitudinē grē auenire. ut
mibi eius iudiciū cognosceretur.
Nos ei volumus ecā de hīs que
dīna sūt disputare. Et qd mirū.
si de ope tractatē possint q; de opa
tōis ipius generatōe faciūt qdēs.
Ip̄m in iudiciū vocāt. ip̄m ineq; s
lem atq; degenerē differere conā
tur. Ideo legis Et dixit deus. q; fe
cit deus. Eodē pater q; filius mas
iestatis honoratur noīe. Et vidit
deus q; bonū. Dixit tanq; omnia
q; pater vellet scienti. q; vidit. tanq;
oia q; filius faceret scia tenens. q;
efficiens opatōe conforch. Vidit
q; bonū Non utiq; cognouit qd
nesciebat. s; pbauit qd placebat
Non qñ incognitū placuit opus

q; nec qñ incognitus pater qui
cōplacuit in filio. sicut scriptū est
Hic est filius me? dīcūs in quo
cōplacui. Sūt autē semp fili? volū
tatē prīs. q; pater filij. q; audit pa
trē fili? semp. q; pater filiū. p vni
tatez nature. volūtatis atq; sōstā
tie. Deniq; testat hoc in euāgelio
suo fili? dīcēs ad prēm. Sicut bā
q; semp me audis Imago est ei
inuisibil? dei fili? oia prīs quasi
imago exprīmēs. Oia eius quasi
splēdor glorie illuminat. nob autē
maifestat. Videt q; fili? op? prīs
sicut q; pater filij. sicut ip̄e dñs de
clarauit Non pōt fili? facere qdēq;
a se mī qd viderit facientē prēm.
Vidit ergo facientē prēm. q; videt
p secretū inuisibil? natuē. q; audit
fili. Deniq; ait. Sicut audio ius
dico. q; iudiciū meū verū est. q; nō
sum solus. s; ego q; q; mīsit me pr.
Hoc mīsticiū est. illd morale. Vi
dit m. pbauit m. Qd deus pbauit.
tu ne rep̄hēibile dixeris. qñ
qd deus mūdauit. tu ne cōe dixer
ris. scriptū tibi esse meministi. Er
go bonū nomē dei ne blasphemēs
Si firmamētū bonū quātomagis
bon? eius creator. ecā si armam
nolint. eunominiani reclamēt. ra
dīcis degeneris fruct? deterior Vi
dit inqt de? q; bonū. Solēt arti
fices singula p̄us facere q; postea
abili cōmissiōe cōnectē. ut q; vult?
lōim exādunt de marmore vel ere
singūt vel ceris exprīmūt. non tñ

sciunt quēadmodū sibi possint mēbra singula conuenire. et quod gratie afferat futuri conuexio. et ideo aut laudare nō audēt. aut p pte laudant Deus vō tanq̄ estimato: vniūsi puidēs que futura sūt q̄si pfecta iā laudat q̄ adhuc in pmi operis exordio sūt. finē opis cognitōe pueniēs. Nec minz apud quē rez pfectio non in cōsummatōe opis. s̄ in sue ē pdestinatōe volūtatis. Laudat singula q̄si conueniētia futuri. laudat plenitudinē singulorū. et nūstate cōposita. Illa em̄ est vera pulcritudo et in singulū mēbris eē qd̄ deceat. et in toto. vt in singulū grā. in oībo forme conueniētis plenitudo laudet. Sed iaz etiā secūdo nob̄ claudat dies. ne dum opus astruimus firmamēta infirmiores eos q̄ audiūt dicēdi plicitate faciāmus. dū in nocte s̄mo pducit. q̄ adhuc carēs lune. stellarūqz lumine. nondū em̄ luminaria creata sūt. celi obscuritatē. possit afferre remeātibz. s̄l vt cibo potuqz cū rētur corpa ne animis epulātibz fragilitas carnis. de nocturno qz ieiunio q̄ratur.

Explicit de die secūdo. Incipit de tercio die.

Dies tercius nob̄ hodie i s̄mone nascat qui ortus est in lōne. Preclarus dies q̄ terrā a naufragio libeāuit dicēte dño Cōgreges aqua q̄ est sub celo in cōgregatōe vna. De q̄

p̄fatōez adoriri placet Cōgreges aq̄ que ē s̄b celo. Dcū est. et cōgregata ē. Et frequēter d̄r cōgreges ppl's et non cōgregat. Nō medio cris pudor ē impio d̄i insēhilia elemta parere. et hoīes nō obedire. q̄bo s̄esus ab ip̄o tributus auctore ē. Et fortasse h̄ pudor fecit. vt hodie plures conueniretis. ne q̄ die cōgregata est aq̄ in cōgregatōe vna. eo die ppl's nequa q̄ cōgregatus in ecclia dñi videret. Nec h̄ solū obediētis aq̄ exemplū habemus. nā et alibi scriptū est. Vide rūt te aq̄ deus. viderunt te aq̄ et ti muerūt. Neqz em̄ verisimile nō vidē de aq̄s dcū. qñ alibi qz idē p̄ph̄a ait. Mare vidit et fugit. iordānis cōuersus ē retrorsū. Hoc em̄ vere factū quis ignoret. qz hebreorum trāsitū mare fugent. qñ se vnda diuisit. trāsiit ppl's puluerulēto vestigio. perisse mare credens fuisse fluctus. Deniqz credidit hoc egipcius ingressus est. s̄ illis res d̄it vnda q̄ fugerāt. Nouit ergo aq̄ et cōgregari et timē et fugē qñ deus p̄cipit. Hāc imitemur aquā et vnā cōgregatōem dñi vnā eccliam nouerimus. Cōgregata ē h̄ quondā aqua ex oī valle. ex oī pallude. ex oī lacu. Vall̄ est heres̄ vall̄ est gētilitas qz datus montū ē. non valliū. Deniqz in ecclia exultatio est. in heresi et gētilitate. fletus et meror. Vñ ait. Disposuit i conualle fletus. Ex oī igit̄ valle

2. 76. 17

-113. 3

-86. 6. 7.

congregat? est pp̄s catholiciis.
Jam n̄ multe congregatōes sūt sed
vna ē congregatō. vna eccl̄a. Dc̄m
ē et h̄. Cōgreges aq̄ ex om̄i valle
et facta ē congregatio sp̄ual̄. fact?
vnus pp̄s. ex hereticis et gētilibz
repleta eccl̄a ē. **V**allis ē scena. val
lis ē circ? vbi currit mēdax equ?
ad salutē. vbi h̄ iūlis et abiecta cō
tentio. vbi litū feda deformitas.
Et h̄is igit̄ q̄ circo inherere cōsue
uerāt. fides creuit. eccl̄e. cotidian?
cetus auget. **P**alus ē luxuria. pa
lus ē int̄pantia. palus ē incōtinē
tia. in q̄ volutabz libidīnū sunt.
bestiaz murmura. latibula passi
onū. vbi versatur q̄cūqz inceder
unt. et n̄ emergūt. vbi labunt̄ pe
dūz vestigia. fluitāt singulorū in
cessus. vbi fulcē se dū lauat pol
luūt. vbi flebilis desup gemitus
colūbaz. vbi pigra testudo cenos
so heret in gurgite. **D**eniqz aper
im palude. ceru? ad fōtes. **E**x om̄i
igit̄ palude vbi q̄si rane veterē ca
nebāt q̄relam. congregata ē fides.
congregata ē puritas animi mēt̄sqz
simplicitas. **C**ōgregata est aq̄ ex
om̄i lacu et ex om̄i fouea. vt nēo fo
ueaz fodiat fratri suo in quā ipse
incidat. h̄ oēs se inuicē diligant.
oēs se inuicē foueāt. et q̄si vnum
corp? diuersa se mēbra sustentēt.
q̄s nō mortiferi cātus astromatū
schemicoz q̄ mētē molliāt ad amo
res. h̄ cētus eccl̄e. h̄ cōsona circa
laudes dei pp̄i. vox. et pia vita dele

ctet. q̄bo nō purpurea pipetasma
ta. n̄ aulea p̄ciosa spectatē volupta
tis sit. h̄ h̄ac pulcerrimā mūdi fa
bricā. h̄ac distātē int̄ se elem̄toz
copulā. celū sic camerā extensū vt
inbitates in h̄ mūdo tegat. terras
ad opandū datā. diffusū aerem.
clausa maria. pp̄m hūc. dīne opa
tōis organū in q̄ dīni modulamē
resultet oraculi. et dei sp̄s intus
opef. tēplū istō sacriū trinitatis.
scitatis dīciliū. eccl̄am scām in q̄
r̄fulgēt aulea celestia. de q̄bo dc̄m
ē. **D**ilata locū tabnaculoz tuorū et
auleorū tuorū fige ne p̄cas. lōgio
res fac fumiculos tuos et palos tu
os cōfirma. **A**dhuc in dexterā et si
nistā extēdes. et semē tuū gentes
hereditate possidebit et citates des
tas inhabitab. **H**z ergo aulea q̄bo
attulit bonā vitam. p̄cā tegit. cul
pā obūbrat. **H**ec ē eccl̄a que sup
maia fūdāta ē et sup flūia p̄pata
Sup vos ei firmata est et p̄pata
q̄ sic flūia puro in eā vndiqz fōte
decurritis. **D**e q̄bo dc̄m ē. **E**leua
flu. **E**t addidit. **M**ira. elā. **B**ona
flūia. **H**ausistis ei ex illo plēm̄ et
pleno fonte q̄ fluistis. q̄ ait nob̄.
Qui credit i me sic scriptū ē flūia
de vtre ei? fluēt aq̄ viue. **H**oc at
dicebat de sp̄u quē incipiebāt ac
cipere q̄ credituri erāt in eū. **S**ed
iā q̄si boi iordais vnde reuētim̄ me
cū in originē. **C**ōgreges inqt̄ aq̄
q̄ sub celo est in congregatōe vna
et appareat arida.

Et factū est sic.

Fortasse par crediderit aliq̃s
superioribus sermonibus nr̃is.
quibus tractauimus inuisibilem
ideo fuisse terrā. q̃ aquis opta te
geretur. vt corporis ocul̃ posset
videri. Ad se em̃ p̃ph̃a retulit. s̃
est ad nr̃am cōditōem. nō ad dñe
maiestatē nature. q̃ vtq̃ omnia
videt. Sed vt aduertatis. qz nō
q̃si nr̃i ingenij p̃bādi gr̃a. sed ve
stre cā instructionis suscepimus
hunc tractandi laborē astipulan
te nobis lectōis serio testificamur
que apte p̃bat post cōgregatōez
aque. que erat sup̃ terrā. et post de
ruiatōem eius in mari. apparuisse
aridā. Defināt ergo qui dyalecti
cis disputatōibus mouere negos
cia solent dicētes. quō terra inuis
ibilis cuq̃ omni corpori natural̃
spēs et color infit. ois aut̃ color s̃b
iectus sit aspectui. Clamat dī ṽx
Cōgregentur aq̃ et appareat ar
ida. Et iterū scriptura dicit.

Congregata est aqua in cōgre
gatōem vnā et apparuit arida.

Quid opus fuit iterare. nisi oc
currendū questionibus iudi
casset p̃ph̃a. Nonne videt dicere.
non dixi inuisibile sc̃dm naturā.
sed sc̃dm sup̃fusionē aquarū. De
miq̃ addit. s̃blato velamine. ap
paruisse aridā. que ante non vide

batur. Iterū questionēs alias se
runt dicētes Si in cōgregatōibus
diuersis aqua erat. quō si ille con
gregatōes in superioribus erāt. non
defluebat aq̃ ad eum locū ad quē
post dñi imperiū deriuata est. Na
tura em̃ aquarū spōte in inferiora
plabit. Si vero in inferioribus
erāt ille cōgregatōes. quō contra
naturā suā aq̃ ad superiora ascē
dit. Itaq̃ a sc̃dm naturales cur
sus imperio nō eguit. aut contra
naturā imperio p̃ficere n̄ potuit.
Cui questioi facile r̃ndebo. si mihi
ip̃i ante r̃ndeant. ante p̃ceptū dñi
hanc aquarū fuisse naturā vt labe
retur. vt fluere. Non em̃ ex ṽfu
hoc habet ceterorū elementorū sed
spēale et p̃priū. non ex quodā or
dine. s̃ magis ex volūate et opa
tione dī sumi. Quid iussent deus
audiuit. ṽx autē dī efficiens na
ture est. eam ṽx effectus opa
tionis impleuit. Cepit labi aqua
et in vnā fluere cōgregatōem
que ante erat diffusa p̃ terras. et
plurimis receptacul̃ inherbat.
Cursū eius ante non legi. motus
eius ante n̄ didici. nec oculus me
us vidit. nec auris audiuit. Sta
bat aqua diuersis locis. ad ṽcē
mota est. Nonne videt qz naturā
ei h̃mōi ṽx dī fecit. et secuta crea
tura p̃ceptū. ex lege. et ṽsum fecit.
Prima em̃ constitutōis lex formā
in posterū dereliq̃t. Deniq̃ diem
semel fecit et noctē. ex illo manet

utruſq; ſucceſſio. ⁊ diurna repa-
tio **I**uſſa eſt etiam aqua currere.
ex illo cucurrit. fontes labuntur in
fluminoſ. in freta currunt flumina
lacus deriuantur in maria. ipſa ſe
aqua ꝑcedit. vrget ⁊ ſeq̃t. vnus
eſt ductus. vnū corpus. ⁊ cum ſit
altitudo diuerſa. indiſcreta tamen
doſi eiꝯ eꝑlitas. **V**nde ⁊ equor
appellatur arbitror. q̃ in ſupficie
eiꝯ eꝑlitas ſit. **R**ndi ſcōm illoꝝ
ꝑpoſitū. illi nunc rīdeant mibi.
ſi nunq̃ viderūt fontes ex inferio-
ribus ſcaturire. de pauiſſo aquā
furgere. q̃s eam cogit. vñ ꝑrum-
pit. quēadmodū non deficit. quō
ſit vt ima ſolidiora. vñdam co-
mant. **H**ec ſcōm occulta ſecreta
nature **C**eterꝫ quis ignorat. q̃ rā-
pido plerūq; impetu. in ima deſcē-
dens. in ſupiora ſe ſubrigat. atq;
in ſupaliꝫ montis attollat. **P**le-
rūq; etiam canalibꝫ manu arti-
ficiſ deriuata. quantū deſcenderit.
tantū ruriꝫ aſcendat. **I**taq; ſi
vel impetu ſuo ferē. vel artificiſ
ingemo. cōtra naturā ſuā ducit.
⁊ eleuat. miramini. ſi dñi opatō-
ne ꝑcepti. aliq̃d ad vſum nature
eiꝯ acceſſit. q̃d ante in vſu n̄ fue-
rit. **D**icāt nunc mibi. quō tanq̃ in
vtrem cōgregauerit aq̃s maris.
vt ſcriptū eſt. quō eduxerit aquā
de petra qui potuit de petra educes-
re aquā que non erat non potuit
aquā educere que erat. **P**ercuſſit
petrā ⁊ fluxerūt aq̃. clamat dauid

⁊ torrētes inundaauerūt. **E**t alibi
Sup mōtes ſtabūt aque. **H**a-
bes in euāgelio cum g̃uis eēt ꝑ-
cella. ⁊ magnus in mari motus.
ita vt trepidarent apl'i naufragi
periculū. excitauerūt dormienteꝫ in
puppi dñm iſm. ⁊ ſurgēs impera-
uit v̄eto ⁊ mari. ſedata tēpeſtas.
ſit reſuſa triāquillitas **Q**ui potuit
imperio mare totū ſedare. non po-
tuit imperio aq̃s mouere. **A**tq̃ in
diluuiio ſic accipimus. q̃ eruperūt
fōtes abyſſi. ⁊ q̃ induxerūt poſtea
ſp̃m ⁊ ſiccauerūt aquā. **S**i nolūt
obediſſe naturā. vñq; elem̃ti im-
perio de eſſe cōuerſū. vel hoc conce-
dant potuiſſe emiſſo v̄eto. aquas
currere q̃d cotidie videmus in ma-
ri vt inde aque curiāt. vñ flauerit
v̄etus. **S**i tpe moſi excitato au-
ſtro valido. ſiccātū eſt mare. eodē
mō ſiccari non potuit cōgregatio
aquarꝫ. ⁊ in mare ꝑfluere aqua.
que poſtea diuiſa eſt a ꝑfundo.
Sed diſcāt naturā poſſe cōuerſi.
qñ petra aq̃s fluxit. ⁊ ferrū. aque
ſupnatauit. quod vtq; heliſeus
orando facere meruit. non imperā-
do. **S**i igitur **H**eliſeus ferrum
leuauit cōtra naturam. xp̃us aq̃s
mouere n̄ potuit. **S**ed mouit qui
potuit dicere. **L**azare veni foras.
⁊ mortuū ſuſcitauit. **D**eus em̃ q̃d
iūbet facit. **I**taq; pari exemplo di-
ctum accipe. cōgregeſ aqua ⁊ cō-
gregata eſt **D**icēdo aut cōgregeſ
aqua. non ſolū mouit eā de loco.

sed etiā statuit i loco vt non pter
 fluēt h manēt. **V**oc itaqz maioris
 miāculi ē. quō oēs agregatōes i
 vnā agregatōez defluerit ⁊ vnā
 agregatio n̄ adiplēta sit. **N**am ⁊
 scriptura h̄ inf̄ miābilia cōstituit
 dicēdo. **O**ēs torrētes eunt in māe
 ⁊ mare n̄ adiplēt. **V**trūqz igif ex
 p̄cepto dēi. vt ⁊ fluat aq̄ ⁊ nō sup
 fluat. **C**ircūscripta igif impoſito
 fine maria claudūtur. ne supfusa
 terris inundēt oīa. ⁊ destituto ar
 uorum cultu. munus terrene fecū
 ditatis impediāt. **C**ognoscāt igitur
 dñi esse p̄cepti. opatōisqz ce
 lestis. **A**it em̄ dñs p nūbē ad iob
 inter alia etiā de maris clauſtro.
Posui ei fines apponens clauſtra
 ⁊ portas. dixi aut̄ ei. **V**sqz huc ve
 nies nec trāsgredieris. h̄ in tēpō
 cōterent fluct? tui. **N**ōne ipi vi
 demus mare frequēter vntō hū. ita
 vt in altū fluct? eius tanq̄ mons
 aque p̄ruptus insurgāt. vbi im
 petū suū ad litus illiserit in spu
 mas resoluū repagulis q̄busdam
 arene repaſsum. scdm̄ qd̄ scriptū
 est. **A**ut nō timebis me dicit dñs
 q̄ posui arenā fines mari. **I**nfir
 missimo itaqz omniū vilis sabu
 lom̄is puluere vis maris in tempe
 state cohibet. ⁊ velut habem̄s q̄
 busdā celestis imperij a p̄scripto
 sibi fine reuocatur. violentiqz eq̄
 ris motus in sese frāgitur. atqz i
 reductos fin? suos scinditur. **C**e
 terū m̄hi ius statuti celestis inbi

beret. quid obſtaret. qm̄ p plana
 egipti. q̄ maxie hūilioribz iacens
 vallibus cāpeſtris allerit. mare
 rubrū. egiptio pelago misceret. **S**
Demqz cōceat h̄c q̄ voluerit. h̄c
 duo sibi maria cōnectē. atqz in se
 trāsfundere. **S**esostris egipti? qui
 antiqor fuit ⁊ darius medus qui
 maioris circuitu potētie in effectū
 voluit adducere qd̄ ab indigena
 fuerat an̄ tēptatū. **Q**ue res in ius
 dicio ē. q̄ superi? est mare indiā
 in q̄ mare rubrū q̄ equor egiptiū
 qd̄ inferi? alluit. **E**t fortasse. ne la
 tius se mare effunderet de supiori
 bus ad inferiora p̄cipitās. iō mo
 limina sua rex vterqz reuocauit.
Quero nūc cū dixit. colligat aq̄
 in collectōe vnā. quō diffusas per
 lacus. paludes. stagna. aq̄s ⁊ sup
 fusas vallibz. ⁊ campis. oibzqz
 plamioribz locis. curretes fōtibz.
 atqz fluibz. vnā potuerit recipe
 re collectō. aut quō vnā collectō.
 cū hodieqz diuerſa sint maria. **N**ā
 ⁊ oceanū mare dicim? ⁊ thyr
 renū. ⁊ adriaticū. ⁊ indiā. ⁊ egiptiū.
 ⁊ pontū. ⁊ ppōtidē. ⁊ hellespō
 tū. ⁊ euxiniū. egetū. iōniū. athē
 lantiū. **P**leriqz etiā creticū. ⁊ sep
 tentrionale. caspiū appellāt mare.
Vn̄ ⁊ cōsiderem? scripture verba
 q̄ librato sūt trutinata examine.
Colligat aq̄ in collectōe vnā. **V**nā
 aq̄p̄iugis ⁊ continua agregatio n̄ ē
 h̄ diuſi finis mais vt qd̄a descrip
 tōibz forēſibz ait. **N**āqz portus

Plato in Timaeo

maris nostri. finus amplissimus.
Meritoq; in diuersis locis diuer-
 sa sunt noia. quia vocabula aq̄s.
 ex regionū vocabulis adheferūt.
Vna autē congregatō aquarū eo
 q̄ iugis vnda atq; continua. ab
 indico mari. vsq; ad gaditani lo-
 ram litoris. et inde mare rubrū ex-
 tremo circūfusi orbem terrarū in-
 cludit oceano. interiusq; thyrre-
 no hadrias. adrie. cetera maria
 miscentur. nominib; distincta. n̄
 fluctibus. **V**nde pulchre habes.
 q̄ deus cōgregatōes aquarū vo-
 cauit maria. **I**ta et vna est gene-
 ralis collectō. que d̄r mare. et mul-
 te collectōes que maia pro regio-
 nibus nūcupant. **S**icut em̄ mul-
 te terre. vt affrica. hispania. tra-
 cia. macedonia. siria. egiptus. gal-
 lia atq; ytaliam. pro regionū appel-
 lantur vocabul. et vna est terra.
 ita multa dicuntur pro locorū appel-
 latoib; maria. et vnū est mare.
 sicut ait p̄ph̄a dicēs. **T**ui sūt celi
 et tua est terra. orbē terrarū et ple-
 nitudinem eius tu fūdasti. aq̄lo-
 nem et mare tu creasti. **E**t ad iob
 ipse dñs ait. **C**onclufi autē mare
 portis. **N**unc q̄ de vna collectōe
 diximus. illud occurrit. vtz cum
 per omnē fere terram. aut sup ter-
 rā fuerit aq̄ diffusa. que per valle-
 stria agroz. cōcaua montiū. pla-
 niēq; caporū. in modū eq̄ris fu-
 sa. cōgregatio vna potuerit om-
 nes aquas illas recipere. atq; exi-

namre terras. q̄ ante fuso per vni-
 uersū flumine stagnabātur. **N**ā
 si ita opta erant oia. non em̄ dice-
 ret. visa est terra. nisi tecta. vel lo-
 cis oibus demonstrata. si dituiuium
Noe tpe abscōdit. et mōtes quā-
 to aquarū iam et sup celos et infra
 firmamentū fuerat facta discretō
 q̄nto magis dubitari non pōt. etiā
 montiū vertices. illa supfusiōe la-
 tuisse. **Q**uo igitur ois illa aq̄ruz
 redūdātia deriuata est. que recep-
 tacla eam tam cōtinua atq; con-
 nexa absorbere potuerūt. **D**e quo
 multis nob̄ pōt sermo suppetere.
 primum. q̄ potuit creator oim et
 ipsarū terrarū spacia diffundere.
 q̄d aliq̄tenus cōfirmātes p̄prias
 posuerūt sentēcias. **E**go. q̄d facere
 potuerit. non p̄termitto. q̄d fece-
 rit. q̄ apte scripturarū aucte nō
 didici. q̄si secretū teneo. ne forte
 etiā hinc. alias sibi q̄ōes requirant
Assero tñ scdm̄ scripturas. q̄ po-
 tuit locorū hūilia et caporū aperta
 diffundere. sicut ip̄e ait. **A**n te am-
 bulabo. et mōtes planos faciam.
Potuit etiā ip̄a aquarū vis p̄fun-
 dioia ea facere. que insederat tāto
 fluctuū motu. tantoq; estu cōita-
 tionis elem̄ti. q̄ cotidie ima pelagi
 torq̄re. et harenas versare soleat
 in p̄fūdo. **Q**uis deinde sciat. inq̄n-
 tum se illud magnū et inausū na-
 uigantib; atq; intēptatū nauitis
 fūdat mare. q̄d britannias fren-
 ti includit eq̄re. atq; in vltiora
 c.ij

et ipsis fabul' inaccessa secreta se
 porrigit. Quis deinde colligat optu
 lucrino et auerno in ytaliam tybe-
 riadi qz in palestina. et ei lacu q
 inter palestina et egiptum arabie
 destituta p'tendit. p'tibusqz diuersis
 augusti atqz traiani ceterisqz per
 vniuersu orbem infusi addiderit
 mare. Sed sunt etia non pfusi la-
 cus et stagna q non misceatur flu-
 tibus. vt larius et benacus. alba-
 nus qz. aliiqz plures. Quo ergo
 vna congregato aquar. Sz que
 admodu di. qz fecit deus duo lu-
 mina. i. sol et luna. cu sint vnaqz
 et stellaz plura. ita et vna congregato
 di cu sint plurime. Neqz em annu-
 meratur q non deferuntur. Sed vt
 videt. qm de mari loqbam aliqtu
 luz exudauim. ad ppositu redea-
 m. Considerem qd fit qd ait dñs
 cōgreget aq in vna congregatōem
 et appareat arida. et n dixerit terra
 Qd p'clae p'positu qd non adiutat.
 Terra em pot. et luto esse p'mixta.
 aqs madida. cuius spēs supfus
 aqs nō appareat. Arida aut non
 solu ad gen. s. etia ad spēm ter-
 rarū refer. vt fit vtil. sicca. abil
 et apta culturis. Si p'p'ectū est
 ne videat sole magis q dei p'cepto
 eē siccata qz arida facta ē an q
 sol crearetur. Vñ et dñs. discernēs
 mare et terrā ait de dño Qm ipse
 ē ma. et ip. fe. il. et ar. ma. e? fun.
 Arida ei exp'ssio natuē ē. terra at
 appello qdā simplex negotij q in

se heat p'petatē. Sic ei aial gñis ^{generis}
 significatio ē. cui iest p'p'riū aliqd
 et excellēs. rōnabile aut p'p'riū est
 hōis. ita et terra pot cōter dici. vel ^{inim-}
 scates aqs. vel destituta et inuia. et fi-
 ne aq. Ergo et illi q scatet aquis
 inest vt heat ariditate Remota ei
 aq incipit eē arida. sicut scriptuz
 lēs. Posuit flumina in destitu et exiit? ^{Ps. 106. 33}
 aqru in siti. Hoc ē de terra aqsa
 arida fecit. Vñ ergo terra p'p'am
 qlitatē suā. sicut et singula elemta
 hnt. Nā et aer hūidam qlitatē. et
 aq frigidā. et ignis calidā. et h est
 p'ncipale p'p'riū elemtis singulis
 qd rōe colligim? Cōprehendere at ^{ratione}
 sēhibilr et corp'alr si velim? velut
 onexa et sp'osita repim? vt fit ter-
 ra arida et frigida. et aq frigida et
 hūida. aer calidus et hūidus. ig-
 nis calidus et ficcus. et sic sibi per
 has iugales qlitates. singula mī
 scētur. elemta Nā terra cu sit aris-
 da et frigide qlitatis oneditur aq
 p cognatōem qlitatis frigide. et p
 aqua aer. qz hūidus ē aer. Ergo
 aq tāp brachijs qbusdā duob.
 frigoris et hūoris. altero terrā. al-
 tero aerē videt ap'lecti. frigido ter-
 tā. aerē hūido. Aer qz medius inf
 duo spugnata p naturā. hoc est
 inter aqua et ignē. vtrūqz illō ele-
 mentū cōliat sibi. qz et aqs hūo-
 re et igni calore iūgit. Ignis qz
 cum sit calid? et ficcus natura ca-
 lore aeri annectit. siccitate autem
 in cōem terre societate refundit.

atq; ita sibi per hunc circuitum et
chorū quendā concordia societatis
conueniunt. Vnde et grece dñr
q̄ latine elemta dicimus. q̄ sibi cō
ueniant et cōniant. Huc autē p
gressi sumus. qz scriptura ait. q
deus vocauerit terrā aridā. Hoc
est q̄ principale eius nūcupauit
pprietatē nature. Natural enim
pprietas siccitatis est terris. Nec
enī p̄rogatiua suata est. p̄cipal
ergo siccitas. Subest etiā vt sit
frigida. s̄ non p̄ferūtur secūda p
mis. Vt autē sit hūda aq̄ru affi
nitate sortit. Ergo illud suū. istō
alienū. suū q̄ arida est. alienū q̄
hūda. Qz arida aucte nature.
q̄ hūda. aucte copule. Qd p̄mo
tonauit hoc tenuit. qz istō ex na
tura. illud ex cā. De p̄cipalibus
igit non ex accidētibus. terre de
biūt pprietas diffimiri. vt scdm p̄
rogatiuā qualitatis eius infor
mare nra cognitō. Et vidit de
qz bonū. Non p̄terimus qz aliq̄
nec in hebreo putant eē. nec in ce
teris interpretatōibz. qz cōgrega
ta est aqua in collectiōes suas. et
paruit arida.

v. 10 Et vocauit deus aridā terrā. et col
liones aquarū vocauit maria.

QUoniam em̄ dixerit deus. qz fa
ctum est sic. satis eē putant
vocē opatoris accelerate opatō
nis indicū. Sed qz in alijs qz
creaturis habet. et definitōem p̄
ceptōnis et repetitū opatōnis. vel

indicū. vel effectū. ideo nos n̄ pu
tamus absurdū id qd phibet ad
ditū. etiā si ceteris interpretatōibz
vel veritas doceatur suppetere vel
auctas. Multa enim non ociose a
septuaginta viris. hebraice veri
tati addita et adiūta cōperimus.
Vidit ergo deus qm bonū mare.
Et si pulchra spēs huius elemēti
vel cū surgentibz albescit cumul.
ac verticibz vndarū. et cautes in
uea rotāt aspergine vel cū equore
crispāt clementioribz auris. et blā
to furore tranq̄llitatis. purpura
scentē prefert colorez. qui emm
spectatibus. frequēter offundit
qm non violentis fluctibz vicina
tūdit litora. s̄ velut pacificis ābit
et salutat āplexibz. q̄ dulcis son
q̄ iocūduz fragor. q̄ grata et cō
sona resultatio. ego tñ non ocul.
estimātū creaturē decore arbitroz
s̄ sm rōem opatōis. iudicio opa
toris cōuenire. et cōgruere diffimi
tū. Bonū igitur mare primū. qz
terras necario suffulsit hūore. qz
bus p̄ venas quas dā occulte. fuc
cuz quendā haud inutilē. s̄bmini
strat. Bonū mare tanq̄ hospiciū
flumiorū. fons p̄mbriū. delibatio
alluionū. inuectio cōmeatuū. q̄
sibi distātes ppli copulātur. quo
p̄liorū remouētur picula. q̄ bar
baricus furor claudis. s̄bidiū in
necitatibz. refugū in picul. grā in
voluptatibz salubritas valitudis
sepatoy diuicio. itineris opediū
c. iij

transfugiu laborantiu. subsidium
vtrigaliu. sterilitatis alimentu.
ex hoc pluuia i terras transfundit.
Siquidem de mari aq radijs solis
hauritur. et qd subtile eius est ra
pitur. deinde quato altius eleua
tur. tato magis ead nubiu obu
bratione frigescit. et fit ymber. qui
non solu terrenam temperat ficita
tem. sed ead ieiuna arua fecundat.
Quid enumerare insulas. qs velut
momilia pleruqz ptegit. In qbus
hij q se abdicat tpantie secularis
illecebris. fido continentie pposito.
eligunt mundo latere. et vite huius
declinare dubios anfractus. Ma
re est ergo secretu tpantie. exerci
cium continentie. gunitatis successus.
portus securitatis. tranquillitas se
culi. mundi huius sobrietas. cu fi
delibus viris atqz deuotis. incen
tium deuotois. vt cu vndaz le
mter alluentiu sono. certet catu
psallentiu. plaudant insule. trans
quillo fluctuu choro. pmissis san
ctoru psonet. **V**n mibi. vt omne
pelagi pulcritudine comprehendat.
Et qd plura. aut qd aliud ille co
ctus vndaz. nisi qdam centus
est plebis. **V**n tene mari pleruqz
opatur eccia. que pmo ingredie
tis populi agmine totis vestib
lis vndas vomit. deinde in orone
toti plebis tanq vndis refuen
tibz stridet. cu rnsorij psalmoru
cantibus viroz. mulieru. virginu
puuloz. somis vndaz fragore

sultet. **N**am illud quid dicam q
vnda ptem abluit. et sancti sps
auras salutare aspirat. **D**et nob
dñs illa successuum flumina pro
spero ligno currere. tuto portu co
fistere. nequide spualis grauiora
q ferre possumus teptamenta ne
scire. **F**idei ignorare naufragia. ha
bere pacem pfundam. et si quato
aliquid sit qd graues nobis secu
li huius excitet fluctus. euigilan
tem pro nobis habere guberna
torem dñm ihm. qui verbo impes
ret. et tepestare mitiget. transqui
litem maris refundat. cui est ho
nor. gloria. laus. ppetuitas a secu
lis. et nunc. et semper. et in omnia
secula seculoru. Amen.

Item de die tercio.

Discendete aqua coueniebat.
vt sps terre daretur et gra
dia. vt inuisibil et incoposita desin
eret ee. **N**am pleruqz eiaz hoc di
cunt ee inuisibile qd speciem non
habet. et ideo accipiunt terra inui
sibilem fuisse. non quia videri no
posset a summo deo. vel angelis e.
nam adhuc homines creati non
erant. vel eiam pecudes. sed quia
sine sua specie erat. **S**pecies aute
terre est germinatio. et viriditas
agri. **V**nde vt visibilem eam et co
posita faceret deus ait.

Germinet terra herbaz sem se
minante semen sm genus suu. et
lignu fructifex faciens fructu sm
genus. cuius seme sit in ipo.

Hodiernus verba veritatis.
quorum series salus est audie
tium. Prima enim vox illa dei sin
gulis creaturis imputa gignen
dis. lex nature est. que terris in
omne eum remanet. future suc
cessus datura prescriptum. que ad
modum vel generandi vel fructifica
di in reliquum usus adolesceret.
Prima itaque germinatio est. quando
nascentia videntur erumpere. deinde
cum profecerit et eruperit ger
men. fit herba. herba quoque ubi
paululum adoleuerit. fit fenum. Quoniam
utilis. quam vehemens vox. Germina
net terra herbam fenum. hoc est ipsa
per se. nullum alterius querat auxi
lium. non cuius quam indigeat mini
sterno. Solent enim plerique dicere
nisi clementior solis calor tepese
rent terras. et quodammodo radiis
suis fouerit. non potest germina
re terra. Et propterea gentes dum
honores deputant soli. quam virtute
caloris sui. terrarum penetret sinus.
sparsaque foueat semina. vel riges
tes gelu venas arborum relaxet.
Audi ergo dominum velut hanc vocem
emittentem. Conticescat ineptus
sermo hominum. qui futurus est. fa
cessat vana opinio ante quam solis
fiat luminare herba nascatur. An
tiquior sit eius progenitura quam sol.
nec error hominum conualescat.
Germinum prius terra quam fons so
lis accipiat. sciant homines sole
auctorem non esse nascentium. dei cle

mentia. terram relaxat. dei indul
gentia. prumpere facit fructus.
Quo solvendi usum ministrat
oriundis. quando illa prius diue
opatōnis viuificatio sunt edita.
quam sol in hoc viuendi usus veniret.
Iunior est herba. iunior feno. Et
forte miretur aliquis. quam prius pec
cori pabulum quam cibis hominum sit
creatus. In quo primum profundum
dei filium deum? adutere quam etiam mi
nima queque non negligat. sicut
euangelizat sapientia dei. et dicit.
Respicite volatilia celi. quoniam non se
runt neque metunt. neque congregant
in horrea. et pater celestis pascit
illa. Nonne vos plus estis illis?
Cum enim illa pascantur gratia dei.
nemo sibi debet de sua simplici in
dustria et virtute blandiri. deinde
de quia simplici victum et natura
lem cibum reliquis cibis debuit
anteferre. Vnde enim sobrietatis ci
bus est. reliqui deliciarumque luxu
rie. Vnde cōis omnibus animalibus
cibus. ille paucorum. Exemplum itaque
frugalitatis. magisterium primo
me est. herbe simplicis victu. ole
risque vilis. aut pomis contentos esse
omnes oportere. quem natura ob
tulit. quem liberalitas dei prima
donauit. Ille salubris. ille utilis
cibus. qui morbos repellat. qui re
secet cruditates. nullo hominum
partus labore. sed dono effusus
munere. sine ratione frugis. sine sem
ine. tam dulcis et gratus. ut etiam
c. iiij

repletis voluptati atq; vñ sit.
Demq; ad pmas datus mēas.
ad secūdas remāsit. **Q**uid āt crea-
ture huius adtexam miraculū. et
sapie creatricis argumētū expmā
In hac em germinū spē et illo vi-
rētis herbe munē imago est vite
hūane et nature. additōisq; nrē. in
figne qd dā spectat et spectaculū
elucet. Illa herba et flos femi figu-
rē carnis hūane. sicut boni dñi-
tatis interpres organo sue vocis
expressit dicēs. **C**lama. **Q**uid cla-
mabo. **O**is ca. fe. et ois glo. bo. vt
flos fe. **A**ruit fenū et flos decidit.
vbi aut dñi maēt in eternū. **D**eī
sapia vox hūana ē. **D**e? dñt. clama
Sz in ipso psaia loq̄t. **I**lle rñdet
Quid clamabo. **E**t tāq̄ qd loq̄t
audisset adiūxit. **O**is ca. fe. **E**t vñ
Viret ei gloria hōis in carne q̄i fe-
nū. et que putatur eē sblimis exi-
gua q̄si herba ē. **P**remat vt flore
caduco q̄si fenū. germinet viridis-
tate in spē. non in fructu. solidita-
te; hilarioris vite. q̄si floris pten-
des iocūditatem. breuiore spacio
occasura. sic herba femi qd pulq̄
euellatur arescit. **Q**ue em firmitu-
do in carne q̄ salubritas pte eē diu-
turna. **H**odie videas adolescen-
tem validū pubescētis etatis vtu-
te florentē. grata spē. suauī colore
crastina die tibi faciē et ora muta-
tus occurret. **E**t q̄ pridie tibi deco-
re formevisus est grā. alio die mi-
serādis apparet. egritudinis alic?

infirmatē solutus. **P**lerosq; āt
labor fatigat. aut inopia macerat
ā cruditas vexat. ā vīa corrupit
ā senect? debilitat. ā euiratos deli-
cie reddūt. **L**uxuria decolorat. **N**ō
ne vex est. qz aruit fenū et flos de-
cidit. **A**li? ab auis. attamisq; no-
bil. et maiorū honestatis infulis
psapie veteris clarus insignibo-
aiciis abundās. stipatus cliētibo.
vtrūq; latus tectus pducēs maxi-
mā. ac reducēs familiā. repete ali-
qua accidētis piculi mole turba-
tus. desituit ab oibus. a sodali-
bus derelinq̄tur. ipugnat a pxi-
mis. **E**cce vex est. qz sicut fenum
vita hōim qd priusq̄ euellat are-
scit. **E**st etiam qui dudū vbertate
affluēs copiarū libalitatē fama p-
ora volitās singulorū clarus. hōi-
bus pminēs. ptatibus tribunali-
bus celsus. solio sblimis. beatus
pplis estimatus. dū preconū cla-
more deducit. subita rex ouersio-
ne in eum carcere rapitur q̄ alios
ipse detruerat. et inter reos suos
imminētis pene deluit erūnaz. **Q**uā-
tos p die caterua plaudētū. et iui-
diosa frequentis ppli domū pōpa
detexit. et nox vna gloriose illum
spēdore deductōis aboleuit. ac re-
pētinus lateris dolor effusis gau-
dijs luctuosā grauis successioem
meroris admiscuit. **H**omōi est igi-
tur gloria hōis. sic flos femi. **Q**ue
etiā cum defertur nihil opibo ad-
iūgit. in q̄ nullus fruct? acq̄ritur.

et cum amittit euanesceat. omnem scenam
habet et quam desuper obumbrabat. repe-
te destituens. et quaz itus amabat
Atque utinam imitare in hac herba
de qua ait dominus. **G**erminet terra her-
ba feni. seminans semine sui genus
et sui similitudinem. **S**eminem? igitur
semine sui genus? **S**ed quid sit
genus? **A**udi dicentem oportere nos
querere illud dominum. si quod modo illud tra-
ctare possim? aut inuenire. quous
non longe sit ab uno quoque nostrum. **I**n
ipso enim viuimus? et sumus? et mouemur
sicut quidam vestrum dixerunt. cuius
et genus? sumus? **S**ed cum hoc genus se-
minem? semen. non in carne. sed in
spiritu. **N**on enim carnalia. sed spiritualia
seminare debemus. quod ad vitam pueni-
re volumus? eternam. **Q**ue est autem
similitudo? **N**um ignoras. quod ad imagi-
nem et similitudinem dei factus es? **H**er-
ba generi suo reddit. tu non reddes
generi tuo? **T**ritici granum sparsu
terre generis sui gratiam reddit. et
tu degeneras? **F**rugum non adulter-
ant sui sinceritatem generis. tu ad-
ulteras puritatem anime? **V**igorem
mentis. corporis castitatem. non agno-
scis opus esse christi? **M**anibus suis ut
legimus? te ille formauit. et tu ma-
nichee adulter tibi assiscis aucto-
rem? **P**ater deus? dicit ad filium. **F**acia-
mus hominem ad imaginem et similitu-
dinem nostram. et tu fortimane dicis
quod in constitutione mundi adhuc non
erat christus? **E**t tu eunomiane di-
cis. quod dissilis est pater filio? **N**am si

imago. non dissilis utique. sed totum ex
toto exprimes patrem. quem pater sube-
sue unitate signavit **P**ater dicit. facia-
mus. et tu cooperator negas? **Q**uod
dixit pater. filio fecit. et eque negas
in quo complacuit patri? **G**erminet inquit
terra herba feni sui genus? **I**n omni-
bus quod dicuntur nascetur terre. pri-
mum germen est. ubi se paululum su-
stulerit fit herba. postea fenulum. inde
fit fructus. **S**unt nascetur quod de radi-
ce germinat. ut arbores quod non sunt
sate ex aliarum arborum radice nascuntur
In arundine videmus? quomodo in extre-
mo est? velut quidam fit in obo? et late-
re vnde alia arundo germinat **E**st er-
go in radice vis quidam seminari
In satura quoque in superioribus germi-
nat. **A**liis ergo a radice. aliis diu-
so munere. series successiois accipit
Inest ei nascetur singulis. a semine
a virtus aliquid seiarum. et eas sui ge-
nus ut quod nascitur ex ea. filie eorum quod
sata sunt. **D**e quorum radice sic germet
De tritico tritici. de milio milium.
de piro pirum. albo flore prupit **C**a-
stanea surgit de radice castanee.
Germinat inquit terra. herba feni sui genus. **E**t
continuo putrescit terra. novos se fu-
dit in partibus. iduit se amictum viridi-
tatis gratia fecunditatis assupsit. diu-
sus quoque coapta germibus proprios susce-
pit ornatus **M**iramur quia cito gratia
ueit quanto maiora miracula sunt si ex-
pectes singula. quemadmodum vel ias-
ta in terra seia resoluantur. ac si
mortua fuerint nullum fructum afferant

Si vero fuerint quada[m] sui morte
resoluta. in vberiores fructus re-
surgat. Suscepit igit[ur] granu[m] tri-
ticu[m] putris gleba et sparsu[m] cohibet
occasio. ac velut materno. terra
gremio fouet et exprimit. vñ cu[m] se-
gnu[m] illud resoluert. herba germi-
nat. g[ra]ta ipsa iam spes. herbescetis
viriditatis. q[uod] statim genus satui.
filiitudine sui p[er]dit. vt in ipso sue
stirpis exordio. cuius generis her-
ba sit. recognoscas. atq[ue] in herb.
fructus appareat. paulatimq[ue] ado-
lescit vt fen[iculi]. culmoq[ue] pubescens
erigit[ur]. et adsurgit. at vbi se geni-
culata iam spica sustulerit. vagine
q[ua]dam future frugi paratur. in q[ua]
granu[m] format[ur] interius. ne tenera
eius p[re]mordia. a frigore ledat. aut
sol[is] estus exurat. a ventor[um] inclem-
tia. vel ymbriu[m] vis seua decutiat.
Succedunt quida[m] ordines spice
mirabili arte formate vel ad spes
g[ra]m vel ad tutame[n] nexu q[ua]dam inter
se natural[iter] colligato[n]is astricti.
qua[m] p[ro]videtia d[omi]na formauit. et ne
frugis nu[m]erosioris pondere. velut
q[ua]dam cedat futura culmorum. va-
ginis q[ua]busda[m] ipse culm[us] includit[ur]
vt geminatis virbo. fruge possit
multiplic[em] sustine[re]. ne impar one-
ri curuet in terra. cum sup[er] ipsam
spica vallu[m] struit[ur] aristarum. vt q[ua]si
q[ua]dam in arce p[re]tendat. ne auium
minor[um] moribus. spica suis exuat[ur]
fructibus. a vestigijs p[er]terat. Quid
dica[m] queadmodu[m] clem[en]tia dei huc

mane p[ro]spe[re]nt vtilitati. Fenera-
tum terra restituit q[uo]d accepit. et
vsure annulo multiplicatu[m]. boies
sepe decipiunt et ip[s]a feneratoru[m] suu[m]
forte defraudat. terra fidel[is] manet
et si q[ua]n[do] non soluerit si forte aduer-
sata fuerit frigoris inclem[en]tia a mi-
nima siccitas. a immensa vis ymbri-
um. alio anno. sup[er]ioris anni d[omi]na
co[m]pensat. ita et q[ua]n[do] p[ro]uentus spem
destituit agricole. nihil terra de-
linquit. et q[ua]n[do] aridet vbertas fecunde-
mris. se partus effundit vt nu[m]q[uam]
vllu[m] dispendiu[m]. suo inferat credi-
tori. Que vero spes pleni agri. q[uod]
odor. q[uod] suauitas q[uod] voluptas agri-
colar[um]. q[uod] digne explicare possu-
mus. si n[ost]ro vtamur eloq[ui]o. Sed
h[ab]emus scripture testimonia q[ua]bus
agri suauitate[m] b[e]n[e]d[i]ctio[n]i et grade-
scor[um]. adiutimus p[ro]p[ri]a. dicite sc[ri]p-
ta. **Ysaac.** Odor filij mei. odor agri Gen. 27. 21
pleni. Quid igit[ur] describa[m]. purpu-
rascentes violas. candida lilia. ruti-
lates rosas. depicta rura. nunc au-
reis. nunc varijs. nunc luteis. nunc la-
teis floribus. in q[ua]bus nescias. vtru[m]
spes aplius florum. an vis odoris
allectat. Pascuntur oculi g[ra]to ex-
spectaculo. longe lateq[ue] odor spar-
gitur. cuius suauitate co[m]plemur.
Vñ d[omi]n[us]. digne ait. Et spes agri
mecum est. Cu[m] ipso est em[en]t. qua[m] ip[s]e
formauit. Quis em[en]t alius artifex
possit tanta reru[m] singular[um] exp[re]s-
sere venustatem. Considerate lilia Matth. VI
agri. quatu[m] sit candor in folijs.

quæadmodū stipata ip̄a folia ab
imo ad hūmum videātur assurge
re. vt scifi exprimat formā. vt au
ri q̄daz sp̄es intus effulgeat. que
tū vallo floris in circuitu obsep
ta. nulli pateat iniurie. si q̄s hūc
florē decerpāt. ⁊ sua soluat in fo
lia. **Q**ue tāti est artificis man⁹. q̄
possit lilij sp̄em reformare. **Q**uis
tātus imitator nature. vt florem
hūc reinteḡre p̄sumat. cui dñs tā
tū testimoniū reddidit vt diceret. nec
sal om̄o in omni gloria sua sic ve
stiebatur. sicut vnus ex istis. **R**ex
opulētissim⁹ ⁊ sapiētissim⁹ in feior
iudicat. q̄ huius floris pulcritu
do est. **Q**uid enumerē fucos her
barū salubres. q̄d virgultū ac fo
liorū remedia. **C**eru⁹ eger ramus
sculos oliue mādīt. ⁊ sanus fit.
Locusta q̄z folia oliue abrosa. li
berant ab egritudine. **R**ubi folia
supiecta sp̄enti. intermunt eum.
Culex n̄ tangit te. si absinthij her
bam oleo coquas. ⁊ eo te punxe
ris. **S**ed forte dicat aliq̄s. q̄ cū
utilib⁹ etiā. letalia ⁊ p̄niciōsa ge
nerāt. cū tritico comiū q̄d inter ali
menta vite. noxiū reperitur. ⁊ nisi
p̄uisti fuerit. cōsuevit saluti nocere
Inter alia q̄z nutrimenta vite. belle
borus dephendit. **A**comita q̄z fal
lunt frequēter. ⁊ decipiūt colligē
tem. **S**ed hoc ita est. ac si rep̄ben
das terrā qz non ōnes hoies boni
Sed q̄d plus est. accipe. qz non
omnes angeli boni. in celo. **S**ol

ip̄e pre nimio calore. sp̄icas tor
ret. adurit autē gignentū prima
exordia. **L**una quoqz viatib⁹ iter
mōstrat. latronū p̄dit infidias.
Non igitur dignū est vt in hijs q̄
utilia sūt post hñtes cōditois gra
ciam p̄pter aliqua alimentorum
noxia creatoris p̄spicientie deo
gemus. quasi vero oia gule cā des
buerit p̄creari. aut exigua sint q̄
ventri nr̄o dīma indulgētia mini
strauerit. **D**efinite nob̄ esce sunt.
⁊ note oib⁹. q̄ voluptatē gene
rēt. ⁊ corporis salubritatē. **S**in
gula autē eorū que generant e ter
ris. sp̄ealem quādam rōnem hñt.
que p̄ sui portōne cōplent vniuer
sam plenitudinē creature. **A**lia
vero esui. alia alijs nascūtur v sui.
nihil vacat. nihil inane germi
nat terra. **Q**d tibi putas inutile.
alijs vtile est. immo ip̄i tibi inter
vtendū. nociuū frequēter. alijs est
v sui vtile. cum q̄d escā non adiū
uat. medicinam suggerit. **E**t sepe
eadē que tibi noxia sūt. aut aui
bus aut feris. innoxium ministrat pa
bulum. **D**emqz. sturmi vescuntur
comiū. nec fraudi ē eis. quō q̄litate
sui corporis venenū succū letalis eu
dūt. **F**rigida ei vis ē ē succū. quā
st̄ilib⁹ poris i cordis sui sedē du
cētib⁹ p̄co qua digestōe p̄ueniūt
p̄usq̄ vitalia ip̄a p̄tēptz. **E**llebor
piti loquūt. escā eē alimōie cōtur
mā eo q̄natiūali tēpamēto sui cor
poris vim pabuli nocētis euitēt

Opio

Etenim si ratione medicinae plerumque ad salubritatem humanam quod corporis temperatur. cui videtur esse contrarium. quanto magis appetate nature. ad cibum perficitur. quod medicinali manu conuertitur ad salutem. Per mandragoram quod sonus frequenter accessit. ubi vigiliis egri affliguntur incommotum. **N**am quid de appio loquar. quod etiam nobis cotidiano prope usu innotuit. quo dolores eo gravissimi. internorum sepe viscerum sopiuntur. nec illud preterit. quod comio plerumque furores libidinum emarcuerunt. et elleboro vetuste passionibus egri corporis sunt solute. **N**on solum igitur nulla in hijs reprehensio creatoris sed etiam incrementum est gradiarum. Si quidem quod ad periculum putabas esse generatum. ad remedia tibi salutis operatur. **N**am et id quod periculi est per prudentiam declinat. et id quod salutis. per industriam non amittitur. **A**n vero oves et capre. ea que sibi noxia sunt declinare didicerunt. et solo odore. cum sint rois exptes. per quoddam naturae misterium. rationem tamen evadendi periculi. vel tuende salutis agnoscunt. noxiaque pariter ac per futura distinguunt. ita ut plerumque cum armata venenis tela senserint. notas petere herbas. atque hijs remedium vulnere dicatur adhibere cibis. Illis ergo medicina est. ut resiliere sagittas videas vulnere et fugere. venena non serpere. Denique cervis cibis. venenum est. Coluber

cervum fugit. leonem interficit. draco elephantem ligat. et ruina mors victoris est. **E**t ideo hunc utrumque certat. ut ille pedem alliget. in quo casus vincit. sibi nocere non possit. **I**ste. ne posteriore extremus pedem calle capiat angusto. ubi vel ipse se non quat torquere. et draconem gravi preterere vestigio. vel sequentis elephantem auxiliu non habere. **E**rgo si irrationalia animalia norunt quod sibi medicetur herbis. aut subditijs opere afferat. homo nescit. cui rationabilis sensus inascatur aut tam alienus a vero est. ut quicumque apta sunt usus minimè comprehendat. aut ita naturæ ingentibus bonis. ut quoniam taurini hauritus sanguinis. letalis est homini. propterea putet laboriosum animal. aut nasci non debuisse aut sine sanguine debuisse generari. **C**uius usus ad cultus agrorum utilis. ad usus plaustrorum habilis. ad alimonia suavis diversum munus fulget agricolæ quod deus si bona sua norunt universa donavit dicens. **G**erminet terra herbam fenum. spirans semen secundum genus. **N**on solum enim spontaneam alimonia comprehendit. quæ est in herbis et radicibus atque arborum reliquis fructibus sed etiam eam quæ industria operatur. et cultu rusticani laboris acquiritur. **Q**uoniam decore autem quod non statim fundere terras. semine iussit. sed primo germinare. deinde herbescere re campos statuit. postea secundum proprietatem sui generis semen

adolescere. ut nunq̃ arbor vacaret grā. que g̃to primū decore ver-
naret. postea fructuuz vtilitatem
suggereret. Sed forte q̃s dicat.
Quo fm̃ genus terra p̃fert semi-
na. cū plerūq̃ semina iacta dege-
nerēt. et cū bonū tritici fuit semi-
natū decolor e? spēs et inferior for-
ma reddatur. Sed h̃ si qñ acci-
dit. nō ad trāslatōem geneis. sed
ad egritudinē quandā. et ineqlis-
tatē seminis vidē eē referendum.
Non em̃ definit eē tritici. si aut fri-
gore aduratur. ā ymbre madetur.
Sed spēs magis q̃ genere. colore
q̃ et corruptōe mutatum. Deniq̃
frequēter madidata frum̃ta. i sui
generis spēm reuertitur. si ā sole
aut ignibz torreatur. ā diligenti-
bus cōmissa cultoribz. aeris tēpe-
rie. terrarūq̃ feraciū vbertate for-
ueatur. Itaq̃ reparatur in solole
q̃d degenerauerat in parēte. Vnde
non periclitamur ne p̃ceptū illud
dei cuius vsus natuē moleuit in re-
liquū successiōis vitio destitutum
sit. cū hodie et in seminibz geneis
sui sinceritas refuet. Nā loliz et
reliq̃ adulterina seia q̃ frugibz se-
pe miscēt. hisamia nūcupai euāge-
lij lōne cognouim? sed ea p̃priū
q̃ddam genus hnt. non ex tritici
semine in aliud gen? seminis de-
colora mutatiōe trāslata degenerē
traxē naturā. Deniq̃ h̃ docet dñs
dicens. Sile est regnū celorū h̃i
q̃ seminavit bonuz semen in agro

suo. Cum autem dormirēt homi-
nes venit inimicus eius et supse-
minavit hisamia super tritici.
Aduertim? utiq̃ q̃ hisamia et tri-
ticum ut nominibus ita et genere
videantur esse discreta. Deniq̃
serui dixerunt ad p̃m̃familias.
Dñe nōne bonum semen semina-
sti in agro tuo? vnde ergo h̃z hisa-
mia? Et ait illis. Inimicus h̃o hoc
fecit. Aliud em̃ semen est diaboli
aliud semen xp̃i. q̃d fertur ad iu-
sticiā. Deniq̃. aliud fili? h̃is. ali-
ud diabolus seminavit. Adeo di-
uersa natuā est vtriusq̃ seminis
ut strari? seminato? sit. Qd̃ semi-
nat xp̃s regnū est dei. q̃d seminat
diabolus p̃ctm̃ est. Quo igit̃ pōt
vni? geneis eē regnū atq̃ p̃ctm̃?
Sic est inq̃t regnū dei quēadmo-
dū si h̃o iacet et semē sup̃ terrā. Est
et h̃o qui seminat verbū. de q̃ scri-
ptū est. Qui seminat verbū semi-
nat. Hic h̃o verbū seminavit sup̃
terrā quāto dixit. Germinet ter-
ra herbā. et subito terrāz germina
pullulauerūt. et diuersē rerū spēs
refulserūt. Vnc pratorum vires
gracia. abūdantiā paludi nini
stravit. inde camporū spica flauē-
scens in imagine pelagi fluctuātis
cōmotione segetis vberioris ex-
pressit. Sponte omnes fluct? ter-
rā suggestit. et si arata sine cultō-
re esse non poterat. nondum erat
formatus agricola. inarata tamē
optimis messibus redundabat.

et haud dubito maiore puentu.
siquidē nec cultoris desidia. terrarū
destituere poterat vbertatē. **N**unc
em fecunditas vnicuiq; p merito
laboris acqritur. vbi cultus expe
ctatur agrorum. et negligētia. vel
offensa. aut diluuijs pluuiarū. a
terrarū ariditatib; aut grādimis
iactu. aut qūq; ex cā corrupti ae
ris. sterilitate multat. **T**unc autē
puentu spōtaneo. terra fruct? lo
cis oibus inuehebatur. qm is pre
ceperat. q vniuersorū est plenitudo.
verbu em dēi fructificabat ter
ris. nec vllō adhuc. terra erat dā
nata maledictō. **A**ntiq̄ora mūdi
nascētis exordia. q nra pcta sūt.
et recētor culpa. ppter quā condē
nati sumus. in sudore vultus nri
panē manducare. alimēta nescire.
Deniq; hodie terre fecunditas. ves
terē affluentia. spōtaneo vsu fer
tilitatis opatur. **Q**ui multa sunt
em que adhuc spōte generātur.
Sed etiā in hīs ipīs q manu q
rūtur. magna ex pte manēt nob
dīna bñficia vt frumta ipa q̄scē
tib; inferātur. **Q**d ppositū dō
cet lectiōis exemplū. dicente dño
qz sic est regnū dēi. quēadmodū
si q̄s iacet semen sup terrā. et ob
dormiat inquit. et exurgat nocte
ac die. et semen germinet. et incre
scat dū nescit ille. vltro em fructi
ficat. primo herbā. deinde spicam
deinde plenū tritū in spica. et cu
pduxerit fructū. statim mittit falcē

qm adest messis. **D**ormiētī igitur
tibi o homo. et nescienti. fructus
suos vltro terra pducit. **D**ormis
et surgis. et frumta per noctē incre
menta miris. **D**iximus de her
ba sem. nūc dicam? de ligno fru
ctuoso faciente fructū. scdm gen?
suū. cuius semen erit in ipō. **D**ix
it. et facta sūt et subito vt sup flo
ribus herbarūq; viriditatib;. ita
s. nemorib; terra vestita est. **C**on
currerūt arbores. cōsurrexere fil
ie. vertices repēte montū frōdue
runt. hinc pinus. hinc cypressus.
in alta se extulerūt. cacumina cedri
et picce cōuenerūt. abies qz. non
cōtenta terrenis radicib;. atq; ae
reo vertice. etiā casus marinos. tu
to sbitura remigio. nec solum ven
tis. sed etiā fluctib; certatura p
cessit. necnō et laurus assurgens.
odorē suū dedit. nūq; suo exue
da velamine. vmbrose quoq; ili
ces vertices ptulerūt. inhorren
tem comā. hibernis quoq; tpi
seruature. **H**oc em in singul pri
uilegiū natuā tenuit. in reliquū
q̄s subiectū mundi surgētis acce
pit. et inde manet sua ilicib; prero
gatiua. manet cypressib;. vt nul
li vti eas. criminis sui honore despo
lient. **S**urrexerat añ. florib; im
mixta terrenis. sine spinis rosa. et
pulcherrimus flos. sine vlla frau
de vernabat. postea spina sepsit
grām floris. tanq; hūane speculū
pferēs vite q suauitatē pfectiōis

sue finitum's curarū stimūl sepe
pūgat Vallata ē em̄ elegātia vite
nr̄a q̄bus dā sollicitudinibz obsep-
ta. vt tristitia adiūcta sit gr̄e. Vñ
cū vnus q̄sqz. ā suauitate rois. ā p-
speioris curfus successibz ḡtulat
memisse culpe eū ouēit. p quā nob
i paradisi amēnitate florētibz. spi-
ne mētis animeqz sentes. iure con-
denatōm̄i ascripti sunt. Irrutiles
igitur licet o hō. aut splēdore nos-
bilitatis. aut fastigio ptātis. ā ful-
gore v̄tutis. semp tibi spina p̄xis-
ma est. semp inferiora tua respice.
sup spinas germinas. nec p-
lixa grā manet. breui vnus quisqz
decurso etatis flore marcescet. **Sa-**
ne vt caduca tibi noueris cōia eē
cū floribz. ita etiā leta cū vitibus
q̄bus generatur vinū. quo cor hō-
minis letificatur. Atqz vtināz o
hō huius generis imiteris exēplū
vt ip̄e tibi leticiā. iocūditatēqz fru-
ctifices. In teipso suauitatis tue
grā est. ex te pullulat. in te manet
intus tibi. idē in teipso q̄renda iō-
cūditas tue est conscie. **Ideo ait.**
Bibe aquā de tuis vasis. et de pu-
teorū tuorū fontibus. Primū om-
nium nihil ḡtius florentis odore
vitis. Siq̄dem de flore earum suc-
cus exp̄llus potuli genus cōficiat.
q̄d voluptati et saluti sit. Deinde q̄s
non miretur ex acm̄i vinacio vi-
tem vsqz in arboris summū cacu-
men prūpere. qua velut q̄daz am-
plexu fouet. et q̄busdaz brachijs

ligat. et circūdat lacertis. pampi-
nis vestit. sertis coronat vuarū q̄
ad imitātōem vite nr̄e. primū vi-
uā defigit radicē. Deinde qz natu-
ra flexibilis et caduca est quasi bra-
chijs q̄bus dā. ita clauicul q̄cqd
ap̄benderit stringit. hīs qz se eri-
git et attollit. **Idē est filius plebs**
eccl̄ie. q̄ velut q̄dā fidei radice plan-
tatur. et rep̄mitur hūilitatis p̄pa-
gine. de q̄ pulcre ait p̄ph̄a. Vineā
ex egipto trāstulisti et plāstasti ra-
dices ei? et replesti terraz. Operuit
mōtes vmbra ei? et arbuta ei? et
dros di. **Extēdisti palmites eius**
vsqz ad mare. et vsqz ad flumē p̄-
pagines ei? Et p̄ p̄sa. ip̄e dñs lo-
cutus ē. **Dices Vineā facta ē dilcō**
in cornu in loco vberi Et macerā
circūdedi et circūfodi vineā foreth
et edificauī turri in medio ei?. Cir-
cūdedit eaz velut vallo q̄dam cele-
stium p̄ceptor et angelorū custos
dia. **Immittit āgelus dñi in circū-**
uitu timētū eum Posuit in eccl̄ia
velut turrē ap̄lor et p̄ph̄az atqz
doctorū qui solēt p̄ eccl̄ie pacē p̄te-
dere. **Circūfodit eā qñ exoneravit**
terrenaz mole curarū Nihil ei ma-
gis mentē onerat q̄ istius mundi
sollicitudo. et cupiditas. vel pecu-
nie vel potētie **Qd tibi demōstrat**
in euāgelio auz legis. qz mulier q̄
hēbat sp̄m infirmitatis inclinata
erat vt surhū respicē n̄ posset Cura-
ta eāt ei? aia q̄ incliabat ad terre-
na op̄edia et celestē grāz n̄ videbat

Ps. 79. 9-12

Ps. v. 1

Ps. 33. 8

Luc. 13. 11

Nov. v. 19

Mat. 11. 28

Respexit eaz ih̄s. ⁊ vocauit. ⁊ statim mulier onera terrena deposuit. **H**is cupiditatibz. etiam illos oneratos fuisse demonstrat. q̄bz ait **V**enite ad me omnes qui laboratis ⁊ onerati estis. ⁊ ego reficiam vos. Ergo mulier illa. anima mulieris. quasi circūfossa respirauit. ⁊ erecta est. Sed eadē vitis. vbi circūfossa fuerit. religat ⁊ erigit ne reflectat in terram. reciduntur alia sarmenta. alia ppagantur. ea q̄ inani effusione luxuriant ppagantur. ea que bonus agricola iudicatauerit fructuosa. Quid ergo ad mimulorum ordines iugationes qz describā grācie. que vere atqz manifeste equalitate docent. in ecclia esse seruandā vt nemo diues ⁊ honoratus extollatur nemo pauper deiciat. ignobilis qz desperet. omnibus iusticia cōis. et grācia imparciatur omnibz sit in ecclia par atqz vna libertas. et ideo turris ī medio est. que exemplū de illis rusticis de illis circūferatur piscatoribus. qui virtutū arces tenere meruerunt. quoz exēplis. noster erigatur affectus. neqz hūilis et despicibilis iaceat. s; vniuscuiusqz mens ad supiora se sbringat et audeat dicere. nostra aut cōuersatio in celis est. vnde ne qbus pcellis seculi possit reflecti. et tempestate deduci. clauicul illis et circul. q̄si amplexibz caritatis. p̄ximos qz cōplectitur. et in eorū cognitōem

2015. 4

requiescit. Caritas ē igitur que nos supioribz nedit. celoz inserit. q̄ enim manet in caritate deus in eo manet. Vnde dñs ait Manete in me et ego in vob. Sicut palmes non p̄t fructū afferre a se. nisi māserit in vite. Sic et vos. nisi in me māseritis. Ego sū vitis. vos palmites estis. Euidēter igitur exemplum vitis. ad nrē vite institutionem. affectādum esse signauit. q̄ primū. veris stupefacta temperie gēmare phibetur. deinde ex ipsis sarmentoz articulis. fructū emittere. de qbus oriens vua format. paulatimqz augescens. immaturus retinet acerbicatem. nec pōt nisi matura iam et cocta dulcescere. vertitur interea. viridatibus pampinis vinea. qbus et aduersus frigus omnēqz iniuriā. non exiguo munitur subsidio. et a sol ardore defendit. Quid aut eo vel spectaculo gratius. vel fructu est dulcius. videre sertā pendētia. velut quedā speciosi ruris momlia. carpere vuas. vel aureo colore. vel purpureo remittētes iacinctos. ceterasqz gēmas fulgere existimes choruscare indicijs alborū. emicare grācia florū. nec aduertis. ex hīs admoneri te o homo. ne immaturos fructus tuos. dies supimus inueniat. aut plene tempus etatis opera imppetrata deducāt. Acerbo em fructus amarior esse cōfuevit. nec pōt dulce esse. nisi qd

Phil. 3. 20

ad maturitatem perfectiois adoleuerunt. **H**uic viro perfecto. nec frigus horrende mortis. nec sol iniquitatis. nocere consuevit. quia obumbrat ei gratia spiritualis. et omnia mundane cupiditatis. et corporee libidinis restringit incedia. defecit ardores. **L**audet te quicunque conspiciunt. et agmina ecclesie. velut quidam palmitumserta miretur. **S**pectent singuli fidelium. pulchra animarum momilia. delectentur maturitatem prudentie. splendore fidei. confessionis decore. iusticie pulchritudinem. veritatem misericordie. ut dicat tibi. vxor tua sicut vitis habundans in lateribus domus tue. eo quod redundantiam vitis fructifere. copioso munere liberalitatis imitetur. **S**ed quod ego in sola vite immoror. cum omnia genera arborum utilia sint. alia ad fructum nata. alia ad usum data. **N**am et quod non est fructus vberior. tamen usus preciosior est. **C**edrus suspendendis tectorum apta culminibus. eo quod hominum materies. et precera sit spatij. nec onerosa parietibus. **L**acunaribus quoque. commendandisque fastigijs. est habilis cypressus. **V**n et ecclesia dicit in canticis. **T**rabes domorum nostrarum cedri. lacunaria nostra cypressi. in hijs esse declarans. decora sui ornamenta fastigij. qui quoniam trabes. vertice ecclesie sua virtute sustineant. et fastigium eius exornent. **L**aurus et palma. ad igne victoriae. **L**auro victorum

capita coronantur. palma manus victoris ornata est. **V**nde et ecclesia ^{vii. 8. Cant.} dicit. **D**ixi ascenda in palmam. tenebo altitudines. apprehendaz fructus eius. **Q**ue eminentiam videns verbi. et sperans. quod ad eius altitudinem possit ascendere. et scientie summam. dicit. ascenda in palmam ut omnia relinquat inferiora et ad superiora contendat. ad brauium christi. ut et suaues fructus eius carpet et gustet. suavis enim virtutis est fructus. **P**opulus quoque coronis arboris umbrat victoribus. et salix letitia. vitibus habilem vincendis. quid aliud mystice declarant. quam bona esse christi vincula. que nocere non soleant. vincula gratie. vincula caritatis. ut unusquisque suis vinculis gloriatur. sicut gloriabatur paulus dicens. **P**aulus vincus ihesu christi. **H**is ligatus vinculis. dicebat. **Q**uis nos separabit a caritate christi ihesu. vinculis abstinentie. vinculis caritatis. hijs ligatus vinculis etiam dauid ait. **I**n salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. **B**uxus quoque elementorum apicibus. utilis exprimentis. leui materia. usus manus pueri informat. vn ait scriptura. **S**cribe buxos similes ut admoneat teipsum materia. que semper viret. nec vnquam spe viriditatis. nec vnquam folijs exuefuit suis. ne vnquam spei tue dissipatione nuderis. sed semper tibi per fidei germinet. spes salutis. **Q**uid ergo numeretur.

quanta varietas arborum. quod diuer-
sus in singulis. et pulcher ornatus
quod patule sagi. quod pice abietes.
quod comantes pinus. quod umbrose ili-
ces. quod populi bicolores. quod nemo-
rosa et rediuiua castanea. que simul
ut excisa fuerit. tamquam filua expullu-
lare consuevit. quemadmodum in arbo-
ribus ipsis. etas aut seminis. a no-
uella deprehendit. Iunioribus enim
exiliores rami. antiquioribus valida
et nodosa sunt brachia. Illis folia
lenigata atque diffusa. que semilia
atque emortua radice. successione
sui si forte cedatur. reparare noue-
runt. alie quibus aut iuuetus viret
aut natura fecundior est. quibus ex-
cisio lucro potius quam detrimento sit. ut
per plures sui rediuiua successione
renouetur heredes. Est etiam quod mi-
reris. ipsis sexus in pomis. est di-
cretio sexus in arboribus. Nam vis-
deas palmam que dactylos geneat
plerumque inclinante ramos suos et
sibi accente. et cupie atque amplexu
speciem prestantem ei arbori quam ma-
rem appellat pueri rusticorum. Illa
ergo palma feminea est. et sexum
suum sibi electionis specie consistit. Vnde
cultores locorum prestant rami eius
dactyloz. vel palmarum seia mascu-
linarum. quibus illi femine arbori ve-
lut quibusdam sensibus perfundit in-
funditur. et expetiti concubitus gra-
re presentat. Quo munere donata rur-
sus erigitur et eleuat ramos suos
et in veterem statum comam suam rur-

sus attollit. De ficu quoque eadem est opti-
mo. Ideoque plerique sunt domesticam
et fructiferam ficum. agrestem ficul-
neam feruntur inserere. eo quod cito
fructus fecunde illius et domesticæ
ficus. vel aucta temptati aliqua. vel
estu defluere ferantur in terram.
Vnde gnari hominum remedium grossis
arboris agrestis alligatis ad il-
lam feracem arbozem medentur
eius infirmitati ut possit fructus
proprius reservare. iam itaque si de-
ferent remedia deferent remedia la-
psum. Quo admonemur velut
quodam enigmate nature non re-
fugere eos. qui a nostra fide et con-
suetudine separati sunt. eo quod et genti-
lis si quis fuerit acquisitus quo
gravior fuerit assertor erroris. eo
vehementior possit fidei defensor
existere. Et si quis de hereticis con-
uertatur velut confirmet eam par-
tem in quam se commutata opinio
contulerit. maxime si habeat ali-
quod directum nature. ut viui-
da eius possit esse sententia. si ad-
mimuletur ei attentio sobrietatis
et obseruantia castitatis. Pro-
funde ergo circa eum studium tuum
ut similitudine fructifere illius si-
cus de presentia et coniunctione ar-
boris agrestis tuam possis corro-
borare virtutem. Ita enim tua-
nec dissoluetur intentio et dilige-
tia fructus et gratie reservabitur.
Quia multa sunt autem que doceant
naturalem duriciam posse diligenter

studio tēperari. q̄bo affert cultus
ruralis exemplū. Nam plerūq; a
to florent malagranata. et fructū
afferre non p̄nt. nisi cōgruis peri
toz remedijs excolātur. Plerūq;
fucus vanescit interior. et foris
spēs eius pulcra p̄tenditur. Que
non immerito comparatur ecclesie
vt habes in cāticis ad eccliam di
ctum. vt cortex mali pumici gene
tue. Et infra. Si floruit vitis flo
ruerūt malagranata. Ecclia enim
bonū fidei fulgore. p̄fessionisq; p̄
tendit tot martirū sanguine p̄cio
sa. et qd̄ est ap̄lius. xpi cruore to
tata. fil plurimos inter se fructus
vsi istius pōni s̄b vna munitōe
cōseruās. et virtute negocia multis
ta cōplectens. sapiens em̄ spū ce
lat negocia. Amigdal quoq;
hoc genere medicari ferūtur agri
cole. vt ex amaris dulces fructus
fiant. et terebrent eius radicez ar
boris. et in mediū inserēt furculū
eius arboris. quā greci p̄lophen
nos picbeam dicimus Quo facto
succa amaritudo deponit. Ergo si
agricultuā cōuertit stirpiū quali
tates. nōne studio doctrine et disci
pline attēctione mitigari possunt
q̄libet egritudines passionū? Ne
mo ergo positus vel in adolescen
tie vel intēperatiē lubrico de sui cō
uersione desperet. Ligna plerūq;
in meliores vertitur vsus. et non
p̄nt hōim corda mutari. Docuim?
non solū inter diuersi generis ar

bōres eē fructuum diuersitates.
sed plerūq; in eadem specie arbo
ruz cōpugnare sibi fructus. Alia
em̄ species masculinorū. alia fe
mineorū fructuū. sicut de dattulis
supra diximus. Quis autē possit
cōp̄hendere varietatē sp̄ez. gra
ciāq; pomorū. singulorū quoq; vt
litate fructuū. succorūq; appetatē.
que cuiq; rei apta videatur. quē
admodum egris viscerib; hōim.
amariora poma medicet et infla
tionem. asperitatēq; interiorez tē
peret. quēadmodū rursus hūorū
aspera pomorū dulcib; tēperetur.
Deniq; ea medicina antiq̄or que
herbis curare consuevit et succis.
nec vlla firmior sanitas q̄ que sa
lubribus reformatur alimentis
Vnde scdm naturā docemur quia
sola nob̄ esca medicina est. Her
bis certe vlcera apta claudūtur.
herbis curantur interna. Ideo q;
medicorū est opus herbarū potes
testates noscere. Hinc em̄ medez
di vsus inoleuit. sed ad simplicia
poma reuocemus stilū. Alia sunt
que coquūtur sole. alia que testis
et corticib; clausa cōplent. vt ma
la et pira. Vuarū quoq; omnium
genera nuda et obiecta sunt soli.
nucēs aut et nucleī quoq;
fruct? et testa optus et cortice ali
tur. tamen et ip̄e calore solis nutri
tur. Et quantū p̄mee dēfite nū
cleus abscondit. quāta deinde to
mimi prouidentia vt vbi mollior
d.ij

fructus. ibi folij crassitudo. vali-
dius teguntur tuendo deferat po-
mo. Quid videri in fructu ficulnee
Deliciora itaqz validiorib? mu-
meda sunt. vt et ipse dñs p Jere-
apham docet dicens. Sicut ficus
istas bonas recognosca trāsatos
iuda q̄s emisi de loco isto in terrā
chaldeorū in bona. et confirmabo
oculos meos super illos in bona.
Tanq̄ delicatos enim velut quo-
dam misericordie sue validiori
sepfit tegmine. ne teneri fructus
maturus interirent. Deniqz de ip-
sis in posteriorib? dicit. Delicati
mei ambulauerūt vias asperas.
q̄bus infra ait. Constātes estote
filij. et p̄clamate ad deum. Hoc
enim solum aduersus omnes p-
cellas atqz iniurias inuolabile
tegmen. impenetrabile munimen-
tum est. Vbi ergo teneri fructus
ibi crassiora tegmina et munime-
ta foliorū. Contra autem. vbi fru-
ctus validior est. ibi teneriora fo-
lia. vt malus arbor docet. Pomū
enim validius non multo indiget
p̄tectōis auxilio. Nam ip̄a pro-
tectōis crassioris vmbra pomū
plus nocere potest. Deniqz docet
nos pampinus nature grāciam.
et dñe sapientie interna miste-
ria. Videm? em̄ eū ita scissus atqz diui-
sus. vt trū foliorū spēm videat. oñ-
dere. Ita ps media distincta ē. vt
si inferiorib? hereret sepata spectā-
tū videret. Ea autē ratio videt

seruata nature. vt et solem facili?
admittat et vmbra obtexat. Des-
miqz. p̄cerius media ps eius extē-
ditur. et in ipsa summitate tenuat.
vt plus pulcritudinē q̄ tegumē-
tum p̄ferat. Etenim brauij spēm vi-
detur effingere significās q̄ vna
inter pendētes ceteros fructus ha-
beat principatū. Cui tāto q̄daz
iudicio nature. sed euidentē iudicio
innascatur spēs. et p̄rogatiua vi-
ctorie. Secū igitur habet brauiū
suum. quo et munimen sibi p̄betur
aduersus iniurias. vel quo aeris
parit p̄mbriūqz violentia et impe-
dimentū non affertur ad recipiē-
dum calorem solis. Quo tepēfacta
alitur. coloratur. augetur. Ficul-
nee quoqz folium eq̄ p̄p̄t vt p̄a-
pinus q̄drifida interscindit. di-
uisione. q̄d eo clari? videtur. quo
maius est foliū. Sane non ita vt
p̄apinus. vel hora omni vel sum-
mitate crispanti. Sicut em̄ in ficul-
ne folio crassitudo validior. ita in
p̄apino spēs elegātor. Crassitudo
igit folij p̄ficiat ad tepēstatis ini-
riā repellēdā. interscissio ad frū-
grām vaporādi. Deniqz. h̄s gen?
pomū grādinē non cito maturitatē
cito sentit. q̄ latere videt adūsus
iniuriā. patere ad grām. Quid er-
go foliorū describāz diuersitates.
quēadmodū alia rotūda. alia lō-
giora. alia flexibilia. alia rigidio-
ra sūt. alia null facile vētis labētia.
alia q̄ leui motu decutiant auray.

Inexplicabile est singularum rerum
exquirere proprietates. et vel diuersitas
tes earum manifesta testificatione
distingue. vel latentes occultasque
casus in deficientibus aperire docume-
tis. Vna nempe atque eadem est aqua.
et in diuersas plerumque sese mutat
species. aut inter harenas fla-
ua. aut inter cautes spumosa. aut
inter nemora viridantior. aut inter
florulenta discolor. aut inter lilia
fulgentior. aut inter rosas ruti-
lantior. aut in gmine liquorior. aut
in palude turpidior. aut in fonte
perspicatior. aut in mari obscurior.
assumpto locorum quibus influit co-
lore deaurit. Rigore quoque pari-
ter commutat. ut inter vaporata
ferueat. inter umbrosa frigescat.
sole repulsa estuet. nubibus in-
signita glaciali humore canescat.
quemadmodum sapor cuius ipse com-
mittit ut nunc asperior. nunc ama-
rior. nunc vehementior. nunc auste-
rior. nunc dulcior. pro specierum quibus
infusa fuerit qualitate variet. Aspe-
ratur immaturioribus siccis. tonso
cortice nudis folijsque contritis. ama-
rior fit absinthio. vino vehemen-
tior. austerior allijs. guescit vene-
no. melle dulcescit. Si vero ei lentisci-
terebinthi quoque fructus vel nu-
cis interior misceant. in olei mo-
rem naturam facile transfundit. Cuius
fit autem alitrix omnium virgultorum
diuersos singulorum usus ministrat.
Si radices alat vel nubibus fusa

descendat. discretas dat omnibus vi-
res. radicem impinguat. corticem pro-
uehit. ramos diffundit. folia vi-
rescere facit. fructum alit. semina
pomorum augere consuevit. Ergo cum
eadem omnium sit nutritrix. alia arbo-
rum genera. tristiores ferunt suc-
cos. alia dulciores. alia tartos. a-
lia immaturos. Ipse quoque inter
se discrepat suauitates. alia sua-
uitas in vinea. alia in olea. alia in
ceraseis. alia in fico. discreta in ma-
lo. dispar in dattilo. tactus ipse.
ea qua alibi leuis. alibi asperior.
plerumque pinguior est. Pondere quoque
distat frequenter ut specie. Nam
plerisque locis grauior. plerisque le-
uior estimatur. Non mirum ergo si
cum ipsa in se discrepet. discrepet
etiam inter se. Lacrimae arborum
que eiusdem aque alluvione genera-
tur. et cum una sit omnium causa
diuersus singulorum usus. diuersa
natura est. Aliam vim habet ce-
rasei arboris lacrima. aliam lentisci
dispar quoque balsami guttam.
odorata orientis ligna sudare pro-
dunt. Diuersum quoque lacrimarum gen-
us virgulta ferularum in egipto ac li-
bia quodam vi nature secretioris illa
crimant. Quid autem tibi referam
clementem licet esse sermonem. quod ele-
ctum lacrimae virgulti sit. et in tante
materie soliditate lacrima dure-
scat. nec leuibus id astruere testi-
monijs. quando folia furculorum mi-
nutissime portiones aut exigua quodam

animantium genera in electo sepe
reperiatur que videtur cum adhuc
gutta esset molliora recepisse et soli
data tenuisse. **S**ed quid ego vi
li sermone decerno. cum alta atque
preciosa ratione nature cum iste sermo
humano alatur ingenio. natura
autem omnem prudentia divina
formauerit. Unde velut habemus
quibusdam verborum cohibenda diffu
sio est. ne quod salomoni specialiter
sapientie munus divinitus videtur esse
collatum. v. furpatorie videamur ex
ponere differentias arborum et virtu
tes radicum. et quicunque sunt abscon
dita et improvisa. sicut scriptum est
que nec ab ipso tamen manifesta
perduntur. ut mihi videatur pos
tuisse eum disputare de virgultorum
generibus. non potuisse tamen plenius
omnes secretas creature explicare
rationes. Quod si irriguis aquarum plerumque
segetes letiores sunt et virides fabae
et ortorum multiplex suscitatur gratia.
si viridatibus thoris fluviorum ex
undantium ripa decoratur. quemadmo
dum ad verbum domini quod omni aquarum
cursu est reducantur. subito
creatura virgultorum omnis efflo
ruit. Festinarunt capi non omittas
sibi frugem edere. ignorata orti
olerum genera florum miracula ger
minare. ripe fluminum se vestire mir
teis propeperaverunt. arbores cito sur
gere. cito in florem se induere. vi
dum hominibus. pecori pabulum mini
strare. Fructus communis est omnibus.

usus quoque datus est omnibus
Simul utrumque arbores germi
narunt. aliud quoque ovescimus. aliud
quoque refrigerate umbra defendere
mur a sole. Cibus infructuosus.
amenitas in folijs. Tamen quia
precisa erat prudentia creatoris quod
fructum sibi maxime hominum auidi
tas vendicaret. reliquas providit ani
mantibus. ut specialem hijs dona
ret alimonia. Itaque esca hijs non
mediocri in folijs est. corticibusque
siluestribus. ea quoque que ad usum
medendi perficerent. id est succa. lacri
me. furculi pariter ministrata sunt
Itaque illa que post experimento.
usu. exemplo. utilia cognovimus. ea
a principio creature usui apta do
navit. et potentia sue maiestatis de fi
nu terrarum iussit exire. Et quod iussit
dominus ut germinaret terra herbam
fem. ut lignum fructiferum faciens
fructum secundum genus. cuius seme
erit in eo. ne forte quis dicat in
multis arboribus neque fructum neque
seme videri. et putet divinum in ali
quo vacillare preceptum. ut a veri
tate sit dubium. illud aduertat quod
nequaquam fieri potest. ut non aut in
seminibus videntur universa gige
nentia. ut habeant aliqua que
videntur cum virtute seminum con
uenire. Idque si quis diligenter
attendat. manifesta testificatio
ne poterit comprehendere. Nihil
videntur seminis habere salices
habet tamen in folijs genus quoddam

quod habeat virtutem seminis. ut
eo commisso terris tanquam posito sur-
gat arbor de furculo. et tanquam de se-
mine se excuscat. **S**ic itaque il-
la radix prima coalescit. de radice
pullulat non solum salicis. sed etiam
reliquarum ad similitudinem homini ge-
neris arborum. **S**ilua autem habet
et radicis virtutes et seminis. **V**n-
derique ea ratione incrementum sui ne-
cessarius propagauerunt. **M**agna dei
virtus in singulis. nec miretur ali-
quis si in virgulis magnam dei
dixi esse virtutem. Siquidem magna
virtutem suam in locustis esse dixit.
et bruchus. eo quod domine maiestatis of-
fensa. magno moderamine sterili-
tatis iudaice atque inopie soluere-
tur. **M**agna enim virtus patientie.
magna virtus providentie.
Indigni etenim erant qui uterentur
fecunditate terrena. qui terrarum les-
serant creatorem. et vere magnus qui
miserrabili fame neque has tante im-
pietatis ulciscitur. **I**taque si mag-
na virtute dei sterilem bruchum ter-
ra generavit. quantomagis virtu-
te magna qua fecunda sunt precrea-
ta. **Q**uis pineam videns non stu-
peat. tanta domini precepto arte inos-
citam. impressamque nature. quemad-
modum ab ipso centro distantibus
licet mensuris pari assurgat glu-
tino. quo proprius fouet fructus. **I**ta
per circuitum eadem species et ordo ser-
uatur. **E**t quidam in singulis plas-
tis nucleorum prout exuberat atque

in orbem redit fructus et gratia.
Itaque in pinea ista imaginem sui
natura videtur exprime. que a pri-
mo illo domino celestique mandato pri-
uilegia accepta custodit. et prout
suos quadam annorum vice et ordine
refert. donec consummatio temporis im-
pleatur. **S**ed ut in hoc fructus.
gratiam sui spiritum signet. **I**ta etiam
in mirribus. id est humilibus vir-
gulis figuram improbe callidita-
tis expressit. **S**icut ei duplici cor-
de viri ubique presto sunt et gratiarum
simplicitateque apud bonos preten-
dunt. et vitiosis seminiubus glu-
tinant. **I**ta etiam et in aquosis et in
desertis. contrario quodam usu. hec
virgulta nascuntur. **V**n-
derique **I**eremi-
as. dubia morum atque sincera. miri-
cibus operavit. **G**erminet inquit
terra. et statim omni surgenti ger-
mine terra completa est. **E**t hoc dicit.
Dilige dominum tuum. et non est cari-
tas dei omnium infusa visceribus.
Surdiora hominum corda sunt. quam du-
ra saxorum. terra indebitos fructus
nobis ministrat. dum obsecrat cre-
atori. nos debitum munus nega-
mus. dum non veneramur auctorem.
Vide quod in prunis prudentia dei sit. et
quod comprehendere non potes. mirare
quo alia semper florentia reserui-
t. alia mutato habere voluerit. ex-
poliationis amictu. **E**t inter canas
minu prunas et frigoris viridita-
tem suam arua conseruant. et cum ipsa
tectata sint gelu. prout sui tamen. baud

exiguam viriditatis speciem ob-
texunt. In ipsis quoque generi-
bus arborum que diuturnis frō-
dibus vestiuntur non mediocri
distantia est. **S**eruat indumens-
tum suum semper olea. vel pinus
sed tamen folia sua sepe commu-
tant. nec ea quae diuturna. sed quae
succedanea. p̄tendūt suae arboris
pulcritudine. p̄petui integritate
vestitus. vite muneis obūbrātes
Palma autē vires semp manet. cō-
seruatione et diuturnitate. non in-
mutatōe foliorū. **N**āque que p̄mo
germinauit folia. ea sine vlla s̄b-
stitutois successiōe cōseruat. Imit-
tare ergo eam o hō vt dicat et ti-
bi. **S**tatura tua filis facta ē pal-
me. **S**erua viriditatē pueiāe tue
et illius innocētie naturalē quā a
p̄mordio recepisti. vt plātatus se-
cus decursus aquarū. fructū tuum
in tpe tuo hēas p̄paratū. et foliū
tuum non defluat. **H**anc viridi-
tatē gracie semp florentis in xp̄o
secuta eccl̄a dicit. **I**n vmbra eius
cōfugi et sedi. **H**anc p̄rogatuarū
domi virētis acceperāt et apostoli-
quorū nec foliū vnq̄ potuit elabi
vt eorū eccl̄a vmbra curaret egro-
tos. **O**būbrat enī infirmitati cor-
poris fides mētis. et florentia meri-
ta virtutū. **M**ane ergo plātatus
in domo dñi. vt in atrijs eius si-
cut palma floreas. et ascēdat in te
gracia eccl̄e. et sit odor narū tua-
rum sicut mala. et fauces tue sicut

vinū optimū. et inebrieris in xp̄o.
Bene admonuit iste versicul⁹ res-
petere. pene in terminis. qz dixi-
mus p̄cepto dñi. vitem eccl̄a pul-
lulasse quā postea post diluuiū a
noe plantatam eē cognouimus.
Sic enī habes. qz noe agricola
erat terre et plantauit vitem et bi-
bit de vino ei⁹ et obdormiuit. **N**ō
ergo noe auctor est vitis. sed plā-
tationis. **N**eque enī nisi eam repper-
isset. ante generatā plantare po-
tuisset. **C**ultor ergo non auctor ē
vitiū. **D**eus autē qui sciret qd vinū
sobrie potū sanitatē daret. auges-
ret prudentiā. immo dice sumptū
ad vitia tua rās daret. creaturarū
dedit. abūdantiā humano arbi-
trio reseruauit. vt p̄simonia na-
ture eēt magisterium sobrietatis.
abūdantie noxiū. lapsūqz tenu-
lentiae. sibi ascriberet huana con-
ditio. **D**einque et ip̄e inebriatus ē
noe et obdormiuit cōsopitus a vi-
no. **I**taque per vinū patuit defor-
mitati qui per diluuium excreuit
ad gloriā. **S**ed dñs et in eo crea-
ture suae grām reseruauit. vt eius
fructū nobis cōuerteret ad salu-
tem. ac per eum remissio nob̄ pec-
catorū pueniret. **V**nde pie ysaac
dixit. **O**dor iacob odor agri pleni
id est natural⁹ odor. **Q**uid enim
pleno rure suauius? **Q**uid vitis
odore iocūdius? **Q**uid fabe flore
gracius? **V**nde quāuis ingemose-
quis ante nos dixerit. non vites

Gen. 27. 71

aut ficiū patriarcha olebat. aut
frugem. sed virtute spirabat gra
tiam. Ego tamen ⁊ odorem ip
suz terre simplicem atq3 sincerum
pro gracia benedictōis accipia.
quem fraus nulla composuit. sed
veritas indulgentie celestis in
subdit. Deniq3 inter benedictōes
sacratissimas computatur. vt tri
buat nobis dominus a rore celi.
vinū vinū ⁊ oleū atq3 frumenti. cui
est honor ⁊ laus. gloria. perpetui
tas. a seculis. ⁊ nunc. ⁊ semper. ⁊
in omnia secula seculorū. Amen.

Expliat de die tercio. Incipit
de die quarto.

Qui vindemiam colligit.
vasa prius q̄bus vinū
infunditur mundare con
fuevit. ne sordes aliq̄ vinū grām
decoloret. Quid em̄ p̄dest ponere
vitem ordine fodere quotannis
aut aratris sulcos ducere. putare
subrigere. adiungere vlnis. ⁊ q̄
dam cōubio copulare. si tanto la
bore vina quesita in vase coace
scāt. Matutinos quoq3 solis or
tus si quis spectare desiderat emū
dat oculos suos ne quid pulueis
ne quid purgamentorū ocul̄ eius
infideat. quo intuentis hebetetur.
⁊ obscuretur obtutus. neue aliq̄
caligo nebulosa corporeos visus
spectātis obducatur. Nob̄ in lōne
exoriendus est sol qui ante n̄ fue

rat. Primū iam diem sine sole trā
siuimus. secundū sine sole trāsegi
mus. terciū sine sole confecimus.
quarto die iubet deus fieri lumi
naria. solem ⁊ lunam ⁊ stellas.
Sol incipit. emunda oculos mē
tis o homo. animeq3 interioris ob
tutus. ne qua festuca peccati. acie
tui pstringat ingenij. ⁊ puri cor
dis turpet aspectus. Emunda au
tem vt vase sincero scriptuē dīne
mitida fluēta suscipias. ne qua in
grediatur contagio. Precedit sol
magno iubare diem. magno mū
dum cōplens lumine vaporans
calore. **C**auē o homo solam aī p
pendere magnitudinē. ne minus
fulgor eius visus tue mentis ob
cecet. ⁊ vt qui e regione in radiū
eius intendit repulso lumine om
nem subito amittat aspectum. ac
nisi in ceteras ptes vultum suū
oculosq3 dūtat. estimat se nihil
videre ⁊ intuenti munere eē frau
datum. Si vero deflectat obtutū
integrū sibi officiū pseuerat.
Cauē igitur ne ⁊ tuum radius e
exoriens confundat aspectum. ⁊
ideo prius firmamentū celi aspi
ce qđ ante solem factum est. Ter
tam aspice que ante p̄ sol p̄diret
cepit eē visibilis atq3 cōposita.
Germina eius aspice antiora so
lis luē. anterior rubus q̄ sol. an
tiq̄or herba q̄ lūa. **N**oli ergo solē
deū credere cui vides dei munera eē
plata. tres dies trāfacti sūt ⁊ solē

nemo q̄huit. ⁊ luminis claritas has
bundauit. **H**abet em̄ ⁊ dies suā
lucem. que p̄cessor est solis. **N**on
igitur te tanto splendori solis te-
mere cōmittas. oculus est em̄ mū-
di. iocūditas diei. celi pulcritudo.
nature grācia p̄stantia creature.
Sed q̄n hunc vides. auctores ei?
confidera. q̄n hunc miraris. lauda
prius ip̄ius creatore. **S**i tam grā-
tus est sol. cōsor ⁊ p̄nceps crea-
ture. q̄ bonus est sol ille iusticie.
Si tam velox iste vt rapidis cur-
sibus die ac nocte luceret omnia.
quātus ille qui vbiq; semper est
⁊ maiestate sua cōplet omnia. **S**i
admirabilis qui iubet exire. q̄ sup̄
admiratōem. qui dicit soli ⁊ non
exoritur vt legimus. **S**i magnus
est qui per horarū vices locis aut
accedit aut decedit cotidie. qualis
ille qui etiā cum se exīnamiret. vt
nos eum possemus inuenire. erat
lumen verū qd̄ illuminat omnem
hōiem venientē in hunc mundum.
Si p̄stantissim⁹ qui obiectu ter-
re patitur sepe defect⁹. quāte ma-
iestatis qui ait. adhuc ⁊ ego se-
mel mouebo terrā. **I**llum terra ab-
scondit. istius motū non pōt susti-
nere. nisi volūtatis eius s̄stantia
fulciatur. **S**i ceco damnum est hu-
ius solis grācia non videre. quāto
magis p̄ctōri damnum est. veri lus-
minis munere defici. audatū. ac p̄-
petue noctis tenebras sustinere.
Ergo cum vides solem. attēde ter-

ram. que ante fundata est. attēde
herbā femi que p̄stat ordinis pri-
uilegio. attēde ligna que plau-
dunt. q̄ priora luminibus celi esse
ceperūt. **N**unq̄d merita femi ma-
iora q̄ solis. **A**ut nunq̄d potior
ligni progatiua. **A**bsit. vt insēsi-
bilis. tāti muneris p̄feramus mi-
nistro. **Q**uid ergo p̄uidit altitudo
sapientie ⁊ sciētie dei vt prius in-
ciperet ligna esse q̄ illa duo mū-
di luminaia. ⁊ quidā celestis oculus
firmamētū nisi vt cognosceret
omnes dīne testimonio lectionis
terā sine sole esse fecūdatā. **N**az
que potuit sine sole prima rerū se-
mina germinare. pōt vtiq; semina
accepta nutrire. ⁊ p̄prio fotu
sine calore solis p̄tus edere. **H**ac
igitur voce quadā suorū munerū
clamat natura. **B**onus quidē sol
sed ministerio. non imperio. **B**o-
nus mee fecūditatis adiutor. sed
non creator. **B**onus meorū alitor
fructuū. sed non auctor. **I**nterdū
p̄tus meos ⁊ ip̄e adiunt. frequen-
ter mihi ⁊ ip̄e dāno est. **P**lerisq;
me locis incōtataz relinqt. non sū-
ingta. cōseruo. mihi est in vsū da-
tus. meū labori est mancipatus.
meū subiect⁹ est vāitati. meū
corruptōis s̄bditus s̄uituti. meū
cōgemiscit. ⁊ cōpturit. vt veniat
adoptio filiorū. ⁊ hūani generis
redēptio. q̄ possim⁹ ⁊ nos a s̄uicō
eē liberi. meū assistēs laudat au-
ctorem. meū p̄mū dicit dño deo

Job. ix. 7

Job. i. 9

nostro. ubi maior eius est grā. ibi
meū est ei cōe sfortiū. **U**bi sol be-
nediāt. ibi terra bñdiāt. **B**enedi-
cunt ligna frustifera. bñdiāt pe-
cora. bñdiāt volucres. **I**n mari
positus illū nauta accusat. me desi-
derat. **I**n mōtib? illū pastor decli-
nat. ad mea germina. ad meas fe-
stinat arbores. quibus exestuās
obūbretur. ad meos fōtes sitiēs
et lassus occurrit. **S**ed ne oculoꝝ
tibi exiguū videatur eē testimo-
nium. emūda aurem. ad moue eā
celestibus oraculis. duob? em? et
tribus testibus stat omne verbū
Audi dicentē. **F**iat luminaria in
firmamento celi ad illuminatōnem
terre. **Q**uis hoc dicit? **D**eus dicit.
Et cui dicit nisi filio? **D**e? ergo di-
cit **F**iat sol. et filius fecit solem.
Dignū enim erat ut mūdi solez fa-
ceret sol iusticie. **I**pse ergo eum in
lumen adduxit. ipse eum illumina-
uit. ipse ei donauit fundendi lumi-
nis ptātem. **F**actus est ergo sol.
ideo et ipse seruit qm̄ dictū est. **F**u-
disti terrā et pmanet. pmanet di-
spositōne tua. pmanet dies. qm̄
vniuersa seruiunt tibi. **E**tem cum
dies seruiat. quō nōn seruit sol q̄
factus est in ptāte? diei? **Q**uō nō
seruit luna et stelle que facte sunt
in ptāte noctis? **E**tem quanto ma-
iorem hīs grām creator donauit
ut aer solito āplius solis claritā-
te resplēdeat. dies serenus luceat
nob̄ illuminētur tenebre per lune

stellarūq; fulgorē. celū velut qui-
bus dā florib? coronatū. ita igni-
tis luminariib? micet. ut paradi-
so putes vernāte depictū. spiratū
rosarū. viuis momilib? remittere.
Quāto igit? ampli? hīs decoris
vidē eē collatū. tanto āplius hēt
Cui em̄ plus omittit. plus delet
Et ideo bene a plerisq; ornamētū
celi est nūcupatū. eo q̄ fit stella-
rum momile p̄ciosū. **A**tq; ut scia-
mus qz fertilitas terraz. nō calo-
ri solis ascribit sed dīne indul-
gentie deputatur. **A**it p̄ph̄a. **O**ia
a te expectāt ut des illis cibū in tē-
pore. **D**ante te illis colligent sibi.
aperiēte te manū tuam oia imple-
būtur vbertate. **E**t infra. **E**mitte
sp̄m tuū et creabūtur et renouab-
faciē terre. **E**t in euāgelio **C**ōfide-
rate volatilia celi quia neq; serūt
neq; metunt. et pater vester cele-
stis pascit illa. **N**ō ergo sol et lūa
fecūditatis auctores sūt. sed deus
pater p̄ dñm ihm̄ oībus liberali-
tate fertilitatis imptit. **D**ulcre at
exposuit nobis p̄ph̄a quid sit qđ
ipse ait. qz fecit deus solem in po-
testatem diei. et lunam in potesta-
tem noctis. **N**am et in isto psalmo
cētesimoter cō de quo supra dixi-
mus scripsit. **F**ecit lunā in tēpore.
sol cognouit occasum suum. **C**um
enim dies horas suas cōplere ce-
perit. sol debitū sibi cognoscit oc-
casū. **E**st ergo in diei ptāte sol. et
luna in ptāte noctis. que tēporū

D. 103, 27, 28

- 135, 8, 9

103, 19

viābus obedire appellitur. Et nūc
impletur luna atq; vacuatur. li-
cet pleriq; hunc locum mystice de
xpō et ecclā videantur accipere. q̄
cognouit xp̄us proprii corporis
passionē. qui ait. **P**ater vult hōra
clarifica filiū tuum. vt illo occasu
suo omnib; vitā donaret eternā.
qui ppetue mortis vrgebant oc-
casu. et ecclā tēpora sua habeat. p
secutionis videlicet et pacis. **N**āq;
videtur sicut luna deficere. sed nō
deficit. obūbrari pōt. deficere non
pōt. que aliquoz quidē i persecuti-
bus discessione minuit. vt mar-
tirum confessionibus impleatur.
et effusi pro xpō sanguinis clari-
ficata victorijs. maius deuotōis
et fidei sue toto orbe lumen effun-
dat. **N**āq; luna luminis immi-
nutōem habens. non corporis. qm̄
per vices menstruas deponere vi-
detur suum lumen. vt mutuetur
a sole qd̄ facile puro aere atq; p-
spatuo. quādo nulla eum obducta
nebula caligantē facit. colligi pōt.
orbis em̄ integer manet lune. et si
non similiter totus vt pars eius
effulgeat. et qual' videri solet cum
plenus est luminis. talis est mag-
nitudine. sed per vmbriā quandā
lumine suo vt videatur apparet.
inde cornua eius refulgent. quia
corpus eius in orbem diffundit.
sed velut deficiente portionis luce
finiatur. **M**ouere autē potest qd̄
ait. vt fiant luminaria ad illumi-

natiōem super terrā que discernāt
inter diem et noctes. quia et supra
vbi iam lumē fecit dixerat **S**epa-
uit deus inter lucez et tenebras. et
factū est vespere et mane dies vnus. 4. 13
Sed considerem? qz aliud est lu-
men diei. aliud lumen solis et lun-
ne. et lumē stellarū. eo qd̄ sol ip̄e ra-
dijs suis fulgorē diuturno lumi-
ni videat' ad iūgere. qd̄ vel ortus
diei pōt p̄dere vel occasus. **N**ā an
solez lucet quidē. sed non refulget
dies. qz āplius qz meridiano so-
le resplendet. qd̄ ondit p̄pha di-
cens. **E**t educat sicut lumē iusticiā 7. 36. 6
tuam. et iudiciū tuum sicut meri-
diem. **N**on solū em̄ luminis. s; ecclā
meridiano luminis sancti iusticiam
compauit. deinde non solum vnū
signū. sed ecclā duo voluit esse. vt
diei discretōem faciat. et solis ex-
ortus. et iterz lucis defectus. et stels-
larum ortus. inter occasū diei dis-
tinguat. et nodis exordiu. **N**am
vbi occiderit sol manet tñ adhuc
aliqd̄ reliquiarz diei. donec tēbre
terrā operiāt. et tūc luna oritur.
et stelle. et de nocte quidē apte li-
quet. qz luna et stellarū illūinatio.
noctis spacia testat'. **S**iquidem p
diem fulgorē illum lunare stellarūq;
omniū. sol exortus abscondit
vel ip̄a solis flagitiā docere non
pōt. diuersā diurni luminis et sol
esse naturā. et ip̄am esse spēm di-
scolorē. simplex em̄ lucis est spēs.
vt lumen p̄beat. **A**t vero sol non

solum virtutē illuminādi habet.
sed etiā vaporādī igneus est em̄
Ignis enim et illuminat et exurit
Vnde deus volens ostendere **M**oyse
sue opatōis miraculū quo moysē
ad obediēdi studium puocaret.
atq; ad fidei inflāmaret eius affe
ctū in igne visus est in rubo et ru
bus non exurebat. sed tū splen
dor ignis specie videbat. **A**lteruz
igitur munus ignis vacabat. al
terū opabatur. vacabat exustio
nis vis. opabatur illūationis.
Ideo stupebat moyses qz contra
naturam suam non ignis exure
bat rubuz. qui etiā vehementiorē
materiem cōsumit exurere. **S**ed
dñi ignis illuminare solet. exure
re non solet. **A**t forte dicas **Q**uō
scriptū ē. **E**go sū ignis cōsumens.
Dene admonuisti. **N**on solet cō
sumere nisi sola p̄ctā. **I**n retribu
tione qz meritoruz colligimus
dñi ignis naturā. vt alios illu
minet. alios exurat. **I**lluminet iu
stos. exuret impios. **N**ō eosdem
quos illuiat exurit et qz exurit il
luminat. sed illuminatō eius in
extinguibilis est ad p̄fūctōem bo
norum. **E**xustio vehemens ad sup
plicii p̄ctōz. **S**z reuertamur
ad discretōem diei ac noctis. **O**riē
te diei lūie nox fugatur. decedente
die nox infūdīt. **N**on em̄ est lu
ci societas vlla cum tēbris. **S**i qz
dem naturali lege hoc dñs in pri
ma opatione sua constituit. et em̄

quāto lūmē fecit et discretōem fe
cit inter lucē et tenebras. **D**em qz
in ip̄o die iā sole infuso terris vi
demus vmbriā vel hoīs vel virgul
ti alicuius a lūie separi. vt mane
ad occasū dirigat. vesp̄ri torq̄a
tur in orientē. meridiāis hoīs
ad septentrionez declinet. lūmī
tū non cōfunditur atq; miscetur
sed cedit et refugit. **S**ilr et nox cē
dere videtur diei et se ab eius lūie
declinare. **E**st em̄ vt peritiores p
barunt qui nob̄ vel etate vel mu
nere p̄currerūt vmbra terre. **N**at
uraliter em̄ vmbra corpori adhe
ret atq; adiūgitur. adeo vt etiam
pictores vmbriam corporz prius q̄
pinxerūt mītātur exprimere. idqz
artis eē asserāt non intermittere
vīm nature. et q̄si natural̄ iuris p
uaricator habeatur. cuius pictuā
non etiam vmbriā suam exp̄nat.
Ergo sicut in die cum e regione so
lis aliq̄ corpus occurrit ex ea p
te qua lūmē rep̄cutitur vmbra s̄b
sistit. sic cū decedente die e regione
lūmīis eius aut solis terre obie
ctus occurrit obūbratur aer. **V**n
liquet qz noctem faciat vmbra te
nebrarū. **F**ecit ergo solem et lu
nam et stellas et p̄stitit illis mēsu
ras tēporum. **S**oli diurnas. lune
stellisqz nocturnas. vt iste auge
at diei grām. ille vmbriā tēbrasqz
illuminet. et sint in signa et t̄pa.
dies et annos. **D**iuīsa t̄pa habet.
paresqz mēsuras p̄ mēsu v̄icibz.

sol et luna cum stellis. et sunt in signa. Non possumus negare quod ex sole et luna signa aliqua colligantur. Nam et dominus dixit. Erunt signa in sole et luna et stellis. Et quarentibus apostolis signum aduentus eius. respondit. Sol obscurabitur. et luna non dabit lumen suum et stelle cadent de celo. Nec dixit fore signa future consummationis. sed conueniens debet cure nostre mensura seruari. Denique nonnulli natiuitatum temptauerunt exprimere qualitates. qualis futurus sit unusquisque qui natus sit. cum hoc non solum vanum. sed etiam inutile sit quarentibus. impossibile pollicentibus. Quid enim tam inutile quam ut unusquisque persuadeat sibi hoc esse quod natus est. Nemo ergo debet vitam suam. statum. moresque mutare emitti quo melior fiat. Sed in ea persuasionem neque probum potes laudare nec condennare improbum. qui necessitati natiuitatis sue respondere videatur. quomodo dominus aut bonis premia proponat aut improbis penas si faciat necessitas disciplinam et conuersationem stellarum cursus informat. Et quid est aliud quam hominem de homine exuere. si nihil moribus. nihil institutioni. nihil studiis derelinquitur. Quam multos videmus criminibus ereptos atque peccatis in meliorem statum esse conuersos. Redempti sunt apostoli et congregati ex peccatoribus. non utique natiuitatis sue hora. sed christi eos sanctificauit ad

uentus. et hora dominice passionis redemit a morte. Latro ille damnatus capitis. ille cum domino crucifixus. non beneficio natiuitatis sue. sed fidei confessione ad paradisi eternam transiit. Ionam in mari. non vis natiuitatis. sed dissimulate domine preceptis precipitauit offensa. eum de quo cetus excipiens ad iudicium futurum misterij post triuuij reuoluit. et prophete merito gratie reseruauit. Petrum de carcere imminentem morte permittendum. angelus christi. non stellarum series liberauit. Paulum cecitas conuertit ad gratiam. et percussus a vipera. turbatusque naufragio. non remedia natiuitatis. sed deuotionis merita seruauit. Quid de illis dicimus qui eorum precibus cum fuissent mortui resurrexerint utrum illos sua natiuitas. an apostolica gratia resuscitauit. Quid opus fuit ieiunijs se periculisque committere. si ad quod volebant natiuitatis beneficio poterant peruenire. Quod si credi dissenter. dum expectaret fatore necessitatem. nunquam ad tantam peruenissent gratiam. Inutilis igitur persuasio ista. et a vero remota. penitus impossibilis. Nam ut de eorum aliquod disputacione sumamus redarguendi gratia. non probandi. magnam vim dicunt esse natiuitatis. etiam minutis quibusdam. et certis colligi oportere momentis. ac nisi si verius colligatur summam esse distantiam. Breui enim at homo

exiguoq; momento distare nati-
uitatem inopis et potentis. egen-
tis et diuitis. innocentis et noxii.
et plerūq; eadem hora generari lō-
ge vite debitum. et prima puericie
etate moriturū. si reliqua dispa-
ria sint. et puncto aliquo discreta
Hoc quēadmodū possint colligē-
rīdeant. **C**onstituē partū femine
obstetrix utiq; eum primum cog-
noscit. **E**xplorat vagitū quo nati-
uitas colligitur. attendit vtrum
masculus sit an femina. **Q**uid
vis inter moras has pterire mo-
menta. **P**one mathematicū pre-
paratum. nunquid vir potest in-
teresse puerperio. **D**um mandat
obstetrix. audit chaldeus. ponit
horoscopon. in alteri sortem iam
nati fata migrarunt. **D**e altero q-
ritur. et alterius genitura pponi-
tur. **P**one veram eorum eē opīnio-
nem. de natiuitatū nēcitatibus nō
potest eē vera collectō. **P**uncta trā-
seunt. fugit tēpus irreparabile.
Non eē dubiū q tempus in atho-
mo et in momento oculi sit. addu-
cas vt credam. quāto omnes in
athomo. in momento oculi resusci-
tamur. vt apl's ptestatur dicens.
Ecce misit. x. di. om. qdē refur. s.
nō om. in. **I**n athomo in momēto
oculi. et. **I**nter effusionem et su-
sceptionem. depositionēq; pigno-
ris fletum eius. et inidū quot
athomi trāsierunt. **E**t hoc vt sim-
pliciter ista texerim. nam et ipi vi-

tatem illum signorum duodecī cir-
cuitum in duodecī ptes diuidunt
et quia triginta diebus sol duode-
cimam partem spere eius que in
enarrabilis habetur regreditur.
quo gyrus solis anni circuitu cō-
pleatur. in triginta porciunculas
quas myras greci vocant. vnum
quodq; de duodecī illarum distri-
buunt portioni. ipsam quoq; por-
ciunculam in sexaginta vices con-
ferunt. rursum vñ quodq; de il-
lis sexaginta sexagies secāt. **Q**uā
incomprehensibile ē in quo tot sexa-
gesimo sexagesime porciuncule na-
tiuitatis momenta constituunt. et
qui singulorū signorū sit. aut mo-
tus aut species in natiuitate na-
scētis. **V**nde etz impossibile sit
tam subtiles minucias tēpore cō-
prehendere. exigua autem immu-
tatio inueniat vniuersitatis erro-
rem. totum negocium plenum est
vanitatis. **D**isputatores eorū q
sint nesciunt. quomō aliena noue-
runt. **Q**uid sibi immineat igno-
rant. quomō possunt alijs que fu-
tura sunt denūciare. **R**idiculū est
hoc credere. quia si possent sibi po-
tius pviderent. **T**um illud q in-
eptum. vt si quis in signo arietis
ortum se esse dicat ex vsu pēdis
estimetur. prestantissimus confi-
lio. q in greca hmoi emineat pe-
cus. aut locupletior. eo q vestitū
habeat aries naturalem. et q an-
nis lucrum capiat indumenti.

eo q̄z viro illi familiaria videant̄
questuū esse cōpendia. **S**imiliter
q̄ de tauri. q̄ de pisciū signis argu
mentatur. vt ex natura viliuz ani
mantū. celi motus q̄ signoz. in
terptandas existimēt ptates. **C**i
bus ergo noster. viuendi nobis
decreta cōstituit. q̄ alimēta nostra
nob̄ id est aries taurus q̄ piscis.
morū imprimūt disciplinā. **Q**uō
igitur de celo nobis cās reruz q̄ s̄b
stanciā vite huius arcessunt. auz
ip̄is celestibus signis cās motus
sui. ex q̄litate vilis animantis.
imp̄iant. **L**iberale aiunt signuz.
ortū arietis. eo q̄ lanā suā aries
non inuitus deponat. q̄ h̄mōi vir
tutem. malunt vilis animantis na
ture deputare. q̄ celo. vnde nob̄ q̄
serenitas fulget. q̄ pluuia sepe de
scēdit. **L**aboriosos q̄ patiētes ser
uicij. quos nascētes taurus aspe
rent q̄ animal laboriosū q̄ assue
tum iugo. sp̄ōtanee s̄uituti. colla
subdentē. p̄uissorem quoq̄. cuius
natiuitatē scorpius in sua pte cō
plexus sit. q̄ malicie venena reuo
mentē. eo q̄ animal venenatū sit.
Quid igitur auctoritatē viuendi
datur te signoz celestiuū dignita
te p̄tendis. q̄ de nugis q̄busdā ar
gumenti adsertōnes assumis.
Nam si de animalibz adsumpte.
h̄mōi morū pprietas. celi moti
bus imprimuntur. q̄ ip̄m videtur
bestial̄ nature ptati esse s̄biectū.
ex qua cā vitalis s̄bstanciē quas

h̄mōi imp̄t̄ret. accepit. **Q**uod si h̄
abhorret a vero. multo magis il
lud ridiculū. veri eos s̄b s̄idio desti
tutos huic fidē sue disputatōis
arcessere. **D**einde illud cōsiderem?
q̄ planetas ea signa appellāt. q̄z
motibz formari asserunt. vite nrē
ncātates. **S**ūe igitur vt nomen
sonat. semp vagent̄. siue vt ip̄i
dicūt. q̄ cōcōto motu ferātur. q̄ de
cies milies in die. aut si hoc incre
dibile videtur. multipilcēz spēm.
innumera sui cōuersione cōmutēt.
Fide caret. q̄d tam vago sui erroē
q̄ tam celeri motu. fixaz nob̄ atq̄
immoilē viuendi s̄bstanciā. soz
teq̄z decernāt. verūtamē non esse
eq̄les omniū motus sed aliorū ce
leriores. aliorū tardiores eē circui
tus. vt in eadē hora. q̄ videant se
frequēter. q̄ frequēter abscondāt.
duz aliud ab alio p̄teritur. **A**iūt
autē plurimū referre. utrū ortum
generati. benefica signa videant.
an malefica q̄ noxia. q̄ in eo nati
uitatis esse distanciā. q̄ benefici
signi aspectus plurimū conferat.
malefici q̄ noxi plurimū noceat.
Sic em̄ eadem signa que venerāt
tur appellare cōsueuerūt. **N**ecesse
em̄ habeo eoz. ut in om̄bz quoz
vtoz asserōibz. ne ignorata ma
gis q̄ vacue facta atq̄ destructa
sua argumēta cōmemorent. **I**taq̄
cum illo vagū celereq̄z motū non
queāt cōphēdere sepe fit ut p̄ illā
puncti q̄ momēti incōprehensibilis

subtilitatez ponant beneficia signi
aspectū. vbi grauis atq; noxia
incurrit offensio. Et quid mirū. si
ibi hoies luduntur vbi signa in-
noxia blasphemās. que sui natu-
ra noxia esse credūtur. Deus ergo
fūmus arguitur. si fecit qđ malū
est. et fuit improbitatis operator.
Si vero ex sua voluntate putant
assumpisse qđ noceant in fontibz
et nullius adhuc facinoris pelli-
mi sibi cōscij sunt. qđo pena ascri-
bitur anteq̃ culpa. quid tam irra-
tionabile. qđ etiam irrationabiliuz
bestiaruz excedat immunitatē. vt
vñs fraudis aut grē. non meritis
hoim deputet. sed signoz mo-
tibus deferat. Nihil inq̃t ille de-
liquit. sed noxia euz stella conspe-
xit. saturni ei fidus accurrit. auer-
tit se paululū. et erūnam a se ab-
stulit. et crimen aboleuit. Sed h
eoz sapientia tele aranee compas-
tur. in qua si culex aut musca inci-
derit eruere se non p̃t. Si vero va-
lidioz animantium vllum gen⁹ in-
currisse visū est. p̃trāsiuit et casses
rupit infirmos atq; inanes la-
queos dissipauit. Talia sūt recia
caldeoz. vt in hīs infirmi bere-
ant. validiores sensū. offensionē
habere nō possint. Itaq; vos qui
validiores estis. auz videritis ma-
thematicos. dicite. telam aranee
texunt. que nec vñm aliquē has-
bere p̃t. nec vincula. si tu non q̃si
culex aut musca lapsus tue infir-

mitatis incurras sed quasi passer
aut colūba. casses inualidos. ipe-
tis volatus celeritate dissoluas.
Etem quis prudentiuz credat. qđ
signoz motus. qui ad diem sepe
mutantur. et multipliciter in se re-
currunt. insignia deferant pote-
statum. Nam si ita esset. quante
ad diem regaliū natiuitatū exp̃-
merentur figure. **C**otidie ergo re-
ges nasceretur. nec regalis in fi-
lios transmitteret successio. sed
semper ex diuerso statu. qui ius
imperialis acquireret potestatis
ozirentur. Quis igitur reguz ge-
nituram filij sui colligit si ei debeat
tur imperiū et non p̃prij successio-
nez regni. in suo transcribit arbi-
trio. Legimus certe. qđ abūsd ge-
nuit asa. et asa genuit iosaphat.
et iosaphat genuit ioram. et ioraz
genuit osiam. et reliqua oīs vsq;
ad captiuitatē per reges generis
pariter et honoris ducta successio
est. **N**unquid quia reges fuerūt
signis celestibus formandos. mo-
tus suos impetrare potuerunt.
Quis enim potest in hīs habere
dominatiū. Deinde si ad necitatez
gemitalemi. non ad instituta mo-
rum actus nostri factaq; referan-
tur. cur leges propofite sunt. iū-
ra etiam pmulgata. quibus aut
pena improbis decernitur. aut se-
cūritas defertur innoxij. Cur
nō venia datur eis cum vñq; ipfi
aiunt non sua voluntate. sed ex

matth. 1. 7, 8

necitate deliquit. **C**ur laborat agricola et non magis expectat ut inelaboratos fructus privilegio naturae suae inuehat recepta culis horreorum? Si ita natus est. ut ei diuitie atque opes affluant. utique opatur ut sibi spontaneos redditus sine ulla semine terra parturiant. non vomere arboris impomat. non curue manus falces ad moueat. non legende vindemie sibi eat expensa. sed ultro ei in omnia se affluentia vina fundant. sponte ei oleum nullis inserta candicibus filuestris oleae bacae desudant. nec diffusae equorum transfretas periculum. proprie salutis sollicitus mercator lorescat. cui otioso potest quadam ut aiunt sorte genitalem diuitiarum thesaurus illabi. Sed non hec est vniuersorum sententia. Denique impiger depressus aratro terram scindit agricola. Nudus arat. nudus serit. nudus sole feruente tortas estu in area terit fruges. et negotiator impatiens flantibus euris in tuto plerumque nauigio fulcat mare. Vnde importunitate eorum temeritateque condennans propheta ait Erubescet sydon dixit mare. hoc est. si pericula vos non mouent vel putor comprimatur. verecundia confundatur. Erubescet sydon in quo nullus virtuti locus. nulla salutis cura. nulla iuuentus pro excubiis patrie bello dedita. armisque exercitata. si omnis sollicitudo de questu. omne

studium mercature. Semen inquit mercatorum sicut messis. Que autem merces homini christiano si non ex voluntate. sed ex necessitate curas suas et opera componit? Vbi enim directa necessitas. ibi in honorata industria. Multa diximus. plura nolumus. ne quis ea que a nobis de eorum assertionebus usurpantur ad refellendum ad recognoscendum assumpta arbitretur. Nam que pueri risimus ea senes commemorare qui possumus. Nunc ad ea que secundum lectionem super sunt dirigamus stilum. Sint inquit luminaria in signa et tempora et in dies et in annos. De signis diximus. Tempora autem que sunt nisi mutationum vices. hyemps. ver. estas. atque autumnus. In istis igitur temporibus. aut velocius est transitus solis aut tardior. Alia enim perstringit radijs suis. alia inflamat caloribus. Itaque cum sol meridianis partibus immoretur hyemps nobis est. Nam cum sol longius abest. terra rigescit gelu. stringitur frigore. et pluuiarum noctis umbra terras operit. multa pluviosa sunt noctis spatia quam diei. Vnde causa oritur ut hibernis flatibus. minima vis minium pluuiarumque fundatur. Cum vero ex meridianis decedens partibus super terrarum redit noctis ac diei exequatur tempora. et quod magis moras suis adiungit aut sibi?

eo paulatim temperet aeris huius
 reducat et reuocat aurarum clemen-
 tiam que fouens omnia repeten-
 dos cogit in partem ut terra germi-
 net ac resoluta sulcis semina reui-
 rescant et arbores ad perpetuitatem
 quod conseruandi generis eorumque vel
 que in terris sunt vel aquis gau-
 dent annuis festibus. ut successio
 propagetur. et ubi ad estiuas con-
 uersiones in septentrionem se subri-
 git spacia diuturna producit. non
 cessat artat et astringit. Itaque quo
 magis usu assiduo aeri huic co-
 pulatur atque miscetur eo amplius
 et aerem ipsum vaporat. et terrarum
 exsiccat humores. adulescere facit
 semina. et tanquam in succos vires
 maturescere poma siluarum. tum quod
 flagrantior est minores umbras
 facit in meridiano. quam ex alto hunc
 illuminat locum. Unde et synago-
 ga dicit in canticis canticorum. Annus
 dia mihi quem dilexit anima mea
 ubi pascis ubi manes in meridia-
 no. ne forte fiat circamicta super
 greges sodalium tuorum. **Hoc est.**
 annuncia mihi christe quem dilexit
 anima mea. cur non potius quem
 diligit. Sed synago ga dilexit. ec-
 clesia diligit. nec unquam circa christum
 suum mutat affectum. Ubi inquit
 pascis. ubi manes in meridiano.
 Sequi te cupio quasi aluna quem
 quasi copulata ante retinebam. et
 greges tuos querere. quod amisi me-
 os. In meridiano pascis. hoc est

in ecclesia et in ecclesie loco ubi iusticia
 resplendet ubi fulget iudicium fi-
 cut merdies ubi umbra non cer-
 nitur ubi maiores sunt dies quam eis
 sol iusticie tanquam estiuis mensibus
 diutius immoretur. Denique dies
 domini non est brevis sed mag-
 nus. quod scriptum est. donec veniat
 dies domini magnus. Unde et Ja-
 cob ait. Omnes dies vite mee quod
 ago breues et maligni. Est enim
 maligna lux dubia. Ergo dies
 breues dubie lucis sunt et umbro-
 si. Dies magni sine umbra sunt.
 ut plurimum in aliquibus locis fer-
 uentioribus usu exemploque cog-
 nouerunt Synagoga itaque in die-
 bus breuibus et malignis cuius
 typum plerumque iacob in persona sua
 exprimit. vel populus eius umbrarum
 habebat plurimam que solem iusti-
 cie non videbat. et videbat illum
 non ex alto super caput suum. sed ex
 meridiano illuminantem. quanto
 hyemps erat. Ecclesie autem dicitur.
 hyems abiit et discessit sibi. flo-
 res visi sunt in terra. tempus messis ad-
 uenit. Ante aduentum domini hyemps
 erat. post aduentum christi flores sunt
 veris et messis estatis. Ex meridia-
 no ergo et ex gentium conuersione
 illo illuminante iudeus obumbrat.
 Populus autem gentium qui erat con-
 fusionis. gentiles qui sedebant in
 tenebris lucem viderunt magnam
 Qui sedebant in regione umbre
 mortis lux orta est illis. Magna
 e-ii

Joel. II. 31

Gen. 47. 9

J. 6

C. II. 11

Es. 9. 2

3. III. 8
Luc. I. 78
R. 16. 3
lux diuinitatis quam nulla umbra
mortis interpolat. **I**o ex alto illu
minat. quia et hoc scriptum est di
cente zacharia. **I**n quibus visita
uit nos oriens ex alto. **I**lluminas
re hijs qui in tenebris et in um
bra mortis sedet. **E**st sane aliqua
salutis umbra. non mortis. ut est
illud. **S**ub umbra alarum tuarum
protege me. **U**mbra quidem
quia corporis est. umbra quod crux
is. sed umbra salutis. quia in ea
erat peccatorum remissio. et resus
citatio mortuorum. **E**xemplum er
go possumus capere. quia hyem
ales dies breues et umbras ma
iores habent. estiu maiores. sed
umbras minores habent. **M**e
dio quod die minor umbra quam in pri
ncipio diei vel fine diei. **E**t hoc cap
it nos in parte occidentis. **C**eterum
sunt qui dicant quod per duos totius
anni dies sine umbra fuerunt in
partibus meridianis eo quod solem
habentes super vertice suum un
di quod per circuitum illuminentur.
Unde et asci dicuntur grece. **P**les
ri quod etiam ferunt sic e regione ex
alto fieri solem. ut per angusta
puteorum aquam que in profun
do est viderint refulgere. **E**ssē autē
dicuntur in meridiano qui amfio
sci vocantur. eo quod umbram ex ut
roque latere transmittant. **U**mbra
enim e regione solis ambulantis
bus post tergum est. ut puta si co
tra orientem pergas. matutinis

horis. si contra meridianam plas
gam contendas. medio die. **S**i
contra occidentem. in occasu diei.
Ex tribus igitur partibus fit tibi
sol obuius. ex oriente. ex meridia
no. ex occidente. **M**ane et sero post
tergum est. meridie quoque a late
re aduerso. ad septentrionem nunquam
est sol. **E**t ideo umbram si contra
septentrionem dirigas. siue ma
ne siue sero. siue meridie. non pos
test esse post tergum sol. **S**unt enim
in hoc quem nos incolimus orbe
terrarum circa meridiem positi. qui
in australem plagam videantur
umbram transmittere. **H**oc autē
tem fieri dicitur summio estu. cum
ad aquilonem sol dirigitur. po
stea nos autumnus excipiens in
fringi a quadam estuum magni
tudine. sed paulisper relaxato ac
deposito calore per temperiem mo
deraminis sine fraude nos atque vl
la noxa flatibus tradit hyemali
bus. **S**int inquit etiam in di
es. ut non faciant dies. sed ut in
eis habeant principatum. ut or
tus diei vberiore sol illuminet gra
tia. ut per totum diem designandi
eius habeat potestatem cursus sui
munere. **S**ic accipiunt nonnulli
quod ait propheta. **S**olem in potestatem
diei. et lunam et stellas in potestas
tem noctis. **C**ircūferunt enim lumē
In annos quoque ordinati sunt
sol et luna. **L**una per tricenos die
es duodecim viabus cursu suum

conficiens. consummat annum. fm
hebreos. aliquo dieb? adiectis.
scdm romanos. bissexto semel in
tra quinquenniū vnius diei adie
ctione. celebrato. Solstitialis qz
annus est. cum sol expleto p om
nia signa circuitu. in id vnde pri
cipium cursus sui sup sit recurrit.
Annua enim fertur ei totius spa
cij esse pfunctio. **F**ecit ergo deus
duo h luminaria magna. **P**ossu
mus accipere non tam alioz cōpa
ratione magna. q̄ suo munere. vt
est celuz magnū. ⁊ mare magnū.
nam ⁊ magnus sol. qui cōplet or
bem terrarum suo calore. vel luna
suo lumine. nec solum terras. sed
etiā aerem hunc. ⁊ mare celiqz fa
ciem. q̄ in q̄cunqz pte fuerint celi
omnia illuminant. ⁊ ea que spe
ctantur a cūctis. vt ea tanq̄ suis
tantuz regionibz minorari. ⁊ sibi
tātū adesse atqz lucere singuli po
puli credāt. cum filiter luceat vni
uersis. vt nemo hec p̄a alijs. q̄
ip̄i esse arbitret. exemplū magni
tudinis eorū euident. q̄ omnibz
hōibz orb lune idē videtur. **N**az
si interdūz augeatur lumen eius
atqz minuatur. tamen eadem per
noctem qualis mibi apparet. tal
est omnibz. **N**am si longe positus
minor videretur. p̄pius autē con
stitutis maior fulgeret. p̄deret ā
gustiarum ⁊ exiguitatis iudiciū.
Etē reliqua alia longe posita mi
nora arbitramur. p̄pius contuen

tes maiora credimus. **Q**uo mas
gis finitimus fueris. eo tibi eius
rei quā cernis. magnitudo cumu
latur. **S**olis radius nulli p̄pior
nulli longinqz est. **S**iliter ⁊ lu
ne globus equalis est omnibus
Similis sol ⁊ indis ⁊ britannis
eodē momento videtur cum orit̄.
nec cum vergit in occasum. minor
apparet. q̄ occidētalibz. cum orit̄
inferior. q̄ orientalibz estimatur
Quantū distat inquit oriens ab
occidēte. hec inuicē sibi distant. h
sol a nullo distat. nulli p̄sentior.
nulli absentior est. **N**eqz te moue
at q̄ tanq̄ cubitalis tibi orbis vi
detur solis cum oritur. sed consi
dera quantū inter sit spacij inter
solez ⁊ terras. qd̄ aspectus nostri
infirmetas sine magno sui nō pōt
transire dispendio. caligat aspe
ctus noster. nunq̄ sol caligat ā
luna. **A**ngustus noster obtutus
nunq̄ angustiora efficit que via
dentur. **S**pecies minuitur. non
magnitudo detrahitur. neqz enī
infirmetas nr̄e passiōes passiōi
luminariorū debemus ascribere.
Mentitur noster aspectus. noli er
go fidele eius estimare iudiciū.
sed celesti non minor spectaculi
figura. non sui forma **D**e summo
vertice montium subiectum oai
lis tuis campū spectāe desideres.
atqz illic armenta pascētia. nōne
formicarū similia corpora iudica
bis. **S**i mare spectes in specula
e. iij

aliqua litorali. nōne tibi nauium
maxime inter ceruleos fluctus ve
la candentia resurgentes velut co
lubarum volitantium species emi
nis posito videntur obtexere?
Quid ipse insule que mare diui
dunt. terrarum arua diffundunt.
q̄ angusto estimantur sine cons
cludi. quēadmodū rotunda appa
rent de asperis. spissa de raris?
Has ergo ifirmitates visus tui
ppende. et eorum que astruimus
fidem. ex teip̄o arbiter iustus ac
cerfi. **S**ed si vis magnitudinem
solis. non soluz oculo mentis. sed
etiam corporis estimare. confideā
quanti stellarum globi axem celi
videantur intexere. et innumeris
insignire luminibus. non queūt
tamen tenebras noctis et celi nus
bila detergere. **S**imul vt solor
tus sui signa p̄miserit. omnes stel
larum ignes. sub vnius lumina
ris fulgore vaneſcunt. aperit aer
celiqz facies purpurascenti rubo
re p̄funditur. adhuc sperans ex
ordium. etiam momentanea cele
ritate. pleni luminis micat splen
dor. et surgentis solis prima aura
bulcis aspirat. **D**ic mihi queso.
nisi magnus orbis esset. quomo
do magnum posset orbem illu
minare terrarum? **Q**uid autem
de tanto loquar temperamento.
et moderamine conditoris. qui
eam mensuram muneri solis at
tribuit. vt neqz vapor eius igs

neus vt videtur. terram. venas.
succus rerūqz species infusus exu
reret. neqz iterum per tanta mun
di spacia refrigeratus. nulluz ter
ris semen caloris inoleret. **S**ed
ieiunum atqz inopem fructum de
relinquens. ad nullam fertilita
tis gradam vaporaret. **S**imilia
de lune ratione conueniunt. que de
conforte eius ac fratre memorati
mus. **S**iquidē in id se induit mi
nisterium in quod et frater. vt il
luminet tenebras. foueat semina
augeat fructus. **H**abet etiam
pleraqz a fratre distincta. vt quē
to to die calor humorem terre fic
cauerit. eundem exiguo noctis tē
pore. ros reponat. **N**am et ipsa lu
na larga roris assentur. **D**emqz
cum serenior nox est. et lūa p̄nox
tunc largior ros fertur arua p̄
fudere. **E**t pleriqz sub aere quiescē
tes. quo magis sub lumine fue
runt lime. eo plus humoris se ca
pite collegisse senserint. **V**nde et in
canticis dicit christus ad eccle
siam. **Q**uomodo caput meum re
pletum est rore. et crines mei gut
tis noctis. **T**um deinde minuitur
et augetur. vt minor sit cum re
surgit. **N**oua res cum fit immū
nuta. cumulatur. **I**n quo grande
ministerium. **N**am et defectui eius
compatiuntur elementa. et pro
cessu eius que fuerint exinanita
cumulantur. vt animantium ces
lebrum maritimorum humida.

Siquidē pleniores ostree reperiri feruntur. multa q; alia cum globus lunaris adolescit. De arborū quo q; intermis idē allegant. qui hoc vfu p̄prio cōpererūt. Videm? ergo ortum eius ⁊ defectum rationis esse. non infirmitatis. Nunq̄ enim tantā rerum mutatōnem daret. nisi p̄st ante virtutē haberet. ⁊ grām a conditore collatā. Aere quoq; nōnulli etiā docti ⁊ christiani viri allegauerūt lune exortu solere mutari. Sed si id mutationis lunaris quadā fieret violentia. ad omnem eius ortum intexeretur nubibus celum plume funderent. Deniq; cum ante dies esset fimo de pluvia. que forte utilis diceretur. ait quidā. Ecce neomenia dabit eam. Et quāvis cupidi essemus ymbriū. tñ eiusmōi assertiones veras esse nolebam. Deniq; delectatus sum. q; nullus p̄ber effusus ē. donec ecclie p̄cib? datus manifestaret. non de incisijs lune. sperandū esse. sed de providentia ⁊ misericordia creatoris. Sane euripi cum exundent vndiq; scdm reliquas species lune. ⁊ acceptos fetus refūdūt. vel etiā ipi magno ferūt impetu. in ortu tamen eius stant placidi. quos adūs q; luna sine lumine est. At vero vbi eam diez accessus reterit. tunc in suos cursus refluos reuertūtur. Ampotes quoq; que in oceano esse p̄hibetur. cum res

liquis diebus. ordinē suū seruare dicatur. lunari exortu euidentē mutatōis sue fertur indicū dare. vt mare ipm occidē tale in quo spectatur ampotes. solito apli? accedat ⁊ recedat. ⁊ maiore estu feratur tanq̄ lune quibusdā aspiratōibus retrosum trahatur. ⁊ iterū eodem impulsu ac retractu. in mensuraz p̄p̄iam refundatur. Vnde si miraris quō defectum luna paciatur. cum tantā vim mutationis habeat sue. confideā ⁊ in eo magnū esse misterū. quod a? exemplo cognoscis o homo. nihil rerum humanarū esse posse. ⁊ mūdane totius creature. q; nō aliquā resoluatur. Nam si etiā luna cui tantū dominus cōmisit ministerium. vt illuminet orbē terrarū ⁊ crescat ⁊ deficiat. oīa q; ex nihilo orta vsq; ad p̄fectōēz venerūt ⁊ iterz p̄fecta minuiūtur. celum em ⁊ terrā p̄teribunt. cur non id moderationis assumimus. vt neq; in aduersis abiciamus animū. Qui ei omnia fecit ex nihilo. facile te q; potens est ad summa ⁊ p̄fecta prouellexit. ⁊ rursus ne extollamur in p̄speris. neq; in potestate aliqua nos diuitiis q; iactemus. neq; in vires corporis. aut pulchritudinem gloriemur. in quo est facilis corruptō. crebra mutatio. sed mentem in futurū animi gratiam p̄sequāmur. Nam si te lune strīstat occasus. que se semper repat

e. n. ij

ac reformat. multo magis contris-
tare te debet. si anima pfectu v-
tutis impleta cum fuit postea p
inconstantiam mentis atq; inas-
tiam. a suo deflexa proposito. stu-
dia sua sepe cōmutet. qđ est insi-
pientie et inscientie. Vnde et scrip-
tura ait. Stultus vt luna muta-
tur. Et ideo sapiens. non cum lu-
na mutatur. sed pmanebit aq; so-
le. Vnde non luna est pti ceps stul-
tie. qz non luna mutatur vt stul-
tus. s; stultus vt luna. Deniq; se-
mē iusti sic luna pfecta in eternū
manet. et testis in celo fidelis. Ali-
ud est em̄ fungi ministerio. aliud
circūferri ingenio. et sensus infir-
mitate. fixam non habere senten-
tiam. Luna pro te laborat. et p-
ter voluntate dei subdita est. Vas-
nitati enim creatura subiecta est.
non sponte. sed propter eum qui
subiecit in spe. Illa ergo non sibi
to mutatur. tu subito mutaris.
Illa congeminat et cōparturit in-
fiam mutatōnem. tu non intellis-
gis et gratularis frequenter. Illa
tuam redēptionē frequenter ex-
pectat. vt ab omni totius creatu-
re seruicō liberetur. tu et tue redēp-
tioni et illius libertati affers im-
pedimentum. Tue ergo. non fuit
stulticie est. qđ dum tu expectaris
et nec sero conuerteris. adhuc et
illa mutatur. Noli ergo lunā oculi
tui corporis estimare. sed men-
tis viuacitate. Minuitur luna. vt

elemēta repleat. Hoc ē vere grāde
misteriū. Donauit hoc ei qui om-
nibus donauit grām. Exinanīuit
eā vt repleat qđ etiā se exinanīuit
vt oēs repleret. Exinanīuit ei se vt
descēderet nob. descendit nobis vt
ascēderet oībus. Ascēdit em̄ inq̄t
sup celos vt impleteret oīa. Itaq;
qđ exinanīuit? venerat de plenitudine
sua aplos adimpleuit. Vñ vnus ex
hīs dicit. Nā de plenitudine ei-
nos oēs accepim? Ergo annūcia-
uit luna misterīū xpī. Non medio-
cris. in qua signum posuit suum.
non mediocris que typum habet
dilecte ecclesie. qđ significat pro-
pheta dicens. Orietur in diebus
eius iusticia. et abundantia pacis
donec extollatur luna. Et in canti-
cis dominus de sua sponsa ait.
Quenam est hec pspiciens tanq̄
diluculo. speciosa sicut luna. ele-
ata vt sol. Et merito sicut luna ec-
clesia. que toto mundo refulsit. et
tenebras seculi huius illuminās.
dicit. Nox precessit. dies autē ap-
propinquauit. Pulchre ait pspi-
ciens. quasi suos de superiore pro-
spectans. sicut habes. Dominus
de celo pspexit super filios homi-
num. Prospiciens ergo ecclesia si-
cut luna defectus habet et ortus.
frequenter sub defectib; suis cre-
uit. et hīs meruit ampliari. dum
psecutōnibus minuitur. et confesso-
rum martirys coronatur. Nec
est vera luna que de fratrib; sui p-

Gal. 2. 10

petua luce. lumen sibi immortalitatis et gracie mutuatur. Fulget enim ecclesia. non suo. sed christi lumine. et splendorez sibi accendit de sole iusticie. ut dicat. **V**ivo autem iam non ego. vivit autem in me christus. **B**eata plane. que tantum insigne meruisti. unde te non tuis neomenijs. sed typo ecclesie beatam dixerim. In illis enim scriuis in hoc diligens. **Q**ui ridiculum autem quod te plerumque credunt huiusmodi magicis carminibus posse deduci. **A**miles iste fabule. ac vulgi opinioniones. **Q**uis enim opus dei tanto ministerio deputatum arbitretur chaldeis superstitionibus posse temperari. **L**apsus sit ille qui se transfigurat in angelum lucis. et deductus voluntate propria. non carminum potestate. **S**ane et in hoc quasi ecclesia putaris posse de loco tuo et statione deduci. multi temptant ecclesiam. sed magice artis ei carmina nocere non possunt. **N**ihil incantatores valent. ubi christi canticum cotidie decantat. **H**abet incantatore suum. dominum ihesum. per quem magorum incantantium carmina et serpentium venena vacuavit. et ipse sicut serpens exaltatus devorat colubros egipcorum. ferale licet carmen immurmuret habitator. in christi nomine. **S**ic et hymeneum magum paulus non solum magicæ artis infirmitate. sed etiam oculorum

lorum amissione cecavit. **S**ic petrus simonem alta celi magico volatu petentem. dissoluta carminum potestate deiecit et stravit. **P**ulcre ut arbitror. cessit dies quartus. **Q**uomodo igitur quartus plerumque consueverunt cavere. et inutile putant hoc numero aliquid ordiri. quod totus nova luce mundus emicuit. **A**n sinistris sol cepit auspicijs. **E**t quomodo alijs potest bona signa dare qui sibi eligere diem sui nesciunt exortus. **A**ut quomodo signa eius probant cuius ortum non probant. **Q**uid etiam de luna dicimus. quod et quarto die cepit et quartadecima. diez signat salutis. **A**n displicet numerus. quo celebratur misterium redemptionis. **I**deo demones declinandum esse persuadent numerum eum. quo eorum destructa nequicia est. **I**deo gentiles nihil ad oriendum asserunt. quia sciunt tunc primum artes suas vacare cepisse. et populos gentiles demigrasse ad ecclesiam. **L**una certe quarta. si pura fuerit. neque obtusis comibus. dare reliquis diebus usque ad exactum mensem indicium serenitatis existimant. **N**olunt ergo huiusdem exordijs inchoare quibus serenitas inchoatur. **S**ed iam cavendum ne nobis in sermone dies quartus occidat. cadunt enim umbra maiores de motibus. lumine minuit. umbra cumulat.

Explícit de die quarto.

Incipit de die quinto

Quæta diuersis terræ germinibus virebat omnis Celum quoque sol et luna geminis vultus sui luminibus stellarumque signitum decore fulgebat. superat elementum terrarum mare scilicet. ut et ipsi gratia viuificationis domino pueniret munere. Et herio enim spiritu omnes terrarum fetus alitur. Terram quoque semina resoluens vniuersa viuificat. et maxime tunc primum verbo dei iussa viridescere viuificationis sue munere pullulabat. Vacabat aqua et a domine operationis ferata beneficio videbat. Habet adhuc creator quod illi conferat. quo munia terrarum possit equare. Reseruabat ei ut et ipsa proprium et speciale aliquod prerogatiui collati sibi muneris redderetur. Viuificauit prius terras sed ea que spirantem animam non habebant. aqua iubetur ea producere. que viuentis anime vigore dignitateque preferret. et sensum tuende salutis et fugiende mortis acciperent. Dixit itaque deus. Producant aque reptilia animarum viuentium secundum genus. et volatilia volantia secundum firmamentum celi. *V*enit mandatum et subito aqua iussos fundebat in partibus generare fluuij. viuificare lacus. mare ipsum cepit diuersa reptilium genera

pturire. et secundum genus effundere quodcumque formauerat. Non exigui gurgites. non cense paludes vacabant. quin omnia data sibi creandi assumeret potestate. Pisces exilabant de flumine. delphines perludebant in fluctibus. conchæ saxis. ostree adharebant profundo. adolescebant echini. Veniunt autem hominem cepit illecebra nostre mater luxurie. ante hominem deliciae. prior hominum temptatio quam natura. sed nihil creatura deliquit. alimenta dedit. non vitia prescripsit. Hec omnia dedit. ne tibi aliqua velut propria vendicares. Tibi suos fructus terram producit. tibi et scaros. et accipenseris. et omnes fetus suos generat aque. et hijs non contentus. inter dicta tibi alimenta gustasti. Ad inuidiam tuam omnia congerunt. ut peruariatio tue auaritiæ oneret. Sed neque quod multe species et nomina sunt. possumus enarrare. que omnia in momento domine preceptionis animata sunt. simul coibat forma corporis et operabatur anima. vitalis etiam vigor aliquis virtutis. Repleta est terra germinibus. mare impletum est animantibus. ibi insensibilia pullulabant. hic sensibilia versantur. in terris quoque aque suas vendicant portiones. lambunt terram pisces agrum. et ex ea predam sibi requirunt. culices quoque et ranunculi circa geminales strepunt paludes.

et ipsi audierunt domini mandatum di-
cētis. Producant atque reptilia ani-
marum viventium. Scimus reptilia
dici genera serpentium. eo quod super
terram repant. Sed multo magis
omne quod natat reptandi habet. vel
spiritum vel naturam. Nam et si in prae-
fatu quod se demerserint aquam videantur
scindere. tamen cum supra innatant re-
pant toto corpore quod trahunt super
quodam visum aquarum. Vnde david ait
*Hoc mare magnū et spaciosū. il-
lic reptilia quorum non est numerus.*
Quin etiam cum pleraque pedes ha-
beant et ambulandi usum. eo quod
sint amphibia. et que vel in aquis.
vel in terris vivant. ut sunt foc-
torcodrilli. equi fluminales. quos
ipopotamos vocant. eo quod hi ge-
nerentur nilo flumine. tamen cum
in alto aquarum sint non ambu-
lant. sed natant. nec vestigio uti-
tur pedum ad incedendum. sed
tanquam remo ad reptandum. Si-
quem et navis acta remis labitur.
et aquis sulcat carina. Produ-
cant aque reptilia dixit dominus.
Brevis sermo. sed vehemens. et
late patens. communem minimis
et maximis naturam infundit.
Eodem momento producit bal-
lena quo rana eiusdem vi opera-
tionis innascitur. Non laborat
in maximis deus. non fastidit in
minimis. nec voluit natura per-
trens delphines. sicut non voluit
cum exiguos murices coelestis quod

duceret. **A**duerte o homo quanto
plura in mari quam in terris sint. Nu-
mera si potes omnia genera piscium
vel minorum vel etiam maximorum
sepias. polipodes lito structas.
carabos. cancros. et in hijs innume-
rabilia sui generis. Quid dicam
genera serpentium. dracones. mure-
nas. anguillas. nec pretermittam
scorpiones. ranas. testudines. mus-
telas quoque et canes maritimos.
vitulos marinos. cete immensa.
delphinas. focas. leones. quod ad-
texam etiam merulas. turbos. pa-
uos quoque. quorum etiam colores
in avibus videmus expressos. ut
nigri meruli. parvi diversis colore
varia et colla picti sunt. Turdi al-
bo varii et cetera quorum sibi terre
species et nonnulla vendicarunt. Nam
prius in mari ista ceperunt. Diversi-
fis quoque fluminibus siquidem aqua per
animarum viventium reptilia divi-
nutu impata produxit. Adde hanc
gram quod ea que timeamus in terris
in aqua innoxia sunt. ut anguis
venenosus in terris. sine veneno in
aquis. Leo terribilis in terris. dulcis
in fluctibus. Murena quam ferunt
aliquid habere noxium. esca preciosior
est. Rana horres in paludibus. de-
core in aquis omnibus fere prestat ali-
mentis. Plura si quis vult cognoscere
a diversis locorum piscatoribus que-
rat. Nemo enim potest omnia comprehen-
dere. Canes sane. et in mari caue. quod
et in ecclesia molestos esse et cauendos

ap̄ls docet. dicens. **C**auete canes
 cauete malos operarios. **M**ustele
 grauis in terris odor. in aq̄s sua
 uis **T**errena se nouit vindicta fe
 toris vl̄sci. **N**ec non minore ha
 bet graciaꝝ capta q̄ libera. **N**eq̄
 te inhonoratū nostra p̄secutione
 t̄malle demittaz. cui a flore nomē
 inoleuit. seu t̄cū vnda te flumi
 nis. seu ameni at̄x̄is vnda nu
 trerit. **F**los est deniq̄. vt sermo
 testatur. qui de eo q̄ gracia redō
 let suauitatis dictum facit pisces
 cum olet vt flos ip̄e. ita idē p̄mun
 diatus est piscis odor vt floris ha
 beat eē **Q**uid specie tua gratus
 quid suauitate iocūdius. q̄ odor
 re fragrantius. q̄ mella fragiat
 hoc tu corpore tuo spiras. **Q**uid
 loquar coruoz. quid etiam lupos
 rum teneritudines. **N**escit hos lu
 pos agnus timē. **T**anta est aq̄ruz
 gracia quarū vituli figurātur et
 leones. vt h̄is p̄phetiā illud dis
 citum de eccl̄e sanctitate iure conue
 niat. **T**unc lupi et agni simul pas
 scētur. leo et bos simul paleas mā
 ducabunt **N**ec mirū quādo quidē
 in eccl̄a illud operātur. vt p̄domuz
 ablata nequicia. cum innocētib̄
 cōparentur. **Q**uid etiam purpus
 ras memorem. que ornant regum
 cōiūia amictus ibuunt **A**quaz
 est igitur q̄ in regibus adorat.
 aquarū est species illa que fulget
Adde porcos marinos. etiam iu
 deis gratos. quia nihil est cōmune

ne. q̄ non aqua abluūt. et ideo cō
 munes eos. sicut in terra editos.
 estimāe non p̄nt. **I**nnumeri itaq̄
 vsus. innumera geneā pisciū. ali
 oua generāt vt varij maiores q̄s
 tructas vocāt. et aquis fouenda
 cōmittunt. **A**qua igitur animat
 et creat. **A**d hoc mandatū illius
 prime tanq̄ legis p̄petue munus
 exequitur. blanda quedā mater
 animātū. **A**lij viuos fetus edūt
 de suo corpore. vt mustele. et cani
 cule. et cete ingentia. delphines et
 focē. aliaq̄ ceteraq̄ h̄mōi. que cū
 ediderint partus si quid forte in
 fidiaz terrorisq̄ p̄ferēt circa ca
 tulos suos quēq̄ moliri q̄ tueā
 tur eos. vel tenere etatis pauorez
 materno affectu cōprimūt. aperirē
 ora. et innoxio partus suos dente
 suspendere. interno quoq̄ recipe
 corpore. et genitali feruntur alio
 abscondere. **Q**ui humanus affes
 ctus hanc piscium pietatez posset
 imitari. **O**scula nob̄ facietati fuit.
 illis n̄ satis est aperire viscera. na
 tosq̄ recipe ac reuocare integros
 atq̄ itez fotu quodā eos sui ca
 loris animāe. et spū alere. duosq̄
 in corpore vno viuere. donec ā se
 cūritate deferant. aut corporis sui
 obiectu natos suos defendāt pe
 riculis. **Q**uis hec vidēs et si possit
 obtinere. non tante piscium pieta
 ti cedat. **Q**uis non miretur et stu
 peat vt seruet natura in piscibus
 quod non seruat in hominibus.

Pleriq; ex suspitione nouer calibo
odij appetitos suos occiderunt
filios. alie in fame vt legimus p
tus ppios comederunt. humanis
pignoribus mater sepulcrū facta
est. piscium proli parētis vterus
ficut murus vallo quodā intimo
rum viscerum pignora inoffensa
cōseruat. Diuersa igitur pisciū ge
nera diuersos vsus habent. Alij
oua generant. alij viuos pariunt
atq; formatos. et qui oua gene
rant. non mēdos texunt vt aues. nō
diuturni fetus laborem induūt.
non cum molestia sui nutriunt. ce
cidit ouum qđ aqua gremio quo
dam nature sue quasi nutrix blā
da suscepit. et animal celeri fotu
reddidit. Cōtinuo em tactu parē
tis animatus ouū cecidit et piscis
exiit. Tū deinde q̄plura et inuio
lata successio. nullus alteri. sed ge
neri suo miscetur. Timallus timal
lo. lupus lupo. Scorpena quoq;
castitate immaculati cōubij. ge
neri suo seruat. Itaq; habet pu
diciam generis. sed venenū ge
neris sui non habet. Non em p
cūtit scorpena. sed reficit. Nesciūt
igitur alienorū piscium adulteri
na contagia. ficut sunt ea que co
eunt. Asinorū equarūq; inter se
genera. magna cura hominū ppe
triantur. vel rursus cum equis asi
ne miscetur. que sunt vera adulte
ria nature. Nam vtiq; maius est
quod in nature collusionē com

mittitur. qđ quod in persone in
iuria. Et o homo ista prociuas
interpret adulteriū iumentalis.
et illud animal preciosius putas
quod adulterinum. qđ quod ve
rum est. ipsa genera alia confun
dis. diuersaq; mīscēs semia atq;
ad vitios coytus. plerūq; cogis
inuitos. et hoc industriam vocas.
hoc quia de hominib; facere nō po
tes vt diuersi generis cōmixtō fe
tum possit excutere. tollis homini
q̄ natus est. et virū de viro exuis.
abscisq; corporis pte sexum ne
gas. spationez efficias. vt qđ nega
uit natura in hominib; impletet
audacia. Quā bona autem mater
sit aqua. etiā hinc cōsidera. Tu
o homo coquisti abdicatōnes pas
trum in filios. separatōes. odia.
offensas. disce que sit parentis et
filiorū necessitudo. Vivere pisces
sine aqua non qunt. nec a sue pa
rentis osordio separari. neq; a sue
altrici discerni munere. et fit hoc
natura quadā. vt sepati morian
tur ilico. neq; enim vt omnia h
aeris viuūt spiramie. qz haurien
di spūs et respirandi natura hīs
non suppetit. alioquin sub aquis
semper non possent viuere. non ca
pientes spiritus infusione. Qđ
nobis spiritus hoc illis est aqua.
ficut nobis spiritus. ita illis aqua
viuendi ministrat substantiam.
Nos intercluso comeatu spiri
tus. quia nec breui quide; spacio

possumus exortes esse vitali spūs
statim extinguiuntur. pisces quoq;
sublati de aqua sine substantia sui
vivi esse non possunt. Et hec cau-
sa manifesta est. quoniam nobis pulmo
per totius laxiora penetralia reci-
pit spiritum. et cum sit ipse plerisque
penetralis spiritus infusione in
terriorem calorem refrigerat. **Tor-**
tax enim ut suscipit alimenta. Ita
superflua ciborum et succos salubres
sanguinemque discernit. **Sit** pulmo pro-
pius. unde facilius ad eum potest
aspiratio spiritus pervenire. **Piscis**
vero brachias habet quas nunc plis-
cant et colligunt. nunc explicant
atque aperiunt. In hanc ergo col-
lectionem et apertionem dum susci-
pitur aqua et transmittit ac pene-
trat. respiratoris munus videtur
impleri. **Propria** igitur natura est
piscium nec communis cum ceteris
specialis usus. et a ceteris vivendi
quedam separata et secreta substan-
tia. propterea non nutriuntur. neque
ut terrena animalia manus hu-
mane tactu et alimento. et delima-
mento aliquo delectantur etiam si
servantur in vivariis suis. **Quid** ¹²
autem densitate dicam dentium. Non
enim ut bos aut ovis ex una parte
dentes habent. sed utraq; pars ar-
mata est dentibus. quia in aqua
sunt. et si diutius cibum versaret.
et non cito transmitteret aquarum
alluvione dentes eorum esca posset
auferri ac dilui. **Ideo** bos et acu-

tos habent. ut cito incidant. cito
conficiant cibum facile. et sine aliquo
hora et dilatione transmittant. **De**
minque non ruminant. solus tamen schau-
rus in hiis ruminare prohibetur ut
ferunt. quibus aut euentus aut
usus fuit aut studium ut talia com-
prehenderent. **Sane** nec ipsi a suis
potentie evasere violentiam et aua-
ritie potiorum subiecti ubique infe-
riores sunt. quo quisque infirmior
eo prede patet. Et plerique quidem
herbis pascuntur ac minutis ver-
mibus. sunt tamen qui iniucem se
devorent. et sua carne pascantur.
Minor apud illos esca maioris est.
rursus ipse maior a validiore in-
vaditur. et fit esca alterius preda-
toris alieni. **Itaque** usu venit ut cum
ipse alium devoraverit. ab alio de-
voratur. et in unum ventrem utrumque
conueniat. cum vorat ore proprio
devoratus. fitque simul in uno vi-
scere prede vindicteque consortium.
Et ipsis postea sponte hec accre-
vit iniuria. sicut in nobis non ex
natura accepit. sed ex avaritia. a
quia ad usum hominum dati sunt.
in signum quoque facti sunt. ut in
hiis nostrorum morum vitia videre-
mus. et ea videremus exempla ne
quis potior inferiorem invaderet.
daturus in se potentiori exemplum
iniurie. **Ita** qui alteri ledit sibi la-
queum parat in quem ipse incidat.
Et tu piscis es qui viscera invadis
aliena qui demergis infirmum.

qui credentē psequeris vsqz in p
fundum. **C**auē te dum illum pse
queris. ne incidas ipe in validio
rem et deducat te in alienas infi
dias qui tuas vitat priusqz tuaz
expectet erūnam. qui te psequen
tem pprū reformidabat. **Q**uid
interest inter diuītez improbe cu
piditatis in gluuie absorbentem
infirmorū patrimonio. et filurum
de minorū pisciūz visceribus alio
repletum. **D**efunctus est diues et
nihil ei sua spolia pfuerunt. im
mo magis eum rapinaz suarum
detestabiliorē fecit infamia. cap
tus est filurus et inutilis preda de
tectā est. **Q**uanti in eo reperiunt
qui alios deuorauerāt et tu diues
habes in finu tuo alterius pdato
rem. **I**lle habebat facultates pau
peris quas inuaserat. tu eum op
primens duo patrimonioa tuis fa
cultatibus addidisti. et adhuc tā
to non faciaris augmento et dicis
qz alios vindicaris cum eadez cō
mittas que vlāsceris. iniusto in
iustior. et iniquior iniquiore. aua
ro auarior. **V**ide ne idem te qui pi
scem illum finis inueniat. hamūz
caue. caue recia. **S**ed psumis de
potentia qz nemo tibi possit resi
stere. **P**resumebat et filurus qz ha
mum nemo sibi iaceret. nemo ten
deret recia. et si incidisset vniuersa
disrūperet. et tamen fusciam non
euasit. aut nexus vinctuli validio
ris inaurit. quibus se non posset

exuere sine dubio. **E**t hōim iniqui
tas quo grauiora commiserit. eo ma
gis scelere suo tuta eē non potest.
qn aliqui dissoluat qd p scelez p
cio constat difficile posse vitari. **P**i
scis ergo es o hō. audi qz piscis.
Sile est regnū celoz reti misso i math. xiii. 47-50
marī. qd ex omni genere pisciū cō
gregauit. cum aut eēt impletū du
xerūt id ad litus et sedētes eleger
rūt optimos in vasis suis. malos
aut foras miserūt. **S**ic erit in cō
sumatōne seculi. **E**xibūt angeli et
sepabūt malos de medio iustoz
et mittēt eos in caminum ignis.
Sūt ergo et boni et mali pisces.
boni seruātur ad pciū. mali sta
tim ardēt. **B**onū piscem. nec recia
inuoluūt. s; eleuāt. nec hamū in
ternecat atqz interficiat. se d pciōsi
vulneis pfudit sāguine. in cuius
oris cōfessione bonū pciū reperit
quo tributū apliūz et cēsus cristi
possit exsolui. **D**icem scriptū est.
dicēte dño **R**eges terre a quibus -xviii. 25-27
accipiūt tributū vel censū. a filiis
suis an ab alienis. **E**t rñdēte pe
tro. **A**b alienis. **A**it dñs. **V**ade
ad mare et mitte hamū. et eum pi
scem qui primus ascēderit tolle. et
apto ore ei? inuenies ibi staterē.
illum sumens da eis pro me et te.
Noli igit o bone piscis petri ha
mum timere. nō occidit. sed cōsecrat
Noli me qsi vilē cōtēnere. qz vi
des corp? infirmū. hēs in ore tuo
qd et pro petro et pro xpō offeres

Luc. V. 4

10

Act. VII. 55

Ps. 23. 2

Noli timere petri recia. cui dicit do-
minus. Duc in altum et laxato re-
cia. Non enim in sinistra partem mit-
tit. sed in dexteram. sicut iussus a cri-
sto est. **N**oli timere finis eius quia
dictum est ei. ex hoc eris homines
vivificans. Ideo misit recia et com-
plexus est stephanum. qui de euan-
gelio primus ascendit. habens in
ore suo staterem iusticie. Unde con-
fessione constanti clamavit dicens
Ecce video celos apertos et filium ho-
minis stantem ad dexteram dei. Pro
hoc pisce stabat dominus ihesus. sciebat
enim esse in ore eius precium sui cen-
sus. Denique glorioso martirio et
petri iudicium atque doctrinam et cristi
gratiam locuples assertor implevit.
Nec te moueat quod pro mari euan-
gelium posui. Evangelium est in quo
christus ambulavit. Evangelium est in
quo licet titubaret petrus quando ne-
gavit. tamen per dexteram christi fide
nummentum stationis invenit.
Evangelium est de quo martir asce-
dit. Evangelium est mare in quo pi-
scantur apostoli. in quo mittitur
ret. cui simile est regnum celorum.
Evangelium est mare in quo christi fi-
gurantur misteria. Evangelium est
mare in quo hebreis euasis egip-
cius interceptus est populus. Euan-
gelium est mare in quo sponsa cristi
ecclesia et divine gratie plenitudo que
supra maria fundata est. sicut di-
cit propheta. Ipse super maria funda-
vit eam. Exili super undas o homo

quod piscis es. non te opprimant seculi
huius fluctus. Si tempestas est
pete altum et profundum. Si sereni-
tas. lude in fluctibus. Si pericula.
caue a scopuloso litore. ne te in ru-
pem fures estus illidat. Scriptum
est enim. Estote astuti sicut serpentes
Et quia de serpentibus astutis
propositum exemplum est. finis astuti-
ti circa querenda et seruanda coniugia
Diligamus tributa nobis consor-
tia. et si hi qui longinquis fuerant
ortus sui tempore regionibus sepa-
ti inter se conuenerunt. et si vir ad pe-
regrina contendit. nulla longin-
quitas. nulla absentia. complacitum mi-
nuat caritate eadem lex prentes ab-
sentesque conectit. idem nature vin-
culum inter distantes et consistens
tes coniugalis caritatis iura con-
stringit. eodemque iugo benedictionis
vtriusque colla sociatur. etiam si al-
teruter obeat separatum regionum
longa diuorcia. quia non corporis
cervicem. sed mentis iugum grege re-
ceperunt. Vipera nequissimum genus
bestie. et super omnia que serpenti-
bus sunt generis astutior. ubi co-
eundi cupiditate assumpsit. mu-
rene maritime nota sibi requirit co-
pulam. vel nouam preparat. pro-
gressaque ad litus sibilo testifica-
ta prentiam sui ad coniugalem am-
plexum illam euocat. Murena au-
tem inuitata non deest et venenate
serpenti expetitos versus sue implet
diuinationis. Quid sibi vult sermo

hmoī. nisi ferēdos esse mores cō
iugum. et si absens est. eius oppe
riendaz pntiam. Sit licet asper.
fallax. incōditus. lubricus. temu
lentus. qđ pēius veneno. qđ in cō
iuge murena non refugit. **Voca**
ta non deest. et serpētis lubricu se
dula caritate plectitur. Ille tua
mala portat. et leuitatis femineae
facilitate. tu viz tuum non potes
mulier sustinere. **Adam** per euaz
deceptus est. non eua per adam.
quem vocauit ad culpam mulier.
Iustum est vt eum gubernatore
assumat. ne iterū feminea facilita
te labatur. **Sed** hoīrdus et in
cultus est. **Semel** placuit. nūqđ
vir frequēter est eligēdus. **Com**
pare suum et hōs requirit. et equus
diligat. et si mutet. alius tñ trabe
re iugum nescit cōpar alterius. et
se tutū non putat. tu iugalem res
pudias tuum. et putas sepe mutā
dum. **Et** si vno defuerit die. disce
ptari vis. et statim incognitā cau
sam quasi cognitā pudoris exeq
ris iniuria. **Vipera** absente requi
rit. absente vocat. et blando pcla
mat sibilo. atqz vbi aduentare o
parem senserit. venenū euomit. re
uerentiā marito deferēs verecun
data nupcialē grāciam. tu mulier
aduementē de longinquo maritū
cōtumelijs repellis. **Vipera** mare
ppectat. explorat iter coniugis. tu
iniurijs viā viro obstruis. **Tu** li
giū moues. venena non reicis.

Tu cōiugalis āplexus tēpore di
rum viruz estimas. nec erubescis
nuptias. nec reuereris maritum.
sed etiā tu vir. possumus em etiā
sic accipere. **Depone** tumorem cor
dis. asperitatē morū. cum tibi se
dula vxor occurrit. **Propelle** indi
gnatōem. cum blanda cōiunx ad
caritatē puocat. **Non** es dñs sed
maritus. non ancillā sortitus es.
sed vxorez. **Gubernatore** te deus
voluit esse sexus inferioris. non p
potentē. **Redde** studio vicē. redde
amori grām. **Vipera** venenū suum
fudit. tu nō potes duriciā mentis
deponē. **Sed** hōs naturalē rigo
rē. debes tēperare eum cōtēplatōne
cōiugij. reuerētia diuictōis. **Pōt**
sic. **Nolite** q̄rere viri thoz alienū
nolite infidai aliene copule. **ḡue**
ē adulteriū nature iniuria. **Duos**
primū deus fecit adā et euā. hoc ē
virū et vxorē. et vxorē de viro. hoc
est de costa adā. et iussit ābos esse
in vno corpore. et in vno spiritu.
Quid vnū corpus separas. vnuz
diuidis spm. **Nature** adulteriu
est. h̄ hoc docet murene et vipere. n
iure generis. h̄ ardore libidinis.
expetitus āplexus. **Discite** o viri.
q̄ alienā pmolliē q̄ritis vxorē ai
ius serpētis sibi assāre cupiat. **tu**
bermiū. cui etiā opandus ipse ser
pētis sit. **Festinat** ad viperā que se
in gremio viri nō directo trami
te vitatis. h̄ lubrico deuū amoris
infundit. **Festinat** ad eam que
fi

venenū suū refūnit. vt vipera.
 q̄ fert pacto dūmctōis munē ves
 nenū qđ euomuerat rursus hauri
 re. **A**dultera em̄ vipera est. **V**n̄ et
 salomō ait. qđ is q̄ fuerit temulen
 tus. atq; per vinū libitō feruere cō
 fu euerit. tanq̄ colubro idē exten
 ditur. et tanq̄ a cornu ita diffun
 ditur illi venenū. **E**t vt scias quia
 de adultera dixit. adiecit **O**culi tui
 cū viderit alienā. os tuū loquit̄ p
 uersa. **N**e quisq; velut straria pō
 fuisse nos credat. vt et ad bonū et
 ad malū. vipere h̄? exēplo vteres
 mur. cū ad institutōem vtiq; p
 ficiat. si erutescam? aut fidē non
 exhibere dilecto. cū exhibet ser
 pēs. aut relinquētes sacta coniūgij
 lubrica et nocturna salutarib; pfe
 ram? qđ facit qui cum serpēte mi
 scetur. **E**t qđ de astucia cepimus
 simonē subtexere. qđ vnusquisq;
 frēm suūm circūemire et decipere
 nititur. et in nouas se fraudes pō
 nere. vt quē vi obtinere non pōt.
 circūscribat dolo. et fūco qđam ar
 tis obducatur. fraudulentū illō po
 lippi ingenij non pteribo. **Q**ui vā
 dolo in litore petrā naat? affigit
 ei. atq; e? nebuloso ingenio colo
 re sibi varicat. et sibi spē terga ob
 duct? plurimos pisciū sine vlla
 suspitōe fraudis allapsos. dū no
 tā non pcauent. et saxū opinātur
 cassibo furtiue artis includit. et si
 nu qđam sue carnis interdipit.
Sic spōtanea venit pda. et talis

bus capitur argumentis qualia
 sunt eorum qui ingenij suūm se
 pe cōmutant. et diuersas artes no
 cendi mouent. vt singulorū mens
 tes sensus qđ ptemptent. cum con
 tinentibus sint continētiani p̄di
 cantes. in costū intē imperati tanq̄
 deuū a studio castitatis et demersi
 intēperatōe volutabris. vt qui eos
 audiūt aut vident. incauta facilis
 tate sibi credant. eoq; citi? labū
 tur. dū declinare nō norūt. nec ca
 uere qđ noceat. dum grauior sit et
 magis noxia improbitas benigni
 tatis obūbrata velamine. et idō
 cauēdi sunt q̄ crimes sue fraudis
 et brachia lōge lateq; dispergūt
 vel spēm induunt multiformē. **E**t
 isti polippi sūt nex? plurimos hū
 tes et callidorū ingeniorū vestigia
 q̄bus irretire possint qđcūq; in sco
 pulos sue fraudis inciderit. **C**acer
 qđ qđs cūbi grā prestigias struit?
Naq; et ipse ostreo delectat. et car
 nis eiūs epuluz sibi querit. **S**ed
 qđ vt appetēs cūbi ita pspiciens
 est periculi. quoniā cum difficilis
 est venatō. tūc et periculosa. diffi
 cilis. quia testis validiorib; esca
 includitur interior. **N**am velut
 muris quibusdāz molliciem car
 nis. precepti impēialis interpretes
 natura muniūt. quam medio tes
 taz qđam sinu cōcauo nutrit ac
 fouet. ac q̄si in qđam valle diffun
 dit. et ideo cassa om̄a temptamēta
 sūt cancri. qđ aperire clusi ostreū

nulla vi pōt. Et periculosū est. si chē
lam eius includat. ad argumēta
confugit. et insidias noua fraude
molitur. Itaq; qz omnia genera
delcātiōe mulcētur. explorat si qñ
ostreū remotis in locis ab omni
veto. cōtra solis radios dipticum
illud suum aperiat. et referet clau
stra testarū. vt libero aere visceris
sui voluptatē quandam capiat. et
tūc clanculo calculum immittēs
impedit cōclusionem ostrei. ac sic
apta claustra reperiens tuto inse
rit chēlas. visceraq; interna depa
scitur. Sic igitur homines vitiosi
sūt. qui cācri vsq; in aliene vsum
circūscriptōis irrepūt. et infirmis
tatē ppe virtutis astu qdā sufful
ciunt. si atri dolum nectūt. et alte
rius pascūtur erūna. Tu aut pro
prijs esto contentus. et aliena te dā
na non pascāt. Bonus cibus est
simplicitas. innocentie sue bona
hōis. insidiari nescit alienis. nec
auaricie facibus inardescit. cui lu
crum omne. ad virtutē dispēdiū
est. ad cupiditatē incendiū. Et iō
beata est. si bona sua nouerit cum
veritate paupertas. et oibus pferē
da thesauris. qz melius ē exiguū
cum dei timore. q̃ thesauri magni
sine timore. Quātū est em̃ qd̃ ho
minem alat. Aut si quis qd̃ ecia;
alijs abūdat ad grām. id qz non
multū est. Melior est em̃ hospita
litas in olerib; cum grā. q̃ vitulo
rum pinguiū prepatio cū discor.

dia. Utamur ergo ingemo ad q̃
rendā grāciā et salutē tuendā. nō
ad alienā circūscribendā innocē
tiam. Licet nob; vti exēplo mariti
mī ad pfectū nrē salutis. non ad
aliene piculū. Echm? aīal exiguū
vile ac despicabile maritimū lo
quor. plerūq; index futuē tēpesta
tis. aut trāquillitatis adnūcius
solet eē nauigātib;. Deniq; cū p
cellā ventoz p̃senserit. calculū va
lidū arripit. eūq; velut saburram
vehit. et tanq̃ anchorā trahit. ne
excutiat fluctib;. Itaq; nō se suis
liberat virib; s; alieno stabilituz
regit pondere. Quo iudicio. naute
velut signū future pturbatiōis ca
pellunt et sibi p̃cauent. ne hos im
paratos. turbo improuūsus inue
niat. Qui mathematicus. q̃ astro
logus. q̃ vel chalde? hīdēz cursus
p̃t celi motus et signa cōphendere.
Quo igemo ista colligit. q̃ docto
re p̃cipit. Quis em̃ fuerit tāti in
terpres augurij. Sepe hōies cō
fusiōnē aeris vidēt. et sepe fallūt.
qd̃ plerūq; ea si tēpestates discus
tiat. Echm? non fallit. echimum
sane nequaq̃ signa p̃tereūt. Vñ
exiguo animali tāta scīa vt futuā
pnūciat q̃ magis in eo nihil est q̃
tantā hrē possit prudētiam. Crede
q̃ p indulgētiam dñi rex omniū
id qz p̃sciētie mun? accepit. Et
em̃; deus si fenum sic vestit vt mī
remur. si pascit volatilia. si parat
coruis escam. pulli enim eoz ad
f. ij

ad dñm clamāt. **S**i mulieribus de
bit texture sapiam. si araneā que
tam subtiliter ac docte laxos calles
suspendit in foribus. sapiē nō reliq̃t
immunē. si ipse ṽtutē eq̃ dedit. et sol
uit de ceruice ei? formidinē. vt ex
ultet in cāpis. et occurrēs regib?
arideat. odere? bellū emin? exci
tes? sono tube. si hec irrōnabilia
pleraq; et alia insēfibilia. vt fenū
vt lilia. repleuit sue dispositōne
sapiētie. quid dubitamus q̃ etiā
in echinū contulerit huius grām p̃
scientie? Nihil enim inexploratū.
nihil indissimulatū reliq̃t. omnia
videt qui pascit omnia. omnia re
plet sapia qui omnia in sapiētia
fecit. vt scriptū est. Et ideo echinū
visitōis sue exortē non p̃termi
sit. **S**i eum cōsiderat et futurorū
informāt indicij. tua non cōside
rat? Immo vero cōsiderat. sicut tes
tatur eius dīna sapiētia. dicens.
Si respiciat volatilia. si pascit il
la. nōne vos pluīs estis illis? **S**i
fenū agri qd̃ hodie est et cras in
igne mittit deus sic vestit. quāto
magis vos modice fidei. **A**n vero
sine q̃dam vote nature manere pi
scibus etiā illam putam? grām
q̃ vnūquoq; genus pisciū pre
scripta sibi domicilia hēt. que sui
generis nullus excedat. non in
currit alienus? Quis geometria
hij? diuisit habitacula. nullis rū
penda t̃pibus? **S**ed geometriam
audiuim? tales geometras nūq̃

audiuim? et tñ pisces mensurā suā
am norūt. non muris vrbū por
tisq; p̃scriptaz. non edificijs do
moz. non agroz finibus limitatā.
s; mēsuratā iuxta qd̃ oporteat. vt
tantū sit satis vniuiq;. quantū
ad ṽsū abūdet. non quantū auis
ditas q̃dam immoderata sibi ven
dicet. **L**ex q̃dam nature est. tantū
q̃rere quantū efficiat ad victū et
alimentorū modū sorte cēseri pa
trimoni. **H**oc genus pisciū in il
lo sinu maris alitur et gignit. il
lud in alio. **D**emq; nō reperies cō
fusa genera pisciū. sed qd̃ hic abū
dat. alibi deest. et iterū ille finis
maris cēfalos alit. lupos ille. ille
saxatiles locustas. alijs nō est li
bera vagādi p̃tās. nec tñ aut in
terclusa mōtibus copia. aut flu
iū in labētibus trāhtur impe
tus. s; ṽsus nature est impressus
tāq̃ patrie in finibus vnūqueq; se
retinere. et vltro incolis p̃dere sus
pectū. **A**t nob̃ longe alia sentē
tia. mutat̃ exilio domos incolarū
fastidio teneri. aduenarū captare
grām. trāsserre terminos p̃petuo
q̃s posuerūt p̃rēs ñr. agrum ad
agz iungē. domū ad domū. deficiat
terra t̃vib. sternūt et maria. rur
sus p̃ singulo libitu incedit̃ terrā
māe infūdit. vt infulas faciāt. vt
possideant freta. spacia maris sibi
vendicāt iure mācipij. pisciū iura
sicut vernaculorū conditōne sibi
seruituti subiecta cōmemorant.

comemorāt. **I**ste inq̄t finis mar-
ris meus. ille alterius. Diuidunt
elementa sibi potētes. hīs ostree in
fludibz nutriūt. hīs in viuaio
p̄ iscis includit. luxuriā. nec mare
efficit. nisi apotecas hēat ostreo-
rum. **I**taq; etates earū numerāt.
et pisciū receptacula instruūt. q̄si
nec cōiūniū diuitis mac̄ possit im-
plere. Nam vicini nomē quibus
audiūt auribz quibus ocul̄ in-
tuentur possessiones eoz. quēad-
modū excogitāt dies noctesq; vt
aliq̄d p̄ximo auferāt. **N**unquid
soli inhabitabis terrā ait p̄ph̄a.
Cognoscit hec dñs et vindictē re-
seruat. Quāto aliena piscibz au-
ditatis rapina. **I**lli naturalia ca-
ptant secreta et vltra terminos or-
bis terraz mare norūt. q̄ nulle in-
terpolāt insule. nec terra aliq̄ in-
teriacet. vel vltimū vlla sit posita.
Illie igitur vbi diffusū late mac̄
omnem spectādi vsum vtilitatis
grācia nauigādi intercludit au-
daā. continere se ferunt. vt cete
illa immēsa genera. eqlia monti-
bus corpora. vt tradiderūt nobis
qui videre potuerūt. illic quietum
euum exigūt. discretū querūt ab
insulis. et ab omni maritimaz vr-
bium cōtagiis sepatas hnt suas
regiones et habitacula distribu-
ta. manent in hīs inoffenso vic-
inorum limite. nec vago transitu
mutatōes q̄runt locorū. sed tanq̄
patrū soluz diligūt. et in hīs in-

morari dulce arbitrat̄ur. **Q**ue iō
elegerūt. vt solitariā vitam remo-
ta possint arbitroz interpolatōne
trāfigere. **S**unt tamē aliqua ge-
nera pisciū. que non ingenij facis-
litate loca mutēt. sed fouēdi par-
tus ncitate. **Q**uē oportuno atq;
legitimo p̄curātes tēpore. ex plus-
rimis locis ad diuersos finē ma-
ris. innumeri velut cōmuni consilio
cōueniētes. cōiuncto agmine. aq̄
lonis flatus petūt. et ad illud sep-
tentrionalī mare ptium quadā
nature lege contendunt. **D**icas si
ascēdētes videas. reuma quoddā
esse ita p̄ruunt. fluctusq; interse-
cant. per p̄ontidē in euxinū. vio-
lento impetu p̄fluētes. **Q**uis pi-
scibus hec annūciat loca. p̄cepta.
tēpora. **Q**uis tribuit dispositōez
viandi. comedī. ordinez. metas.
et tēpora reuertēdi. **H**omines sunt.
impatorē habent. cuius expectat
imperū. p̄cedit thessera. p̄ponun-
tur edicta p̄uincialibz. vt conue-
niant. tribumis militū littere dis-
rigūtur. dies statuitur. et pleriq;
ad dies statutos occurrere non
queunt. **Q**uis impator piscibus
p̄ceptū dedit. **Q**uis doctor. hanc
tribuit disciplinā. qui metatores
itinera disponunt. qui duces iter
dirigūt. vt nullus desit occursum.
Sed agnosco quis ille sit impa-
tor qui ordinatōne dīma sēfibus
vniuersoz suoz infundat imperi-
um. qui tacitus mutis animatibz

naturalis discipline ordinem tri-
buat. non solū magna penetret. s;
etiam per minima queq; se fūdat.
Diuine legi piscis obsequitur. et ho-
mines contradicunt. **P**iscis solēmiter
audit mādata celestia. **A**n contēp-
tibilis tibi videtur qz mutus est
rōnisq; exps? **S**z vide ne tu tibi
magis incipias eē cōtēptui. si irro-
nabili. irronabilior deprehendaris.
Quid autēz rōnabili? hoc pisciū
trāfitu. cuius rōnem qdem verbis
non explicāt. sed factis loquunt?
Pergunt em estatis tpe ad fretū
pōti. eo q reliquo maris sinu. hic
sinus dulcior sit. **N**ō emz tam diū
sol in fretō. qdū ceteris immor-
iatur. eaq; fit cā vt nō oēm aquā
exhauriat q dulcis atq; potabilis
sit. **Q**uis at ignoret q etiam ea que
maritima sunt. aq; plerūq; dulci-
bus delectentur? **D**emq; dum flu-
mina sequuntur et ad supiora ascē-
dunt. frequēter alieni pisces ge-
neris capiuntur in fluuijs. **C**ū hec
igitur cā pontū illis faciat gtorē.
vel q estus temperet solēis illic
flatus aq;lonis. tū oportuniorez
ceteris iudicāt in quo generare et
ptus possint ppos enutrire. q te-
neri fetus laborē aliene regionis
ferre vix possint. q; illic fouet ae-
ris mag clementia. **I**taq; pacto
munere oēs simul eo quo venerāt
agmine reuertuntur. **Q**uenā sit
ista rō cōsiderem? **O**biect? est pōti
fin? boree. ceterorūq; vtorz violē-

tissimis flatibz. vñ grauis illic p-
cella fuit. et tēpestates mouētur.
ita vt de pfundo arena vsetur. **C**z
rei fluctus arenosus indicō est. q
ventoz motu insurgēs altius. tū
pōdere grauior. haud dubie non
solum nauigātibus. sed etiam ma-
ritimis ipis animātibus intoles-
tabilis hētur. **A**ccedit illud q cū
plurima et maxima pōtus flumini-
na misceatur. tū hiberno tēpore
sinus ipe frigidior. et horrētū rige-
scit allapfu. ppterea pisces tanq;
arbitri fluentoz estate illic aspi-
rātis aure clementiā captare cōue-
uerunt. **C**uius amenitate pfuncti
turfus hyemis aspera declinare
contēdunt. et septētrional? plage
seua fugientes. in reliq; se finis
cōferūt. in qbus aut ventoz mol-
lior sit placiditas. aut solis soleat
vernare tēperies. **N**ouit igitur pi-
scis pariendi tēpus qd p magno
misterio dixit salomonis sapiens-
tia. **N**ouit tēpus eundi atq; rede-
undi. nouit tēpus pfunctōis et ia-
ctatōis. et nouit vt non queat fal-
li. qz non rōnis estimatōne et dis-
putatōis argumēto vtitur. sed
inspiratōe nature que vera est ma-
gistra pietatis. **D**emq; oēs ani-
mantes prescripta habent pari-
endi tēpora. homo solus indiscre-
ta atq; cōfusa. reliqua genera cle-
mentiam tēporis qrun. mulieres
sole ptus suos inclemēter effun-
dunt. **V**ana enim et intemperans

libito generādi. vagam parienti
etate exhibet. **P**isces tanta maria
trāsmittūt. vt vtilitatē aliquam
generi suo querāt. nos q̄z diffusa
equora trāsfretamus. sed quanto
tonestius qđ successu amorē
qđ qđ pecunie auaritate fuscipit.
Deniqz illis ad pietatez. nob ad
questū transmissio deputat. **I**lli
solent pferunt oībo mer cōbo ca
ritatem. nos mercē longe imparez
ad periculi vicē. miserā lucri cupi
dine reportam? **I**tāqz illi patriā
repetunt. nos derelinquimus. **I**llis
nauigādo incrementū generis ac
quirunt. nob minuit nauigādo.
Quis igitur neget dimitus illis
infusū ingeniū esse hōi atqz v̄
tutem. cum videat istos in aq̄lo
nem tam solemnez obeunde fecūdi
tatis peregrinatōem viuaci inge
nio cōponere. **A**lios in exiguo cor
pore tantū validitatis assumere.
vt maximas nauū plenīs curre
tes velis. in medijs fluctibus si
stant. sicut brevis pisciulus **E**chi
nus tanta facilitate memorat na
uim ingentē statuere. vt q̄si radic
atā mari herere videas. nec mo
ueri. aliq̄dū em̄ immobilē suat
An et huic putas sine creatoris
munere. tantū potuisse suppetere
vtutis? **Q**uid gladios loquar. ā
sarras. aut canes maritimos. aut
balenas. aut zigenas. **Q**uid eā
am turturis aculeū centruz. et hoc
mortue. **S**icut em̄ vipere os si q̄s

calcauerit recens dūtaxat grain?
qđ venenū nocere phibetur. et im
medicabile vulnus serpere. **I**tā
etiam turtur aculeo suo mortua.
et āplius qđ viua. periculū asferre
memorat. **L**epusculus quoqz ter
midum animal in terris. in mari
formidabile. citā et que non facile
possit auferri corruptelā inuehit.
Voluit ei te creator tu? nec i mai
satis ab infidiātibus eē securum
vt ppter pauca que noceant. q̄si
in excubijs positus. arma fidē se
per. et scuto deuotōis acinctus. a
dño tuo debeas salutis sperare p
fidium. **V**eniam? ad athlantiā
mare. qđ ingentia illic. et infinite
magnitudinis cete. **Q**ue si quā
to supnatāt fluctibus. ambulaē
insulas putas. montes altissimos
sumis ad celum verticibz emine
re. que non in acta. nec in litori
bus. sed in athlantiā maris pfū
to ferūt videri vt eorū conspectu
nauē a nauigādi in illis locis p
sumptione reuocētur. nec secreta
elementorū adire. sine supme ter
rore mortis vsurpent. **S**ed iam
assurgam? ipi de pfundo maris.
et aliquātulū sermo noster emer
gat. atqz ad superiora se sbringat.
Spectem? ea que v̄sitata multis.
et plena sint gracie. quomō aqua
in salis vertat soliditatē. vt ferro
sepe cedatur. qđ de britanicijs sali
bus. nihil miruz. qui specie mar
monis validi eius de metalli. m̄ueo
f. iij

candore resplendent. salubres cor-
poris cibo. et potui minis grati.
quo etiam indecorus lapis coralliū
in mari herba fit. Si in aerem
trāfferatur lapidis. lapidis firmi-
tate solidetur. Vñ etiam ostris p-
ciosissima margarita natura infi-
xit. Quo ea maris aqua in tam
molli carne solidauerit. que diffi-
cile apud reges inueniuntur. Ea in
litoribus qñ vilia iacet vulgo. et
saxis asperis et cautibus colligun-
tur. Aureū etiam vellus aqua nu-
trit. et lanā in memorati spēm me-
talli gignūt litorā. Cuius colorez
nulli adhuc eoz qui fucis diuer-
sis obducunt vellera. imitari po-
tuit. Adeo nature maritime grām
hūana implere nescit industria.
Scimus qz solitudine vellera
omniū etiam minus p-iosa curētur.
Sint licet optima. nequaquā tam
hīs fucus innascit. hic natural
color est. quē nullus adhuc fucus
equit. Hoc qz piscis est vellus. h
et ipsi murices q infigne dant res-
gum. sunt maritimi. Et q pratorz
grā vel ortoz amenitas pōt ceru-
lei maris eqparare picturā vel au-
rum. licet in pratis flores refulge-
ant. Auri qz fulgorem in mari la-
na resplendet. Et illi cito marce-
scūt. ista diu duratura seruat. Li-
lia in ortis eminus nitent vela in
nauibz. Vñ odor. illic vñ aspi-
rat. Que vtilitas in folio. in naui-
bus quāta cōmercia. Lilia suavi

tatem nariū. vela hominū salutem
inuehūt. Adde pisces salientes et
delfimas ludētes. adde rauco so-
nantes fluctus murmure. adice
currētes naues ad litora. vel de li-
toribus exeūtes. ut cum e carceri-
bus emittūtur qdrige quāto stu-
dio spectantiū et amore certatur.
Equis tñ in vanuz currit. non in
vanū nauigia. Ille in vanū. quia
vacuus. Ista ad vtilitatez quasi
plena frumētū. qd hīs gratius. q
non verberare agūtur. h ventoz spi-
ramine. vbi nemo refragat. sed
oēs fautores sūt. vbi nemo vinci-
tur qcumqz puenerit. sed omnes
puppes que cū puecte fuerit coro-
nātur. vbi palma merces salutis
victoria preduz regressiois est.
Quantū etiam distat inter dire-
ctos cursus ac reflexos. Isti ppe-
tuātur. hī resoluūtur. Adiunge
remigīs cōtexta litora. qbus vex-
illū exeūdi. aura de celo est. Itaqz
aurige plausū manē referunt. hī
soluūt vota seruati. Quid de iona
dignū loquar. quē cetus expedi-
uit ad vitā. reddidit ad pphetā
bi grām. Emēdauit aqua quē ter-
rena deflexerāt. Psallebat in vte-
ro ceti. q merebat in terris. et ut
vtriusqz redēptio non ptereat. ele-
menti. terrarū salus in mari ante
pcessit. qz signū filij hoīs signum
ione. Sicut iste in vtero ceti. sic
ihs in corde terre. In vtroqz reme-
dium. maius tñ in mari pietatis

exemplū. qm̄ exceperūt pisces quē
hōies refutarūt. ⁊ quē hōies cruci
fixerūt. pisces seruauerūt. **Petrus**
q̄ in mari titubabat. h̄ non labe
batur. ⁊ cōfessus est in fluctibus
quē negabat in terris. Itaq; illic
q̄si deuotus manu apprehēditur.
hic q̄si oblitus asp̄cū cēturonis
cōuenit. **Sed** iam rogem? dñm
vt sermo noster q̄si ionas eiciat
ad terrā. ne diuiti? in salo fluctuet
Et bene iam exhibet auarbita q̄
obūbret nos a malis nr̄is. **Sed**
⁊ ip̄a p̄cedēte sole arefacta admo
net req̄escēdū. ne in terra estuare i
cipiam? ingemio. ⁊ nob̄ etiāz ver
ba deficiant. **Certe** plus q̄ minimis
tis data est in aq̄ remissio p̄ctōz.
Et auz paululū cōticiuisset. itēz ser
monem adorhis sui. **Fugerat** nos
fr̄es dilectissimi necāria de natuā
auū disputatō. ⁊ s̄mo h̄mōi nob̄
cū ip̄is auibz euolauerat. **Fit** enī
natuā q̄daz vt h̄j qui aliqd̄ ins
tuētur. vel dicēdo exp̄mere volūt.
eorum qualitātē que vel intuētur
vel loquūtur assumāt. vt ⁊ cū pis
grioribz immoremur. ⁊ cū velocis
bus celeri rapiam? asp̄cū. stilo q̄z
aut tardiore vtamur. aut rapito.
Itaq; auz caueo ne mari dimer sa
p̄tereant ⁊ aq̄s optā me lateant.
effugit omne volatile. qz dū incli
natos finis aquarū gurgite scri
tor. aerios n̄ respexi volatus. nec
vmbria saltem penne me p̄petis re
clinauit. q̄ in aq̄s potuit relucere.

Verū vbi ōne negodū expedituz
putari. ⁊ absolutū me eē credidit?
⁊ diē quintū cōsumatū arbitrat?
sui. venit in mentē recordatō auū
q̄ auz eūt cubitū quasi pacto leto
munere etherē cantu mulcere cōsue
uerūt. **Qd̄** velut solēnter surgēte
⁊ occidēte diē instaurare cōsuerūt.
vt decurso vel adueto nocturno.
ac diurno tpe laudes suo referāt
creatori. **Magnū** ergo incentiuū
excitāde nob̄ deuotōis amiseram.
Quis enī sensū hōis gerēs n̄ erus
bescat sine psalmorū celebritate
diē claudere. auz etiā minutissime
aues solēni deuotōe ⁊ dulci carmi
ne orz? diez ac noctiū p̄sequātur?
Redeat ergo nob̄ volaticus s̄mo
qui pene fuerat elapsus ex ocul. ⁊
aql̄e mō alta petēs volatus suos
duxerat nubibz. n̄ qz oculos ablu
ti aq̄. dū de gurgite leuam? ad ce
lū. speculati vacuū aeris volatibz
ferri. ad necitātē stili putauimus
eē reuocandū. **Eritis** vos iudices
q̄ estis aucupes vbi. vtrū cōsulti?
euolasse. an vtilit̄ nr̄a in recia sim
relapsus. nec vereor. ne fastidium
nob̄ obrepat in volatibz req̄rens
bis. qd̄ nō obrepfit in gurgitibz
p̄scrutādis. ⁊ aliq̄s nob̄ in dispu
tatōe obdormiat. cum possit auū
cātibz excitari. h̄ p̄fecto qui inter
memoratos pisces ad volatilia p̄
tractāda rueneri. n̄ dubito q̄ int̄
canoras aues sōnū scire n̄ possit.
q̄ in tali ad vigilādū gr̄a p̄uocet.

Neq; vō vile putet. qđ n̄ potuit
pterri cum sit tertia ps in animā
tibus creature. Tria enī genera
animātiū esse non dubiū est. ter-
renū. volatile. ⁊ aq̄tile. Demiq; sic
scriptū est. **E**ducāt aq̄ie reptilia
animāz. videntū scđm genus. ⁊
volatilia volantia sup̄ terrā secus
firmamentū celi scđm genus. **R**e-
uocamur ad superiora. sicut obli-
uiosi viatores. qui cum in cōsulto
pterrent. in sua reuertētes vestis-
gia in curie sui multo repetitū ite-
neris labore suscipiūt. Est tñ etiā
bonus viator. qui dispendium re-
gressionis reliq̄ itineris. cōpendio
sa celeritate cōpenset. vt mihi faci-
endū arbitror. maxie aq̄ de auiro
sermo sit quia solēt oculos hōim
volatus p̄peratōne p̄stringere.
Quid em̄ in hīs cōuenit demora-
ri. in q̄bus celeritas placere cōsue-
uit. **A**uius ergo atq; inusitatus
in tali genere scriptōis. sermo no-
ster canorus resonet ac resultet.
Sed vñ mihi cygnea carmina q̄
etiā sub grāui mortis imminētis
terrore delectēt. **V**nde mihi illos
naturales modulos cātillene. qui
bus etiā paludes resonare cātus
edunt dulcissimi suauitate. **V**ndē
mihi voces phitaci dulcedinēq;
merularū. **V**tinā saltē lucina cas-
nat. que dormientē de somno exci-
tet. **E**a enī auis significare solet
diei surgētis exortū. ⁊ effusiozem
diluculo differre leticiā. **T**amē si

illaz suauitas deest. sūt gemētes
turtures. ⁊ rauce colūbe. **T**um etiā
am co m̄x plena voce pluuiā vo-
cat. **V**nde ruraliū auium sermone
quo possumus sciam quā nōs ru-
sticani docuerūt p̄sequimur. **E**t qm̄
de aq̄tilibus. reptilibus diximus. **40**
arduū est. vt subito ad aues celi
noster sermo ascendat. **E**t idō de
hīs auibz prius dicamus. que
circa aquas maris fluminūq; v̄-
santur. cum q̄bus possum⁹ emer-
gere. **I**taq; ab altione sermonem
adoriamur. **E**a est auis maistima
que in litoribus fetus suos edere
solet. ita vt in haremīs oua depos-
nat. medio fere hyemīs. **N**am is
tēporis fouēdis habet deputatuz
ptubus quāto maxime insurgit
mare litoribz. vehemētiorq; flu-
ctus illiditur. quo magis repenti-
ne placiditatis solemnitāte auis
huius eluceret grācia. **N**āq; vbi
vntosūz fuerit mare. positis ouis
subito m̄tescit. ⁊ omnes cadunt
ventorū p̄celle. flatusq; m̄tescūt
aurarū. ac placidū ventis stat ma-
re. donec oua fouit alcion sua.
Septē autē dies fetus sūt. quibz
decursis educāt pullos. fetusq;
absoluit. **I**lico alios quoq; sep-
tem adiūgit dies. q̄bus enutrat
ptus suos. donec incipiāt adole-
scere. **N**ec mireris tam exiguiū nu-
trimēti tēpus. cū absoluto fetuuz
tam paucorū dierū sit. **T**antā autē
grāciam minuscule auis dimitis

indultaz habet. vt hos q̄tuordecī
dies nautici p̄sumpte serenitatis
obfuent. q̄s alchionidas vocāt
q̄bus nullus motus p̄cellose tēpe
statis horrescat. **N**ōne vos passe
ribus pluris estis dñs ait. **S**i er
go auis minuscule tēplatōe in
furgit maē et repēte aprumit atqz
aspero hyemnis inter ingruentes
p̄cellas tēpestatesqz v̄etoz deter
git celi nubila. fluctusqz cōponit
elemētis oibz. s̄bito infusa tran
q̄llitas. quātum p̄sumere deas de
bonitate dei o lō. qui ad imaginē
dei fact? cognoscens. si tñ auicule
istius fide studio deuotōis imite
ris. **I**lla tēpestates vidēs insurgē
seuire v̄etos inter hyberni seua n̄
reuocat. neqz reflectit. sed impel
litur. Deniqz in litore sua oua cō
stituit. vbi ea relabēte fluctu. ma
rida adhuc arena fuscipiat. nec
insurgētes fluctus quos immur
murare atqz adlabi videat. refor
midat. Et ne putes q̄ ouozū vi
deatur h̄re tēptū. continuo vbi de
posuerit oua midificat. et suo ptus
corpore fouit. et nec saluti p̄pe allu
uione litoris p̄timefcit. **S**ed secu
ra de dei grā ventis se committit et flu
dibz. **P**arū est h̄. adiūgit totidēz
alios ad nutriendū dies. nec in
terpellari tot diebz infidi maris
tranq̄llitate veretur. tēptatqz mei
tum suū natura. et cū solēmitate fū
datū. et teneros fetus. nō latibul
aliq̄bus abscondit. aut tectis. nec

cludit cauerinis. s̄ nudo et rigēt
committit salo. nec defēdit a frigore
s̄ dīno fotu q̄ magis cetera despi
ciat. tutiores fore existimat. **Q**uis
nostrū puulos suos n̄ vestimētis
teget. tectisqz abscondat? **Q**uis n̄
claudat eos septis cubiculorum?
Quis nō ita diligēter vtiqz fene
stras obstruat. ne q̄ possit aura pe
netrare? **M**erito q̄s tā solicate in
duim? ac fouem? exuim? eos cle
mētie celestis inuolucro. alchione
vero q̄s nudos p̄ciat. eos dīno ve
stit indumento. **N**ec vos p̄terbo
mergi. q̄bus ab assiduitate mer
gēdi nomē h̄ lēxit. **Q**uō sepe mer
gētes auraz signa colligitis. et p̄
uidētes tēpestatē futurā. p̄pe me
dio reuolatis ex eq̄re. et ad litorū
tuta cū clamore tēditis. **Q**uō ec
sulice maritimo delectātes p̄fido
refugientes postea q̄ presēsentis
cōionē mais inuato luditis? **I**pa
ardea q̄ paludibz inherere cōsue
uit. notas deserit sedes. p̄mbresqz
formidās. sup̄ nubes volat. vt p̄
cellas nubū sentire n̄ possit. **C**ōfi
derem? diuersas volucres maris
quēadmodū imminēte v̄etoz mo
tu ad tutiora et tunc tēporis dul
ciora stagna se conferant. atqz in
abscondito terraz sinu incognita
sibi alimenta rumentur. **N**octur
nas autem anseruz quis non mis
retur excubias. qui vigilias suas
eciaz cantus assiduitate testant?
Deniqz eo ecia romana capitolia

a gallo hoste seruata fuit. Merito illis debes roma q̄ regnas. Dii tui dormiebāt. et uigilabāt anseres. Ideo illis diebus anseri sacrificas. non ioui. Cedūt enim dii uestri anseribus a quibus se sciūt esse defēsos. ne et ipsi ab hoste caperentur. Pulcre autē post descriptōez pisciū de hīs auibus que assuecte sunt aquis sermo successit quia et ipse filiter usu natandi et munere delectatur. Vnde prima cognatio uidetur auibus istis esse cum piscibus. quoniam natandi cōmunia quodā uidetur utriusq̄ generis esse consortia. Secunda quoq̄ cognatio omnibus auibus et piscibus est. eo quod uolandi usus. spēs sit natātis. Sicut enim aqua natando piscis incedit. ita auis aere uolatu celeri secat. atq̄ utriq̄ generi similiter caude suppetit. alarūq̄ remigū ut pisces ad priora se alis subrigāt. atq̄ ad ueteriora pcedant. caude quoq̄ gubernaculo. uel quo uelint se facile cōuertant. uel impetu quodam e regione iter suum dirigāt. Aues quoq̄ aere uolantibus suis uelut aquis enatāt. et quasi quodā extendūt brachia. Cauda quoq̄ se uel ad superiora uel ad inferiora demergūt. Vnde quoniam in nonnullis idē usus et spēs. Ideo de aquis utriusq̄ generis natuitas. diuina preceptōe pcessit. Dixit enim deus. Producant aqua reptilia animarū uiuentiū secundum genus

et uolatilia uolantia secundum firmas mentū celi secundum genus. Non immerito ergo quod de aquis genus utriusq̄ producit. natandi appetas utriusq̄ supeditat. Sane et cum coluber lubricus omnesq̄ serpētes. ideo enim nomen serpēdi est inditū. quod non possint ambulare. sed serpere. dracones q̄ filii maris pisces ut pleriq̄ sine pedibus sint. Nullū autem genus pedū officio caret quod omnibus victus e terris. et ideo pedū munere fulciuntur. quod hominē ad escā querendam indigent ministerio. Itaq̄ alie uolucres unguibus armantur ad raptū. ut accipitres aut aquile. que rapinā uenatōis exercēt. alie uel ad incedendū uel ad cibū apparatus parandū usu ministerioq̄ priuantur uel potiūtur accomodo. Vnus autē nomē auis. sed genera diuersa. que quis possit memoria aut cogitatōe comprehendere. Sūt itaq̄ aues quae carne uescuntur. ideo hīs ungues asperi. curuati atq̄ acutissimi os. uelox uolatus. quoniam raptō uiuunt ut possint facile corripere pradam. quā sequuntur appere. uel ore. uel unguibus euiscerare. Sūt etiā aues que repto pascuntur semine. alie diuerso et fortuito cibo. Est etiā diuersitas copularū. quarum grā carent fere. que intēdunt rapinis. nam propter auaritatem predandi. uel propter insidias explorandi. nec ipsis inter se cōuenit. et ideo declinat sui copulam. Refugit enim

auaricia cōsordia plurimoz Deīde
iūdictio plurimoz facile ip̄a se p̄s-
dent. **H**īs ergo auibz nihil ē co-
pulatoriū. preter iugale cōsordiū.
Ergo accipitribz h̄ v̄sus est vite.
Cōtra vero colūbi. grues sturni-
corui. atqz cornices. ⁊ etiā turdi
gaudet plurimoz cōnexiōe. **A**lia
qz auū genera encorā q̄ manent
in lucis semp. alia aduēticia que
obeūt regiōes alias. ⁊ pacta hie
mereuertūt. **S**ūt alia q̄ hyeme
redeūt. estate pegrinātur a nob̄.
siue q̄ alia hyemis tpe ad cali-
diora se tferāt. siue q̄ pleraqz rur-
sus estatez in hīs locis exigāt. q̄
amemora nouerūt. **T**urdi demqz
autūni fine hyemis cōfinio q̄i ex
acta estate se referunt. q̄bus nos
inospitali imanitate molim̄ in fi-
dias. ⁊ diuerso genere nunc in fi-
da sede decipere. nunc fisco fallere.
nūc laqis eos captare cōtēdimus
Ciconie redit? vexilluz veris attol-
lit. grues qui alta petūt. amāt fre-
quēt pegrinari. **A**lie aues ad ma-
nū se sbiciūt. ⁊ mense herili assues-
cūt. tādūqz mulcētur. alie refors
mīdāt. alie eisdē quibz hōies to-
mīdālis delectātur. alie secretā in
desertis vitā diligunt. q̄ req̄rendi
sibi victus difficultatem. libtatis
amore compēsant. alie vocibz tm̄
strepūt. alie canore delectāt. suas
uqz modulamine q̄dam ex natu-
ra. alie ex institutiōe diuersarū vo-
cū obloquūtur discrimine. vt ho-

minēz putes loquūtū. cum locuta
sit auis. **Q**ui dulcis merularū. q̄
exp̄ssa vox p̄fitaci est. **S**ūt etiā
alie simplices vt colūbe. alie astu-
te. vt perdices. **G**allus iactātor.
pau? speciosior **S**ūt etiā vite in
auibz ⁊ op̄z diuersitates vt alie
amēt in cōe cōsulere. ⁊ collatis vi-
ribz velut quandā curare republi-
cam. ⁊ tanq̄ sub rege viuere. **A**lie
sibi queqz p̄spicere. imperiū reu-
sare. ⁊ si capiātur indigno velint
exire suicio. **A**b hīs ergo ordia ⁵⁰
mur q̄ nr̄o v̄sui imitaciōem dederūt
In illis em̄ deuotio q̄dam ⁊ mili-
cia natural. in nob̄ coacta atqz s-
uilis. q̄ iure p̄po ⁊ volūtario v̄su
Grues in nocte sollicita exercēt cu-
stodiam. dispositos vigilēs cer-
nas. ⁊ ceteris cōsortibz generis q̄
escētibz. alie circueūt. explorāt. ne
q̄ ex pte infidie tēptent atqz oēm
deferūt impigro sui vigore tutelā
Post vbi vigiliāz fuerit tps im-
pletū p̄fecta munere in sonū se
p̄misso clamore p̄ponit. vt excitet
dormientē cui vice muneris tradi-
tura ē **A**t illa volēs suscipit sortē.
nec v̄su nr̄o inuita. ⁊ pigrior sōno
renūciat. sed impigre suis exau-
titur stratis. vice exeq̄tur. ⁊ quā
accipit grām pari curā atqz officio
repntat. **N**ō nulla des̄cio. qz deu-
otio natural. idō tuta custodia. qz
volūtas libera. **N**ūc etiā volātes
ordinem seruant. ⁊ hac moderā-
tione omnem laborē alleuant. vt

per vices fugant? duct? sui munē
Precedit ei vna et p̄currit ceteris
p̄fato sibi tpe. et q̄si añ signata p̄
currit. deinde conuertit. et sequēti
sorte ducēdi agmīs cedit. **Q**uid
hoc pulcrus. et laborē oībus et ho
norem esse cōem. nec paucis arro
gare potētiaz. h̄ q̄dā in ōnes volū
taria sorte trāscribi. **A**ntiq̄ hoc rei
publice mun? et instar libere citā
tis est. **S**ic a p̄ncipio accepto a
natuā exēplo auiū. politicā hoīes
exercere cep̄rūt vt cōis esset labor.
cōis dignitas p vices singuli p̄ti
ri cuās dīscerēt. obseq̄a impiaq;
diuidere. nemo eēt honozis exozs
nullus inuūis laboris. **H**ic erat
pulcerrim? rerū status. nec inso
lescebat quis q̄ p̄petua ptāte. nec
diuturno fūcio frāgebat. q̄ et
fine inuidia erat ordo muneris. et
tpis moderatōe delata p̄matio. et
tolerabilior videbat. que cōi clu
debat sorte custodiā. **N**emo aude
bat aliū seruičio p̄mere cuius sibi
successori in hōre mutua foret sibi
eunda fastigia. **N**emini labor ḡ
uis quē dignitas secutura releua
ret. **S**ed post q̄ dñandi libido v̄
dicare cepit. idēbitas et susceptas
nolle deponē ptātes. postea q̄ mī
licie. non ius cōe cepit eē. sed fūis
tus. postea q̄ non ordo factus est
fūscipiēde potētie. h̄ studiū vendi
cāde. cepit etiā ipsa laboris fūctō
durius sustineri. **E**t q̄ non est vo
luntaria. cito locū relinq̄t inaurie.

Hoīes q̄ inuūti sbeunt vigiliāz
munera. **Q**ui egre vnus quisq; in
castris periculū sortitus exaubat
q̄d tuendū sibi regali p̄ceptione
cōmittitur. p̄ponitur pena desi
die. et tamen plerūq; obrepit inau
ria. **N**on seruantur excubie. **N**ec
cessitas enim que inuūto imponit
obsequiū. affert plerūq; fastigiū
Nihil est enim tam facile q̄n ha
beat difficultatem q̄d facias inuū
tus. **E**rgo et iugis labor affectūz
auertit. et cōtinua ac diuturna po
tentia gignit insolentiā. **Q**uē in
uenias hominū qui sponte depo
nat imperiū. et ducat? sui cedat
insigne. **F**iatq; volens numero po
stremus ex primo. **N**os autē non
solum de primo. sed etiā de mes
dio sepe cōscendimus. et primos
discubitus in cōiuiū v̄dicamus
At si semel delatū fuerit. volum?
esse p̄petuū. ideo inter grues eq;
minutas in laborib; est. hūilitas
in ptātib; **A**dmonētur vt exer
ceant custodie vices. non admo
nentur vt de ptāte decedant. quia
ibi naturalis quies somni inter
pellanda. hic voluntarie seduli
tatis grācia p̄stolanda est. **C**ito
mias ferunt collecto p̄ficiā agmī
ne. si quo p̄gendū putant et simul
plerisq; circa orientem locis inue
hi. et quasi thēssera militari. p̄iter
omnes moueri. **E**xercitum credas
cum signis suis p̄gere. sic omnes
viandi comitandiq; et p̄eundi

ordine seruāt. Cornices at deducunt eas. ac dirigunt. ac velut quibusdam turmis stipendiario persequuntur. **A**deo ut adiumenta quodam bellantibus aduersus inimicas aues deferre credatur. et propriis periculis bella aliena suscipere. **E**t rei indicium est. quod nulle per intervallum aliquod temporis residere in illis locis reperiuntur. et quod cum vulneribus reuertentes manifesta quodam sanguinis sui voce ceteris quoque loquuntur indicium grauium se certaminum subiisse afflictum. Quis enim illis penam desertoris indixit? Quis delicta militum supplicia prescripsit? foimidosam. ut nulla persequendis hospitalibus turmis sese subtrahere intat. sed certati omnes deductiois munere officioque fugant. **D**iscant homines hospitalia seruare iura. et ex auiibus cognoscant quod religionis hospitalibus sit deferendum. que obsequia deputanda. quibus cornices etiam pericula sua negare non soleant. **H**is ergo nos ianuas claudimus. quibus aues etiam aias suas conferunt. et quos ille consorcio persequuntur discernimus. eos tecti prohibemus hospitalio. et quorum ille bella suscipiunt. hijs nos bella frequenter inferimus. **M**entior si non sodomitis hec fuit causa supplicij. a egiptijs furor genti hospite. dum bellum conatur inferre. in hospitalitatis penas in fide naufragio plebis exsoluit. **Q**uam vero rationabili non excedat pietate ac prudentia?

avis habet clementia considerandum. quas nec post exemplum quidem irrationabilium. quis quod nostris imitari poterit. **N**am depositi propriis artus per longum senectutis plumarum tegmine alarumque remigio nudatos cum stans soboles propriis fouet. **E**t quod dicam collato cibo pascit. quando etiam ipsa reparat nature dispensanda. ut hinc atque inde subleuantes senes fultro alarum suarum ad volandum exerceat. et in pristinos usus defuncta iam reducant. propriis propriis membra. Quis nostris leuare egrum non fastidiat prem? Quis fessum senem suis humeris imponat? **Q**uod in ipsa historia vix credibile habetur. Quis ut pius sit non hoc puulis mactet obsequium? **A**t vero auium non est grue quod pietatis est plenum. **N**on est onerosum quod soluit nature debito. **N**on recusant aues pascere prem. quod etiam prescripta necessitate sub terrore penarum plerique hominum recusarunt. **A**ues non scripta. sed nata lex strigit. **A**ues ad hoc munus nullo precepto conueniunt sed gratie naturalis officio. **A**ues non erubescunt reuerendi senis membra portare. **E**st enim victoria pietatis. quod eorumque frequenter testificatio precebruit. ut agrue mercedem remunerationis inuenient. **N**am romanorum usu pia avis vocatur. eo quod vix vni imperatori consulto senatus delatum dicitur. hoc iste aues in comere meruerunt. **H**inc ergo aues iste decreta patrum ad prope insignem clementie

209715

Prius enim filius patris prius oportuit iudicio predicari. **H**abet etiam vniuersorum suffragia. **N**am retributio beneficiorum appellargios nominatur. **P**elargios enim a comia dicitur. **V**irtus itaque ab hijs nomen accepit. cum relatio gratiarum a comie vocabulo nuncupatur. **H**abemus autem sololis erga cultos patrios pietatis exemplum. **A**ccepiamus nunc materne sedulitatis in filios grande documentum. **V**irum to minuscula corpore sed egregie pia sublimis affectu. que indigna rerum omnium preciosiores auro miris instruit. quod sapienter indidicat. **M**idus enim sapientie preciosior est auro. **Q**uid enim sapientius quam ut vaga volandi voluntate potiat. et hominum comicialis puulos suos et tecto commendet. ubi solole nulus incurrit. **N**am illud est pulchrum. ut a primo ortu pullos suos humane vsu conuersationis assuescat. et praestet ab inimicorum auum inhiis tutiores. **T**um illud preclarum quod gratiam donum sibi sine ullo adiutore tanquam artis perita componat. **L**egit enim festucas ore. easque luto illimit. ut conglutinari possit. **S**ed quia lutum pedibus non potest deferre humilitate penne aqua infundit. ut facile hijs puluis adhaereat. et fiat limus. quo paulatim festucas minutis furculis sibi colligat atque lerere faciat. **E**o genere mudi totius fabricam struit. ut quasi

parimenti solo. pulli eius intra edes suas sine offensione versentur nec pedem aliquis interserat per rimulas texturarum aut tectis frigus irrepatur. **S**ed hoc industrie officium prope commune multis auibus. illud vero singulare. in quo est preclara cura pietatis. et prudentis intellectus. et cognitio insignis tunc quedam medice artis peritia. **Q**uod si qua pulli eius fuerint cecitate suffusi oculos siue compuncti. habet quoddam medendi genus. quod possit eorum lumina intercepto vni reformare. **N**emo ergo de inopia queratur quod vacuas pecunie proprias edes reliquit. **P**auperior est huiusmodi que vacua aeris abundat. industria edificat. nec impedit. tecta attollit. et nihil aufert proximi. nec indigentia et paupertate ad nocendum alij compellitur. nec in graui filiorum imbecillitate desperat. **N**os vero. et paupertas afficit. et inopie necessitas vexat. et plerisque indigentia cogit in flagitium. impellit in crimen. **L**ucris quoque studium in fraudes versamus. ingenium aptamus affectui. atque in grauissimis passionibus spem deponimus. fradique animo resoluimur. improvidi et inertes iacemus. cum de divina miseratione tunc sperandum amplius sit. cum praesidia humana defecerint. **D**iscant homines amare filios ex vsu et pietate comiciali. quod etiam volantes filios comitatu sedulo persequuntur.

et sollicitate. ne itaque forte deficiant.
cibus suggerunt. ac primo tempore nu-
trimenti officia non relinquunt. At
vero femine nostri generis cito abla-
tant etiam illos quos diligunt. et qui
ditiores sunt. lactae fastidiunt. pau-
periores abiciunt pueros et expo-
nunt. et deprehensos abnegant. Ipse
quoque diuites. ne in plures suum
patrimonium diuidat. in utero pro-
prios necat fetus. et periculis fucis
in ipso genitali alio. pignora sui
ceteris extingunt. priusque auferunt
vita quam traditur. Quis docuit. nisi
homo filios abdicare. Quis reperi-
perit tam inimica patris iura. Quis
inter nature fraternas consortia fra-
tres impares fecit. Vnus diui-
tis filij. diuerse sorti cedunt. Alii
totius paternae sortis ascriptomi-
bus inundatur. Alius opulente
hereditatis paternae deplorat ex-
hausta atque inopem portum. Num
quid natura diuisit meita filiorum.
Ex patre omnibus tribuit. quod ad na-
scendi atque viuendi possint habere
substantiam. Ipsa vos doceat non di-
scernere patrimonium quos titulo
germanitatis equastis. Et etiam qui
bus dedistis ceterum esse quod nati sunt.
non debetis hijs ut in ceteris habent.
in quo una natura substituti sunt
inuidere. Accipitres feruntur du-
ram in eo aduersus proprios fetus
breue inclementiam. quod ubi eos aduer-
terint temptant volatus primordia.
indiscedunt suis. continuoque eli-

minant. ac si morientur propulsant
pennis atque precipitant. Verberant
alios. coguntque audere quod trepidant.
nec ullum postea deferunt hijs mu-
nus alimentum. Quid mirum tamen.
si rapere assueti nutrire fastidiunt.
Consideremus ad hoc eos esse genera-
tos. ut etiam aues ad cauendum for-
mido exerceat. nec passim quas re-
laxent. sed pericula periculis decli-
nanda perspiciant. Deinde cum hijs
natura quoddam predandi munus
inoleuerit. magis a tenero suos
pulos instituire videtur ad pre-
dam. quam partus abdicare compen-
ditur. Cauent ne in tenera etate pi-
grescant. ne soluantur delitijs. ne
marcescant ocio. ne discant cibum
magis expectare quam querere. ne na-
ture suae deponant vigorem. inter-
mittunt studia nutriendi ut in au-
sus audere compellant. A qua quoque
plurimo sermone usurpat quod filios
abdicet fetus. sed non utrumque ve-
rum. unum ex pullis duobus. quod ali-
qui fieri putauerunt germinatorum
alimentorum fastidio. sed id non ar-
bitror facile credendum. presertim cum
moyses tantum testimonium pieta-
tis in pullos suos huic dedit aui
ut diceret. Sicut aquila protegit
nidum suum et super pullos suos con-
fidit. expandit alas suas et assump-
sit eos. et suscepit super scapulas
suas. dominus solus ducebat eos.
Quo ergo expandit alas. si occi-
dit alterum. Vnde puto non auaricia

Deut. 32. 11

nutriendi eū inclementē fieri. sed
examine iudicādi **S**emp ei fert
pbare q̄s genuit. ne generis sui
inter oēs aues q̄dā regale fasti
diuz. degeneris ptus deformitas
decolorēt. Itaqz asserit q̄ pullos
suos radijs solis obiciat. atqz in
aeris medio. pio puilos vngue
fuspēdat. ac si q̄s repulso lumis
sole. itrepidā oculorū acie inoffen
so intueđi vigore suaueit pbat
q̄ veritatē natuē. sincerū obtutis
cōstantia demōstrauerit. Si vero
lunia sua p̄strict? solis radijs in
flexerit. q̄si degener tāto indign?
parete reiat. nec estimat? educa
tōe dignus. q̄ fuit indign? suscep
tione. Non ergo cum acerbitate
nature. sed iudicij integritate cō
demnat. nec quasi suum abdicat.
sed quasi alienum recusat. **H**āc
tamē vt quibusdā videtur regat
avis inclementiā plebeie avis exar
sat clementiā. Avis ei que grece dī
fene. susceptū illū siue abdicatū
siue n̄ agnitū aq̄le pullum. cū sua
ple onedit atqz intermiscēs suis
eodem quo p̄rios fetus mater
ne sedulitatis officio. et pari nu
trimentoꝝ subministratōne pa
scit et nutrit. Ergo fene alienos
nutrit. nos vero nr̄os immiti cru
delitate p̄cimus. Aquila vero si
p̄ciat. non quasi suum p̄ciat. sed
quasi degenerē non recognoscit.
nos q̄d p̄ius est quos nostros re
cognoscim? abdicam?. Sed ve

Lev. 12.8

nam? ad turturē. quāz lex dī ve
lut caste hostie elegit mun?. **D**e
niqz cū dñs circūderet. oblata ē
qz scriptū est in lege dñi. vt da
ret hostiā. par turturū. aut duos
pulos colūbarū. hoc est em̄ veruz
xpi sacrificiū. pudiciā corporāl.
et grācia sp̄ritalis. Pudiciā ad
turturē refertur. ad colūbam grā
Fertur em̄ turtur vbi iugalis p
prii fuerit amissione viduata. p
tesumvsum thalami. et nomē ha
bere cōiugij. eo q̄ prim? amor fe
fellerit eam. dilecti morte deceptā
qm̄ et infidelis ad p̄petuitatē fuit
et amarus ad grām. qui plus do
loris ex morte. q̄ suauitatis ex ca
ritate generauit. Itaqz iterare cō
iunctōem recusat. nec pudoris iur
ta. aut cōplaciti viri resoluit fede
ra. illi soli suam caritatē reseruat.
illi custodit nomē vxoris. Discite
mulieres quāta sit viduitatis grā
q̄ etiā in auib? p̄dicat. Quis er
go has leges turturi dedit? Si
hōiem q̄ro non inuenio. **N**ō enim
nullus ē ausus. q̄ nec paulus au
sus ē leges tenēde viduitatis p̄scri
bere. Demiqz ip̄e ait **V**olo ergo iu
niores nubere. filios p̄creare. ma
tress familias eē. nullā occasione
dare adūsario. Et alibi. **B**onuz ē
illis si sic maneāt. **O**z si se n̄ stinet
nubāt. **M**eli? est em̄ nubere q̄ vñ
Optat paul? mulierib? q̄ in tur
turb? pseuerat. Et alibi iunioēs
hortat vt nubāt qz mulieres nr̄e

Lev. 2.24

1. Tim. 4. 14

1. Cor. VII. 8

turturū pudiciā implē vix pnt.
Ergo turturibz deus hunc infu-
dit affectū. hanc virtutez continē-
tie dedit. qui solus pōt p̄scribere.
qđ omnes sequūtur. Turtur non
vritur flore iuuetutis. non tēpta-
tur occasiōis illecebra. Turtur
nescit primā fidem irritā facere qz
nouit castimoniam seruare. prima
nubij sorte p̄missam. Dixim?
de viduitate auium. eāqz ab illis
primū exortā esse virtutē. Nūc de
integritate dicāmus. que in pluri-
bus quidē auibus ita esse asseuer-
tatur vt possit etiā in vulturibus
dephēdi. Negatur em̄ vultures
indulgere cubitu. et coniugali vsu
nupcialis copule. sorte misceri.
atqz ita sine vllō masculoz concū-
pere semine. et sine cōiunctōe ge-
nerare natos vt ad centuz annos
vite. eozū series p̄ducatur. nec faci-
le eos angustī cui finis exāpiat.
Quid aiunt. qui solent nā ridere
misteia. cum audiūt. qđ virgo ge-
nerauit. et impossibilem innupte-
tius pudorem nulla viri cōsuetu-
do tēptasset. existimāt p̄tū. Im-
possibile putatur in dei matre. qđ
in vulturibz possibile non negat.
Auis sine masculo parit et nullus
refellit. et quia desponsata maria
virgo peperit pudoris eius faciūt
questionē. Nonne aduertim? qđ
dñs ex ip̄a natura plurima exem-
pla ante p̄misiť. qbus susceptē in-
carnatiōis decorē p̄baret. et astrue-

ret. veritatē. Nunc age que auis.
velut quādam rēpublicā curare vi-
deatur. expeditā. atqz vite huius
etatez agere sub legibus. Dic ei
reipublice vsus est. leges omni-
bus esse cōes. atqz obseruari eas
deuotōne cōmuni. vno omnes te-
neri vinculo. nō aliū ius eē. qđ ali-
us sibi intelligat non licere. s; qđ
liceat licere omnibz. et qđ non li-
cet omnibz. non licere. esse etiā cō-
munem reuerentiā patruz. quozū
cōsilio respública gubernet. com-
mune omnibz orbis cōmiciū p̄-
scriptū. omnibz vnū esse cōsiliū.
cōis cōuersatiōis officiū. prescrip-
tum omnibz vnum esse cōsiliū.
Magna hec. sed quantū in api-
bus p̄stantiora. que sole in omni
genere animantiū. cōem omnibz
sobolem habēt. vnam omnes in-
colunt mansionem. vnius patrie
claudūtur limine. cōis omnibus
labor. cōmunis cibus. cōis opera-
tio. cōis vsus et fructus est. cōis vo-
latus. Quid plura? Cōis omnibz
generatiō. integritas quoqz corpo-
ris virginialis. omnibz cōis et p̄-
tus. qm̄ nec vllō cōcubitu miscen-
tur. nec libidine resoluūtur. nec
ptus quatiūtur coloribus. et sibi
to maximū fitiorū examen emitt-
tunt. et folijs atqz herbis ore suo
plem legentes. Ip̄e sibi regem or-
dināt. ip̄e sibi populos creat. Et
licet posite sub rege sint. tñ libere
Nam et p̄rogatiua iudicij tenent.

et fide deuotois affectu. qz et tanq
a se substitutu diligut. et tato bo
norantur examine. **R**ex autē non
forte ducitur. qz in sorte euetus ē
non iudiciū. Et sepe irronabili cā
sortis melioribz vltim? quisqz p
fertur. neqz ipte multitudinis
vulgar sermone figtur. que nō
merita virtutis expedit. nec pub
lice vtilitatis emolumēta rimat.
h mobilitatis natus incerto. neqz
pūlegio successiois et generis rez
galibus thronis infidet. Siqde
ignarus publice cōuersatiois cau
tus atqz eruditus eē non poterit.
Adde adulatores atqz delicias. q
tenenis molite etatibz vel alacre
ingemiū eneruare cōsuerūt. cū in
stitutioibz spadonū. quorum ple
risqz suo magis questui q̄ vsui
publico animum regis inclinat.
Apibus autē rex natuē clais for
matur insignibz. vt magnitudi
ne corporis prestat et specie. tum
qđ in rege pāpuū est. morū man
suetudine. Nam et si habet aculeū
tū eo non vtitur ad vindicandū.
Sunt em leges nature non scrip
te lris. sed impresse moribz. vt le
uiiores sint ad puniendū. qui ma
xima ptate potiūtur. Sed et apes
ille que non obteperauerit legibz
regis. penitēti cōdenatioe se mul
tant. vt moriantur aculei sui vul
nere. Qđ psarum populi hodieqz
seruare dicitur. vt pro cōmissi p
cio ipsi in se proprie mortis exes

quatur sētentiā. Itaqz nulli sic re
gem. n pfe. qui gūissimas in sūdi
tos hnt leges. n indi. nō ppli sar
matay tantā. quantā apis reuerē
tiam deuotois obseruat. vt nulle
e domibz exire audeat. nō in aliqz
pcedē past? n fuit rex egressus
et volatus sibi vdicauerit princis
patū. **P**rocessus at est p rura redo
lentia. vbi imbalātes orti florib?
vbi fugiēs riuus p gramina. vbi
amena purpuray. illic ludus ala
cris iuuetutis. illic cāpestre exerci
cium. illic curarū remissio. op? ip
suz suauē de floribz. de herbis dul
cibus sudamina. castrorū prima
ponūtur. Quid em aliud ē fauus
nisi qdam castrorū spēs? Demiqz
ab hīs psepibz apum fucus ar
cetur. **Q**ue castra qdrata tantum
pnt habere artis et grē. quantum
hnt crates fauorū. in qbus minu
te ac rotunde cellule cōnexionē sui
inuitē fulciūtur. **Q**uis architect?
eas docuit. ex aconia illa cellay in
discreta laterū eq̄litate cōponere.
ac tenues iter domoz septa ceras
suspēdere. stipae mella. et intexta
floribz horrea. nectare qdam dis
stēdere. **C**ernas oēs certae de mu
nere. alias inuigilae rēqrento vi
ctui. alias sollicita castris hre cu
stodiam. alias futuros explora
re ymbres. et speculari concurfus
nubiū. alias de floribz ceras fin
gere. alias rore infuso floribz ore
colligē. nulla tū alienis insidians

labōibus. et raptu vitam q̄rere.
atq; utinā raptorū infidias nō ti-
merēt. **H**abēt tamē et spicula sua
et inter mella fundūt venenū. si fu-
erint laessite. animasq; ponūt in
vulnere. ardore vīdicte. **E**rgo
medijs castrorū vallib; humor
ille roris infundit. paulatīq; p̄-
cessu tēporis. in mella cogitur. cū
fuerit liq̄dus ab exordio. et coa-
litu cere. florūq; odore fragrare.
mellis incipit suauitate. **M**erito
quasi bonā opariā. scriptura ap̄e
p̄dicat dicens **V**ade ad apem. et vi-
de quō oparia est. **O**pationē q; q;
quā venerabilē mercat. cuius la-
bor est regis. et mediocris. ad sa-
lutem se ingeniose exercere **A**ppe-
tibilis em̄ est omnib; et clara. au-
dis qd̄ dicat p̄ph̄a. **M**ittit utiq;
te. ut apicule illius seq̄ris exem-
plum. imiteris opationem. **V**ides
q; laboriosa. q; grata sit. fruct? e?
ab omnib; desiderat. et queritur.
Nec pro p̄sonarū diuersitate di-
scernit. sed indiscreta sui grācia.
regibus pariter ac mediocribus.
equali suauitate dulcescit. **N**ec so-
lum volūtati. sed etiā saluti est.
fauces obdulcat. et curat vulnera
Inter mis q; medicamentū infun-
dit vlcerib;. **I**taq; cum sit infir-
ma robore apis. valida est vigo-
re sapiētie. et amore virtutis. **D**e-
niq; regem suum summa p̄tectōne
defendūt. et perire pro eo pulchrū
putāt **I**ncolumi rege. nesciūt mu-

tare iudiciū. mentem inflectere.
amisso. fidē seruādi muneris dere-
linquūt. atq; ip̄e. sua mella diri-
piunt. q; is qui p̄ncipatū habuit
muneris. interēptus est. **I**taq; cū
aues alie vix in anno edāt singu-
los fetus. apes geminos creant.
et duplici ceteris fecūditate p̄pon-
derāt. **C**ōsiderem? nunc qd̄ sit qd̄
ait **P**roducat aque reptilia aiaz
vīuentiū. et volatilia volātia sup-
teriā scdm̄ gen? et secus firmamē-
tum celi. **C**ur sup̄ tertā dixerit cer-
tum est. q; vidēt de terra q̄runt.
secus firmamentū autē celi quō.
cū aquile vltra ceteras aues volēt
et tñ ip̄e nō secus firmamētū celi.
Sed q; grece p̄ranos dī. qd̄ lati-
ne celū appellam? p̄ranos autem
ap̄otopurastē. id est a vidēdo. idō
q; aer p̄spicius sit. et ad videndū
purior. et in aere volātia geneā.
dixit animantiū. **E**t neq; moueat
q; ait secus firmamētū celi. **N**on
ap̄e firmamētū hic posuit. s; abusi-
ue. eo q; opatōe etherei illius cor-
poris. etiā iste aer quē possumus
ocul? p̄bendere q̄si crassior et den-
sior vice hēat firmamētū. **N**ūc q;
diximus q; volatilia. quā naturā
hnt et grām. et ea pauca de multis
neq; em̄ vacat vniuersa describē.
cū sint filia atq; eiusdē generis. tñ
aues ip̄e quā inter se diuersitatē
hēant cōsiderem? **I**nuenimus em̄
cornicū pedes. velut q̄busdā digi-
tis distātib; sepatos atq; disos

Coruorū quoq; aut pullozū. alie
etiam formatos a natura. pedes
autū. que carne vescūt. quasi in
curuos atq; sinuatos velut ad p-
dam paratos. **E**t vero que natan-
di hnt vsum et consuetudinē. latus
hnt pedes. et mēbrana quadam il-
los digitos pedū sibi copulatos.
atq; coniūctos. in quo admirabi-
lis patet ratio natue. vt et illa ad
volandū vel ad rapiendū cibum
vsi accommodo fulciāt. et ista ad
natandū adiuuētā hēant cōpetē-
tia. quo melius aquis possint sup-
natare. et q̄si remis q̄busdā ita pe-
dibus suis mēbrane illius exten-
sione latoribz aquarū fluentia p-
pulsent. **C**ignus q̄. cur p̄ciorē
collovtatur in promptu est vt qz
est paululus segnior corpore. nec
facile pōt aquarū inferiora pene-
trare. ceruicē extendit ad p̄dam.
que quasi p̄uia reliqui corporis
escam quā inuenerit rapiat. atq;
eruat de p̄fundo. **A**dde et illud.
qz suauior et magis canorus p-
cera modulis colla distinguitur.
et longiore exercitātōe purior lon-
ge resultat. **Q**ui dulcis etiā in exi-
guo dicādū gutture cantilena. q̄-
rum cātibus medio estu arbusta
rūpuntur. eo qz magis canore me-
ridianis caloribz. quo puriorē ae-
rem id t̄pis attrahūt spū. eo can-
tus resonāt clariores. **N**ec apes
ip̄e in suaue quiddam canūt. hnt
em̄ grāciam in rauco illo vocis sue

murmure suauitatis. quā nos fra-
cto tubarū sonitu. lentius primū
videmur imitari. quo strepitu ad
excitādos animos i vigore. nihil
aptius estimat. **E**t hec illis grā-
cia manet. cum pulmonē respirā-
diq; munus atq; vsum. nequaquā
habere p̄dantur. sed aërio vsci
spiramine. **D**eniq; si q̄s eas sup-
fundat oleo. p̄peneat. eo qz sibi
structis poris. aëriū spiramē illū
haurire non possint. cōtinuoq; si
q̄s acetū hīs supfundat. ilico re-
uiuiscūt. eo qz vis acetī. cito illos
poros qui cōcretiore oleo obstrin-
gūt. feratur aperire. **E**t quia de
volatilibz dicim? non putamus
alienum ea cōplecti. que de verme
indico tradit hystoria. vel eorum
relatio qui videre potuerūt. **F**erē
h̄ niger vermis cōuerti primū in
spēm caulis. atq; in eam mutari
naturam. inde p̄cessu quodā fieri
pamibilis. nec eam tñ formam fi-
gurāq; custodit. h̄ laxis et latoribz
bus folijs vidē penas assumere.
Ex hīs folijs mollia illa seres de-
pectūt vellera. q̄ ad vsus sibi p̄pos-
diuites vdicarūt. **V**n et dñs ait. Matth. xii. 11
Quid existis indest videri h̄iez
mollibz vestimētis indutū. **E**cce
q̄ mollibz vestī. in do. re. sit. **C**a-
meleon quoq; diuersas spēs fer-
tur. vario colore mentiri. **L**epores
certe qd de p̄ximo facile cognoui-
mus. h̄peme albesce. in suū colorem
rēdire n̄ dubiū ē. **N**ec iō libauit

ad cōmutatōis fidē. que in resur-
rectōne futura est. Ecā ista exem-
pla nos puocēt. sed ita vt cōmutatōem illam dicamus. quā apl's
euidēter expressit dicēs. Omnes
quidē resurgemus. sed non ōnes
imutabimur. Et infra ait Et mor-
tui resurgēt incorrupti. ⁊ nos im-
mutabimur. Oportet em̄ corrup-
tibile hoc induere incor. ⁊c. **P**ler-
nqz enim cōmutatōis genus ⁊ for-
mas quas non acceperūt inter-
tatione quadā presūptiōis in-
debitē incōgrua vsurpatōe euer-
terūt. **F**em̄ quoqz auis in lo-
cis arabie phibet degere. atqz eā
vsqz ad annos q̄ngentos longe-
ua etate pcedere. que cum sibi fi-
nem vite adesse adūterit facit sibi
thecam de thure ⁊ mirra ⁊ ceteris
odoribz. in quā impleto vite sue
tēpore intrat ⁊ moritur. de cuius
humore carnis vermis exsurgit.
paulatqz adolescit. ac pcessu sta-
tuti tēporis induit alaz remigia
atqz in superioris auis speciez for-
māqz repatur. **D**oceat ergo nos
hec auis. vel exēplo sui resurrectō-
nem credere. que ⁊ sine exēplo ⁊ si-
ne rōnis pceptōne ipsa sibi insigni-
a resurrectōis instaurat. Et vt
qz aues ppter hōiem sunt. non hō
ppter auem. **S**it ergo exempluz
nobis. qz auctor ⁊ creator auiū.
scōs suos in ppetuū perire nō pa-
titur. qui auem vnicā perire non
passus est. resurgente eam sui se-

mine voluit reparari. **Q**uis ergo
huic annūciat diem mortis. vt fa-
ciat sibi thecā ⁊ impleat eā bonis
odoribus atqz ingrediat in eam
⁊ moriatur illic. vbi odoribz gra-
tis fetoz funeris possit abolerē.
Fac ⁊ tu homo tibi thecam expoli-
ans veterē hōiem cum actibz suis.
nouū indue. **T**heca tua. vagina
tua xp̄us est. qui te pteget ⁊ ab-
scondat in die malo. **V**is scire qz
theca ptectio ē? **F**aretra inq̄t mea
ptexi eum. **T**heca ergo tua est fi-
des. **I**mpole eam bonis virtutum
tuarū odoribz. hoc est castitatis.
misericordie atqz iusticie. **I**n ip̄a
penetralia fidei suauis factorz pre-
stantium odore retolentia. tutus
ingredere. ea te amictū fide exit?
vite h? inueniat. vt possint ossa
tua pinguescere. vt sint sicut oz-
tus ebrus. cuius cito semina sus-
citatur. **C**ognosce ergo diē mor-
tis tue. sicut cognouit ⁊ **P**aulus
qui ait. **C**ertamē bonum certau-
cur sū consummaui. fidē seruauī. res-
posita est mibi corona iusticie. **I**n-
trauit ergo in thecā suāz quasi bo-
nus fem̄. quā bono repleuit odo-
re martirij. **I**nterrogabo te. tu at-
rñde mibi. **V**nde vultures mortē
hominū figmis q̄busdā annūciāe
cōsueuerūt. quo iudicō docti aut in-
structi sint. cum belul lacrimabile
inter se aduerse ades instruant.
multo predicte volucres sequan-
tur agmine. ⁊ eo significēt. quo
g. nñ

Es. 49.2

2. Tim. 12.7,8

multitudo hominū casura sit bello
 futura p̄da vulturibus. Quid vtiq;
 ex specie instru dōis hūane q̄daz
 videtur rōne colligere. Vtiq; ad lo-
 custam quoq; grā dīna penetras-
 uit. que cum agmine confero. re-
 gionis cuius et occupauerit lati-
 tudinē. innoxio p̄mū feriat habi-
 taculo. nec fluctus inospitali in-
 cursione depascit. nisi dīne signū
 p̄ceptōis acceperit. Etenim sicut in
 exodo legim⁹. ea q̄ celestis vltio-
 nem offensōis exsequitur. p̄e nīmi-
 strā vindictē. Hanc q̄z auis deu-
 rat selenchis. Sic em̄ greco auis
 hec nūcupatur nomine. data ad
 remediū malorū. que locusta cons-
 fuerit inferre. Cui creator in ex-
 plebilē dedit deuorādi naturā. vt
 insatiabili pastu. plagam quam
 supra dixim⁹ possit extinguere.
 Sed quid hoc est. dum h̄monez
 p̄ducim⁹. Ecce tibi iam et noctur-
 ne aues circūvolāt. et in eo ip̄o in
 quo finiendū sermonē admonēt.
 sui quoq; assumendā commemoras-
 tōnem p̄ducūt. Repetunt diuersē
 aues auaria sua. quas vesp̄er no-
 cte cogit decedere et se in latibulis
 suis abducūt. canorū occasū diei.
 carmine p̄sequētes. ne immunes
 h̄eantur grārum. q̄bus creatorez
 suum omnis creatura collaudat.
 etiā nox carmina sua. q̄bus vigi-
 lias hominū mulcere consuevit. Nox
 et noctua cātus suos. Quid at
 de lusciniā dicam. que p̄uigil au-

stos. cū oua quodā sinu corporis
 et gremio fouet. insōnez longe no-
 ctis laborē cantilene suauitate so-
 latur. vt mibi videatur. hec sum-
 ma eius eē intentō. quo possit nō
 minus dulcibus modulis q̄ fo-
 tu corporis animae fetus. ouaq;
 foueat. Hanc imitata tenuis illa
 mulier. sed pudica. in vsum mole
 lapidem brachio trahēs. vt possit
 alimentū panis suis puulis non
 deesse. nocturno cātū. mestū pau-
 ptatis mulcet affectū. Et quāuis
 suauitatē lusciniē non possit imi-
 tari. imitatur tam eam sedulitate
 pietatis. Noctua ip̄a quēadmodū
 glaucis oculorū pupillis noctur-
 narū tenebrarū caligantē. nō sen-
 tit horrores. et quo nox fuerit ob-
 scurior. eo contra vsum aurium co-
 terarū inoffensos exercet vola-
 tus. Exorto autem die et circūfuso
 splendore solis. visus eius hebeta-
 tur quasi q̄busdā sit in tenebris.
 Quo iudicō sui declarat eē aliq̄s.
 qui cum oculos h̄eant ad vidēdū
 videre non soleāt. et visus sui offi-
 cio solis fungantur in tenebris.
 De cordis oculis loquor. q̄s h̄nt
 sapientes mundi et non vident. in
 luce nihil cernūt. in tenebris am-
 bulāt. dum demomiorū tenebrosa
 rimantur. et celi alta videre se cre-
 dunt. describētes radio mundum.
 mensuraz aeris ipsius colligētes.
 Porro autē a fide deuū. p̄petue co-
 citatis tenebris implicatur. Ha-

bentes in primo siem xpi. et lu-
men eccie. et nihil videtes. aperunt
quasi scientes omnia. acuti ad va-
na. hebetes ad eterna. et longe di-
sputatōis anfractu. p̄dentes in
scientie p̄prie cecitate. Itaq; dum
cupiunt subtilibus volitare fumo-
ribus. q̄si noctue in lumine va-
nuerūt. **V**esperilio animalis
nobile a vespere nomen accepit.
Est autem volatile. idēq; quadri-
pes. et dentibus utitur. q̄s in alijs
artibus reperire non soleas. Parit
ut quadrupedia. non oua. s; pul-
los viuentes. **V**olitat autē in aere
autū more. sed crepusculo vesper-
tino cōsuevit offendi. **V**olitat au-
tem. non aliquo pennarū. sed mē-
brane sue fulta remigio. quo su-
spensa velut pennarū volatu et cū
fertur atq; vegetatur. **H**abet et
illud hoc vile animal. q̄ sibi inui-
ces adheret. et quasi specie botrio-
nis ex aliquo loco pendens. ac si se
ultima queq; laxauerit omnes re-
soluuntur. **Q**uod fit quodā munes
re caritatis. que difficile in homi-
nibus huiusmodi reperitur. **E**st etiā
galli cantus suavis in noctibus.
nec solum suavis. sed etiam utilis
qui quasi q̄dam bonus cohabita-
tor. et dormitantē excitat. et solici-
tum admonet. et vianter solatur.
p̄cessum noctis canora significa-
tione p̄testas. **H**oc canente. latro-
fuias relinquit insidias. **H**oc ip-
se lucifer excitatus oritur celūq; il-

luminat. hoc canente. mesticiā tre-
pidus nauta deponit. omnisq; cre-
bro vespertinis flatibus excitata
tempestas et p̄cella mitescit. **H**oc
deuotus affectus exilit ad p̄can-
dum. legendi quoq; munus in-
staurat. **H**oc postremū canente.
ipse ecclesie petrus culpam suam
diluuit. quam priusq; gallus can-
taret negando contraxerat. **I**stius
cantu spes omnibus redit. egris
leuatur incommodū. minuitur do-
lor vulnerū. februm flagrantia
mitigatur. reuertit fides lapsis.
ikehus titubantes respicit. erran-
tes corrigit. **D**eniq; respexit Pe-
trum et statim error abcessit. **P**ul-
sa est negatō. secuta confessio. q̄d
non fortuito accidisse. sed ex sen-
tentia domini. lectio docet. **S**ic
enim scriptū est. quia dixit **I**hs
ad simonem. **N**on cantabit gal-
lus priusq; me ter neges. **B**ene
fortis in die petrus. nocte turba-
tur. et ante galli cantum labitur.
et labitur tercō. ut scias. non inco-
fulta effusione sermonis eē p̄lap-
sum. sed mentis quoq; mutatio-
ne turbatū. **I**dē tamen post galli
cantum fit fortior. et iam dignus
quem xps aspiciat. **O**culi em̄ dñi Matth. 26. 34
sup iustos. **A**gnouit remis-
sionem. post quod iam errare non
possit. et in virtutē ab errore mu-
tatus amarissime fleuit. ut lacri-
mis suis deleret errorē. **R**espice nos
quoq; dñe ihu. ut et nos propria

recognoscant? errata. soluamus
pijs fletibus culpā. mereamur in
dulgentiā peccatorū. Ideo cōsulito.
sermonem p̄traxim? . vt nob̄ q̄z
gallus cātaret. loquētibz subue-
nirēt. quo si quod delictū obrep-
sisset in verbo culpā xp̄e d̄nare.
Da q̄so lacrimas p̄tri. nolo leti-
ciam p̄tōris. fleuerūt hebrei et p̄-
mare sunt de hiscentibz v̄ndis li-
berati. Letatus est pharao. q̄ he-
breos tēbat inclusos. et mari mer-
sus cum populo suo occidit. Exul-
tauit et iudas in mercede p̄ditōis
sue. sed ip̄ius se mercedis sue la-
queo strangulauit. Fleuit errorē
suum petrus. et meruit vt aliorū
aboleret errores. Claudere debea-
mus. tēpus est quo melius aut ta-
cetū. aut fletur. Tēpus est quo
celebrat̄ indulgentia p̄tōrum.
Nob̄ quoq̄z gallus iste mysticus
in sacris cantet. Quomaz iam pe-
tri gallus in nostro sermone cātā-
uit. flet pro nob̄ petrus qui p̄ se
bene fleuit. et in nos pia xp̄i ora
uertat. Approp̄eret d̄ni ih̄u passio
que cotidie delicta nr̄a condonat.
et munus remissionis operatur.
Bonus d̄ns dimittere ieiunos n̄
vult. ne q̄s deficiat in via. Si ille
dicit. misereor huius turbe. tridu-
um est q̄ p̄seuerat meū et non ha-
bent escam. et dimittere eos ieiun-
nos nolo. ne deficiāt in via. cuius
intēta sermoni maria. apparatus
recusabat epularū. quātomagis

nos cōsiderāre debemus. quia non
multi sūt qui in verbo dei viuunt.
et ideo refectio corporis desiderat̄.
Certo illius triduo. nostrum hoc
post tridui laboriosius est. Et idō
qui cum auibz lusim? . cum gallo
cātāuimus. iam d̄ni canamus mi-
steria. et ad corpus ih̄u cōueniāt
aquile. p̄tōrum ablutōe renoua-
te. Jam enī cetus ille magnus. ve-
rum nob̄ ionam reddidit. et ḡtus
lemur. q̄d factō nob̄is est vespere
dies q̄ntus. fiat nob̄ mane dies
sextus.

Explicit de die q̄nto. Incipit
de die sexto.

Sextus est iste dies. quo
mūdane creature origo
cōcluditur. et ideo eciam
sermonis nostri quē de diez exor-
dijs assumpsimus. finis paratur.
Qui et si per quinq̄ iam dies nō
mediocri labore nob̄ p̄cesserit. ta-
men hodierno die maiore curarū
accrescit fenore. q̄ in hoc. et supe-
riorū diez periculū ē et toti? hūma-
nitatis certaminis. Etenim si in fidibus a-
cantibus et athletarū cōtētionibz
crebris. licet et maximis lu-
dicris. tamen superiores dies sine
ullo corone transigūtur dispēdio.
Postremus autē dies habet sor-
tem corone. in quo et decernēdi pe-
riculum est. et cedēdi opprobrium.
et vincēdi premiū. quantū maior
in h̄ agone sapientie. tantū non
paucorū. s̄ vniuersorū iudicō nob̄

velut quedā certāminis corona p
cedit. Maior sollicitudo angit. ne
et superior effundam? labore die
rum. et p̄sentis s̄beamus pudorē
neq; eadē dicendi conditō est que
canendi atq; ludādi. cum in illis
ludus offensionis. in isto lapsus
mortis sit. Illic si pecces. spectan
dum est fastidū. hic dānum est
audiendum. Assistite ergo mihi
tanq̄ corone iudices. et ingredi
mini meū hoc magnū et admi
bile totius visibilis theatrū creatu
re. Etenim si is qui explorat nouo
rum aduētus hospitū. p totū eos
circūducit orbis ambitū. prestā
tioraq; opa demonstrās. non me
diocrem longat grām. quāto ma
gis fastidio accipere debetis. q̄ ve
lut quada; sermōis manu. p hāc
cōmunem vos circūduco patriā et
singulaz rerum spēs et genera de
monstro. ex omnib; colligere cu
piens. quāto vob creator vniuer
sorū grāz vberiorē ptulerit. quā
vniuersis donauerit. Vob ergo
hec corona p̄ponit. vos hodie au
pio vestro iudicō coronare. Non
enī nos athletaz more mar cētia
serta deposcim? s; vnde vestre sā
ditatis examen. quo decernatis p
oēs quidē creaturas. puidētiā
penetrāre dīnam. sed cum ceteris
vobis cōe corporee fragilitatis eē
cōsordū. pre ceteris tū vos animi
virtute cōstare. que sola mib; h; cōe
cum ceteris. Nūc age. natu

ras bestiarum dicam? et hominis
generatōnem. Audio enim iam
dudū aliquos insusurrare dicen
tes. Quādiū aliena discimus. et
nostra nescimus. q̄diū de reliq; s
animātibus docemur scientiam.
et nosmetip̄os ignoramus. Il
lud dicat quod mihi profit. vnde
meip̄sum nouerim. Est iusta con
questio. Sed ordo seruādus est.
quem scriptura contexuit. simul
quia non possumus plenius cog
noscere nos. nisi prius que sit oī
natura animantium cognouerim
us. Producat inquit terra ani
mam viuētem scdm genus. qua
drupedes. et serpentes. et bestias
terre scdm genus. et pecora scdm
gen? et omnia repentia ad gen?
Et fecit deus bestias terre. et om
nia pecora ad genus. et omnia re
pentia terre ad genus. Et vidit
deus quia bona. et dixit deus. Fa
ciam? hominē. Hoc loco non ig
noro qual dā bestiarū et pecorū et
serpentū terre spēs. alio retulisse
ut hec ad immanitates criminū.
stulticiā pecorū. nequiciā cogitatō
num referret. Ego autem simpli
ces naturas vniuscuiusq; et gene
ris accipio. nec vereor ne quis me
pauperis conuiue p̄sūptiōi cō
ferendū putet. qui studio huma
nitatis complures roget. nec hīs
quicq; nisi viles et v̄sitatos ap
ponat cibos. et tenui mensa pau
peris apparatus plus replensiois

v. 24-26

incuriat ex fastidio conuiuariū. q̄
 gracie refeāt ex hospitalitatis affe
 ctu. **N**ec enim heliseū amīcū quasi
 malum conuiuā agrestia apponē
 tez olera refutarūt. Simile uanis
 relatiōibus exquisitū illud et accu
 ratum opipare conuiuū est. in q̄
 faham aut turturis species appo
 nitur aut pullus infertur ostreis
 fartus aut spondalis aut poculū
 bibitur quod diuerso colore atq;
 odore in alienos mutetur sapo
 res. **M**artima terrenis. terrena
 martimis fariūtur. **H**oc est res
 p̄bendere p̄uidentia creatōis. qui
 nobis ad victum omnia donauit
 q̄ non illa miscuerit. sed hęc duls
 cia primo videntur et postea fiunt
 amara. **Q**uo enim copiosior fuerit
 luxuries eo p̄miciosior intēperātia
 est. **H**eliseus autem amara appo
 suit. sed postea facta sunt dulcia.
Demq; qui ante in illo cibō mori
 tem putabant. postea in eo suauit
 atis et uite grāciam sunt adepti.
Neq; rursus formidini ē. ne plu
 res videar inuitasse. q̄ possum pa
 scere. et uobis panis deficiat uer
 borum meorum. quia et heliseus.
 et si merito non imitabilis nobis
 fide imitandus non considerauit.
 quantos panes haberet. sed q̄s
 haberet. diuidere omnib; uoluit.
 reficere omnes iudicauit. **I**taq;
 decem panes ordeaceos iussit di
 uidere ministro. **E**t dixit minister
Quid dabo hoc in conspectu cen

tum viroz. **E**t r̄ndit. **D**a et mādu
 cent. qm̄ hęc dixit dñs. **M**andus
 cabunt et relinquent. **F**ides ergo
 uestra faciet abundare pauperis
 lingue conuiuū. nec vereor. ne iei
 iunia uos edatōres faciant. quo
 minus repleti et esurientes ac u
 ci reuertamini. quia scriptū est. **P**s. 36. 17
Confirmat iustos dñs. et in dies
 bus famis saturabuntur. **M**ulto
 pulchrius est ordeaceos panes n̄
 erubescere et apponere q̄s habes.
 q̄ negare. **H**eliseus qui sibi m̄bū
 reliquit populis abundauit. **H**es
 liseus ergo ordeaceos panes non
 erubuit apponere. nos erubesci
 mus simplices intelligere creatu
 ras. que simplicib; et suis declarā
 tur uocabulis. **C**elum legimus.
 celum accipiamus. **T**errā legim;
 terram intelligam; frugiferam.
Quid mibi q̄rere q̄s sit eius mē
 sure circuitus. quā geometre cen
 tum octoginta milib; stadiorū
 estimauerūt. **L**ibenter fateor me
 nescire q̄d nescio. immo q̄d scire
 m̄bū prodest. **M**elius est genera
 terrarū scire q̄ spacia. **Q**ue circū
 fuso mari interiectis barbarorū
 regionib; subfusa atq; inuia pa
 ludibus hoies qui sumus quēad
 modū possumus cōp̄hendere. q̄d
 impossibile esse omnib; scriptu
 tura demōstrat. dicēte deo. **Q**uis
 mensus est manu aquarū. et celum
 palmo. et vniuersā terrā clausā
 manu. **Q**uis statuit montes in

libra. et rupes in statera. et nemo-
 ra in iugo. Et infra. Qui tenet
 gyrū terrarū habitātes in ea sicut
 locustas q̄ statuit celū sic camera
 Quis ergo eq̄lem sibi cū deo au-
 det scientiā vendicare. vt que deus
 maiestate sua esse p̄prio signauit
 oraculo. hec sibi hō ad cognitōem
 repetere posse p̄sumat. Certe moy-
 ses eruditus erat in omni sapien-
 tia egip̄tiorū. sed q̄ sp̄m dei acce-
 pit q̄si minister dei manent illam
 et vsurpatoriā philosophie dō
 etnāz veritatis rōne post hūit. et
 ea descripsit que nr̄e sp̄ci accōmo-
 da iudicauit. q̄ terrā fecerit deus
 q̄ p̄duxerit terrā iuxta dei omni-
 potētis imperiū. et opatōnem dñi
 ihu virgulta de terris. et oēm ani-
 mam viuētē fm̄ genus. An non
 ille putauit dicendū quāto sp̄acō
 acris occupet vmbra terrā. cū sol
 recedit a nob̄. diēq̄ abducit. in
 feriora axis illuminās. et quēad-
 modū in regiōe mūdi huius in
 cides lune globus eclipsiz faciat.
 Qm̄ que mib̄ ad nos. q̄si mib̄
 p̄futura p̄terijt. Vidit em̄ in scō
 sp̄ū non illas marcescētes iam sa-
 pientie vanitates sequēdas. que
 rebus inexplicabilib̄ mentē nos-
 trā occupāt. ludūtq̄ opa. sed ea
 poti⁹ describēda que ad virtutis
 spectauere p̄fectū. Inhereamus
 ergo p̄phetis dictis. nec sp̄ūssau-
 eti q̄si vilia despectui hēamus al-
 loq̄a. Producat inq̄t terrā aīam

viuētē. pecorū. bestiarū. et reptiliū
 Quid argumētū mirabilia. vbi
 euidenter creaturaz terrestriū na-
 tura format. Currit em̄ in cōstitu-
 tōne mūdi p̄ omnem creaturā dei
 verbuz. vt subito de terris omnia q̄
 statuit deus. animantiū genera p̄-
 ducātur. et in futurū lege p̄scripta
 scdm̄ gen̄ sibi similitudinēq̄ vniū-
 sa succedāt. vt leo leonē generet.
 tigris tigrē. bos bouē. agn̄ ag-
 num. aq̄la aq̄lam. semel p̄ceptū
 in p̄petuū inoleuit nature. et ideo
 ministerij sui obsequiū p̄bere ter-
 ra non desinit. vt prisce animan-
 tium sp̄es reparabili generis suc-
 cessione. in nouas reparētur etā-
 tes. Si vis ad vsum hominis de-
 riuare que genita sunt. noli veri-
 tatem vniūq̄ generi nature p̄-
 prie denegare. et multo magis ea
 ad grām aptabis hūanam. Pri-
 mum q̄ omnia genera pecorū bes-
 tiarū. ac pisciū in alium natura
 p̄strauit. vt alia ventre repant.
 aliaq̄ pedibus sustinentur. di-
 versa. magis q̄drupedia corpo-
 ris gressu velut affixa terris vide-
 as esse. q̄ libera. que quidem cum
 erigendi se non habeant facultā-
 tem. de terra victum requirant. et
 ventris in quem deflectuntur. so-
 las sequūtur voluptates. Caue o
 homo pecorum more curuari. caue
 ne in alium te tam corpore q̄ ci-
 piditate deflectas. respice corporis
 tui formaz et speciem congruētē

celsi vigoris assume. Sine anima
lia pna pascant. Cur te in edeto
sternis ipe. que natura non stras
uit. Cur eo delectaris. in quo na
ture iniuria est. Cur noctes et di
es cibo intetus pecoru more freno
depasceis. Cur illecebris corpora
libus deditus. teipm in honora
tum ventri atq; eius passionib?
deseruis. Cur intellectū tibi adis
mis. quem tibi creator attribuit.
Cur te iumentis coparas. a qbus
te voluit deus segregari. dicens.
Nolite fieri sicut equus et mulus
qbus non est intellectus. Aut si
te edacitas equi. intemperantiaq; de
lectat. et hincire ad feminas vo
luptati delectet. in freno maxil
las suas. chamoq; cōstringe. Si
crudelitas pasit. ferax hec rabies
est. que ppter seruiciā trucidatur.
Vide ne in te q; crudelitatis tue v
tatur inhumanitas. Piger asinus.
et expositus ad pdam sensuq; tar
dior. qd aliud docet. nisi nos vis
uatores eē debere. nec desidia cor
poris animiq; pigrescere. cōfuge
re q; ad fides. que onera graua al
leuare consuevit. **F**raudulenta
vulpis foueis se latibulisq; di
mergens. nōne indicio est infrus
ctuofū esse animal. odio q; dignū
ppter rapinā. despectū ppter in
firmitatē. et ideo sue incauti salu
tis. dum insidiat alienis. **P**er
dicem astutā. que aliena oua di
ripit. hoc est perdis alteri. et cor

pore fouet suo. sed fraudis se fru
ctum hūe non posse. qz cum edupe
rit pullos suos. amittit eos. quia
vbi vocē eius audierint. que oua
geneauit. relicta ea. ad illā se na
turali quodā munere et amore cō
ferunt. quā veram sibi mrem ouo
rum generatōe cognouerit. signi
ficantes hanc nutrias fungi offi
cio. illam parētis. Sic itaq; in
cassum ppios fundit labores. ac
fraudis sue p̄cio multatur. **V**nde
et **J**eremias ait. Clamauit per
dix. et congregauit que non pepe
rit. id est oua congregauit. et clama
uit quasi oua sue fraudis effota.
sed ludit operam. qz impenso la
bore. alij educt. quos ipa diutur
ne fotu sedulitatis animauerit.
Huius imitator est dyabolus. q
generatōes creatoris eterni rape
re contēdit. et si quos insipientes
et sensus p̄rii carētes vigore po
tuerit cōgregare. fouens eos ille
cebris corporalib. vbi primum
vox xpi puulis fuit infusa disce
dunt. atq; ad eam se conferunt
matrē q pullos suos sicut aues
materno amore cōplectit. **C**on
gregauit em dyabolus gentiles
quos non creauit. sed vbi in eu
angelio suo vocē suam xpus emi
sit. ad eum se potissimū contulerunt
quos sub vmbra alarū suarū. ipe
suscepit. et matri dedit ecclie nutri
endos. **L**eo nature sue vi sup
bus ferocitatē sui aliarū ferarum

13.23
gēneribz miscere nescit. sed quasi
rex q̄dam plurimoz dedignatur
consozciū. qui etiā cibunt fasti-
dit besternū. etiā ipsas sue esce
reliq̄as auersatur. **Q**ue autem ei
se sociare fera audeat. cuius vocē
tantus inest terror. vt multa am-
mantūz que per celeritatē possint
impetum eius euadere rugientis
eius somitu. velut q̄dam viatto-
rita atqz icta deficient. **N**am de
par di specie. nec scriptuā filuit q̄
varietate coloris motus varios
anime sue p̄dat. **D**icit enī Jere-
mias. **S**imulauit ethiops pelles
suas. et pardus varietatez suam.
Non solum enī de figura. s̄ etiā
de mobilitate furoris istud acci-
pitur. eo q̄ tenebrosis ac inq̄etis
et mobili bz in fide mētis atqz ani-
mi mutatiōibz decoloratus. popu-
lus iudeoz boni p̄positi grām iam
tenere non possit. nec ad emēdas
tōneniollam correctionēqz remea-
re. qui semel firmaz indueret im-
munitatē. **E**st tamē etiā in natuā
q̄drupedū. qd̄ imitari nos sermo
adhortet̄ p̄pheticus. quo exēplo
caueam? desidiā. exiguitate vel in-
firmitate corp̄is a v̄tutis studio
ne reflectam. neqz reuocem ab il-
lius p̄positi magnitudine. **E**x-
igua est ei fornicā q̄ maiora suis
audebit viribz. neqz finicō ad ope-
randū cogitur. s̄ spontanee p̄posi-
to p̄spiciēte futura alimētoz s̄b-
sidia sibi p̄struit. **C**uius vt imite

ris industriā. scriptuā te amonet
dicens. **C**ōfer te ad fornicam o pi-
ger. et emulare vias eius. et esto il-
la sapiētior. **I**lla enī nullā culturā
possidet. neqz ea que se cogat hēt.
neqz sub dñō agit. quēadmodū
p̄parat escā. que de tuis laboribz
sibi mellez recōdit. et cū tu plerūqz
egeas. illa nō indiget. **N**ulla sūt
ei clausa horrea. nulle impenetrā-
biles custodie. nulli inuolabiles
acerui. **S**pectat custos forte que
p̄hibere n̄ audeat. aspiciat sua dā-
na possessor. nec vindicat. migro-
cōuectat agmine p̄da per cāpos.
feruēt semite comitarū v̄iantū. et
que p̄bendi angusto ore n̄ p̄nt.
humeris grandia frumēta tradū-
tur. **S**pectat hec dñs messis. et
erubescit tam pie industrie negaē
cōpendia. **Q**uid autē de canibz
loquar quibus infita est natura
quandā referre grām et sollicitas
exubias pro dñoz salute p̄tende-
re. **V**n̄ ad immemores beneficij et
desides atqz ignauos clamat scri-
ptuā. **C**anes muti. nescientes la-
trare. **S**ūt ergo canes q̄ nouerūt
latrare p̄ dñis. nouerunt sua tecta
desedere. **V**n̄ et tu disce. vocē tuam
exercere pro xp̄o. quādo ouile xp̄i
incurSAT lupi graues. **D**isce in ore
tuo verbū tenere. ne quasi mutus
canis. commissaz tibi fidē custodiā
q̄si iam p̄uaricatōis silencio. dese-
nuisse videaris. s̄ tal' canis q̄ via-
tor et comes āgeli ē quē raphael i-

Prov. vi. 6

Eccl. 5. 6. 10

VI. 1
11.9

libro prophetico. nō odiose sibi et to-
bis filio. adiūgendū putauit. qñ
prexit vt asinodū fugaret. firma-
ret copulā. **M**emoriz em̄ affectus
gracia pellitur demoniū. stabilis
cōiūgiū. **M**ute itaqz specie bestie
scūs raphael angelus tobis iuue-
nis quem tuendū receperat. ad re-
latōem gracie erudiebat affectū.
Quis em̄ non erubescit grām de
se merentibz non referre. cum vis-
beat etiā bestias refugere crimen
ingrati. et ille imptate alimōie s-
uant memoriam. tu n̄ seruas salu-
tis acceptē. **V**rsa insidians li-
cet vt scriptura ait. est em̄ plena
fraudis fera. tamē fertur iformes
vtero partus edere. sed natos lin-
gua lingere. atqz in spēm sui filis-
tudineqz formare. **N**on miraris
in fera tante vis officia. cuius na-
turā pietas exprimit. **V**rsa ergo
ptus suos ad sui effingit similitu-
dineqz. tu filios tuos instituere
similes tui n̄ potes. **Q**uid q̄ etiā
medēdi industriā non p̄termisit.
Si quidē graui affecta cede et sau-
ciata vulneribz. mederi sibi nouit
herbe. cui nomen est flomus. vt
greci appellāt. vlcera sibi cū sua
vt solo curetur attactu. **S**er-
pens quoqz pastu femiali cecita-
tem repellit exceptam. **I**taqz vbi
oculos sibi obducā sēserit. nota re-
media petit. nec fraudat affectu.
Testudo visceribz pasta serpe-
tis. cum venenum aduerterit. sibi

Lam. 3. 10

semper organo medicinā salutis
exercet. **E**t cum sit volutabris pa-
lustribus mersa. curare tamen se
pprio nouit antidoto. certoqz au-
xilio sanitatis. ptatem herbarum
etiā ipsa scire se cōprobat. **V**is-
deas etiā vūlpē lacrimula pinus
medentē sibi et tali remedio immi-
nentis dispendij spacia pferentē.
Clamat ipse dñs in **Jeremie** li-
bro. **T**urtur et hirundo. agri passe-
res custodierūt tempora nidi sui.
populus autem meus non cogno-
uit iudicia dñi. **N**ouit et hirundo.
qñ veniat. qñ etiā reuertat. **N**o-
uit etiā pia avis annūciare adue-
tus sui testimonio veris indicij.
Nouit etiā formica explorare se-
renitatis tempora. **N**am cum ad-
uertent madidatos ymbre fru-
ctus suos humescere. explorato
diligentius aere. qñ iugem possit
seruare tēperiem. aceruos reserat
suos. et de cauernis foras suis hu-
meris exportat vt iūgi sole ppria
frumēta siccetur. **D**emqz haud
quā illis diebus omnibz rūpi-
de nubibz ymbre videbis. nisi cū
fruges suas. horreis pprijs. for-
mica reuocant. **B**oues impen-
dente pluuia ad p̄sepia se tenere
nouerūt. **I**dem vbi naturali sen-
sim mutatōem celi collegerint. fo-
ras spectant. et vltra p̄sepia. cerui-
ces extēdūt suas. vna omnes spe-
cie. vt p̄dire se velle testentur.
Quis sub aduentu hyemis in ex-

18.7

plebilis ad escam. insatiabiliter
herbā rapit. eo q̄ p̄sentiat asperi-
tatem hyemis affuturā. vt se pri-
us herbe pabulo fardat. q̄ geli
adurēte omnis herba deficiat.
Echin? iste terrenus quē vulgo
ericum vocāt. si q̄d insidiarū p̄sen-
sent sp̄m̄s suis claudit. atq; in
sua se arma colligit. vt q̄cumq; eū
cōtingendū putauerit. vulneret.
Iteq; echin? futuri p̄uidus. ge-
minas sibi respirādi vias munit.
vt q̄n boreā flaturū collegent. sep-
tentrionalem obstruat. q̄n notho
cognouerit detergi aeris nubila.
ad septentrionalē se conferat. vt
flatus declinet obuios. ⁊ e regio-
ne necaturos. **Vnde** dignam dño
laudem p̄p̄ba detulit dicēs. **Qm̄**
magnificata sunt opera tua dñe.
omnia in sapientia fecisti. Omnia
penetrat dīna sapientia. implet om-
nia. idq; locupletius ex irrōnabi-
lium disputatōe colligitur. **Vali-**
dius est em̄ nature testimonium
q̄ doctrinē argumentū. **Cui** am-
māti incognitū est. quēadmodū
suam tueatur salutem. **Si** v̄tus
suppetit. resistēdo. si velocitas. fur-
giendo. si astucia. p̄cauēdo. **Quis**
ea vsq; mēdēdi herbarūq; docuit
habere noticiā. **Voies** fumus. ⁊
sepe specie herbarū fallimur. ⁊ ple-
rūq; quas salubres putam? noxi-
as reperimus. quotiens inter dul-
ces epulas. cibis letalis irrepit
⁊ inter ipas aulicorum exubias

ministrōz vitalia regum feralis
esca penetrauit. **Fere** solo noxiū
odore noxia. ⁊ p̄futura discernes-
re. nullo preuio. nullo p̄gustatoe
carpitur herba. nec ledit. melior
em̄ magistra veritatis natura est.
Hec sine vllius magisterio sua
uitatē sanitatis nostris infundit
sensibus. eadem doloris acerbitas
tem docet effugiendam. hinc vita
dultior. mors amarior. **Hec** com-
mendat leene catulos suos. im-
mitem feraz materno mollit affe-
ctu. **Hec** tigridis interpellat fero-
citatē. ⁊ imminētē eam p̄de-
reflectit. **Nāq;** vbi vacuū raptē
sobolis cubile reperit. ilico vesti-
gijs raptoris insistit. **At** ille. quā-
uis equo v̄ctus fugaci. videns tñ
velocitatē ferē se posse p̄uerti. nec
euadēdi vlluz suppetere sibi. posse
subsidū. thechnam h̄mōi fraude
molitur. **Vbi** se contiguū viderit
sp̄erā de vitro proicit. **At** illa ima-
gine sui luditur. ⁊ sobolem putat.
Rēuocat impetū. colligere fetū de-
siderās. rursus inani specie reten-
ta totis se ad cōphēdēdū equi-
tem viribus fundit. ⁊ iracūdie sti-
mulo velociter fugienti imminet.
Ille iterū sp̄ere obiectu sequentēz
retardat. nec tamen sedulitatem
matris memoria fraudis exclu-
dit. **Causaz** versat imagine. ⁊ q̄si
lactatura fetum refidet. **Sic** pie-
tatis sue studio decepta. ⁊ vindi-
ctam amittit. ⁊ prole. **Quid** nob̄
h̄i

scriptura aufert. que dicit. **Filij** diligite patres vestros. parentes. nolite ad iracundiā puocare filios vestros. **Natura** hoc bestiis infundit. ut catulos proprios amet. fetus suos diligant. **Nesciūt** ille odia nouer calia. nec mutato concubitu parentes a sobole deprauantur. neque nouerūt preferre filios posterioris copule. superiores aut negligere. nouerūt pignora sua. nesciūt caritatis differentiā. odiorum incentiua. offensionū discrimina. **Simplex** ferarum natura est. nescit veritatis calūnias. **Sic** enim omnia temperauit deus. ut quibus minus rationis daret. plus indulgeret affectus. **Que** vero fera pro catulis suis. non ipsa potissimum se offerat morti. **Que** fera fetus suos. innumeris licet obsessa cuneis armatorum. non suis visceribus tegat. **Illa** puulos suos muro sui corporis septos. immunes prestat periculi. **Quid** dicit homo qui mandatū negligit. naturam oblitteat. **Filius** patrem despiciat. pater abdicat filiū. et hic putat nescius esse ubi dānatur fecunditas. se potius pater damnat. qui facit irritum esse quod genuit. et hoc putatur auctoritatis esse. ubi sterilitatis natura multat. **Ex** ortem rationis canem esse nemo dubitauerit. tamen si sensus eius vigore. consideres. senties eum sentiendi societate. vim sibi rationis

assumere. **Dem**que quod pauci in gymnasijs instituti. qui totā in discendo vitā et vite longevitatē struerint. vix potuerūt cognoscere. ut filogistamorum iunctōes cōtexerēt. hoc naturali canis eruditōne complēdere facile poterit estimari. **Nā** ubi vestigiū leporis. ceruicū reperiret atque ad diuerticulum semite venerit. et quoddam viarū appetū. quod partes in plurimas scindit. obuiat singularū semitarū exordia. tacitus ipse secū pertractat. velut filogistica vocē. sagacitatē colligēdi odoris emittēs. **Aut** in hanc partem inquit defluxit. aut in illam. aut certe in hūc se anfractū stulit. sed nec istā nec illam ingressus est. **Su**perest ergo ut in istarū separati. sine dubitatione contulerit. **Quod** homines vix plura componite artis meditatione componunt. hoc canibus ex natura suppetit. ut ante mendacium deprehendant. et postea falsitate repudiata. inueniant veritatem. **Nonne** totos dies sterūt philosophi sibi in puluere diuidētes. qui radio sibi describunt singulas. et ex tribus cum vnam earū veram esse necesse sit. duas primo interficiāt tanquam mendacio congruētes. et sic in ea relicta. vim veritatis bere definiūt. **Quis** tam tenax potest esse beneficii et memor grē. quādo quidem pro domino etiam canes infilire nouerūt. et extraneorum accessus prohibere nocturnos. et mori pro minimis. et amori cum dominis sint patiens

Sepe etiā necis illate euidentia ca-
nes ad redarguendos reos indi-
cia p̄diderūt. vt muto eorū testi-
monio plerūq; sit creditum. An-
thiochie ferunt in remotiore pte
urbis crepusculo necatū virum.
qui canem sibi adiūctū haberet.
miles q̄dam p̄dandi studio mis-
ter cedis extiterat. tectus idem
tenebroso adhuc diei exordio. in
alias ptes cōcesserat. Iacebat in
humatū cadauer. frequens erat
spectatū vultus. Astabat canis
questu lacrimabili. dñi deflebat
erūnam. forte is qui necem intus-
lerat vt se habet versucia humani
ingenij. que versadi in medio au-
doritāte presūpta fidē assīret in-
nocentie. ad illam circūspectātis
p̄p̄li accessit coronā. et velut mise-
rans appropinquauit ad funus.
Tunc canis seq̄strato paulisper
q̄stu doloris. arma vltōis assump-
sit. atq; apprehensū tenuit. et ve-
lut epīlogo quodam miserabile
carmen immurmurans. vniuersos
cōuertit in lacrimas. fidem p̄-
bationi detulit. qd̄ solū tenuit ex
plurimis. nec dimisit. Deniq; p̄-
turbatus ille. qd̄ tam manifestū
rei iudicē neq; odiū. neq; inimici-
diarū. neq; inuidie aut iniurie ali-
cuius poterat obiectōe vacuare.
crimen diūtius nequūt refellere.
Itaq; qd̄ erat difficilius. vltōem
p̄secutus est. qd̄ defensionem pre-
stare non potuit. Quid nos dige-

num nr̄o referim? creatori. cuius
cibo vescimur. et dissimulamus in-
iurias. et sepe inimicis dei eas q̄s
a deo accepimus epulas exhibe-
mus. Quid agniculis simplicitus
quos minuscule puulorū compa-
ramus infancie. Sepe ex hīs in
magno grege. agniculus per ouī-
lia tota vagatur. errat a matre. et
cū eam repperire non possit. bala-
tu frequētī absentē incitat. vt re-
spōsure vocē excitet. qd̄ ad eū sonū
errabūd a replicet vestigia. Mul-
tis licet versetur in milibus ouīū.
recognoscit vocē parētis. festinat
ad nr̄m. lactis q̄ materini no-
tos sibi fontes requirit. quāuis ci-
bi desiderio detineat. et potus. trās-
scurrit tñ aliena vbera. gūda li-
cet humore lactis exunderit. solaz
nr̄m requirit. soli? sibi nr̄m vber-
ris. paupes fucos significat abū-
dare. Illa q̄ inter multa agnicu-
lorū milia. solū filiū nouit. vn?
plurimorū balatus. eadez spēs. si
illa tñ fetū suū discernit a cete-
ris. et solū filiū tacito pietatis tes-
timonio recognoscit. Pastor er-
rat in discretōe ouīum. agniculus
in agnitōne matris nescit errare.
Pastor fallitur specie. si ouis pie-
tate non fallitur. Vn? odor oībo
sed tñ habet natura odorē suū do-
mesticū quē soboles sp̄cāli q̄dam
vidē appetate redolē. h̄z suos vsus
natura et sensus domesticos. Vix
infatulo ceperāt dentes pr̄cipere.
h. ij

etiam nouit sua arma temptare.
nonduz catulo dentes. et tanq̃ ha-
beat. ore p̃prio se querit vlasci.
Nonduz ceruo cornu. et tamen fron-
te p̃ludit. atq; ea que nondū exp-
tus ē tela mimitatur. **L**upus si
prior hominē viderit. vocē eripit.
et despiciit eum. tanq̃ victor vocis
ablate. Idē si se p̃uēsiū senserit.
deponit ferocitatē. et n̄ p̃t currere.
Leo gallum et maxime album
uocetur. **C**aprea vulnerata dicta
num petit. et de vulnere excludit sa-
gittas. **N**orunt et bestie remedia
sua. **L**eo eger fimeā querit. vt des-
uoret. quo possit sanari. **L**eo par-
bus capree agrestis sanguinē bi-
bit. et vim languoris euocat. **O**m-
nis fera egra. camis hausto curat
sanguine. **V**r sus eger formicas
deuorat. **C**eruus oleum amuscu-
los mandit. **E**rgo fere norunt ea
petere que sibi p̃fint. tu ignoras
o hō remedia tua. tu nescis quō v-
tutē eripias adūsario. vt te tanq̃
p̃uentus lupus effugere n̄ possit.
vt oculo tue mentis eius p̃fidiaz
deprehendas. et prior cursum verbo-
rum eius impedias. imprudentiā
eius et acumen. disputatois obtu-
das. **Q**uod si te ille p̃uenerit. vocem
tuam auferet. et si obmutueris.
solue amictuz tuum. vt sermones
resoluas. et si in te insurrexerit lu-
pus. petram accipe et fugit. **P**etra
xp̃us est. **S**i ad xp̃m confugias.
fugit lupus. nec terrere te potest.

Hanc petram quēsiuit petrus. cū
titubaret in fluctibus. inuenit. qz
dexteraz amplexus est xp̃i. **Q**uid
dicam. allio homines delectari. et
illud ad escam sumere. qd et leo et
pardus fugit. **D**emq; si ubi allis-
um aliquis conficandū putauit. et
rit. leopardū inde exilit. nec resi-
stit. **C**uius venenata fera odorem
non potest sustinere. tu id p̃ cibo
sumis. et visceribus infundis in-
termis. **S**ed medicatur interdū
coloribus. **S**umatur pro medis-
camento. non pro cibo sumatur.
pro egrotantibus. non ab epulās-
tibus. **M**edicamentū queris. et ie-
iunium fugis. quasi maius aliud
remediū reperire possis. **I**eiumi
hominis sputum si serpens gusta-
uerit moritur. **V**ides quanta vis
ieiunii sit. vt et sputo suo hō terre-
num serpentem interficiat. et me-
rito spiritalem. **Q**uanta dominus
etiam minusculis infundit pru-
dentiam. **T**urtur mīdo suo ne-
pulos suos incurat lupus. squil-
le folia supiacet. **N**ouit enim q
hōi folia. lupi confugere cōsue-
uerunt. **N**ouit vulpecula quō po-
steritatē foueat suā. et tu ignoras
tu negligis. quō aduersuz lupos
nequicie spiritualis posteritatē vi-
te huius hēas tutiorē. **S**ed re-
uertamur ad seriem creature. et cō-
sideremus quia rōne domin⁹ alijs
bestijs angustiora colla formaue-
rit. vt leombus. atq; tigridibus.

ursis quoq; alijs plixiora ut ele
phantis. et camelis. **N**one euident
ca est. qz illis feris que carne ve
scuntur no erat opus plixitate cer
uicis. **N**on emz in terras pascendi
gra ceruiciz atq; ora deiciunt. s; aut
ceruui inuadunt. aut bonem. oueq;
discerpunt. **C**amelus vero cu sit
altior. quo herb minutissimis pa
sceretur. nisi longiora vsq; ad ter
ram colla. ad vsu passionis exten
deret. **I**taq; camelus pceritatis
sue prolixiora colla sortitus est.
Equus pari rone. **H**os q; simili
modo. **N**ec em pascitur herbis.

Elephatus aut etiam pminē
tem pmuscida habet. qz cum sit
eminentior cūctis. inclinae se ad
pascendū non pōt. **I**taq; pmu
scide eius ad colligēduz abuz vti
tur ministerio. ea imanis bestia
lar go potui infundit humorem.
Ideoq; concaua est. q; ad restins
guendam tante bestie sitim. ple
nos lacus hauriat. a collecto flu
mine possit humidare potantē
Ceruix sane minor estq; poscat tā
ti corporis moles. **N**e ea quoq; oz
neri magis esset q; vsui. **I**deo
nec genua flectit. qz rigidiorib;
opus fuit crurib;. quo velut co
lūmis. tāta possit mēbroz machi
na sustineri. **C**alcaneū leuiter in
curuat. rigent cetera pedū a fūmo
vsq; ad pmū. nec sicut in ascellas
nos sepe depouimus. **I**ta se bestia
pōt tanta deflectere. meritoq; non

voluendi se neq; curuandi vñ
cum ceteris animātib; pōt has
bere cōem. fulatur hinc inde trabi
bus maximis ut in sōno aliquā
tulum sine periculo reflectat. qz
pes eius nulla artuum coniūctōe
distinguit. **M**ansuetis ergo ve
luti quedā fultra eorum quib; h
vsus est parantur ingemo. feris
autēz et agrestib; qz nemo hmoi
qbus sustentari queat fultra s;
stermit. hinc venit vsus periculi.
Naq; arbore mixi. aut costas fri
cant. aut in somno sese relaxant.
que nonnunq; victa atq; inflexa
tanto corpore frāgitur. atq; ille q
sese in eandē refuderat corruit. nec
erigere atq; eleuaē se pōt. ibiq; ia
cens interit. aut gemitu suo pdi
tus stermitur. duz venter ceteraq;
iuxta molliora. ad vuln; patent.
Nam dorū eius ceteraq; exteiora
nulla facile solent tela penetrare.
Sunt autēz qui ppter ebur illis
insidias parant. ut arbores eas
qbus se applicare cōsueuerint. ex
alia parte qua infrequētior vsus
eis sit. aliquantū recidāt. ut refle
ctente se elephāto. pōdus mēbro
ruz eius sustinere possint. ruināq;
eius arcessant. **S**ed si quis ista
rephendit. rephendat etiam altit
tudines edificiorū. qz citius gra
uem minatur ruinam. et difficili
reparatur. **V**erū si illa ppter pul
chritudinē. aut ppter speculam
frequenter attollim;. hec quoq;
h. iij

in elephantis probare debemus quod
magnorum rebus bellicis usum mi-
nistriant. Indi gens persarum ferocis
bellis. valida sagittis. omnique te-
lorum iactu. quod de superioribus ad
inferiora. validiora minus tela tor-
quentur. acies eorum velut turri-
bus grandibus septa praecedit. in
medijs capis tanquam de muro dimi-
cant. et velut in arce quadam et spe-
cula collocati spectant magis bel-
la quam subeunt. Itaque alieni a pericu-
lo videtur tuti. molibus bestiarum.
Quis enim eas adire audeat cum
desuper facile iaculis fugatur. infe-
rius elephantorum conteras incur-
su. Denique cedunt illis aues. et ar-
matorum cunei et castra illa quadra-
ta solvuntur. Intolerabili namque im-
petu in hostes ruunt. et nullo ag-
mine bellatorum. nulla constipatione
militum. nullo clipeorum retardantur
obseptum. velut quidam mobiles
montes versantur in preliis. et ut
colles alto eminent vertice. mug-
itus fragore omnium perturbant con-
fidentiam. Quid hijs faciat pedes.
quantis lacertis validus et manu
promptus. cum sibi septus arma-
torum populus gradiendi motu
quasi muratus occurrat. Quid
faciat eques. cui equus eius propter
refectus tante bestie immamitate
desugiat. Quid faciat sagittarius
cum desuper ferrata virores corpora
iaculi ictu sentire non possint. be-
stia quoque. nec nuda facile pene-

trabilis ferro sit et munita loribus.
obvias sine sui periculo acies se-
cet. et conterat turmas. Itaque ut
immensa edificia. ita elephantum fun-
damentis validioribus sustinetur
alioquam patibus sulti pedibus in-
tra breuem laboretur etate. nunc
autem tricenis et amplius feruntur
annis vitam producere. quod ad ma-
gnitudinem omnia sibi membra con-
ueniunt. Ideoque non distincti ut
nobis. sed compacti artus sunt quo
robustiores sint quam homines. Si
diu steterint aut velotius current
iugiterque ambulaverint. genua vexan-
tur et plante. Coniuncta enim et arti-
culata facili quam concreta atque soli-
data. aut doloris sensum. aut casus
offensionis emittunt. Et quod mir-
raris. si vestiti armis timeantur. quoniam
quidem dentibus suis tanquam natu-
ralibus spiculis semper armati sunt.
Promiscua sua quicquid invol-
uerint. velut quodam lapsu ruine
ingentis examinant. Involunt pro-
miscua oris sui escam. et quasi quod-
dam altissimi dracones serpentinis
quos ceperint spiras flagellant. ple-
rumque eas in orbe colligunt. maxi-
me cum de terra cibum legit. aut
potus hauritur. Documeto itaque
nobis sint. quod nihil in hijs super-
fluum sit creatum. et tamen hec tante
molis bestia subiecta nobis imperijs
seruit humanis. Etenim quoniam de his
creatura dicturi sumus omnimedato-
nem eius prosternere et prolibare debemus.

Videbatur enim nihil elephan-
tis creatura habere robustius.
nihil tam terribile vel procerum.
Nihil tam ferum quam leones vel ti-
grides sunt et hec seruiunt homi-
ni. et naturam suam humana insti-
tutione deponunt. obliuiscuntur quod
natura sunt. induuntur quod iubentur.
Quid multa? Docetur ut pu-
uili. seruiunt ut infirmi. verbe-
rantur ut timidi. corriguntur ut
subditi. in mores nostros tran-
seunt. quoniam motus proprios per-
diderunt. Mirabilis ergo natura
in maximis. mirabilis enim in ex-
cellis dominus. mirabilis enim in
minimis. Sicut enim non minus
plana camporum quam montium alta
miramur. nec plus altitudine ce-
dri stupem? quam vitis aut oleae bre-
uis fecunditate. Ita non amplius
miros elephantem. quia procerus
est quam murem. quia terribilis ele-
phanto est. Nature ergo hec po-
teta est ut terribilia alijs. alijs me-
ticulosa sint. Est enim donata pro-
pagatiua quedam singulis creaturis.
ut quibusdam privilegijs proprijs ful-
ciatur. Formidabilis tauris. ele-
phantus murem timet. Leo quidem
rex ferarum exiguo scorpiomis aculeo
leo exagitat. et veneno serpentis oc-
ciditur. Eximia leonis pulcritudo
per comantes ceruice thoros excuti-
tur. cum sublato serpens pectore at-
tollit ora. Sed quis non miretur
tam brevis scorpiomis aculeo. ut

incorporeum putes. ingentium corpo-
rum exigere mortem? Nec quis quod
hoc reprehendat quod creator serpen-
tes creaturis suis aliaque vel ani-
mantium vel herbarum genera ve-
nenata miscuerit. Nata sunt enim
hec ad correptionem nostram. non
ad deformationem. Namque ignavis
aut infirmis. aut impijs. plerumque
offensioni atque terrori sunt. alijs
vsum ita sunt hec. ut pedagogi.
puulis amari videntur acerbis. et
molestis formidabiles verberare. li-
bertatem lasciuie denegant. necesse-
tatem discipline exigunt. ne pue-
rili animus luxui diffuset. ter-
rore costringunt. Ideoque horum
austeritate frugieua dunt. sobrijs.
continentes. laudi magis quam ludo
dediti. Vides quam terribilia illa fla-
gella perficiant. sic et serpentis flagel-
la sunt eorum quibus infirma ani-
mi etas et quedam puerilis mente
seruitus. erumis fortioribus nocere
non possint. Denique confidenti in do-
mino dictum est. Ps. 90.1 Super aspidem et
basiliscum ambulabis. et conculcabis
leonem et draconem. Paulum momor-
dit vipera. et putabant eum quasi pec-
catore. vix de naufragio seruatum
veneno esse moriturum. Sed postea
quam inuolabilis permansit. excussa
in igne vipera. plus apud intuen-
tes reuerentis inuenit. Sed et
ipse dominus ad omnes ait. Mat. 16.16 Qui crediderit
et baptisatus fuerit. salvus erit.
qui vero non crediderit condemnabitur.

Signa autem credentium hec dixit fore ut serpentes manu mulceant venena hijs atque omne mortiferum etiam si biberint nocere non possit. Tua ergo tibi magis incredulitas o homo quam venena metuenda serpentium sunt. Tu ne ergo illa ut saltem dum formidatur illa ad fidei te provocare possint. Quod si deum non times vel vltima perfidie venena formida. Nunc quoniam et elephantos vides tibi subditos. et leones esse subiectos. nosce teipsum o homo quod non ut ferunt apollinis phicij. sed salomonis facti est. qui ait. nisi scias te formosam in mulieribus. quam multo ante moyses in deuteronio scripserit. Attende tibi o homo. tibi attende ait lex et propheta. nisi scias te. Cui hoc dicit. Formosa inquit in mulieribus. Que est pulchra in mulieribus. nisi anima que in utroque sexu prestantiam possidet pulchritudinis. Et merito decora est que non terrena sed celestia. non corruptibilia. sed incorrupta desiderat. in quibus deus perire non solet. Corporalia enim omnia processu etatis aut egritudinis inequalitate marcescunt. Vnde attende dicit moyses. In quanto totus es. In quo melior tui portio est. Denique interpretatus est dominus quid tu sis dicens. Attendite vobis a falsis prophetis. Isti enim animam debilitant. mentes subvertunt. Non ergo caro tu es. Quid enim est caro. sine anime gubernaculo. mentis vigore.

Caro hodie sumitur. etiam deponitur. Caro temporalis. anima diuturna. Caro amictus est anime. que se induit corporis vestimento. Non ergo tu vestimentum es. sed qui vestimento uteris. Ideo tibi dicitur. ut expolias veterem hominem cum actibus suis. novum induas. qui non in corporis qualitate. sed in spiritu mentis et agnitione renouatur. Non inquam caro tu es. Neque enim carni dicitur Templum enim dei vos estis. et spiritus

Adiamus inquit homines ad imaginem et similitudinem nostram. Quis hoc dicit. Nonne deus qui te fecit. Quid est deus. caro. an spiritus. Non caro utique. sed spiritus. cui similis caro esse non potest. quod ipse incorporeus et invisibilis est. Caro autem. et comprehenditur et videtur. Cui dicit. Non sibi utique. quod non dicit faciam. sed faciamus. non angelis. quod ministri sunt. Serui autem cum domino. et opera cum auctore. non possunt operatiois habere consortium. Sed dicit filio. etiam si iussu dei cuncta creantur. et arriam cum suis primum amittunt. qui dum unum a consortio domini operatiois excludunt.

Col. 3. 10

Cor. 3. 17

Gen. 1. 3

0. 26

Mark. 7. 15

plures asserunt. et prerogatiuam
quam filio negant. seruulis do-
nant. Sed esto ut adminiculo
seruulorum ad operandum deus indi-
guis se videat. Si operatio comu-
nis est cum angelis deo. nunquid
deo et angelis imago communis est?
Nunquid angelis dixerit. **F**acia-
mus hominem ad imaginem no-
stram et similitudinem. **N**o. Sed quid
sit ymago dei. audi dicentes. Qui
Col. 1. 13 eripuit nos inquit de potestate te-
K. nebrarum. et transfudit in regnum
filii claritatis sue. in quo habemus
redemptionem in remissione pec-
catorum. qui est imago quasi in-
uisibilis. et primogenitus vniuersae
creature. Ipse est imago patris
qui semper est et erat. In principio
Jo. 14. 9 tamque imago est. que dicit. **P**hi-
lippe. qui me videt. videt et patrem.
Et quomodo tu cum imaginem vi-
uam patris viventis videas dicis
-9 **O**stende nobis patrem? Non cre-
dis quia ego in patre et pater in
me est? Imago dei virtus est. non
infirmas. Imago dei sapientia
est. imago dei iusticia est. Sed sa-
pientia divina est sempiterna iustis-
cia. Imago est solus ille. qui dixit.
Ego et pater unum sumus. Ita
habet similitudinem patris. ut di-
uinitatis et plenitudinis habeat vni-
tatem. Vbi dicit. **F**aciamus. quomodo
inequalitas. cum iterum dicat. ad
similitudinem nostram. Vbi est
dissimilitudo? Sic et in euange-

lio. cum dicit. Ego et pater. utique
non una persona est. Vbi autem unum
sumus. nulla est discrepantia di-
uinitatis aut operis. Non ergo in
utroque una persona. sed una substantia
est. Et bene addidit. sumus? quia
semper esse diuinum est. ut coeternum
credas. quem putabas esse dissimile
Eternus est enim. de quo dicit moy-
ses. Qui est misit me **P**utere etiam *Exod. 3. 14*
illud promissit. Ego et pater. nam si
patrem promississet. tu minorem filium
iudicares. Sed promissit filium. quem
non uenit credi. patre superiore
Adiunxit patrem. ut aduerteret deum
patrem et filium eius. ordinis praeiudicio
non teneri. Attende inquit tibi soli *Deut. 10. 9*
Aliud enim sumus nos. aliud sunt
nostra. alia quam circa nos. Sumus?
hoc est anima et mens. nostra. sunt
corporis membra et sensus eius. cir-
ca nos. pecunia est. serui sunt. et vi-
te istius apparatus. Tibi ergo at-
tende. et tempus scito. hoc est. non quod
les lacertos habeas. non quantam
corporis fortitudinem. non quantas
possessions. quantam potentiam.
sed qualem animam ac mentem.
unde omnia consilia perficiuntur.
ad quam operum tuorum fructus refer-
tur. Illa est enim plena sapientia. ple-
na pietatis atque iusticie. quam om-
nis virtus a deo est. Cui dicit do-
minus. Ecce ego iherusalem pinxi *Is. 49. 16*
muros tuos. Illa anima a deo
promittitur. quam habet in se virtute gratia
remittentem. splendoremque pietatis.

Ps. 72. 20

huc. 21

Illa anima bene picta est. in qua
luet dñe opatois effigies. Illa
aia bene picta est. in qua est splen
dor glorie et paterne imago sub
stantie. scdm hanc imaginē que
refulget. pictura pñosa est. scdm
hanc imaginē. adā ante pñm. h
vbi lapsus est. deposuit imaginē
celestis. supsit terrestris effigiem
Sed fugiam? hanc imaginez. q
intrare ciuitatē dei non pōt qz scri
ptū est. **Dñe in cītate tua imagi
nem eorū ad nihilū rediges.** **Nō**
intrat indig imago. et q nō intrat
excludit. qz non intrabit inqt in
eam. qui facit execratiōem et mēda
cium. h ille intrabit in eam. cuius
in fronte. agni nomē scriptū est.
Anima ergo nrā. ad imaginē dei
est. In hac. totus es homo. quia
fine hac nihil es. sed es terra. et i
terraz resolueris. **Demiqz** vt scias
qz fine aia caro nihil est. **Noli** in
quit timere eos qui pñt corp? occi
dere. animā autē non pñt. **Quid**
ergo in carne psumis. q nihil a
mittis. si carnē amiseris? **Sed il**
lud time. ne anime tue defraudeis
auxilio. **Quā** em dabit homo cō
mutatiōem p anima sua. in q non
exigua fui porciō est. h totius hui
mane vniuersitatis substantia est.
Hec est p quā ceteris feraz terre
narūqz auiū dñaris. cūctis aian
tibus. **Hec** est ad imaginez dei.
corpus aut ad spēm bestiaz. In
hac pñz dñe imitatiois infigne.

in illo cū feris ac beluis. vile con
soriū. **Sed** tractem? elima
tus. qui sit ad imaginem dei **Est**
ergo in deo. **Tertia** est. quia caro
terra est. **Ergo** corpore? deus? **Er**
go vt infirmus. vt caro passioni
busqz subiectus? **Et** forte caput
tibi videatur ad similitudinē dei. qz
eminet. aut oculi. qz intuentur.
vel aures. qz audiunt? **Si** altitu
dinem expetis. nū pñri videmur
qz paululū vertice eminem? a ter
ris? **Sed** id non pudet eo nos si
miles deo dici. qz serpētibz cete
risqz reptātibz. aut quia dānu
lis atqz ouibus. aut lupis celsio
res sumus. et quantū in ea parte
cameli nobis atqz elephanti p
ceriores sunt? **Obtutus** est quidē
pñans spectare elemēta mundi.
cognoscere que nullus annunciet
sed tuus dephendat aspect? **Ve**
rum hoc ipm quantū est qd vides
mus vt eo ad similitudinē dei nos
esse dicamus qz omnia videt. spe
ctat omnia. latentes dephendit
affectus. scrutatur cordis ocul
ta? **Nō** pudet hoc dicere. cū ipse me
totum videre non possum. **Qz** ante
pedes est video. qd a tergo est vi
dere non possum. ceruicē meam ne
scio. non noui occipitiū. renes me
os videre non possum **Similiter**
quantū est qd audiui? cum id
qd paululū distet. videre et audire
non possum. **Si** iterecti parietes
sint. impeditur aspect? impedit

auditus. Deinde corpus nostrum
vno in loco beret. angusto inclus
ditur. si rationes omnes fere latio
res sunt homine. omnes etiam ve
lotiores. Non ergo caro potest esse
ad imaginem dei. sed anima nos
tra que libera est. et diffusis cogi
tationibus atque consiliis. huc atque
illuc vagatur. que considerando spe
ctat omnia. Ecce nunc sumus in
Italia. et cogitamus que ad orien
tales. aut occidentales partes ex
pectari videantur. et cum illis ver
sari videmur. qui in perfida sunt co
stituti. et illos videmus? quid agunt
in Africa. si quos cognitos nobis
ea terra susciperet. sequimur perfrui
scientes. inheremus peregrinantibus.
copulamur absentibus. alio
loquimur separatos. defunctos quod
ad colloquium resuscitamus? eosque
ut viuentes complectimur. et tene
mus. et vite officia hijs versusque des
ferimus. Ea ergo est ad imaginem
dei. que non corporea estimatur.
sed mentis vigore absentes
videt transmarino visu. nouit. per
currit. aspectus scrutatur abdita.
Huc atque illuc vno momento se
sus suos per totius orbis fines. et
mundi secreta circumfert. que deo
iungitur. christo adheret. descen
dit in infernum atque ascendit. li
bera versatur in celo. Denique aus
di dicentem. Nostra autem conuer
satio in celis est. Non ergo est
ad imaginem dei. in qua deus non

semp est. Sed audi quia ad ima
ginem dei. dicit enim apostolus. Nos
itaque omnes reuelata facie gloria
dei speculantes ad eandem imagi
nem reformamur. a gloria in glo
riam. sicut a domini spiritu. Quia
ergo cognouimus animam esse ad
imaginem dei. nunc consideremus?
vtrum de anima potuerit dici. Fa
ciamus hominem ad imaginem.
Sed audi et istud. quia anima
nomine hominis nuncupatur.
Scriptum est enim in Genesi. Filij
autem ioseph. qui facti sunt illi in
egypto. anime nouem. Omnes er
go anime que intrauerunt cum iacob
in egipto septuagintaquinque.
Et multo aptius anima vel homo
latine vel grece antropos dicitur.
alterum ab humanitate. alterum
ab intuentio. habens viuacitatez
quam magis anime quam corpori con
uenire non dubium est. Cui rei etiam
illud iure concurrit dictum. in the
mis Jeremie. Bonus est dominus
sustinentibus eum. anime que que
rit illuz. De libris dixit. et animam
adiciendam putauit. Melius enim
quod ista. si sola sit abducens se a
corporis ceno. et a cupiditate carna
li. Ipsa est ad imaginem dei. confor
mis domini ihesu. Qui autem conformes filij
dei. sci sunt. Sic enim legimus? dice
te apostolo. Scimus autem quod diligentes
deum. omnia concurrunt in bonum. hijs
qui secundum propositum vocati sunt sancti
et quos presciuit et predestinauit.

2 Cor. 3. 18

Gen. 46. 27

Lam. 3. 26

Rom. viii. 28

Phil. 3. 20

conformes fieri imaginis filij sui
ut sit ipse primogenitus in multis
fratribus Quos autem predestina
uit hos et vocavit. et quos vocavit
hos et iustificavit. etc. Vtrum ergo secundum
corpus an secundum animam iustifica
tio tibi conferri videatur. queso re
spondeas. Sed dubitare non po
tes. cum iusticia unde iustificatio
deriuata est. mentis utique non cor
poris sit. Pictus et ego o homo et
tu pictus a domino deo tuo. Bonum
habetes artificem atque pictorem. noli
bonam delere picturam. non fucum.
sed veritate fulgentem. non ceram ex
pressam. sed gratiam Deles pictu
ram o mulier. si vultum tuum mate
riali candore oblinas. si acquisi
to rubore profundas. illa pictura
vitij. non decoris est. Illa pictura
fraudis. non simplicitatis est. illa
pictura temporalis est. aut plu
uia. aut fuit et tergitur. illa pictu
ra fallit. decipit. ut neque illi place
as cui placere desideras. qui intel
ligis non tuum. sed alienum esse quod
placeas. et tuo displiceas auctori
qui videt opus suum deletur. Dic
mibi si supra artificem aliquem in
ducas alterum. qui opus illius su
perioris novis operibus obducatur.
nonne indignatur ille qui opus su
um adulteratum esse cognoverit.
Noli tollere picturam dei. et picturam
meretricis assumere. quia scriptum
est. Tollam ergo membra christi. et fa
ciam membra meretricis. Absit Quod

si quis adulteatur opus dei. grave cri
me admittit. Grave est enim crimine
ut putes quod melius te homo. quam de
us pingat. Grave est ut dicat de
te deus. non agnosco colores me
os. non agnosco imaginez meam.
non agnosco vultum quem ipse for
maui. Reicio ergo quod meum non
est. Illum quere qui te pinxit Cum
illo habeto consortium. ab illo sum
me gratiam. Cui mercedem dedisti.
Quid respondebis. Quod si grave est ad
ulterare opus dei. quid de illis di
cimus qui interficiunt opus dei.
Qui humanum sanguinem fundunt.
qui vitam quam deus donavit ex
torquent. qui dicunt. tollamus ius
tum. quia inutilis est nobis. Unde
bene dictum est hodie. Vulpes for
ueas habent et volucres celi in
tos ubi requiescant. filius autem ho
minis non habet ubi caput suum
reclinat. Avis servatur in mado.
homo non abscondit in fovea. sed
decipitur Fovea vera os hominis
est. fovea alta perditur est hominis.
ubi sunt noxia et fraudulenta confi
lia. male cogitationes. Tu ambulans
et alius tibi foveam parat. In me
dio laqueorum ambulas. quos ab
sconderunt tibi in via inimici tui.
Omnia ergo circumspecte. ut fugias
sicut dammula de retibus. et sicut
avis de laqueo Dammula. recia.
aspectus vivacitate declinat. Avis
evitat laqueos. si ad superiora se con
ferat. et terrena superuolat. In su

mat. viii. 20

perioribus enim nemo tendit recia-
laqueum nullus abscondit. Ideo et
conuersatio in superis est. huius non
solet in predam ire captura. Sed
quod miraris. si homo decipit ab ho-
mine. quoniam filius hominis ubi requiesce-
ret non habebat. Et ille quidem tale
hominem fecit in quo caput suum re-
clinaret. Sed postea quod in pectore
nostro non requies proximi cepit esse. sed
fouea. postea quod alter alteri ne-
scire cepit insidias. quem uiuare de-
beret caput suum Christus auertit a
nobis. sed postea tamen maluit illi
morti offerre pro nobis. Noli igitur
esse fraudulentus. crudelis. im-
mitis. ut in te Christus caput reclinet.
Demumque cum fecisset piscium beluas.
cum fecisset ferarum genera et bestia-
rum. non requirit. Requirit autem
postea quod hominem ad ymaginem
suam fecit in quo requiescat. Audi
dicentem. Supra quem requiescam
nisi supra humilem et quietum et tres-
mentem uerba mea. Esto ergo hu-
milis et quietus. ut in tuo deus re-
quiescat affectu. Qui non requirit in
bestijs. multo magis non requiescit
in pectore bestiali. Sunt enim ani-
mi bestiales. Sunt fere formam
hominis indute. de quibus dicit dominus.
Attende. uox a facie prophete. quod uox ad uos
in ues. ouis. intus autem sunt lu-
ra. In hijs ergo non requiescet deus. sed
requirit in moribus humanis. quos
fecit deus ad ymaginem suam et si-
militudinem. Quoniam fecit uirum qui non

det velare caput suum. quoniam ymago
et gloria est dei. **102** uiri autem dicunt.
Ecce ego ibi pinxi muros tuos *Psalm. 49. 16*
Non dixit pinxi uentre tuum. non
dixit. pinxi inferiora tua. sed dixit.
pinxi muros tuos. valida se asse-
rens homini muros dedisse perfidia.
ut si paucis speculatorum in portis sit
obsidionis possit periculum appulsa.
Dicit itaque. Non tibi voluptates de-
di. non illecebras cupiditatum. non in-
cuncta luxurie. non alieni decois con-
cupiscentiam. sed dedi tibi fundamen-
ta muralia. dedi tibi turrium excel-
sa fastigia. in quibus constitutus. ex-
pugnari ab hoste non metuas. nec
ingruentium legionum terribilia. li-
cet temptamenta formides. Demumque
habet in psalmo. quod iusti anima dicit
uel ecclesia. Ego ciuitas munita. ego *27. 8*
ciuitas obsessa. Munita per Christum. ob-
sessa per dyabolum. Sed non det ob-
sidiorem uereri cui Christus adiutor est.
Munitur enim gratia spirituali. et se-
cularibus periculis obsidet. **V**n et in
canticis habet deum. Ego murus et uer-
ba mea turre. Murus est ecclesia.
turre eius sunt sacerdotes. quibus
abundat. et de naturalibus uerbum. et
de moralibus disciplinam. **C**ognosce
ergo te decois anima quod imago es dei.
Cognosce te homo quod gloria es dei. **A**u-
di quo gloria propheta dicit. *Psalm. 136. 6*
Mirabilis facta est cognitio tua ex me. sed est in me-
dio opere tuo. mirabilior facta est
maiestas in consilio hominis tua sapi-
entia predicatur. dum me intueor.

quem tu i ipsis cogitatōibz oculis
tis et intermis affectibz deplēdis
scie tue agnosco mīsteia. **C**ogno
sce ergo te hō quātus sis. et atten
de tibi. ne qñ laqueis implicatus
dyaboli. fias pda venātis. ne for
te in fauces terribil' leonis incur
ras. qui rugit. circuit. qrens quez
deuoret. **A**ttēde tibi vt cōsideres.
qd in te intret. qd ex te exeat. **N**ō
in cibo dico. q absorbet et egerit
h de cogitatōe dico. de smone asse
ro. **N**ō in te intret alieni thori cō
cupiscētia. nō irrepāt tuā mentē.
non rapiat oculus tuus trāseūtis
femine pulcritudinē. anim? non
illudat. non sermo tuus tēptamē
torz machinas nectat. nō in dolo
pdat. n̄ maledictio p̄ximo asper
gat opprobriū. **V**enatore te fecit
deus. nō expugnatore. qui dixit.
Ier. 16. 16 **E**cce ego mitto venatores mul
tos. **V**enatores. n̄ criminis. h̄ ab
solutōis. **V**enator vtiqz. n̄ culpe.
sed grē piscator xpi est. cui dicit.
Luc. 9. 10 **A**mōdo eris lūies capiēs. vniūfi
cās. **S**ic mitte recia tua. sic mit
te oculos tuos. sic mitte sermōes
tuos. vt nullū opprimas. h̄ absol
uas fluctuantē. **A**ttēde in q̄t tibi
Eccl. 28. 30 **S**ic sta ne cadas. sic curre vt ad
brauiū puenias. sic certato. vt se
pe decernas. qz legitimo debes co
rona certaminis. **M**iles es. hostez
diligēter explora. ne tibi noctur
nus irrepāt. **A**thleta es. mambo
aduersario ppior esto q̄ vultu. ne

oculū fallat tuum. **L**iber obtutus
sit. argutus incessus. vt irruentē
effundas. cedentē occupa. vuln?
vigilātū aspectu exeat. forti con
gressu repellas. **Q**z si fueris vulne
ratus. attende tibi. curre ad medi
cum. qre remediū penitētiae. **A**ttē
de tibi qz carnē habes. q cito labi
tur. vt veniat tibi bonus aiaz. ne
diciis. sermo dīnus. **A**ccōmoda
tibi oracula dñi. tanq̄ medicamē
ta salubria. **A**ttēde tibi ne fiat v
bum absconditū in corde tuo in
quū. **S**erpit enī venenū qd et les
talia infert et tagia. **A**ttēde tibi ne
obliuiscāis dñi. qui fecit te. ne no
men eius in vacuū accipias. **A**ttē
de tibi. lex dicit. ne cū manducaue
Deut. 8. 12 ris et satiatus fueris et domos edi
ficaueris et habitare ceperis et pe
coribus tuis repletus fueris et au
ro et argento abūdaueris. et omi
bus q̄cunqz tibi fuerit in multitu
dine. exaltes te corde et obliuiscas
ris dñm deū tuum. **Q**uid enīz hēs
hō qd nō accepisti. **N**ōne hec oīa
sicut vmbra p̄tereūt. **N**ōne dom?
tua hec puluis est et cinis. **N**ōne
hec omīa fabula. **N**ōne seculi the
saurus vanitas est. **N**ōne tu ipse
es cinis. **R**espice in sepulcra hominū
et vide qd ex te nisi cinis et ossa re
manebūt. h̄ est de corpore tuo. **R**e
spice in q̄ et dic mibi q̄s diues q̄s
paup sit. **D**iscerne inopes ac potē
tes. **N**udi oēs nascimur. nudi mo
rimur. nulla discretō inter cadas

uera mortuorum. inhi forte qz graui
us fetet diuitu corpora disteta lu
xuria. **Q**ue audisti pauperem crude
litate defunctum? pdest illi inopia
sua. exercet corp? suum. no oppri
mit. **N**ec tn audiui? iustu dere
lictu. a semen eius qrens panem
Qui qui bn opatur in terra sua.
abundabit alimentis. **A**ttende ergo ti
bi diues qz a tu carne portas. **A**t
tende ergo tibi paup. qz aia tua p
ciosa est. **E**t si caro mortalis. qz diu
turna aia. **E**t si tibi deest pecunia.
no deest gra. **E**t si no est dom? am
pla. no diffusa possessio. celu pa
tet. terra libera est. oibus in coe ele
meta donata sut. **P**atet eq diuiti
bus atqz pauperibus ornameta mu
di. **N**unqd pulciora p ciosissimaz
domoz aurata laqaria q celi fa
cies stellis insignita fulgetibus?
Nunqd latiora diuitu rua q spa
cia terraz? **V**n ad eos q domu ad
domu a villa ad villaz iungut di
ctuz est. **N**unqd soli vos hitatis
sup terra? **M**aiore domum tu hes
paup in q clamas a exaudiris.
O isrl inqt ppha. q magna e do
mus dei a inges locus possessiois
ei? **M**agn? a no het fine. altus a
immensus. **D**om? dei diuiti cois e
a pauperi. **D**ifficile est tn diuitem
intrare in regnu celoz. **S**ed forte
soles. q nullu tibi auratoz lichs
noz refulgeat lumē. **S**ed multo
illustrior tibi lumine circūfuso lu
na respicet. **D**e hypeme forsitan q

rens. qz nulla tibi ypocausta an
helatibus ignibz vaporatur. **S**z
hes solis calore q tibi orbē terraz
teperet a hyberno te defendat a fri
gore. **A**n illos btos putas q ser
uoz sequentiū stipatur cateruis?
Sed q alienos pedes requirunt suis
vti nesciunt. **D**emqz a paucis pce
duntur. a plurimis portantur. **N**isi
forte illd miraris. q abundant au
ro. argento. pecunia. **Q**uatis abu
dat vides. quatis egeat no vides
Sed eburneis lectis accubere p
ciosu putas. a non consideras p cios
fiores ee terra. que pauperi theros
graminu stermit. **I**n qbus dulcis
reqes. suavis est sonus. quez ille
aurea copositus spoda. tota pui
gil nocte qrit. a no capit. **O** qto
te ille beatiore iudicat. vigilas q
escentē. **I**llud pterea qd multo e
pstatu? qm iust? vir. qui h egue
rit. illic abundabit. **E**t qui h labore
tolerauerit. illic solatōem habebit.
Qui aut h recepit boā. illic mer
cedē eoz sperare n poterit. **P**aup
tas em mercedē suam reseruāt. ce
sus absumit. **A**ttende ergo tibi
paup. attende diues. qz in paup
tate a diuitijs teptamenta sunt.
Ideoqz sapiēs dicit. **E**t qua rōne
petierit hoc dicit. **S**atis est em hoi
bre qd sufficiat. qz diuitie vt epul
rentez. ita animu auri solitudi
nibusqz distendunt. **I**deoqz petit
constitui sibi q opus fuit a sufficien
tia. ne repletus inqt medax fiam. 30. 9

et dicam Quis me videt? Aut pau-
per factus furtu faciam. et prius in
nomine domini. Fugienda igitur vel
cauenda sunt mundi temptamenta.
ne pauper desperet et ne diues opu-
lens insolescat. Scriptum est enim.
Cum expuleris gentes et ceperis
vitiis terris eorum. ne dicas. Virtus
mea et manus mea hanc mihi pos-
sessionem parauit. Sic enim est qui
opes suas merito ascribit suo. et
ideo quasi reprobatus proprium non
agnoscit errorem. sed longo trahit
fune peccatum. Nam si credat quod
accessio pecunie aut fortuitus eue-
tus aut turpis astucia sit non habet
locum insolentia. in quibus aut nulla
laus et inanis labor aut cupiditas
inuerecunda sit. modum nesciens
ponere voluptati. Sed iam et de
ipso corpore hominis aliquid dicenda
sunt. quod prestantius ceteris decore
et gratum esse quis abnuat? Nam
si una atque eadem omnium terrenorum
corporum videatur esse substantia for-
titudo et peritas in quibusdam be-
stius maior. forma tamen humani cor-
poris est venustior. status erectus
et mediocris ut neque enormis pro-
ceritas sit neque vilis et abiecta pau-
xillitas. et tamen ipsa habitudo corpo-
ris suavis et grata. ut neque beluis
in a vastitas horroni sit nec gracilis
litas tenuis infirmitati. At primo
omnium cognoscamus humani corpo-
ris fabricam instar esse mundi. Si-
cut enim ut celum eminet aeri terris ma-

iusque. quod velut quidam membra sunt mu-
di. ita etiam caput super reliquos nostri
corporis artus cernimus eminere
prestantissimumque esse omnium tamquam inter
elementa celum tamquam arcam inter re-
liqua urbis membra. In arce hac
regali quandam habitare sapien-
tiam secundum prophetam dicitur. quod oculi
sapientis in capite eius. Hanc esse
ceteris tutiorem et ex illa omnino mem-
bris vigorem prudentiamque deferri.
Quid enim robur et validitas la-
ceratorum proficiat. quod velocitas pedum.
nisi capitis velut principis sui im-
perialis quidam ammiculetur potestas.
Ex hoc enim aut destituitur omnis
uersa. aut omnia fulcuntur. Quid
agat fortitudo nisi oculo duce vs-
tatur ad primum? Quid fuga si de-
sit obtutus? Carcer est totum cor-
pus tenebroso horrore situm. nisi ocu-
lorum illumineat aspectu. Quod igitur
sol et luna in celo. hoc sunt oculi in
homine. Sol et luna duo mundi
lumina. oculi autem quedam in car-
ne sidera fulgent desuper. et inferiora
claro illustrant lumine. nec patiun-
tur noctis quibusdam nos tenebris
implicari. Speculatores quidem
nostri die ac nocte exubant. Nam et e
sopore membris citius excitantur et vi-
gilantes omnia circumspectant. Vici-
miores enim sunt cerebro. unde omnis
manat usus ingenij. Neque vero pro-
spere quisque huc me descendisse cre-
dat quod relicto vitio oculos predic-
tam alienum non sit summam rem in parte

laudare Oculos em̄ certū est capi-
tis eē portōez. Caput itaqz ocul̄
explorat omnia. auro ooculta ri-
matur. cognoscit abscondita. au-
dit qđ alijs agatur in terris.

Ipse at vertex capitis qđ suauis
et ḡtus. qđ speciosa cesaries. qđ re-
uerēda in senibz. qđ venerēda in
sacerdotibz. qđ terribil̄ in bellato-
ribz. qđ decora in adoleſcētibus. qđ
compta in mulieribz. qđ mollis in
pueris. Aliū sexum crinita decet.
aliū decet tōsa. Ex arboribz licet.
que hūani sit grā capitis estima-
re. In capite arboris om̄s fructus
est. Ibi est om̄s pulcritudo. Illi
coma nos. aut plumijs tegit. aut
defendit a sole. Tolle arboris co-
mā. tota arbor inḡta est. Quāto
iḡt maior hūani capitis ornatus
est. qui cerebrū nostrū. hoc est se-
dem originēqz nr̄oz sensuū capi-
tis munit et vestit. ne aut frigore
veretur aut estu. Illic em̄z fons ē
vniuersoz. et ideo vbi iniuria no-
cet. ibi grācia p̄minet. Quid sine
capite est hō cum totus in capite
sit. Cum caput videris. hominem
agnoscas. si caput desit. nulla ag-
nitio adesse pōt. Jacet trūcis iḡ-
nobil sine honore. sine noie. So-
la ere fusa principū capita et ducti
vultus eoz de ere vel de marmore
ab hōibz adorantur. Nō immeri-
to iḡt huic qđ auctori suo cetera
mēbra famulatur. et circūferūt il-
lud. seruicij gestamine. sicut nus-

men atqz in sblimi locatū vehūt.
Vnde cesoria ptāte quo vult diri-
git quorūdam obsequia seruulorū
et p̄cepta singul̄ obediēda decernit
Videas impatori suo singula ḡ-
tuito stipēdio militare. Alia por-
tant. alia pascunt. alia defēdunt.
vel ministeriū suū exhibēt. Parēt
vt p̄cipi ancillātur vt dño Inde
velut qđam p̄cedit tessera quam
deant pedes obire regionē. que mi-
licia munia manus consumādīs
operibz exequatur. quam venter
abstinēdi vel edēdi formā imposi-
te teneat discipline. Huic fr̄s
libera nudis opta t̄pibz. qđ men-
tis habitū specie sua p̄dat. Nūc
leta. nunc tristior. nunc erecta ad
seueritatē. nunc ad leuitatē remis-
sior. que singul̄ forētibz ibi inter-
nam exprimit voluntatē. Imago
quedā animi loq̄tur. In vultu ē
fidei basis. in qua cotidie dñi no-
men scribit et tenet. Eandē ge-
mine sepes sup̄cilioz sequūtur. qđ
oculis munimenta p̄tendūt. p̄tex-
unt grām. vt et venustas decoris
arrideat. et elegātia p̄tectōis assi-
stat. Si qđ em̄ de capite sordium
decidat aut arena. puluis aut ros
nebule ā tumescētis verticis sudor
excipit sup̄cilio ne teneras offens-
sa acie visiōes mollium pturbet
oculor̄. Adherēt velut qbusdā
montiū sup̄cilijs oculi. vt ex p̄te
gente montis cacumine tutiores
sint. et tanq̄ in fumo locati de qđā

scena superiore vniuersa pspedēt.
Neqz emz oportebat eos hūiles
eē. sicut aures vel os ipsosqz na-
rū interiores finis. **S**pecula em
semp ex alto est. vt aduentuuz
cateruaz hostiliū explorare possit
aduētus. ne improviso occupent
ociantē vel vrbis pplm vel impa-
toris exercitū. **S**ic latronū qz ca-
uentur occurfus. sic exploratores
in muris aut mōtibz aut turri-
bus ex celsis in sup alio sūt locati
vt desup spectent plana regionū.
in qbus infidie latronū latere nō
possint. **I**n mari qz positus si qz
terre appropinqre se comit. in ip-
sa mali fastigia et celsa antenaruz
cornua voti explorator ascēdit. et
adhuc inuisibilē reliqs nauigā-
tibus emm? terrā salutat. **A**t for-
te dicas. **S**i specula editior nece-
ria fuit. cur non sumū supra verti-
cem capitis oculi cōstituti sūt. sicut
cācris vel scarabeis in sumo sunt
qbus licet nullū caput appareat.
colla tñ ac dorsa cetero corpore cel-
siora sūt. **S**ed illis testa valida
nec tam tenuis mēbrana sicut no-
bis q facile possit offendi. ruboqz
et ceteris interscindi sentibus.
Alijs qz animātibz hmōi species
sūt. vt possint a oculos ad ceruicē
cōferre. sicut eq et boues. et ppe
modum omnes fere. aut ad alas
suas sicut aues. quo tuta qete po-
tātur. **N**ob aut in summa ppe mo-
dum corporis pte cōstitui oculos

oportuit tanq in arce et ab omni
vel minima offensiōe defēdi. **Q**ue
duo sibi ppugnātia vidētur. **N**ā
si in hūili eēnt cōstituti ppter tur-
tamē mun? impediret. **S**i in ver-
tice. paterent ad iniuriā. **I**taqz
ne vel vsu muneris aliqd detrabe-
retur vel aliqd ad ppulsādā iniu-
riā non pspicere. eo loco oculos
cōstituit cui supra modū supēlia
desup non minimū ptectōis imp-
tiant. aut sōter male aliquātulū
eleuate. vt exiguiū munitōis adiū-
gāt. **I**nteriorē ptem sepūit nares.
posteriorēqz frōtis malarūqz si-
bi exuberāt. **E**t licet ossū cōpage
cōnexa et eqta cōfinia circūuallāe
videātur. int̄ hēc tñ medijs sūt ocu-
lorū orbes et tuti ad cauendū et in-
tuendū liberi. et decori ad grām.
vtpote in cristalli spēm refulgen-
tes. in quorū medio pupille sunt
q vidēdi mun? opant. **N**ec ne
q mādētis iniurie offensiōe ledā-
tur pilis hinc inde cōsertis velut
quodā vallo p circuitū muniunt.
Nñ tutū auxiliū postulans pphā
ait. **C**ustodi me dñe vt pupillaz
oculi. vt ptectōis dñe fieret ei tā
sollicita et tuta custodia q pupil-
lam oculi tutissimo quodā natuē
munire dignatus est. **S**imul qz
innocentia et integritas leuī sorte
aspera violat. et grē sue munus
amittit. et ideo pspiciendū. ne qz
eā puluis erroris oblimiat. a vlla
reget festuca pcti. qz scriptū est.

Eice primum trabem de oculo tuo
et tunc videbis eicere festucam de
oculo fratris tui. Itaque propter
oculos ferunt medendi periti cere
brum hominis in capite locatum.
alios autem nostri corporis sen
sus propter cerebrum in finitimo quo
dam esse domicilio constitutos.

Initium enim nervorum et omnium
sensuum voluntarie commotionis ce
rebrum est atque inde omnis eorum
que diximus manat causa. Ini
cium autem arteriarum et insiti calor
is. quo animantur et tepescunt
vitalia. cor esse plerique arbitrantur.
Sensuum autem singulorum velut
organum nervi sunt. qui velut cor
de et fides quidam de cerebro oriun
tur et per partes corporis in sin
gula queque officia derivantur.
ideoque mollius est cerebrum. quia
omnes suscipit sensus. Unde et
omnes nervi referunt uniuersa
que vel oculus viderit vel au
ris audierit. vel odor inalaerit.
vel lingua increpuerit. vel os sa
poris acceperit. Quid enim molle
ad compassionem aptius? Quid au
tem durum ex aliquo rigore ner
uorum ad agendum efficacius?
Prestantissimum quoque audiendi
munus est et visus super gratiam.
ideo aures extantiores sunt. ut et
ornatus decorem praeferant et exci
piant omne illud quicquid de ver
tice sordium humorisue defluxerit.
Simul ut in earum sinibus vox

repulsa sine offensione interiores
ingredias anfractus. Nam si ita
esset. quod non ad omnem sonum vocis for
tioris attentus redderet. cum in
ter ipsa subsidia frequenter iproinso
ictus clamore nos obscurdoscere
sciamus? Tum velut quidam appug
nacula vides pretendere aduersum
frigoris asperitatem calorisque fla
grantiam. ut neque frigus penetret
patentes ductus. neque nimis adu
rat estus. Insinuatio autem interio
rum aurium modulandi quendam nu
merum prestat et disciplinam. Si quis
dem per anfractus aurium quidam
richimus efficitur. et modulis quibus
dam ingresse sonus vocis ex
primitur. Tenaces propterea sermo
nis accepti ipsos esse anfractus au
rium usus ipse nos docet. Si quis
dem velut in concavis montium vel
in recessu rupium vel in anfractu
fluminum vox auditur dulcior. et re
sponsa suavia referens echo resuls
tat. ipse quoque sordes aurium non
inutiles que ligant vocem. ut te
natiores in nobis sit et memo
ria et gratia. De naribus autem
quid loquar. que bino et procer
foramine antrum quoddam recipiens
dis odoribus prestant. ut non pro
fundioris odor transeat. sed diu
tius naribus inhareat et earum
diutius cerebrum sensusque depas
cat. Id diutius odor flagrat ac
ceptus. quod sermo resonat a visus
apparet. Plerumque quod moito fueris

brevi oratorius toto tibi die spi-
rat in naribus. Per eas q̃ purga-
menta capitis defluunt et sine frau-
de atq; offensione aliqua corporis
derivatur. Est etiā non medio-
cris sensus in tactu atq; in eo vo-
luptas gratissima. sincerūq; iudici-
um. Plerūq; eī tactu pbamus
que oculis pbare non possum?

Postremū quoq; officiū est
oris aut lingue qd̃ tamē omnib;
vires ministrat. Nam neq; oculi
vidēdi vigorē haberēt. nisi virtu-
tem substantie corporalis acciperēt
que cibo defertur ac potus. Neq; au-
res audiendi. aut nares odorandi.
aut manus tāgendi. nisi corpus
omne cōfortaret alimētis. Desi-
mus eī viribus. nisi eas cibi cō-
petētis assiduitate reparem? Desi-
niq; cōfecti fame nullis oblectan-
tur voluptatib;. sed quasi exor-
tes eorū delicamēta non sentiunt.

Quid ergo describā dentium
vallum. quo pficiatur abus et ple-
na sit vocis expressio? Que sine de-
tib; alimonie delectarent? De-
niq; eū maturos plerūq; cerni-
mus. hoc ipso citius senescere. q̃
amissis dentib; nullam possint a-
bi virtutē validioris assumere.
Ideo muta infācia. q̃ non habet
adhuc organū vocis. Et lingue
non solum in loquēdo. sed etiā
in edendo munus p̃ciosissimū est.
Ea enim velut plectrū loquētis et
quedā edentis est porrectio. Ma-

nus est autē que defluentē cibum
dentib; suggerit et ministrat.

Vox quoq; aeris quodā remi-
gio vehitur. et per inane portatur.
Eadeq; vi aerem vertit. Nunc
cōmouet. nunc demulcet. audietis
affectū. iratū mītat. fractū eri-
git. dolentē consolatur. Sic igitur
canorū nobis cōmune cum animib;.
sed apud quē quō sono vocis uti-
tur qd̃ est rōnabile non pōt cum
oib; animatib; irrōnabilitib;
scilicet eē commune. Nam et ipsi sen-
sus cōes nobis sunt cum animati-
bus ceteris. sed tñ non eade; hīs
ceteris animates industria utun-
tur. Erigit et bucula ad celū ocu-
los. sed quid expectet ignorat.
Erigit et fere. erigit aues. Omni-
bus est liber aspectus. sed solis
inest hominib; eorū que aspiciūt
affectus. Interpretes spectat oculi
ortus obitusq; signorū. Videt or-
namentū celi. miratur orbem stel-
larū. fulgores q̃ diuersos intelli-
git singulorum. qñ vesp̃r surgat
qñ lucifer. Cur ille vesp̃tinus h̃
matutin? irrideat. Quos motus
orion habeat. quos luna defect?
quēadmodū sol suos norit occas-
sus. circuitus q̃ cursus sui solēni-
tate custodiat. Audiūt q̃ animā-
tes ceteris. sed quis preter hominem
audiendo cognoscit? Secreta sa-
pientie solus homo ex omnib;
generib; que in terris sūt auditu
et meditatione colligit et prudētia

qui potest dicere. Audias quid lo-
quatur in me dñs deus. **H**oc est
p̄ciosissimū q̄ homo diuine vocis
fit organum ⁊ corporalibz labijs
exprimit celeste oraculū. sicut il-
lud est. **Clama.** Quid clamabo?
Omnis caro fenum. Accepit qđ
diceret ⁊ clamauit. Si hēant pru-
dentiam suam qui radio celi sp̄as
cia terrarūqz describūt si habeāt
intellectū suum. De quo dicit do-
minus. Et intellectū prudentiū re-
probabo. Neqz numeros orōnis
ac modulos. sed modulos mus-
ce sapientie constituā loco. sed eā
sapientia definio de qua dicit p̄phe-
ta. **Incerta ⁊ occulta sapientie tue**
manifestasti mihi. Quid autē
loquar de osculo oris. qđ pietatis
⁊ caritatis est signū. Osculatur se
⁊ colūbe. sed quid ad hūani oscu-
li venustatē. in quo amicitie in-
signe hūanitatēqz p̄fulget. in quo
plene caritatis. fidelis exprimit
affectus. Vnde dñs velut p̄digij
genus in p̄ditore condēnans ait
Juda. osculo tradis filium homi-
nis. **H**oc est caritatis insigne cō-
uersis ad signū p̄ditōnis ⁊ infi-
delitatis. Indico pignoris ⁊ pacis
vteris ad officiū crudelitatis. **B**e-
stialem igitur oris obsequio infe-
rentes poti⁹ necem q̄ caritatis fe-
dera deferētem dñe arguit vocis
oraculū. Illud quoqz p̄cipuū est.
qđ soli homines ore exprimimus
que corde sentimus. Itaqz cogita

tōes mentis. oris sermone signā-
tur. Quid est igitur os hominis
nisi quidā sermōis auditus. fōs
disputatōnis. aula verborz. p̄mp-
torium volūtatis. **A**bsolūm⁹ ve-
lut quandā humani corporis rez-
giam. in qua sit licet quedā quā-
titas portōnis. forma tamen vni-
uersitatis est. Sequit guttur
per qđ toto corpori vitale cōmer-
cium est. ⁊ spūs huius cōmeatus
infunditur. **S**uccedūt brachia.
⁊ validi laceratorz thori. **V**alide
ad operandū manus ⁊ p̄terioribz
digitis abiles ad tenendū. **H**inc
aptior opetandi v̄sus. h̄inc elegā-
tia scribendi. ⁊ ille calamus scri-
be velociter scribentis. quo dñe
vocis exprimiūtur oracula. **M**an⁹
est que cibum ori ministrat. **M**as-
nus est que p̄claris emittet factis.
que cōsiliatrix dñe gracie sacris
infertur altaribz. per quam offe-
rimus ⁊ summus sacramēta cele-
stia. **M**anus est que opatur pa-
riter ⁊ dispensat dñi m̄isteria.
cuius vocabulo non dedignatus
est appellari se dei filius. dicente
dauid. **D**extera dñi fecit virtutē. **P**
dextera dñi exaltauit me. **M**anus
est que fecit omnia. sicut de⁹ dixit.
omnipotēs. **N**onne manus mea
fecit hec omnia. **M**an⁹ est toti⁹
corporis p̄pugnaculū. capitis de-
fensatrix. que cum sit loco inferior.
totū verticē comit. ⁊ honesto veni-
stet ornatu. **Q**uis digne explicet

pectoris cratē: vtriusq; molliorē
Aliter enī viscera molliora non
pnt foueri. et intestinorū fin? dur
ris haud subie ossibus lederetur
Quid tā salubre q̄ vt pulmo cor
di. finitimo limite iungeret. vt
cū exarserit cor ira et indignatōe
pulmonis sāguine atq; humore
citū tepere? Ideoq; mollior pul
mo est q̄ madet semp. simul vt ri
gorē indignatōis emolliat. Nec
ideo strictim pcurrimus. vt tanq̄
in dōcū omnia pstringē. nō tanq̄
medici pleni? scrutari videamur.
et psequi. q̄ nature latibulis ab
scōdita sūt. Lien q; cum iecore hēt
vicinā fructuosā. qui dum assu
mit quo ipse pascatur. abstergit
q̄cqd sordidū deplēderit. vt p fi
bras iecoris minutiores ciborum
possint tenues atq; sūtiles reliq̄e
trāsire. que vertātur in sāguinem
viribusq; pficiāt. vt non cū fimo
et sordibz egerātur. Intestinorū
vero circūplexi orbes. et sine aliq̄
licet mō. sibi tñ inuicē nexi. quid
aliud nisi dīnam pspiciētā crea
toris oīdunt. vt non cito esca p
trāseat. et statim a stomacho decur
rat? Qd si fieret iugis famēs. et cō
tinua vorandi libido hōibz gig
neretur. Exinaintis enī visceribz
et exhaustis. dū momētanea effu
sione vacuātur. nec erat inexplē
bilem atq; insatiabilem cū et po
tus generari cupiditatē. quā sine
dubio mors matura sequeretur.

Ideoq; pūde cōficiatur pmiū esca
in vtero superiore. deinde in iecore
coquitur. eiusq; vopore digestus
transfundit succus eius in reliq̄s
corporis ptes. eaq; substātia. ar
tus alūtur hūani. quam iuuenes
accipiūt ad crementū. senes ad p
seueratiā? Reliquū autē velut sup
fluum. per intestina deducitur. et
per illud ex trāsverso ostium deri
uatur. Deniq; etiā in genesi. ar
cha noe ad fabricā hūani corpis
accipitur. de qua dñs dixit. **Faci** vi. 14-16
bi archā ex lignis quadratis. mi
dos facies in archa. et bituminab
eaz intus. et foris bitumine. et sic
facies archā. Et infra. Ostium fa
cies ex trāsverso. Interiora autē
arche. bicamerata et tricamerata
facies. Hoc ergo significat dñs
q̄ ostium ex posteriori sit pte. per
q̄ egerātur ciborū supflua. De
core enī saluator noster duct? re
liqua a vultu hōis auertit. ne dū
purgamus aluum. inq̄naremus
aspectū. Simul illud cōsidera q̄
ea que pudoris plena sūt. eo loci
cōstituta sūt. vbi opta vestibz de
decere non possint. Venarū pulsus
vel infirmitatis internūciū? vel sa
lutis est. Eedē tamē cū toto diffu
se sint in corpore. neq; tamē nude
atq; intecte sūt. et ita leuibus ope
runtur visceribz. vt explorādi co
pia sit. et celeritas sentiendi. quā
do nulla est viscerum crassitudo.
que pulsum possit obducere.

Ossa q̄ om̄ia. tenui opta sūt viscē
et reuincta neruis. p̄cipue tñ capi
tis leui trita sūt corio q̄ possint ali
qđ adūsuz p̄mbres et frigora h̄re
mumimē. capillis d̄fioribz vestiū
tur. **Q**uid de genitalibz loquor
q̄ venis e regione certū. p̄renes
lūbosq; deductis. suscipiūt genita
le seminiū. ad mun? et ad grām p̄
creādi. **Q**uid de officio pedū qui
totū corp? sine vlla sustinēt oner
is iniuria. **F**lexibile genu quo p̄
ceteris dñi mitigatur offensa. ira
mulcet. grā puocat. **H**oc ei p̄ris
fūmī erga filiū donū ē. vt in noīe
dñi omne genu curuet. celestium
terrestriū et infernoz. **E**t oīs lin
gua cōfiteat. qm̄ dñs ihs in gl̄ia
est dei p̄ris. **D**uo em̄ sūt. p̄re et
ceteris deū mulcet. hūilitas et fides.
Spes itaq; expm̄it humilitatis
affectū. et sedule fuitutis obseq
um. **F**ides equat filiu patris. atq;
vtriusq; eandē gloriā cōfiteat. **R**e
cte aut non plures. s; duo sūt h̄i
pedes. **Q**uaterm̄ enī pedes feris.
ac beluis sūt. **B**ini auibz. et ideo
vnus q̄si de volatilibz est h̄o. qui
altav sui penetrat. et qđā remigio
volitat sblimniū cogitatuū. **E**t iō de
eo dcm̄ est. **R**enouabis sicut aq̄le
iūuetus tua. eo q̄ p̄pior sit celesti
bus. et sblimior aq̄lis. q̄ possit di
cere. **N**ostri aut cūuersato in cel̄ ē
Sed iam finis s̄momi nr̄o sit.
qm̄ cōpletus ē dies sextus. et mū
dani opis fūma cōclusa ē. p̄fecto

videlicet h̄iē in quo p̄cipatus ē
animantiū vniuersarū. et fūma q̄
daz vniuersitatis. et oīs mūdane
grā creatuē. **C**erte deferam? silen
tium. qm̄ requirit deus ab oībus
mūdi opibus. **R**equirit autē in re
cessu h̄iis. requirit in e? mēte atq;
p̄posito. **F**ecerat em̄ h̄iē m̄is ca
pacē. imitatorē sui. virtutū emu
latores. cupidū celestiu grādar.
In h̄is requiescit deus q̄ ait **S**up
que? requiescā. nisi sup̄ hūilem et
quietez et tremētē verba mea.
Gras ago dño deo nr̄o qui h̄mōi
op? fecit in quo requiesceret. **F**ecit
celū. non lego q̄ requierit. **F**ecit
solem et lunam et stellas. nec ibi le
go q̄ requierit. **F**ecit terram. non
lego q̄ requierit. sed lego q̄ fe
cerit hominem. et tunc requierit.
h̄is cui p̄ctā dimitteret. a forte
iā tūc futuē dñice passiōis p̄cessit
mysteriū. qđ reuelatur est. qz res
q̄scēt xps in h̄iē q̄ req̄em sibi p̄
destinabat in corpore p̄ h̄iis rede
ptōne. s̄m qđ ipse dixit. **E**go dor
mivi et requiui et exsurrexi. qm̄ do
minus suscepit me. **I**pse em̄ req̄e
uit q̄ fecit. **C**ui est honor. gloria. p̄
petuitas. a secul. et nūc. et semp. et
in omnia secula seculorū. **A**men.

Explicit Exameron sci Ambrosij.

